

Harb felâketzedelerinin himayesine dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşmalarının onanması hakkında kanun tasarısı ve Dış işleri, Millî Savunma ve Sağlık ve Sosyal Yardım komisyonları raporları (1/247)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 2102, 6/2604

4 . VIII . 1951

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Harb felâketzedelerinin himayesine dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşmalarının onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 25 . VII . 1951 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçe ve ilişkileriyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
A. Menderes

GEREKÇE

Tamamiyle insani gayelerden mülhem olarak harb halindeki silâhli kuvvetlere mensup yaralı ve hastaların ıstıraplarını tehvine ve vaziyetlerini ıslaha mâtuf 27 Temmuz 1929 tarihli mukavele-nameler ile 1906 Cenevre Mukavelesi prensiplerinin deniz harblerine de tatbiki hakkındaki 1907 tarihli Lahaye Mukavelesinde bazı değişiklikler yapmak ve harbde sivilleri ve bilhassa çocuklarla, kadın ve ihtiyarları mümkün olduğu kadar koruyacak yeni bir sözleşme hazırlamak maksadiyle İsviçre Federal Hükümetinin teşebbüsü üzerine bütün alâkadar devletlerin ve bu arada Cumhuriyet Hükümetinin de iştirakiyle 21 Nisan 1949 tarihinde Cenevre'de toplanmış bulunan diplomatik konferansta dört andlaşma ve bir nihai senet tanzim ve 12 Ağustos 1949 tarihinde bu vesikalar imza edilmiştir.

Bu andlaşmaların tarihçesi aşağıda arz olunmuştur :

«Harb halindeki ordularda yaralı ve hasta askerlerin vaziyetlerinin ıslahına dair olan 1864 tarihli Cenevre Mukavele-nâmesi» ni 5 Temmuz 1865 tarihinde imzalayan Türkiye bu mukavele prensiplerinin deniz harblerine teşmiline dair olan 1899 tarihli Lahaye Deniz Mukavelesini 12 Haziran 1907 de ve 1906 tarihli muaddel Cenevre Mukavele-nâmesini de, Salib yerine «Hilâl» istimali ihtirazi kaydiyle 3 Eylül 1907 de imzalanmıştır. Bilâhara 1907 de tadil olunan Lahaye Deniz Mukavele-nâmesine aynı kayıt ve şart ile iltihak edilmiştir.

1914 - 1918 Birinci Cihan Harbinde, birçok eksikleri ve aksaklıkları görülen Cenevre Mukavele-nâmesi, 1929 da Cumhuriyet Hükümeti murahhaslarının da iştirakiyle toplanan Cenevre diplomatik konferansında tâdil edilmiştir. Ayrıca «harb esirlerine edilecek muameleye dair» bir mukavele de hazırlanmıştır.

Her iki mukavele-name T. B. M. M. tarafından 1791 sayılı Kanunla 26 Mart 1931 de tasdik edilmiştir.

İkinci Dünya savaşıdan sonra, bir yanda harb silâh ve vasıtalarındaki gelişmeleri ve bu inki-

şafllara muvazi olarak savaş usullerinde husule gelen yenilikleri göz önünde bulundurarak, mezkûr mukavelenamelerde değişiklik yapılmasına, bir yandan da topyekûn harbin korkunç tesirlerinden sivil halkı mümkün olduğu kadar korumak için yeni bir andlaşma hazırlanmasına zaruret hissedilmiştir.

Bu maksatla, İsviçre Federal Hükümetinin teşebbüs ve dâveti üzerine, harb felâketine uğryanları korumak için hazırlanmış olan andlaşma tasarılarını incelemek üzere, 21 Nisan - 12 Ağustos 1949 tarihleri arasında Cenevre'de, altmış üç devletin ve bu meyanda Cumhuriyet Hükümetinin iştirakiyle bir diplomatik konferans toplanmıştır.

Bu andlaşma tasarıları, son harblerde edinilen tecrübeler göz önünde tutularak, 1946 da Cenevre'de toplanan Kızılhaç konferansı, 1947 de yapılan «Hükümet Eksperleri Cenevre Konferansı ve nihayet 1949 yılının Ağustos ayında Stokholm'de yapılan XVIII ci Milletlerarası Kızılhaç Konferansı» gibi tetkik ve hazırlık safhaları geçirmişti.

Diplomatik konferans, Stokholm'de hazırlanan tasarıları çalışmalarına esas olarak kabul etmiş ve bunları, muhtelif delegasyonlar tarafından verilen 1200 den fazla tâdil teklifi ile birlikte, yedi komisyon ve mütaakip çalışma grupları kurarak incelemiştir.

Dört ay akdar süren çalışmalar neticesinde vücuda gelen dört anlaşma, konferansa iştirak etmiş olan 63 Hükümet tarafından kabul edilmiştir.

Türkiye Hükümeti de dâhil olmak üzere bunlardan 17 si andlaşmaları 12 Ağustos 1949, da 34 ü de 8 Aralık 1949 tarihinde imzalamışlardır. 12 Şubat 1950 tarihine kadar yeni andlaşmaları imzalamış bulunan hükümetlerin sayısı 61 i bulmuştur.

Andlaşmalar iki devlet tarafından tasdik edildikten sonra yürürlüğe gireceği, 1950 başında İsviçre ve 21 Nisan 1950 de de Yugoslavya tarafından tasdik edildikleri cihetle, 21 Ekim 1950 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Kabul edilen dört andlaşmadan ikisi kara, deniz ve hava harbinin hastalarına ve yaralılarına üçüncüsü harb esirlerine aittir. Zaten mevcut olan bu üç andlaşma son harblerin tecrübelerinden faydalanarak ıslâh edilmiştir. Sivillerin korunmasına dair olan dördüncü andlaşma ise tamamen yenidir.

Bu dört andlaşma şunlardır :

1. Harb halindeki silâh kuvvetlerin hasta ve yaralılarının vaziyetlerinin ıslâhı için, 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşması;
2. Silâh kuvvetlerin denizdeki hasta, yaralı ve kazazedelerinin vaziyetlerinin ıslâhı için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşması;
3. Harb esirleri hakkında tatbik edilecek muameleye dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşması;
4. Harb zamanında sivillerin korunması için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşması.

Bu andlaşmalarda, harb halindeki silâh kuvvetlere mensup yaralılarla hastaların, sıhhi personel ve malzemenin, sıhhiye nakil vasıtalarının ve bu meyanda tayyarelerin her cihette saygı ve himayeye mazhar olacakları teyit ve tasrih edilmekle beraber, harb esirlerine, ele geçtikleri andan iade oluncakları zamana kadar işe, ibate, ilbas, sıhhi bakım, ayık, disiplin, harikle temas ve muhabere bakımlarından yapılacak muamele de tesbit edilmiştir.

Ayrıca siviller hakkındaki dördüncü (yeni) andlaşmada ;

- a) Harb esnasında, sivil halkı mümkün olduğu kadar korumak, mutlak bir zaruret olmadıkça mallarını tahrip etmemek;
- b) Sivil hastaneleri, çocuk müesseselerini, hasta ve yaralı taşıyan vasıtaları korumak;
- c) İşgal edilen bir memleketin halkını beslemek, ilâç ve sıhhi malzeme ihtiyacına sağlamak;
- d) Hasta, yaralı, mâlûl ve ihtiyarları, hâmile ve küçük çocuklu kadınları ve çocukları korumak;
- e) Korunan şahısların öldürülmesine, işkenceye, tıbbi ve ilmi tecrübelerle tâbi tutulmasına, bunların şahıslarına ve mallarına karşı misilleme yapılmasına, rehine alınmasına mâni olmak;
- f) Muhabere ve yardım konusunda muafiyetler ve kolaylıklar tanımak;

g) Enternelere insanî muamele yapmak, işe, ibate ve sâhî bakımlarını sağlamak, bunlara muntâsam aidaat vermek;

h) Korunanlar hakkında malûmat alıp vermekle vazifeli bir «resmî istihbarat bürosu» teşkil etmek mükellefiyetleri kabul edilmiştir.

Sırf insanî gayeler gütmekle beraber yeni harbin icaplarını ve emniyet mülâhazalarını göz önünde bulunduran ve memleketin menfaatlerine aykırı olmıyan bu andlaşmaların ve nihai senedin onanması için ilişik kanun tasarısı hazırlandı.

Dışişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Dışişleri Komisyonu

Esas No. 1/247

Karar No. 25

2. V. 1952

Yüksek Başkanlığa

Komisyonumuza havale edilmiş olan «Harb Felâketzedelerinin himayesine dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin onanması hakkında kanun tasarısı» Dışişleri, Millî Savunma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarının temsilcileri huzurunda incelendi.

Tasarının tümü üzerinde cereyan eden müzakerelerde : İsviçre Federal Hükümetinin teşebbüsü üzerine 63 Devletin istisnâsıyla 12 Ağustos 1949 tarihinde Cenevre'de imzalanmış olan Sözleşmelerin, Milletlerarasında her gün biraz daha kuvvetlenen karşılıklı sosyal yardım fikirlerinin yeni bir tezahürü olduğu ve insanî hislerden mülhem olarak hazırlandığı belirtilmiştir. Hükümetimizin bu sözleşmeye katılması memleket menfaatlerine uygun görülmüş ve tasarının tümü oy birliğiyle kabul edilere maddelere geçilmiştir.

Tasarının başlığında bulunan «Andlaşmalarının» kelimesi «Sözleşmelerinin» ve birinci madde

de bulunan «Andlaşması» kelimeleri de «Sözleşmesi» olarak düzeltilmiş 2 nci ve 3 ncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Millî Savunma Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dışişleri Komisyonu Başkanı
yerine ve Sözcü

Niğde

N. Bilge

Ankara

S. M. Arsal

Hatay

A. Melek

İzmir

C. Tunca

İmzada bulunamadı

Mardin

Dr. K. Türkoğlu

Kâtip

Denizli

A. Çobanoğlu

Erzurum

B. Dülger

İzmir

V. Mantıç

Kütahya

Or. Gn. A. Gündüz

İmzada bulunamadı

Muğla

Z. Mandalınci

— 4 —
Millî Savunma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. 1/247

Karar No. 22

31 . V . 1952

Yüksek Başkanlığa

Komisyonumuza havale edilmiş olan harb felâketzedelerinin himayesine dair olan 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin onanması hakkında Kanun tasarısı Dışişleri, Millî Savunma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarının temsilcisi huzurlarıyla incelendi.

İsviçre Federal Hükümetinin teşebbüsü üzerine 63 devletin imza eylediği bu Andlaşmaların karşılıklı sosyal yardım fikirlerinden doğduğu ve Hükümetimizin de bu Sözleşmelere katılması menfaat yararına uygun bulunduğu görülmekle müttelifan kabul edilmiştir.

Yalnız tasarının başlığındaki Andlaşma kelimesi Sözleşme olarak düzeltilmiş ve keza birinci maddesinde de bu tashih yapılmıştır.

Havalesi gereğince Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Millî Savunma Komisyonu

Başkanvekili

Elâzığ

M. Ş. Yazman

Kâtip

Niğde

H. N. Yurdakul

İstanbul

S. Yaver

Seyhan

S. Tekelioğlu

Bu R. Sözcüsü

Elâzığ

M. Şevki Yasman

Denizli

Gl. F. Karabudak

Rize

K. Balta

Trabzon

Gl. N. Altuğ

Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu

Esas No. 1/247

Karar No. 18

18 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

31 . V . 1952 tarihinde komisyonumuza havale buyrulan harb felâketzedelerinin himayesine dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin onanması hakkındaki kanun tasarısı Hükümet mümessillerinin huzurlarıyla 18 . VI . 1952 tarihinde komisyonumuzca müzakere ve tetkik edilerek kanunun başlığında ve maddelerdeki andlaşmalar sözleşme olarak değiştirilmek suretiyle kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Sağlık ve Sosyal Yardım

Komisyonu Başkanı

Ankara

Talât Vasfi Öz

Sözcü

Kocaeli

Hüsnü Türkan

Kâtip

Bilecik

T. Oran

İmzada bulunamadı

Çankırı

C. Otman

Kars

E. Oktay

Kütahya

İ. Ş. Özgen

Ordu

Z. M. Sezen

Antalya

B. Onat

İçel

A. Köksal

Kayseri

A. R. Kılıçkale

Mardin

A. Uras

Sinob

A. Ş. Şavh

Aydın

C. Ülkü

İstanbul

A. V. Bayar

Konya

S. S. Burçak

Niğde

H. Ülkü

Sivas

N. Aşçıoğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Harb felâketzedelerinin himayesine dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşmalarının onanması hakkındaki Kanun tasarısı

MADDE 1. — 21 Nisan 1949 tarihinde Cenevre'de toplanmış olan diplomatik konferansta tanzim ve imza edilen aşağıdaki vesikalar onanmıştır:

1. Harb halindeki silâhlı kuvvetlerin hasta ve yaralıların vaziyetlerinin ıslahı için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşması.
2. Silâhlı kuvvetlerin denizdeki hasta, yaralı ve kazazedelerinin vaziyetlerinin ıslahı için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşması.
3. Harb esirleri hakkında tatbik edilecek muameleye dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşması.
4. Harb zamanında sivillerin korunması için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Andlaşması.
5. Nihai senet.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
A. Menderes	Başbakan Yardımcısı
	S. Ağaoğlu
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
F. L. Karaosmanoğlu	R. Nasuhioğlu
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
	H. Özyörük
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
F. Köprülü	H. Polatkan
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. İleri	K. Zeytinoğlu
İsko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
M. Ete	Dr. E. H. Üstündağ
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
R. S. Burçak	N. Ökmen
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
S. Kurtbek	N. Özsan
İşletmeler Bakanı	
Hakkı Gedik	

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Harb felâketzedelerinin himayesine dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin onanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 21 Nisan 1949 tarihinde Cenevre'de toplanmış olan Diplomatik Konferansta tanzim ve imza edilen aşağıdaki vesikalar onanmıştır :

1. Harb halindeki silâhlı kuvvetlerin hasta ve yaralıların vaziyetlerinin ıslahı için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi,
2. Silâhlı kuvvetlerin denizdeki hasta, yaralı ve kazazedelerinin vaziyetlerinin ıslahı için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi;
3. Harb esirleri hakkında tatbik edilecek muameleye dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi,
4. Harb zamanında sivillerin korunması için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi,
5. Nihai senet.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Harb felâketzedelerinin himayesine dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin onanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 21 Nisan 1949 tarihinde Cenevre'de toplanmış olan diplomatik konferansta tanzim ve imza edilen aşağıdaki vesikalar onanmıştır :

1. Harb halindeki silâhlı kuvvetlerin hasta ve yaralılarının vaziyetlerinin ıslahı için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi;
2. Silâhlı kuvvetlerin denizdeki hasta, yaralı ve kazazedelerinin vaziyetlerinin ıslahı için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi;
3. Harb esirleri hakkında tatbik edilecek muameleye dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi;
4. Harb zamanında sivillerin korunması için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi;
5. Nihai Senet.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Harb Felâketzedelerinin Himayesine dair 12 Ağustos 1949 tarihli Sözleşmesinin onanması hakkındaki kanun tasarısı

MADDE 1. — 21 Nisan 1949 tarihinde Cenevre'de toplanmış olan diplomatik konferansta tanzim ve imza edilen aşağıdaki vesikalar onanmıştır :

1. Harb halindeki silâhlı kuvvetlerin hasta ve yaralılarının vaziyetlerinin ıslahı için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi;
2. Silâhlı kuvvetlerin denizdeki hasta, yaralı ve kazazedelerinin vaziyetlerinin ıslahı için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi;
3. Harb esirleri hakkında tatbik edilecek muameleye dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi;
4. Harb zamanında sivillerin korunması için 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi;
5. Nihai Senet.

MADDE 2. — Hükümetin ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin üçüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

HARB HALİNDEKİ SİLÂHLİ KUVVETLERİN HASTA VE YARALILARININ VAZİYETLERİNİN ISLAHI HAKKINDA 12 AĞUSTOS 1949 TARİHLİ CENEVRE SÖZLEŞMESİ

Harb halindeki ordularda bulunan yaralı ve hastaların durumlarının islahı hakkında 27 Temmuz 1929 Cenevre Sözleşmesini gözden geçirmek için 21 Nisandan 12 Ağustos 1949 a kadar Cenevre'de toplanmış olan Diplomatik Konferansa katılan Hükümetlerin, aşağıda imzaları bulunan, yetkili temsilcileri şu hususlarda mutabık kalmışlardır :

Bölüm : I

Genel Hükümler

Madde — 1.

Yüksek Âkîd Taraflar işbu Sözleşmeye her halü kârda riayet etmeyi ve ettirmeyi taahhüt ederler.

Madde — 2.

Sulh zamanında yürürlüğe girecek olan hükümleri hariç, işbu Sözleşme harb ilânında yahut iki veya mütaaddit Yüksek Âkîd Taraf arasında çıkabilecek silâhlî anlaşmazlık halinde, harb hali bunlardan biri tarafından tanınmasa dahi, uygulanacaktır.

Sözleşme, aynı zamanda, Yüksek Âkîd Taraflardan birinin topraklarının kısmen veya tamamen işgali halinde, bu işgal hiçbir askerî mukavemetle karşılanmasa dahi, uygulanacaktır.

Anlaşmazlık halindeki Devletlerden biri işbu Sözleşmeye taraf teşkil etmiyorsa, buna taraf olan Devletler karşılıklı münasebetlerinde Sözleşmeye bağlı kalacaklardır. Bundan başka, bu Devletler, taraf olmıyan Devletçe Sözleşme hükümleri kabul ve tatbik edildiği takdirde, o Devlete karşı Sözleşme ile bağlı olacaklardır.

Madde — 3.

Milletlerarası mahiyette olmıyan bir silâhlî anlaşmazlığın Yüksek Âkîd Taraflardan birinin toprakları üzerinde çıkması halinde, anlaşmazlığa taraf teşkil edenlerden her biri, en az olarak, aşağıdaki hükümleri uygulamakla mükellef olacaktır :

1. Muhasamata doğrudan doğruya iştirak etmiyen kırseller, silâhlarını terkedener ve hastalık, yaralılık, mevkufluk veya her hangi bir sebeple muharebe dışı kalanlar, ırk, renk, din ve akide, cinsiyet, doğum ve servet veya buna benzer her hangi bir kıstasa dayanan ve aleyhte görülen hiçbir tefrik yapılmadan insani surette muamele görecektir.

Bu sebeple, yukarda bahis konusu kimselere, aşağıdaki muamelelerin yapılması, nerede ve ne zaman olursa olsun, memnudur ve memnu kalacaktır.

a) Hayata, vücut bütünlüğüne ve şahsa tecavüz her nevi katil, sakatlama, vahşice muamele, işkence ve eziyet;

b) Rehine almak;

c) Şahısların izzeti nefislerine tecavüz, bilhassa hakaretamiz ve haysiyet kırıcı muameleler.

d) Medeni milletlerce elzem olarak tanınan adli teminatı haiz nizami bir mahkeme tarafından önceden bir yargılama olmaksızın verilen mahkûmiyet kararları ile idam cezalarının infazı.

2. Yaralı ve hastalar toplanacak ve tedavi edecektir.

Milletlerarası Kızılhaç Komitesi gibi tarafsız insani bir teşkilât, anlaşmazlık halindeki taraflara hizmetlerini arzedebilecektir.

Anlaşmazlık halindeki Taraflar, bundan başka, hususi anlaşmalar yolu ile işbu Sözleşmenin diğer hükümlerinin tamamı veya bir kısmını yürürlüğe getirmeye çalışacaklardır.

Yukardaki hükümlerin uygulanması anlaşmazlık halinde bulunan tarafların hukuki durumları üzerinde bir tesir iera etmiyecektir.

Madde — 4.

Tarafsız devletler topraklarına kabul veya enterne edilecek Anlaşmazlık halindeki devletlerin silâhlı kuvvetlerine mensup yaralı ve hastalarıyla Sağlık ve Dinî teşkilâtları üyelerine ve bulunacak ölülerine işbu Sözleşmenin hükümlerini kıyas yoluyla uygulayacaklardır.

Madde — 5.

İşbu Sözleşme, himaye altında iken düşman eline düşen kimselere, katî şekilde iadelerine kadar, uygulanacaktır.

Madde — 6.

10, 15, 23, 28, 31, 36 ve 37 nci maddelerde bilhassa derpiş olunan Anlaşmalara ilâveten, Yüksek Âkîd Taraflar, ayrıca halledilmesini münasip görecekları bütün hususlarda, özel Anlaşmalar aktedebileceklerdir. Hiçbir Özel anlaşma, yaralı ve hastalarla Sağlık ve Dinî teşkilâtlar üyelerinin işbu Sözleşme ile tesbit olunan durumlarına zarar getiremez ve bunlara Sözleşme ile verilen hakları azaltamaz.

Yukarda bahis konusu edilen veya sonradan aktedilen Anlaşmalarda sarahaten aksine hükümler olmadıkça, veya Anlaşmazlıktaki Taraflardan biri veya diğeri tarafından kendileri için daha müsait tedbirler alınmadıkça hastalar ve yaralılar, Sağlık ve Dinî Teşkilât üyeleri bu Anlaşmalardan, Sözleşme haklarında uygulandığı müddetçe, faydalanacaklardır.

Madde — 7.

Yaralılar, hastalar ve Sağlık ve Dinî Teşkilât üyeleri işbu Sözleşmenin, ve icabında 6 nci maddenin derpiş ettiğı hususi Anlaşmaların kendilerine sağladığı haklardan kısmen veya tamamen hiçbir zaman feragat edemezler.

Madde — 8.

İşbu Sözleşme, anlaşmazlık halinde bulunan tarafların menfaatlerini korumakla mükellef hâmi devletlerin iş birliğı ile ve bunların kontrolü altında uygulanacaktır. Hami devletler bu maksatla diplomasi ve konsolosluk memurlarından maada, kendi uyruklarından veya başka tarafsız devletler uyruklarından delegeler tâyin edebilirler. Bu delegelerin tâyini için nezdinde vazife görecekları devletin muvafakati alınacaktır.

Anlaşmazlık halindeki Taraflar hamî Devletin temsilci veya delegelerinin vazifesini mümkün olduğu kadar geniş ölçüde kolaylaştıracaklardır.

Hami devletlerin temsilci veya delegeleri işbu Sözleşme ile tâyin olunan vazifelerinin hudutlarını hiçbir suretle aşmıyacaklar; bilhassa, nezdinde vazife gördükleri Devletin mübrem emniyet zaruretlerini dikkate alacaklardır. Bunların çalışmaları ancak âcil askerî zaruretlerle, istisnai ve geçici olarak, tahdit olunabilir.

Madde — 9.

İşbu Sözleşmenin hükümleri, Milletlerarası Kızılhaç Komitesi veya herhangi bir tarafsız teşkilâtın, anlaşmazlık halindeki Tarafların muvafakatiyle yaralı ve hastalar ile Sağlık ve Dinî Teşkilât üyelerini korumak için girişeceği insani çalışmalara mâni değildir.

Madde — 10.

Âkid devletler; işbu Sözleşme gereğince hami devletlere düşen vazifeleri, bunları tarafsızlık ve müessirlik bakımından her türlü teminatı haiz bir teşkilâta tevdi hususunda her zaman arlaşılabileceklerdir.

Yaralılar ve hastalar, sağlık ve din personeli üyeleri, her hangi sebeple, hami bir Devlet veya birinci fıkrada bahis konusu edilen bir teşkilâtın himayesinden her hangi bir sebeple faydalanmazlar yahut artık faydalanamaz olurlarsa, bunları elinde bulunduran devlet anlaşmazlık halindeki devletler tarafından işbu sözleşme gereğince tâyin olunan hami devletlere ait vazifeleri deruhde eylemesini tarafsız bir devlet veya böyle bir teşkilâttan talep edecektir.

Bu tarzda bir himaye sağlanamadığı takdirde, zilyed devlet, işbu sözleşmenin hami devletlere yüklediği insanî vazifeleri üzerine alması için Kızılhaç Milletlerarası Komitesi gibi bir insani teşkilâta müracaat edecek, veya işbu madde hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla, böyle bir teşkilâtın yapacağı hizmet tekliflerini kabul eyliyecektir.

Her tarafsız devlet veya ilgili devletçe davet olunan veya yukarda anılan maksatlarla hizmet tekifinde bulunan teşkilât, işbu sözleşme ile korunan kimselerin tâbi buldukları muharip devlete karşı mesuliyetlerini müdrik olarak çalışmalı ve vazifesini lâyikiyle ve tarafsızlıkla yapabilecek bir durumda olduğunu ispat için kâfi teminat vermelidir.

Askerî hâdiseler ve bilhassa topraklarının tamamı veya mühim bir kısmı işgal edilmiş bulunması dolayısıyla başka bir devlet veya onun müttefikleri karşısında, geçici olsa dahi, müzakere serbestliği tahdit edilmiş bulunan bir devletin diğer devletle akdedeceği hususi anlaşma yukardaki hükümlere aykırı olamaz.

Bu sözleşmede «hami devlet» tâbiri işbu maddenin anlamına göre hami devletin yerine kaim olan teşekkülleri de ifade etmektedir.

Madde — 11.

Himaye olunan kimselerin menfaati icabı olarak saydıkları bütün hallerde, ve hassaten işbu sözleşme hükümlerinin uygulanması veya yorumlanması hususunda muharip taraflar arasında anlaşmazlık halinde, hami devletler anlaşmazlığın halli için tavassutta bulunacaklardır.

Bu maksatla, hami devletlerin her biri, bir tarafın davetiyle veya kendiliğinden, anlaşmazlık halindeki taraflardan temsilcilerinin ve bilhassa yaralı ve hastalara bakmakla mükellef makamların ve sağlık ve din personeli üyelerinin, muhtemelen tarafsız bir toprakta tâyin edilecek münasip bir yerde toplanmalarını teklif edebilir. Anlaşmazlık halindeki taraflar kendilerine bu yolda yapılacak tekliflere cevap vermeye mecbur olacaklardır.

Hami devletler, gerekirse, tarafsız bir devlete mensup veya Kızılhaç Milletlerarası Komitesini temsil eden bir şahsiyetin bu toplantıya katılmasını anlaşmazlık halindeki Tarafların tasvibine sunabilirler.

Bölüm : II

Yaralılar ve hastalar

Madde — 12.

Silâhlı kuvvetler mensupları ve 13 ncü maddede sayılan diğer şahıslardan yaralı veya hasta olanlar her halü kârda saygı görecekler ve korunacaklardır.

Bunlar cinsiyet, ırk, milliyet, din, siyasi akide veya buna benzer her hangi bir kıstasa dayanan aleyhte hiçbir tefrika tâbi tutulmaksızın, kendilerini elinde bulunduran devlet tarafından insanîyetle muamele görecekler ve tedavi edileceklerdir. Bunların hayatlarına veya şahıslarına karşı her nevi tecavüz ve bu meyanda öldürülmeleri veya yok edilmeleri, işkenceye mâruz bira-

kılmaları, üzerlerinde biyolojik tecrübeler yapılması, kasden tıbbi yardımdan veya ihtimamdan mahrum edilmeleri veya bulaşıcı hastalık yahut enfeksiyon tehlikesine bırakılmaları katıyen yasaktır.

Tedavi esnasında ancak tıbbi zaruret sebebiyle sıra hususunda tercih yapılabilir.

Kadınlar, cinsiyetlerinin gerektirdiği bütün hususi ihtimamlarla muamele görecektir.

Muhasıma yaralı ve hasta terketmeye mecbur olan bir muharip taraf askerî zaruretlere müsaade si nispetinde bunların bakımlarına yardım edecek sağlık personel ve levazımının bir kısmını da onlarla beraber bırakacaktır.

Madde — 13.

İşbu Sözleşme aşağıdaki sınıflara mensup yaralı ve hastalara uygulanacaktır :

1. Anlaşmazlık halinde bulunan tarafın silâhli kuvvetleri ile bu kuvvetlere bağlı Milis ve gönüllü birliklerinin mensupları,

2. Teşkilâtli mukavemet hareketleri mensupları da dâhil olmak üzere, muharip bir tarafa bağlı olup işgal altında da bulunsa, kendi topraklarının dışında veya içinde hareket eden diğer milis ve gönüllü birliklerinin mensupları;

Şu kadar ki; Teşkilâtli mukavemet hareketleri de dâhil, bu milis veya gönüllü birliklerinin aşağıdaki şartları haiz olmaları gerektir :

- a) Başlarında madunlarından mesul bir şahıs bulunması;
- b) Sâbit ve uzaktan seçilir, bir ayırt edici alâmete sahip olmaları;
- c) Açıkça silâh taşımaları;
- d) Hareketlerinde harb, kanun ve âdetlerine uymaları.

3. «Zilyed» devletçe tanınmıyan bir hükümet veya makama bağlı olduklarını iddia eden muntazam silâhli kuvvetlerin mensupları;

4. Refakat ettikleri silâhli kuvvetlerin müsaadesini almış bulunmak şartıyla, askerî uçakların sivil mürettebatı, harb muhabirleri, mütâahhitler, askerin istirahat esbabını temin ile mükellef çalışma birlik veya hizmetlerinin mensupları gibi, silâhli kuvvetlere doğrudan doğruya mensup olmamakla beraber bu kuvvetlere refakat eden şahıslar;

5. Anlaşmazlık halindeki tarafların devletler hukukunun sair hükümlerine göre daha müsait muameleden faydalanmıyan ticaret filosu mürettebatı (Kaptanlar, pilotlar, çıraklar dâhil) ve sivil havacılık mürettebatı mensupları;

6. Açıkça silâh taşımak ve harb kanun ve âdetlerine saygı göstermek şartıyla, muntazam silâhli kuvvet teşkiline vakit bulamadan düşmanın yaklaşması üzerine istilâ kuvvetleriyle çarpışmak üzere kendiliklerinden silâha sarılan işgal edilmemiş bir toprağın halkı.

Madde — 14.

Yukardaki madde hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, bir muharibin, muhasımı eline düşen hasta ve yaralıları harb esiri sayılacak ve bunlar hakkında Devletler Hukukunun harb esirlerine mütaallik kaideleri tatbik olunacaktır.

Madde — 15.

Muharip devletler her zaman ve bilhassa bir müsademedan sonra hasta ve yaralıları aramak, toplamak, yağma ve fena muameleye karşı himaye etmek, ölüleri aramak ve bunların soyulmasını önlemek için vakit geçirmeden mümkün olan tedbirleri alacaklardır.

Ahval ve şeraitin müsait görüldüğü zamanlarda muharebe sahasında bulunan yaralıların kaldırılması, nakli ve mübadelesi için bir mütareke, ateş kesme veya mevzii anlaşmalar yapılacaktır.

Keza muhasara edilmiş veya çevrilmiş bulunan bir bölgeden yaralı ve hastaların tahliyesi, mübadelesi, bu bölgeye gönderilen sıhhi malzeme ile dinî ve sıhhi personelin geçişi için muharip taraflar aralarında mevzii anlaşmalar akdedeceklerdir.

Madde — 16.

Muharıpler muhasım taraftan ellerine düşen hasta, yaralı ve ölülerin hüviyetlerini tâyine yarayan bütün malûmatı mümkün olan en kısa bir zamanda tesbit edeceklerdir. Bu malûmat mümkün ise aşağıdaki hususları ihtiva edecektir:

- a) Tâbi oldukları devletin adı;
- b) Mürettepleri veya sicil numaraları;
- c) Soyadları;
- d) Ad veya adları;
- e) Doğum tarihleri;
- f) Hüviyet cüzdanı veya plâkasında mezkûr diğer malûmat;
- g) Esir düşme veya ölüm tarihi ve yeri;
- h) Yaralara, hastalığa veya ölüm sebeplerine mütedair malûmat.

Yukardaki malûmat mümkün olan en kısa zamanda, harb esirlerine yapılacak muameleye mütedair 22 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 122 nci maddesinde derpiş olunan istihbarat bürosuna tebliğ olunacaktır. Bu büro, alınan malûmatı, Harb Esirleri Merkez Ajansı ve hami devlet vasıtasıyla ilgililerin tâbi oldukları devlete bildirecektir.

Anlaşılmazlık halindeki taraflar, ölüm ilmühâberlerini veya usulüne uygun olarak tasdikli ölü listelerini tesbit ederek yukardaki fıkrada gösterilen yoldan birbirlerine ulaştıracaklardır.

Muharip taraflar, ölülerin üzerinde bulunan çift hüviyet plâkasının yarısını, hakiki veya manevi kıymeti olan bütün eşyayı, paraları, ölülerin aileleri için ehemmiyetli görülen diğer vesikaları, vasiyetnameleri toplayıp aynı büro vasıtasıyla yekdiğerlerine ulaştıracaklardır.

Gerek bu eşya ve gerekse teşhis edilemeyen diğer şeyler mühürlü bir paket içinde ölmüş olan sahibinin hüviyetini tesbite yarayacak tafsilâtı muhtevi bir beyanname ve pakete ait tam bir müfredat cetveliyle birlikte gönderilecektir.

Madde — 17.

İhtilâf halindeki taraflar, ölümü tesbit ve ölünün hüviyetini tâyin ederek bu hususlarda malûmat verebilmek için, cesetlerin gömülmesinden veya yakılmasından evvel dikkatli bir tıbbi muayeneye tâbi olmasına itina edeceklerdir. Ölüler hal ve şartlar müsaade ettiği âzami ölçüde münferiden tedfin veya ihrak edileceklerdir.

Çift hüviyet plâkasının yarısı veya plâka tek ise olduğu gibi cesedin üstünde bırakılacaktır.

Cesetler yalnız mücbir sıhhi sebepler veya ölünün mensubu bulunduğu dinin icabatı dolayısıyla ihrak edilebilir.

Yakılma takdirinde, tasdikli ölüm listesi veya ölüm ilmühâberi üzerinde esbabı hakkında meşruhat verilerek zikir olunacaktır.

Anlaşılmazlık halindeki taraflar bundan başka ölenlerin şerefli surette ve mümkün ise mensup buldukları dinin merasimiyle gömülmesi ve mezarlarına hürmet edilmesi ve bunların mümkün olduğu takdirde milliyetlerine göre bir araya toplatılması ve tekrar bulunabilecek şekilde ıştırilenmesi ve bakılması hususlarına dikkat edecekler ve bu maksatla, muhasematın başında resmî olarak bir mezarlıklar servisi kuracaklardır. Bu servis mezarların yerleri ne olursa olsun cesetlerin tekrar mezardan çıkarılıp teşhis ve icabında memleketlerine sevkedilmelerini sağlayacaktır.

Bu hükümler mezarlıklar servisi tarafından, ilgili memleketin bu hususta alacağı tedbire intizaren muhafaza edilen küller hakkında da tatbik olunacaktır.

Bu servisler ahval ve şerait müsait bulunduğu zaman ve en geç olarak muhasematın sonunda, 16 nci maddenin 2 nci fıkrasında mezkûr istihbarat bürosu vasıtasıyla kabirleri tarif eden ve tam yerlerini gösteren listeleri ve medfun bulunan ölülere ait malûmatı aralarında teati eyliyeceklerdir.

Madde — 18.

Askerî makam, hasta ve yaralıların kendi murakabesi altında toplanması ve hayırhahlıkla tedavi olunması hususunda halkın merhamet ve gayretine baş vuracak ve bu suretle yardımda bulunanları himaye edecek, kendilerine kolaylıklar gösterecektir.

Muhasım taraf bölgeyi veya bunun kontrolünü tekrar eline geçirirse bu şahıslara aynı himaye ve kolaylıkları gösterecektir.

Askerî makam işgal ve istilâ edilen bölgelerde yardım cemiyetlerine ve halka, hangi milletten olursa olsun hasta ve yaralıları toplamak ve derhal tedavi etmek için gereken müsaadeyi verecektir.

Sivil halk bu hasta ve yaralılara hürmet gösterecek ve bunlara hiçbir tecavüzde bulunmayacaktır.

Hiç kimse hasta ve yaralılara ihtimam göstermiş bulunduğundan ötürü tehdide mâruz kalmıyacak ve mahkûm edilmeyecektir.

İşbu madde hükümleri işgal eden devleti hasta ve yaralılara karşı sıhhi ve mânevi sahada kendisine terettüp eden veeibelerden muaf kılmaz.

Bölüm : III

Sıhhiye Birlikleri ve Müesseseleri

Madde — 19.

Sağlık servisine bağlı sabit müesseseler ve seyyar sıhhiye birlikleri hiçbir surette tecavüze mâruz bırakılmıyarak muharipler tarafından hürmet görecek ve himaye olunacaklardır.

Bu müessese ve birlikler muhasım tarafın eline düşerlerse hasta ve yaralıları için gereken ihtimam ve tedavi esir eden Devlet tarafından sağlanmadıkça işlerine devam edeceklerdir.

Yetkili makamlar, yukarda mezkûr sıhhi birlik ve müesseselerin, mümkün mertebe, askerî hedeflere yapılması muhtemel taarruzlardan tehlikeye düşmeyecek yerlerde bulundurulmalarına dikkat edeceklerdir.

Madde — 20.

Denizde bulunan silâhlı kuvvetler kazazede, hasta ve yaralılarının vaziyetlerinin ıslahına mütedair 22 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesiyle himaye edilen hastane gemilerine karadan taarruz yapılmıyacaktır.

Madde — 21.

Sağlık servisine bağlı seyyar sıhhiye birlik ve müesseseleri ancak insani vazifeleri haricinde düşmana zarar verecek efalde bulunmak maksadiyle kullanıldıkları takdirde himaye edilmeyeceklerdir. Mahaza, bu himaye münasip hallerde mâkul bir mühlet ile yapılan ve neticesiz kalan bir ihtardan sonra kesilecektir.

Madde — 22.

Bir sıhhiye birliği ve müessesesini, 19 neu madde ile temin olunan himayeden mahrum edecek mahiyette görülmiyen hususlar şunlardır :

1. Sıhhiye birlik veya müessesesi personelinin silâhlı olması ve silâhlarını kendisinin veya hasta ve yaralıların müdafaası için kullanması;

2. Silâhlı hasta bakıcılar bulunmadığı takdirde, sıhhiye birlik veya müessesesinin bir müfreze, nöbetçiler veyahut bir muhafız kıtası tarafından korunması;

3. Sıhhiye birlik veya müessesesinde hasta ve yaralılarından alınmış ve henüz yetkili servise teslim edilmemiş olan mühimmat ve portatif silâhların bulunması;
4. Sıhhiye birlik veya müessesesinde buna bağlı olmayan veteriner servisi malzemesi veya personelinin bulunması;
5. Sıhhiye birlik ve müesseseleri veya bunların personeli tarafından yapılan insani hizmetlerin sivil yaralı veya hastalara teşmili.

Madde — 23.

Sözleşen taraflar sulh zamanında ve anlaşmazlık halindeki taraflar da muhasemat başladıktan sonra kendi topraklarında ve, ihtiyaç varsa, işgal edilen topraklarda hasta ve yaralıları sağaşın tesirlerinden vikaye için sağlık mahal ve bölgeleri ihdas edebilecekler ve bu mahal ve bölgeleri, bunların kuruluş ve idaresini sağlamak ve buralarda toplanan kimselere bakmakla mükellef personeli de koruyacak surette teşkilâtlandırıcaklardır.

Anlaşmazlığın başında veya anlaşmazlık devam ederken, ilgili taraflar ihdas edecekleri sağlık mahal ve bölgelerinin tanınması için aralarında anlaşmalar yapabileceklerdir.

İlgili Taraflar bu maksatla işbu sözleşmeye bağlı anlaşma projesinde derpiş olunan hükümleri zaruri gördükleri takdirde tadil ederek yürürlüğe koyabileceklerdir.

Hami devletler ve Milletlerarası Kızılhaç Komitesi, sıhhi mahal ve bölgelerin tanınmasını kolaylaştırmak için tavassutta bulunacaklardır.

Bölüm : IV

Personel

Madde — 24.

Munhasıran hasta ve yaralıların araştırılması, kaldırılması, nakli, tedavisi veya hastalıkların önlenmesi ile vazifelendirilen personel, sıhhiye birlik ve müesseseleri idaresi personeli, silâhlı kuvvetlere bağlı imam ve rahipler her zaman ve her yerde himaye edilecek ve saygı göreceklendir.

Madde — 25.

İcabında hasta ve yaralıların araştırılması, kaldırılması, nakli veya tedavisi için yardımcı teskereci veya hastabakıcı olarak kullanılmak üzere hususi surette talim ve terbiye görmüş olan askerler düşmanla temasa geldikleri veya esir düştükleri sırada yukardaki vazifeleri görmekte iseler aynı surette himaye edilecekler ve hürmet göreceklendir.

Madde — 26.

Hükümetleri tarafından usulüne göre tanınmış ve yetkilendirilmiş olup 24 ncü maddede derpiş edilen personelin gördüğü işleri yapacak olan Millî Kızılhaç cemiyetleri ve diğcr gönüllü yardım cemiyetleri personeli askerî kanun ve nizamnamelere tâbi bulunmak şartıyla 24 ncü maddede zikrolunan personel gibi muamele göreceklendir.

Her Yüksek Âkîd Taraf; ordularının resmî sağlık servisine, kendi mesuliyeti altında, yardımda bulunacak olan cemiyetlerin isimlerini, gerek sulh zamanında, gerekse muhasemat başladıktan sonra veya muhasemat esnasında fakat her halde bunların fiilen kullanılmasından evvel diğcr tarafa tebliğ eyliyecektir.

Madde — 27.

Bir birtaraf memlekette tanınan bir cemiyetin sıhhi teşekkülleri ve kendi personeli ile ihtilâf

halindeki taraflardan birine yardımda bulunmak için evvel emirde hükümetinin muvafakatını ve ihtilâf halindeki tarafın da müsaadesini istihsal eylemesi lâzımdır.

Bu personel ve sıhhi teşekküller yardımda buldukları tarafın kontrolü altında çalışacaklardır.

Bitaraf devlet bu husustaki rızasını yardımı kabul eden devletin hasmına tebliğ eyliyecektir.

Yardıma kabul eden taraf bunu kullanmadan evvel keyfiyeti muhasım tarafa bildirmeye mecburdur.

Bu yardım hiçbir surette ihtilâfa müdahale mahiyetinde telâkki olunmayacaktır.

Birinci fıkrada zikrolunan personeli teşkil eden kimseler mensup oldukları memleketten ayrılmadan evvel 40 nci maddede derpiş olunan hüviyet vesikalarını usulüne göre tedarik etmiş bulunacaklardır.

Madde — 28.

24 ve 26 nci maddelerde tâyin edilen personel muhasım tarafın eline düşerse ancak harb esirlerinin adedi, manevi ihtiyaçları ve sağlık durumlarının gerektirdiği ölçüde alıkonabilecektir. Bu suretle geri verilmeyen personeli mensupları harb esiri sayılmamakla beraber harb esirlerinin göreceği muameleye dair olan 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin bütün hükümlerinden istifade edeceklerdir. Bunlar eline düştükleri devletin askerî kanun ve nizamnamelerine göre yetkili servislerinin emrinde ve meslekî duygularına uygun olarak tercihan mensup buldukları silâhli kuvvetlerin harb esirlerine karşı tıbbi ve mânevi hizmetlerini ifaya devam edecekler ve bu hizmetleri görürken aşağıdaki kolaylıklardan da müstefit olacaklardır :

a) Kamp dışındaki hastanelerde veya hizmet kıtalarında bulunan harb esirlerini muayyen zamanlarda ziyaret için kendilerine müsaade verilecektir. Personeli elinde tutan makam personel mensuplarına, bu ziyaretler için lüzumlu nakil vasıtalarını temin edecektir.

b) Her kampta, en yüksek rütbede olan en kıdemli askerî tabib, alıkonan sıhhi personelin faaliyetlerine mütaallik hususlarda kampın askerî makamlarına karşı sorumlu bulunacaktır.

Bunun için, anlaşmazlık halindeki taraflar muhasamatın başında, sıhhi personellerle 26 nci maddede mezkûr cemiyetler personeli rütbelerinin mukabilleri hakkında anlaşacaklardır.

Kıdemli tabip ve askerî imam ve rahipler vazifelerine mütaallik işler için yetkili kamp makamlarıyla doğrudan doğruya temasta bulunacaklardır.

Bu makamlar mezkûr işlere mütaallik muhaberât için gereken kolaylıkları göstereceklerdir.

c) Esir düşen sıhhi personel kampın iç disiplinine tâbi olmakla beraber tıbbi veya dinî vazifelerine aykırı olan hiçbir işte kullanılmıyacaktır.

Muhasamat esnasında, muharip taraflar esir düşen sıhhi personellerinin mübadelesi hususunda anlaşacaklar ve bunun şeklini kararlaştıracaklardır.

Yukardaki hükümlerden hiçbirisi, sıhhi personeli esir eden devleti sıhhi ve mânevi bakımlardan harb esirleri hakkında kendisine terettüp eden vecibeleri ifadan vâreste kılmaz.

Madde — 29.

25 nci maddede tâyin olunan personel düşman eline düşünce harb esiri sayılacak ve ihtiyaç varsa sıhhi işlerde kullanılacaktır.

Madde — 30.

28 nci madde hükümlerine göre alıkonulması zaruri görülmiyen personel mensupları askerî zaruretler müsaade ettiği ve bir dönüş yolu açıldığı takdirde mensup oldukları memlekete iade olunacaklar, iade olununcuya kadar, harb esiri sayılmamakla beraber, harb esirlerinin göreceği muameleye mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin bütün hükümlerinden istifade edeceklerdir.

Bunlar muhasım tarafın idaresi altında vazifelerini ifaya devam edecekler ve tercihan men-

sup oldukları muharip tarafın hasta ve yaralılarına bakmaya memur edileceklerdir.

Hareket ederken kendilerine ait aletler, menkul kıymetler ve şahsi eşyayı beraberlerinde götürüleceklerdir.

Madde — 31.

30 ncu maddede muhasım tarafa iadesi derpiş olunan personelin seçilmesi siyasi fikir, din ve ırk nazarı itibara alınmıyarak, ilgililerin sağlık durumuna ve esir düşme tarihleri sırasına göre iera olunacaktır.

Anlaşmazlık halindeki taraflar muhasematın başında hususi anlaşmalarla, esir adedine göre alıkonacak sıhhi personel yüzde nispetini ve bunun kamplara tevziini tesbit edebileceklerdir.

Madde — 32.

27 nci maddede tâyin olunan şahıslar muhasım tarafın eline düşünce alıkonmıyarak serbest bırakılacaklardır. Hilâfına anlaşma bulunmadıkça, bunlara askerî icapların müsait bulunmasına göre, bir dönüş yolu açılır açılmaz kendi memleketlerine ve olmadığı takdirde hizmetinde bulunmuş oldukları tarafın toprağına avdet etmek için gereken müsaade verilecektir.

Bunlar, iade olununcaya kadar, muhasım tarafın idaresi altında vazifelerini ifaya devam edecekler ve tercihan, hizmetinde bulunmuş oldukları tarafın hasta ve yaralılarına bakmaya memur edileceklerdir. Hareket ederken, kendilerine ait aletleri, menkul kıymetleri, şahsi eşyayı ve mümkün ise nakil vasıtalarını beraberlerinde götürüleceklerdir.

Anlaşmazlık halindeki taraflar bu personeli ellerinde bulundurdukları zaman bunlara kendi ordularının personeli gibi bakarak aynı lojmanları, tahsisatı ve maaşları temin edeceklerdir.

İlgililere verilecek gıda, normal sağlık durumlarını temin için miktar, kalite ve tenevvü bakımından her vakit kâfi derecede olacaktır.

Bölüm : V

Binalar ve malzeme

Madde — 33.

Silâhlı kuvvetlerin, muhasım tarafın eline düşen, seyyar sıhhi birliklerine ait malzeme, hasta ve yarahlara muhassas kalacaktır.

Silâhlı kuvvetlerin sabit sıhhi müesseselerine ait binalar, malzeme ve depolar harb hukukuna tâbi tutulacak ve fakat hasta ve yarahlılar için zaruri oldukları müddetçe ciheti tahsisleri değiştirilemeyecektir. Maahaza, harb halindeki ordular komutanları, âcil askerî zaruretler karşısında, hasta ve yaralıların refahı için zaruri görülen tedbirleri önceden almak şartıyla, mezkûr malzeme, depo ve binaları kullanabileceklerdir.

İşbu madde ile derpiş olunan malzeme ve depolar kasten tahrip olunmayacaktır.

Madde — 34.

Sözleşmeden istifade etmesi kabul olunan yardım cemiyetlerine ait menkul ve gayrimenkul mallar şahsi mülkiyet sayılacaktır.

Muhariplere harb kanun ve teamülleriyle tanınmış bulunan müsadere hakkı yalnız âcil zaruretler karşısında ve hasta ve yaralıların durumu müemmen olmak şartıyla kullanılacaktır.

Bölüm : VI

Sihhi nakliyat

Madde — 35.

Hasta ve yaralı veya sihhi malzeme nakliyatı seyyar sihhi birlikler gibi saygı ve himaye göre-
cektir. Bu nakliyat veya taşıtlar muhasım tarafın eline düştüğü takdirde, hasta ve yaralıların du-
rumu muhasım tarafca sağlanmak şartıyla harb kanunlarına tâbi tutulacaktır.

Müsadere edilen bütün nakil vasıtaları ve sivil personel devletler hukuku umumi kaidelerine
tâbi tutulacaklardır.

Madde — 36.

Sihhiye uçakları, yani münhasıran hasta ve yaralıların tahliyesinde ve sihhi personel ve malze-
menin nakliyesinde kullanılan uçaklar taarruz hedefi yapılmıyacaklar ve ilgili muharipler ara-
sında hususi surette tesbit olunan güzergâhları takiben muayyen saatlerde ve yükseklerde uçar-
larken muharipler tarafından saygı göreceklerdir.

Bu uçaklar alt, üst ve yan cephelerinde, milli alâmetlerinin yanında 38 nci madde ile derpiş
olunan işareti görülecek şekilde taşıyacaklar, muhasematın başında veya muhasemat esnasında
muharipler arasında anlaşma ile tesbit edilmiş olan diğer tanıtmaya vasıtaları ve işaretlerle mü-
cehhez bulunacaklardır.

Hilâfına anlaşma olmadıkça, düşmanın ülkesi veya işgal ettiği arazi üzerinden uçmak mem-
nudur.

Sihhiye uçakları iniş için yapılan her ihtara itaat etmek mecburiyetindedirler. Uçak bu suret-
le indirildiğinde, kontrolden sonra içindekilerle tekrar uçabileceklerdir.

Düşmanın ülkesine veya işgal ettiği araziye kazaen iniş yapan uçaktaki hasta ve yaralılar
uçak mürettebatıyla birlikte harb esiri sayılacaklardır. Sihhiye personeli 24 nci ve mütâakip
maddelere göre muamele görecektir.

Madde — 37.

İkinci bent hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, anlaşmazlık halindeki Tarafların sihhiye uçak-
ları bitaraf Devletlerin ülkeleri üzerinden uçabilecekler, zaruret halinde veya tevakkuf mak-
sadiyle bu Devletlerin topraklarına ve karasularına da inebileceklerdir.

Bu uçaklar, toprakları üzerinden uçmak istedikleri bitaraf devletlere bu hususta önceden ihbar-
da bulunacaklar, karaya veya denize iniş için yapılan her ihtara itaat edeceklerdir.

Sihhiye uçakları, anlaşmazlık halindeki Taraflarla ilgili bitaraf Devletler arasında hususi su-
rette kararlaştırılan güzergâhları takiben muayyen saatlerde ve yüksekliklerde uçtukları takdir-
de taarruza mâruz kalmıyacaklardır.

Maahaza, bitaraf devletler, sihhiye uçaklarının, ülkeleri üzerinde uçuş veya inişleri için şerait
veya takyidat vaz'edebileceklerdir. Bu şerait veya takyidat anlaşmazlık halinde bulunan taraflara
farksız surette tatbik olunacaktır.

Bir sihhiye uçağından, mahallî makamların rızasıyla bitaraf bir ülkede karaya indirilen yaralı
veya hastalar, bitaraf devletle anlaşmazlık halindeki taraflar arasında hilâfına anlaşma bulunma-
dıkça, devletler hukukuna göre gerektirdiği takdirde yeniden savaşa katılamamalarını teminen,
bitaraf devlet tarafından muhafaza edileceklerdir.

Bu takdirde hasta ve yaralıların hastane ve enterneman masrafları mensup buldukları dev-
let tarafından deruhde olunacaktır.

Bölüm : VII

Alâmeti Farika

Madde — 38.

İsviçre'ye karşı saygı eseri olmak üzere, federal hükümet millî renklerinin akis ve tebdiliyle teşkil olunan beyaz zemin üzerine Kızılhaç arma alâmeti, ordulardaki sıhhiye servislerinin işaret ve alâmeti farikası olarak ipka edilmektedir.

Maahaza Kızılhaç yerine alâmeti farika olarak, beyaz zemin üzerinde Kızılay veya Kızılaslan ve Kızılgüneş kullanmakta bulunan memleketlerin bu işaretleri de işbu Sözleşme anlamında aynen kabul edilmişlerdir.

Madde — 39.

İşbu alâmeti farika, yetkili askerî makamın kontrolü altında olmak üzere, bayrak ve pazubentlerle sıhhiye servisine ait bileümle malzeme üzerinde bulunacaktır.

Madde — 40.

24; 26 ve 27 nci maddelerde derpiş edilmiş olunan personel mensupları sol kollarında, askerî makam tarafından muta, mühürlü, alâmeti farikayı hâmil ve rutubete karşı mukavim bir pazubent taşıyacaklardır. Bu personel 16 nci madde ile derpiş olunan hüviyet plâkasından başka, üzerinde alâmeti farika bulunan hususi bir hüviyet vesikasını da hâmil olacaktır. Bu vesika rutubete karşı mukavim ve cebe girebilecek ebatta olacaktır. İlgilinin: millî lisanile tanzim edilecek olan bu vesikada, en az olarak, sicil numarası, rütbesi, doğum tarihi, isim ve soy adı mukayyet bulunacaktır.

Bu vesikada, ilgilinin işbu Sözleşmeden, hangi sıfatla istifade hakkını haiz bulunduğu tesbit olunacaktır.

Hüviyet varakasında ilgilinin fotoğrafından başka imzası veya parmak izleri veya her ikisi bulunacak, ve askerî makamın soğuk damgası ile mühürlenmiş olacaktır.

Hüviyet varakası her orduda aynı şekilde olacak ve mümkün olduğu kadar sözleşen devletler ordularında da aynı tipte tanzim kılınacaktır. İhtilâf halindeki taraflar işbu Sözleşmeye örnek olarak eklenen nümuneden mülhem olabilirler. Bu devletler muhasematın başında kullanacakları hüviyet varakası modelini yekdiğerlerine göndereceklerdir. Her hüviyet varakası mümkün ise, en az iki nüsha olarak tanzim kılınacak, bir nüshası ilgili devletçe muhafaza olunacaktır.

Yukarda mezkûr personel hiçbir surette hüviyet varakasından, alâmetlerinden ve kolundaki pazubendi taşımak hakkından mahrum edilmeyecektir.

Zıyar halinde hüviyet varakasının ikinci nüshasını istihsal ve işaretlerin yenisini temin etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde — 41.

25 nci maddede zikrolunan personel, yalnız sıhhiye hizmetlerini görürken, askerî makam tarafından verilmiş, mühürlü, ortasında alâmeti farika bulunan küçük ebatta beyaz bir pazubent taşıyacaktır. Bu personelin taşıyacağı askerî hüviyet varakalarında, ilgilinin gördüğü sağlık öğretimi, vazifesinin geçici mahiyeti ve kolunda pazubent taşımak hakkı tasrih olunacaktır.

Madde — 42.

Sözleşme ile alâmeti fârika olarak kabul edilen bayrak, yalnız işbu sözleşmenin saygı gösterilmesini âmir bulunduğu sıhhiye teşekkül ve müesseselerine ve ancak askerî makamın muvafakatıyla çekilebilecektir.

Sâbit sıhhiye müesseselerinde olduğu gibi seyyar sıhhiye birliklerinde de bunların tâbi oldukları muharip tarafın millî bayrağı bulunabilecektir.

Maahaza, düşmanın eline düşen sıhhiye birlikleri yalnız sözleşme ile kabul edilen bayrağı çekebileceklerdir.

İhtilâf halindeki taraflar, her türlü tecavüz hareketi ihtimalini önlemek maksadiyle, sıhhi teşkil ve müesseseleri gösteren alâmeti farikayı askerî icapların müsaadesi nispetinde düşman kara, hava ve deniz kuvvetleri tarafından iyice görülebilecek şekilde koymak için gerekli tedbirleri alacaklardır.

Madde — 43.

27 nci maddede yazılı şartlar dâhilinde bir muharip tarafın hizmetinde çalışmasına müsaade olunan bitaraf memleket sıhhiye birlikleri, sözleşme ile kabul edilen bayrak ile birlikte, 42 nci madde ile kendisine verilen salâhiyeti kullanan muharip tarafın da millî bayrağını çekmeye mecburdurlar.

Salâhiyetler askerî makam tarafından hilâfına emir verilmedikçe bu birlikler muhasım tarafın eline düştükleri takdirde dahi millî bayraklarını her vakit kullanabileceklerdir.

Madde — 44.

Beyaz zemin üzerindeki kızılhaç alâmeti ve «Kızılhaç» yahut «Cenevre Haçı» kelimeleri bu maddenin mütaakip fıkralarında derpiş edilen haller müstesna olmak üzere, gerek harb ve gerek sulh zamanlarında ancak işbu sözleşme ve benzeri meseleleri düzenleyen diğer milletlerarası sözleşmelerle korunmuş olan sıhhiye müessese ve birlikleriyle personel ve malzemeyi tâyin ve himaye için kullanılabilir. 38 nci maddenin 2 nci fıkrasında derpiş olunan alâmeti fârikaları kullanan memleketler için de aynı hüküm tatbik olunacaktır.

Millî Kızılhaç cemiyetleri ve 26 nci maddede derpiş olunan diğer cemiyetler Sözleşmeden istifadeyi sağlayan alâmeti farikayı ancak bu fıkra hükümleri çerçevesi içinde kullanmak hakkını haiz olacaklardır.

Bundan başka, Millî Kızılhaç cemiyetleri (Kızılay, Kızılaslan ile Güneş) Milletlerarası Kızılhaç Konferansında tesbit edilen prensiplere uygun olan faaliyetleri için sulh zamanında millî mevzuata tevfikân Kızılhaç işaretini ve işmini kullanabileceklerdir.

Bu faaliyetlere harb zamanında devam bulunduğu takdirde, alâmeti farika sözleşme himayesini sağlamaya mâtuf telâkki edilemeyecek surette kullanılacak, küçük ebadda olacak ve bazubent ve çatı üzerine vaz'olunmayacaktır.

Milletlerarası Kızılhaç teşekkülleri ve bunların usulüne göre ödevlendirilmiş olan personelleri beyaz zemin üzerindeki Kızılhaç işaretini her zaman istimalde mezun bulunacaklardır.

Hasta nakliye arabası (ambülâns) olarak kullanılan vasıtaların ve sırf hasta veya yaralıların bakımına mahsus imdat mahallerinin yerini işaretlemek için sulh zamanında Kızılhaç (Kızılay, Kızılaslan ile Güneş) Millî cemiyetlerinden birinin hususi müsaadesiyle ve millî mevzuata uygun bulunmak şartıyla Sözleşme alâmeti farikası, istisnai olarak kullanılabilir.

Bölüm : VIII

Sözleşmenin uygulanması

Madde — 45.

İhtilâf halindeki Taraflar Başkomutanları vasıtasıyla yukardaki maddelerin teferruatı icrasıyla derpiş edilmemiş bulunan hususların işbu Sözleşmenin umumi prensiplerine tevfikân uygulanmasını sağlayacaklardır.

Madde — 46.

Sözleşme ile himaye edilen hasta ve yaralıları, personele, malzeme ve binalara karşı misilleme tedbirlerinin alınması memnudur.

Madde — 47.

Yüksek Âkîd Taraflar sulh ve harb zamanlarında işbu Sözleşme metninin mümkün olduğu kadar en geniş ölçüde yayınlanmasını ve bilhassa Sözleşme prensiplerinin bütün halk tarafından ve hassatan muharip silâhlı kuvvetlerle sağlık ve din personeline bilinmesini sağlamak üzere bu prensiplerin askerî ve mümkün ise sivil öğretim programlarına ithal edilmesini taahhüt ederler.

Madde — 48.

Yüksek Âkîd Taraflar İsviçre Federal Konseyi vasıtasıyla ve harb esnasında hami devletlerin delâletiyle işbu Sözleşmenin resmî tercümelerini ve bunun uygulanmasını sağlamak üzere çıkabilecekleri kanun ve nizamnameleri yekdiğerlerine ulaştıracaktırlar.

Bölüm : IX

Sözleşme hilâfına hareketlerle süüstimallerin zecir ve men'i

Madde — 49.

Yüksek Âkîd Taraflar aşağıdaki maddede tarif olunan ve işbu Sözleşmeyi vahim surette ihlâl eden bu suçlardan birini irtikâp etmiş veya irtikâp için emir veren kimselere tatbik olunacak cezai müeyyideleri tesbit eylemek üzere gereken kanuni tedbirleri almayı taahhüt ederler.

Her Âkîd Taraf bu ağır suçlardan birini irtikâptan veya bu hususta emir vermekten sanık kimseleri araştırarak ve bunları tabiiyetleri ne olursa olsun kendi mahkemelerine sevkeyliyecektir.

Her Âkîd Taraf, isterse, kendi mevzuatında derpiş olunan şartlara göre sanıkları, bunların takip edilmesiyle ilgili olan ve aleyhlerinde kâfi delâil elde etmiş bulunan diğeri bir Âkîd Tarafa Yargılanmak üzere teslim edebilecektir.

Her Âkîd Taraf mütaakıp maddede tarif olunan ağır suçlardan başka işbu Sözleşme hükümlerine aykırı fiil ve hareketleri durdurmak üzere gereken tedbirleri alacaktır.

Sanıklar her hal ve kârda serbest müdafaa ve muhakeme usulleri teminatından istifade edeceklerdir. Bu teminat harb esirlerinin göreceği muameleye mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 105 nci ve müteakıp maddelerinde derpiş edilenlerden dun olmyacaktır.

Madde — 50.

Yukardaki maddede derpiş olunan ağır suçlar Sözleşme ile himaye edilen şahıslara ve mallara karşı irtikâp edilen aşağıdaki fiillerdir:

Taammüden adam öldürme, işkence veya biyolojik tecrübeler dâhil gayriinsani muamele, kasdî olarak büyük ıstıraplara sebebiyet vermek veya insan sihhatini veyahut vücut bütünlüğünü ağır surette haleldar etmek, malların, askerî zarurlelerin mazur göstermiyeceği hallerde gayrimesru ve indî surette büyük ölçüde tasarrufu ve tahrip olunması.

Madde — 51.

Hiçbir Âkîd Taraf yukardaki maddede derpiş olunan suçlar dolayısıyla kendisine veya diğeri bir Âkîd Tarafa terettüp eden mesuliyetlerden kendisini veya diğeri bir Âkîd Tarafı tebriye edemez.

Madde — 52.

Anlaşmazlık halindeki Taraflardan birinin talebi üzerine, Sözleşmenin ihlâl olduğu iddiası hakkında ilgili Taraflarca tesbit olunan usule göre tahkikat yapılacaktır.

Tahkikat usulü hakkında bir anlaşmaya varılmadığı takdirde Taraflar takip edilecek usulü kararlaştıracak olan hakemi seçmek hususunda anlaşacaklardır.

İhlâl fiili tesbit edilir edilmez anlaşmazlık halindeki Taraflar ona mümkün olan süratle nihayet verip men'ine tevessül eyliyeceklerdir.

Madde — 53.

«Kızılhaç» veya «Cenevre Haçı» alâmet veya unvaniyle bunun taklidi olan her hangi bir işaret veya unvanın işbu Sözleşme mucibince bunları kullanmak hakkını haiz olanlar hariç olmak üzere, cemiyet ve şirketlerle hususi veya umumi ticaret müesseseleri, tarafından kullanılması, bununla takip edilen gaye ve hattâ bunların kabul ve istimal tarihi ne olursa olsun, daima memnu bulunacaktır.

İsviçre Federal renklerinin İsviçre'ye hürmeten berakis edilerek kabul edilmiş olmasından ve İsviçre arması ile Sözleşme alâmeti farikasının birbirine karışabilmesinden dolayı, İsviçre Konfederasyonu armasının veya bunu taklit eden her hangi işaretin gerek bir fabrika veya ticaret markası makamında veya bu markaları teşkil eden unsurlar meyanında ve gerek ticaret dürüstlüğüne mugayir bir maksat tahtında ve gerekse İsviçrelilerin millî hislerini rencide edebilecek şartlar dâhilinde hususi şahıslar veya cemiyetler tarafından istimleri, her zaman menedilecektir.

Bununla beraber, 27 Temmuz 1929 tarihli Cenevre Sözleşmesine dâhil bulunmayan Yüksek Âkîd Taraflar birinci fıkrada mezkûr alâmeti farikaları, unvanları, marka veya işaretleri eskiden beri kullananlara bu sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bunları terketmeleri için 3 senelik âzami bir mühlet verebileceklerdir.

Bu mühlet zarfında mezkûr işaretleri kullanmak harb zamanında bu sözleşme ile himayeyi müstelzim görülemeyecektir.

Bu maddenin birinci fıkrasıyla tesbit olunan memnuiyet eskiden beri istimal edenlerin müktesep haklarına tesiri olmamak üzere 38 nci maddenin 2 nci fıkrasında derpiş olunan alâmeti farikalara ve unvanlara da şâmil bulunacaktır.

Madde — 54.

Mevzuatı halen kâfi bulunmayan Yüksek Âkîd Taraflar 53 ncu maddede derpiş olunan suiistimalleri daima önlemek, zecir ve menetmek için gereken tedbirleri alacaklardır.

Nihai hükümler

Madde — 55.

İşbu sözleşme Fransızca ve İngilizce olarak tanzim kılınmıştır. Her iki metin de aynı derecede muteberdir.

İsviçre Federal Konseyi Sözleşmenin Rus ve İspanyol lisanlarına resmî tercümesini sağlayacaktır.

Madde — 56.

Bugünkü tarihi taşıyacak olan işbu sözleşme 21 Nisan 1949 da Cenevre'de toplanan konferansta temsil edilen devletlerle bu konferansta temsil edilmeyip harb halindeki ordularda hasta ve yaralılar durumlarının ıslahına mütedair 1864, 1906 veya 1929 tarihli Cenevre Sözleşmelerine katılmış olan devletler namına 12 Şubat 1950 tarihine kadar imza edilebilecektir.

Madde — 57.

İşbu Sözleşme mümkün olan süratle tasdik olunacak ve onama belgeleri (Berne) de İsviçre Hükümetine tevdi olunacaktır.

Her tasdikname tevdiinde bir tutanak tanzim kılınacak ve bunun tasdikli bir örneği, İsviçre Federal Konseyi vasıtasıyla, Sözleşmeyi imzalamış veya buna iltihak etmiş devletlere gönderilecektir.

Madde — 58.

İşbu Sözleşme en az iki onama belgesinin tevdiinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

Bilâhara, her Yüksek Âkid Taraf için onama belgesinin tevdiinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde — 59.

İşbu Sözleşme Yüksek Âkid Taraflar arasındaki münasebetlerde 22 Ağustos 1864, 6 Temmuz 1906 ve 27 Temmuz 1929 tarihli sözleşmelerin yerine kaim olacaktır.

Madde — 60.

Bu Sözleşme yürürlüğe girdiği tarihten itibaren; bunu imzalamamış olan her devletin iltihakına açık bulunacaktır.

Madde — 61.

İltihaklar tahriren İsviçre Federal Konseyine tebliğ olunacak ve bunlar tebligat tarihinden altı ay sonra hüküm ve tesir icra edecektir.

İsviçre Federal Konseyi iltihak keyfiyetini Sözleşmeyi imzalamış bulunan devletlere tebliğ edilecektir.

Madde — 62.

2 ve 3 ncu maddelerde derpiş olunan vaziyetler anlaşmazlık halindeki taraflarca, muhasematın veya işgalin başlamasından evvel veya sonra yapılan tasdik ve iltihaklar hakkında derhâl hüküm ifade edeceklerdir.

Anlaşmazlık halindeki tarafların tasdik veya iltihaklarına mütedair tebligat İsviçre Federal Konseyine en süratli yoldan yapılacaktır.

Madde — 63.

Yüksek âkid tarafların her biri işbu sözleşmeyi feshetmek salâhiyetini haiz bulunacaktır. Fesih keyfiyeti yazı ile İsviçre Federal Konseyine tebliğ olunacaktır. Maahaza, ihtilâf halindeki tarafça tebliğ olunan mefsuhiyet sulh akdolununcaya kadar ve her halde işbu sözleşme ile himaye edilen şahısların tahliye ve anavatanlarına iadesi işleri bitmeden evvel hiçbir hüküm ifade etmiyecektir.

Fesih keyfiyeti yalnız fesheden devlet hakkında muteber sayılacak anlaşmazlık halindeki tarafların, milletlerarasında âmme vicdanının icaplarına ve insanlık kanunlarına müstenit teâmillere göre tesbit olunan devletler hukuku prensipleri gereğince yerine getirmek mecburiyetinde buldukları vecibeler üzerinde hiçbir hüküm ve tesir ifade etmiyecektir.

Madde — 64.

İsviçre Federal Konseyi işbu sözleşmeyi Birleşmiş Milletler Kâtipliğine tescil ettirecektir.

İsviçre Federal Konseyi işbu sözleşmeye iltihak ve bunu tasdik veya fésih için kendisine yapılan tebligatı da Birleşmiş Milletler Kâtipliğine bildirecektir.

Yukardaki hususları tasdikan aşağıda imzaları bulunanlar salâhiyetnamelerini tevdi ettikten sonra işbu sözleşmeyi imzalamışlardır.

12 Ağustos 1949 tarihinde Fransızca ve İngilizce olarak tanzim kılınan bu sözleşmenin aslı İsviçre Hükümeti arşivinde muhafaza olunacaktır. İsviçre Federal Konseyi işbu sözleşmeyi imzalayan ve buna iltihak eden devletlere sözleşmenin birer tasdikli örneğini tevdi eyliyecektir.

Ek : I

Sağlık Bölge ve mahallerine mütaallik anlaşma Projesi

Madde — 1.

Sağlık bölgeleri yalnız harb halindeki ordularda hasta ve yaralıları durumlarının ıslâhına mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 23 ncü maddesinde mezkûr şahıslarla bu bölge ve mahallerin teşkilât ve idaresinden sorumlu ve buralarda toplanmış bulunan kimselere bakmakla mükellef personele tahsis olunacaktır.

Bununla beraber, daimi ikametgâhları bu bölgeler dâhilinde bulunan kimseler buralarda kalmak hakkına mâlik olacaklardır.

Madde — 2.

Bir sağlık bölgesinde, her hangi bir sıfatla bulunan kimseler bu bölgenin içinde ve dışında askerî harekât veya harb malzemesi istihsaliyle doğrudan doğruya alâkadar olan hiçbir işi görmeyeceklerdir.

Madde — 3.

Bir sağlık bölgesi ihdas eden devlet bu bölgeye girmek veya burada bulunmak hakkını haiz olmıyan kimselerin buraya girmelerini menetmek için bütün gerekli tedbirleri alacaktır.

Madde — 4.

Sağlık bölgeleri aşağıdaki şartları haiz bulunacaklardır :

- a) Bu bölgeler bunları ihdas eden devlet tarafından kontrol edilen arazinin küçük bir kısmını teşkil edeceklerdir.
- b) Buralarda oturan halkın sayısı, bunların barındırabilecekleri insan miktarından az olacaktır.
- c) Buralarda her hangi bir askerî hedef ile mühim endüstriyel veya idari tesisat bulunmayacak ve bunlar bu gibi hedef ve tesisattan uzak olacaklardır.
- d) Sağlık bölgeleri, çok muhtemel olarak harbin sevk ve idaresi için ehemmiyeti haiz olacak yerlerde ihdas olunmayacaktır.

Madde — 5.

Sağlık bölgeleri aşağıdaki şartlara tâbi tutulacaklardır :

- a) Bunların muvasala yolları ve nakil vasıtaları askerî malzeme ve personelin yer değiştirmelerinde transit olarak dahi kullanılmıyacaklardır.
- b) Bunlar hiçbir suretle askere müdafaa edilmeyeceklerdir.

Madde — 6.

Sağlık bölgelerinin hudut ve binalarına Kızıllağ (Kızılay, Kızılaslan ile Güneş) konulacaktır. Bunlar gece hususi bir ziya tertibatıyla işaretlendirilebileceklerdir.

Madde — 7.

Sulh zamanında veya muhasamatin başında her devlet kontrolü altında bulunan topraklarda tesis edilen sağlık bölgelerinin listesini bütün Akıd Devletlere ulaştırarak ve savaş esnasında ihdas edilecek her yeni sağlık bölgesini de Akıd Devletlere bildirecektir.

Sağlık bölgesi muhasım tarafa tebliğ edilir edilmez resmen kurulmuş sayılacaktır.

Şayet muhasım taraf, bölgenin ihdasında, İşbu Sözleşme ile derpiş olunan şartlardan birinin yerine getirilmediğini görürse bu bölgeyi kabul etmiyeceği hakkında ilgili tarafa acele tebliğatta bulunacak veyahut bölgenin tanınmasını, 8 nei maddede derpiş olunan kontrolün tesisine talik edebilecektir.

Madde — 8.

Muhasım tarafça ihdas edilen bir veya birkaç sağlık bölgesini tanımış olan devlet bu bölgelerin, İşbu Sözleşme ile derpiş olunan şartları haiz olup olmadıklarını tesbit zmnında, bunların bir veya birçok hususi komisyonlar tarafından kontrol edilmelerini talebetmek hakkına malik buluncaktır.

Bu maksatla hususi komisyon üyeleri muhtelif sağlık bölgelerine her zaman serbestçe girebilecekler ve hattâ buralarda daimî surette oturabileceklerdir.

Bu üyelere kontrol vazifelerini görebilmeleri için kolaylıklar gösterilecektir.

Madde — 9.

Hususi komisyon üyeleri İşbu Sözleşme hükümlerine aykırı fiiller müşahede ederlerse keyfiyetten bölgenin tâbi bulunduğu devleti derhal haberdar ederek bunun önlenmesi için âzami 5 günlük bir mühlet tâyin edecekler ve bu hususta bölgeyi tanımış bulunan devlete de malûmat verceklerdir.

Eğer verilen mühletin hitamında, bölgenin tâbi bulunduğu devlet kendisine yapılan ihtar üzerine gereken işleme tevessül etmemiş bulunuyorsa, muhasım taraf bu bölge hakkında Sözleşme ile bağlı bulunmadığını beyan edebilecektir.

Madde — 10.

Bir veya birkaç sağlık bölge ve mahalli ihdas eden devletle kendilerine tebligatta bulunulmuş olan muhasım taraflar 8 ve 9 neu maddelerde mezkûr hususi komisyonlara dâhil olabilecek kimseleri tâyin edecek veya bitaraf tarafından tâyin ettireceklerdir.

Madde — 11.

Sağlık bölgeleri hiçbir suretle taarruza uğramıyacak, ihtilâfa dâhil Taraflarca her zaman hi-maye edilecekler ve saygı görecektir.

Madde — 12.

Bir arazi işgal edildiği takdirde orada bulunan sağlık bölgelerine saygı göstermeye devam oluncak ve bunlar olduğu gibi kullanılacaktır.

Bununla beraber işgal eden Devlet bu bölgelerde toplanmış olan kimselerin durumunu sağlamak şartıyla bölgelerin ciheti tahsisini değiştirebilecektir.

İşbu Anlaşma devletler tarafından sağlık bölgelerinin yerini tutmak üzere ayrılan mahallere de tatbik olunacaktır.

Ek : II

Ön

Arka

İşbu kartı veren memleket
ve askerî makam :

HÜVIYET KARTI

Ordulara bağlı sıhhi ve di-
ni personel üyelerine mah-
sus

Soyadı : .....

Adı : .....

Doğum tarihi : .....

Rütbe : .....

Sicil No. : .....

İşbu kartın sahibi harb halindeki ordu-
larda hasta ve yaralılar durumlarının
ıslahına mütedair 12 Ağustos 1949 tarih-
li Cenevre Sözleşmesi hükümlerine göre
..... sifatiyle himaye görecektir.

Kartın tanzim tarihi   Kartın No.

Hâmilin   İmza veya parmak izi
fotoğrafi   veya her ikisi

Kartı veren askerî
makamın soğuk mührü

Boy   Göz   Saç

.....
.....
.....

Diğer ayırdedici vasıflar : .....

.....
.....

SİLÂHLI KUVVETLERİN DENİZDEKİ HASTA, YARALI ve KAZAZEDELERİN VAZİYETLERİNİN ISLAHI HAKKINDA 12 AĞUSTOS 1949 TARİHLİ CENEVRE SÖZLEŞMESİ

1906 Cenevre Sözleşmesi prensiplerinin deniz harbine intibak ettirilmesi zımında, 18 Ekim 1907 tarihli X neu La Haye Sözleşmesinin yeniden gözden geçirilmesi maksadiyle 21 Nisandan 12 Ağustos 1949 a kadar Cenevre'de toplanmış olan siyasi konferansta temsil edilen hükümetlerin aşağıda imzaları bulunan murahhasları, âtideki hususları kararlaştırmışlardır :

Fasıl : I.

Umumi hükümler

Madde — 1.

Yüksek Âkid Taraflar, işbu Sözleşmeye bilcümle hallerde riayet etmeyi ve ettirmeyi taahhüt ederler.

Madde — 2.

Sulh zamanından itibaren meriyete girmesi icabeden hükümlerden maada, işbu Sözleşme, iki veya daha ziyade Yüksek Âkid Taraflar arasında, harb hali bunlardan biri tarafından kabul edil-mese dahi, ilân edilmiş harb veya sair her hangi bir silâhlı ihtilâf zuhuru halinde tatbik olu-nacaktır.

Sözleşme, Yüksek bir Âkid Taraf topraklarının bütünü veya bir kısmı işgal edildiği bilfümum hallerde, bu işgal hiçbir askerî mukavemetle karşılaşmasa dahi tatbik olunacaktır.

İhtilâf halinde bulunan devletlerden biri işbu Sözleşmeye taraf olarak dâhil değilse, Sözleşmeye taraf olarak dâhil bulunan devletler karşılıklı münasebetlerinde yine Sözleşme ile bağlı olacaklardır. Bundan maada, bir devlet Sözleşmenin hükümlerini kabul ve tatbik ederse, bu devlete karşı Sözleşme hükümleriyle bağlı olacaklardır.

Madde — 3.

Beynelmîlel bir mahiyet arz etmiyen ve Yüksek Âkid Taraflardan birinin ülkesinde zuhur eden silâhlı bir ihtilâf halinde, ihtilâfa karışan tarafların her biri en az aşağıki hükümleri tatbik ile mükellef olacaktır :

1. Silâhlarını terkeden silâhlı kuvvetler mensuplarıyla hastalık, yaralanma, mevkufiyet dolayısıyla, veya sair her hangi bir sebeple harb dışı edilmiş bulunan şahıslar da dâhil olmak üzere muhasamata doğrudan doğruya iştirak etmiyen şahıslara, ırk, renk, din veya akideye, cinsiyet, nesep veya servete, veya bunlara münasıl her hangi diğer bir kıstasa dayanan âleyhte bir tefrik gözetilmeksizin bilfümum hallerde insanca muamele edilecektir.

Bu maksatla, yukarda zikredilen şahıslara karşı her zaman ve her yerde :

a) Cana veya vücut bütünlüğüne halel getiren taaddiler, ezcümle bütün şekilleriyle katil, sakatlamalar, zalimane muameleler, işkence ve tâzipler;

b) Rehineler alınması;

c) Şahısların vakarına taaddiler, ezcümle haysiyet kırıcı ve tezlil edici muameleler;

d) Usulü dairesinde teşkil edilmiş, ve medeni milletlerce elzem olarak kabul edilmiş bulunan adli teminatı haiz bir mahkemece evvel emirde bir hüküm ısdar edilmeden mahkûmiyet kararları verilmesi ve bunların icra ve infazı,

Memnudur ve memnu kalacaktır.

2. Yaralılar, hastalar ve deniz kazazedeleri toplanacak ve tedavi altına alınacaktır.

Beynelmilel Kızıllaç Komitesi gibi beynelmilel insani bir teşekkül, ihtilâfa dâhil taraflara hizmetlerini arz ve teklif edebilecektir.

Diğer cihetten, ihtilâfa dâhil taraflar işbu Sözleşmedeki diğer hükümlerin tamamını veya bir kısmını hususi anlaşmalar yoluyla meriyet mevkiine koymaya gayret edeceklerdir.

Yukarki hükümlerin tatbiki keyfiyeti, ihtilâfa dâhil tarafların hukuki hallerine tesir etmiyecektir.

Madde — 4.

İhtilâfa dâhil tarafların kara ve deniz kuvvetleri arasında harb harekâtı olması halinde, işbu Sözleşme hükümleri ancak gemilere bindirilmiş kuvvetler hakkında tatbik olunacaktır.

Karaya çıkarılmış kuvvetler, sefer halinde bulunan silâhlı kuvvetler arasındaki yaralılarla hastaların vaziyetini islahâ mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin hükümlerine derhal tâbi olacaklardır.

Madde — 5.

Bitaraf devletler işbu Sözleşmenin hükümlerini, ihtilâfa dâhil tarafların silâhlı kuvvetlerine mensup olup ülkelerine kabul ederek göz altında tutacakları yaralıları, hastaları, deniz kazazedeleri, sıhhiye memurlarıyla dinî memurlar, ve bulunup toplanan ölümler hakkında müşâbebet yoluyla tatbik edeceklerdir.

Madde — 6.

10, 18, 31, 38, 39, 40, 43, ve 53 ncü maddelerden maada, Yüksek Akıd Taraflar, ayrıca bir hükme bağlanılmasını uygun görecekları her meseleye dair hususi anlaşmalar akdedebileceklerdir. Hiçbir hususi anlaşma, yaralıları, hastaları ve deniz kazazedelerinin, ne de sıhhiye memurlarıyla dinî memurların işbu Anlaşma ile tanzim edilmiş bulunan vaziyetlerine hâlel getiremeyeceği gibi, Sözleşmenin bunlara bahşettiği hakları tahdit edemeyecektir.

Yaralıları, hastaları ve deniz kazazedeleriyle sıhhiye memurları ve dinî memurlar, haklarında Sözleşme kabili tatbik kaldığı müddetçe, ve mezkûr anlaşmalarda veya mütaakıp anlaşmalarda hilâfına sarîh hükümler olmadıkça, veyahut ihtilâfa dâhil taraflardan biri veya diğeri tarafından haklarında daha müsaadekâr tedbirler alınmadıkça, bu anlaşmalardan istifadeye devam edeceklerdir.

Madde — 7.

Yaralıları, hastaları, deniz kazazedeleri, sıhhiye memurlarıyla dinî memurlar, işbu Sözleşmenin ve icabı halinde bundan evvelki maddede zikri geçen hususi anlaşmaların kendilerine temin ettiği hakların bir kısmından veya tamamından hiçbir halde feragat edemeyeceklerdir.

Madde — 8.

İşbu Sözleşme, ihtilâfa dâhil tarafların menfaatlerini korumakla muvazzaf hâmi devletlerin işbirliğiyle ve murakabesi altında tatbik olunacaktır. Bu maksatla hâmi devletler, siyasi ve konsolosluk memurlarından başka kendi tebaaları veya sair bitaraf devletlerin tebaaları arasından murahaslar tâyin edebileceklerdir. Bu murahaslar, nezdinde vazife görecekları devletin tasvibine arz olunacaklardır.

İhtilâfa dâhil taraflar, hâmi devletler mümessil veya murahaslarının vazifesini en geniş ölçüde kolaylaştıracaklardır.

Hâmi devletler mümessil veya murahasları işbu Sözleşme ile çizilmiş vazifelerinin hududunu hiçbir vechile tecavüz edemeyeceklerdir; bunlar, özümle nezdinde vazifelerini ifa ettikleri dev-

letin mübrem emniyet icaplarına riayet edeceklerdir. Faaliyetlerinin ancak mübrem askeri zaruretler mülâhazasıyla istisnaen ve muvakkaten tahdidi tevviz edilebilecektir.

Madde — 9.

İşbu Sözleşme hükümleri, gerek Beynelmîlel Kızılhaç Komitesinin, gerek sair herhangi bitaraf insaniyetperver bir teşekkülün, ihtilâfa dâhil alâkalı tarafların muvafakati lâhik olmak şartıyla yaralıların, hastaların, deniz kazazedelerinin, ve sıhhiye memurlarıyla dinî memurların himayesi için, ve bunlara yapılacak yardım zmnında girişecekleri insani faaliyetlere mani değildir.

Madde — 10.

Yüksek Akıd Taraflar, hâmi devletlere işbu Sözleşme mucibince terettüp eden vazifelerin bitaraflık ve müessir faaliyet bakımından her türlü teminatı arzeden bir teşekküle tevdiî hususunda her zaman anlaşabileceklerdir.

Şayet bâzı yaralılar, hastalar ve deniz kazazedeleri, veya sıhhiye memurlarıyla dinî memurlar, hami bir devletin veya birinci fıkra mucibince tâyin edilmiş bir teşekkülün faaliyetinden herhangi bir sebeple istifade etmezler, veya artık istifade edemez olurlarsa, bunları elinde tutan devlet ya bitaraf bir devletten, yahut bu gibi bir teşekkülden, ihtilâfa dâhil devletlerce gösterilen hami devletlere işbu Sözleşme mucibince terettüp elen vazifeleri deruhde etmelerini isteyecektir.

Bu suretle bir himaye temin edilemeyecek olursa, zikri geçen şahısları elinde tutan devlet, Beynelmîlel Kızılhaç Komitesi gibi insaniyetperver bir teşekkülden işbu Sözleşme ile hami devletlere tevcih edilen insani vazifeleri deruhde etmesini istemekle, veyahut, işbu madde hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla, bu gibi bir teşekkülce arzedecek hizmetleri kabul etmekle mükellef olacaktır.

Bu maksatla alâkalı devlet tarafından davet olunan veya hizmetlerini teklif eden her bitaraf devlet veya teşekkül, faaliyeti sırasında, ihtilâfa dâhil olup işbu Sözleşmenin himaye ettiği şahısların tâbi buldukları tarafa karşı mesuliyetini müdrük olarak kalmakla, ve mevzuubahis vazifeleri deruhde ve bitaraflık dairesinde ifa etmek hususunda kâfi teminatı vermekle mükellef olacaktır.

Askerî hâdiseler dolayısıyla ve ezcümle ülkesinin tamamı veya mühim bir kısmı işgal edilmiş bulunması halinde diğer devletlere veya müttefiklerine karşı birisinin müzakere serbestisi velev muvakkat olarak mahdut bulunan devletler arasında hususi anlaşma yoluyla yukarıki hükümlerden inhiraf edilemeyecektir.

İşbu Sözleşmede hâmi devlet bahsi geçtikçe, bu tâbirden işbu maddeye göre o devletin yerine kaim olan teşekkül de kasdolunur.

Madde — 11.

Himaye edilen şahısların menfaatleri bakımından fayda mülâhaza ettikleri bütün hallerde, ve ezcümle işbu Sözleşme hükümlerinin tatbik veya tefsiri hususunda ihtilâfa dâhil devletlerin anlaşamaması halinde, ihtilâfın halli gayesiyle hâmi devletler tavassut ve delâlet edeceklerdir.

Bu maksatla hâmi devletlerden her biri, taraflardan birinin daveti üzerine, veyahut kendi teşebbüsü ile, ihtilâfa dâhil taraflara, mümessillerinin, ve bilhassa yaralıların, hastaların, deniz kazazedelerinin, sıhhiye memurlarıyla dinî memurların mukadderatından mesul makamların ledelicap münasip görülecek bitaraf bir ülkede toplanmalarını teklif edebilecektir. İhtilâfa dâhil taraflar, bu maksatla kendilerine vâkı olacak teklifleri terviç etmekle mükellef olacaklardır. İcabı halinde hami devletler, ihtilâfa dâhil taraflara, bu toplantıya dâvet edilmek üzere bitaraf bir devlete mensup bir şahsiyeti, veyahut Beynelmîlel Kızılhaç Komitesince gösterilecek bir şahsiyeti, ihtilâfa dâhil tarafların tasvibine arzedeceklerdir.

Fasıl : II.

Yaralılar, hastalar ve deniz kazazedeleri

Madde — 12.

Denizde bulunacak silâhlı kuvvetler mensuplarıyla bundan sonraki maddede yazılı sair kimselerden yaralanacak, hastalanacak veya deniz kazasına uğrıyacak olanlar, bütün hallerde hürmet ve himayeye mazhar olacaklardır; şöyle ki, deniz kazası tâbiri, denize mecburi iniş yapılması ve denize düşme dâhil olmak üzere, vukubulduğu ahval ve şeraite bakılmaksızın bilcümle deniz kazalarına şâmil olacaktır.

İhtilâfa dâhil olup bu kimseleri elinde tutan Tarafça, kendilerine cinsiyet, ırk, milliyet, din, siyasi içtihatlar veya bunlara mümasıl her hangi bir kıstasa dayanan aleyhte bir tefrik gözetilmeksizin insaniyet dairesinde muamele edilecek ve bakılacaktır. Canlarına ve şahıslarına her türlü kasıt ve bu cümleden olarak katil veya ifna edilmeleri, kendilerine işkence yapılması, üzerlerinde biyolojik tecrübeler icrası, tıbbi yardımdan ve tedaviden kasden mahrum bırakılmaları veya bilhassa ihdas edilmiş hastalıkların sirayetine ve intana mâruz bırakılmaları katiyen memnudur.

Tedavinin sırasında ancak tıbbi müstaceliyet sebepleriyle bir rüçhan yapılması caiz olur. Kadınlar, cinsiyetlerinin icabettirdiği bütün saygılarıyla muamele göreceklendir.

Madde — 13.

İşbu Sözleşme, aşağıda yazılı zümrelere dâhil deniz kazazedeleri, yaralılar ve hastalar hakkında tatbik olunacaktır:

1. İhtilâfa dâhil bir Tarafın silâhlı kuvvetleri mensuplarıyla, bu silâhlı kuvvetlere dâhil milislerin ve gönüllü birliklerinin mensupları;

2. Teşkilâtlı mukavemet hareketlerine iştirâk edenler de dâhil olmak üzere, ihtilâfa dâhil bir tarafa mensup olup, kendi ülkeleri işgal altında olsa dahi o ülkenin dışında veya içinde faaliyette bulunan diğer milis mensuplarıyla gönüllü birliklerinin mensupları; şu kadar ki, mezkûr teşkilâtlı mukavemet de dâhil olmak üzere bu milislerin veya gönüllü birliklerinin aşağıdaki şartları haiz bulunmaları lâzımdır:

- a) Başlarında, madunlarından mesul bir şahıs bulunması;
- b) Sabit ve uzaktan seçilebilir bir alâmetleri bulunması;
- c) Açıkça silâh taşımaları;
- d) Hareketlerinde, harb kanunlarıyla âdetlerine riayet etmeleri.

3. Kendilerini hükmünde tutan devletçe tanınmamış bir hükümet veya idareye tâbiyet iddiasında bulunan muntazam silâhlı kuvvetler mensupları;

4. Refakat ettikleri silâhlı kuvvetlerin müsaadesini almış bulunmak şartıyla, askerî uçakların sivil mürettebatı, harb muhabirleri, mütaahhitler, askerin esbabı istirahatını temine memur çalışma birlik veya hizmetlerinin mensupları gibi, silâhlı kuvvetlere doğrudan doğruya dâhil olmakla beraber bu kuvvetlere refakat eden şahıslar;

5. Kumandanlar, pilotlar, ve namzetler dâhil olmak üzere, ihtilâfa dâhil tarafların devletler hukukunun sair hükümlerine göre daha müsaadekâr bir muameleden istifade etmiyen deniz filoları mürettebatı ile sivil havacılık mürettebatı mensupları;

6. Açıkça silâh taşımak ve harb kanunlarıyla âdetlerine riayet etmek kaydiyle, düşmanın yaklaşması üzerine muntazam silâhlı kuvvetler halinde teşekküle vakit bulamadan istilâ kuvvetleriyle mücadele etmek üzere kendiliklerinden silâha sarılan işgal edilmemiş bir ülkenin ahalisi.

Madde — 14.

Muharip bir tarafın her harb gemisi, yaralıların ve hastaların sıhhi halleri bunların teslimine

müsait olmak, ve harb gemisinde bunların kâfi derece tedavilerini temin edecek tesisat bulunmak kaydıyle, tâbiyetleri ne olursa olsun gerek askeri hastane gemilerinde, yardım cemiyetleri veya eşhasa ait hastane gemilerinde, gerek ticaret gemilerinde, yatlarda, ve deniz nakil vasıtalarında bulunan yaralıların, hastaların ve deniz kazazedelerinin teslimini isteyebileceklerdir.

Madde — 15.

Bitaraf bir harb gemisine, veya bitaraf bir askeri uçağa yaralılar, hastalar, veya deniz kazazedeleri alınması halinde, devletler hukuku bunu âmir bulunmakta ise bunların yeniden harb hareketlerine iştirak ettirilmemeleri esbabı istikmal edilecektir.

Madde — 16.

12 nci maddenin hükümleri mahfuz kalmak kaydıyle, bir muharibin hasım eline düşen yaralıları, hastaları ve deniz kazazedeleri harb esiri olacaklar ve haklarında devletler hukukununun harb esirlerine mütedair kaideleri tatbik olunacaktır. Bunların ahval ve şeraite göre muhafaza mı, memleketin bir limanına, bitaraf bir limana mı, ve hattâ hasımın bir limanına sevkleri mi lâzımgeleneğine karar vermek onları ele geçirene terettüp edecektir. Bu son halde, bu suretle memleketlerine iade edilen harb esirleri harbin devamınca hizmet edemeyeceklerdir.

Madde — 17.

Mahallî idarenin muvafakatiyle bitaraf bir limana çıkarılacak olan yaralılar, hastalar, veya deniz kazazedeleri, bitaraf devletle muharip devletler arasında hilâfına bir anlaşma olmadıkça bitaraf devlet tarafından, devletler hukuku icabatından olduğu takdirde, yeniden harb hareketlerine iştirak edemeyecekleri bir surette muhafaza olunacaklardır.

Hastane ve enternöman masrafları, yaralıların, hastaların, veya deniz kazazedelerinin mensup oldukları devlete ait olacaktır.

Madde — 18.

Her muharebeden sonra, ihtilâfa dâhil taraflar deniz kazazedelerinin, yaralıların ve hastaların aranılıp toplatılmaları, yağmaya ve kötü muamelelere karşı korunmaları, onlara lüzumlu tedavinin temini, ölümlerin araştırılması ve soyulmalarının önlenilmesi için mümkün olan bütün tedbirleri gecikmeden alacaklardır.

Ahval buna imkân verdiği her zaman, ihtilâfa dâhil taraflar muhasaraya veya çember içine alınmış bulunan bir bölgedeki yaralılarla hastaların deniz yolundan tahliyeleri, ve sıhhiye memurlarıyla dinî memurların ve sıhhi levazımın mezkûr bölgeye imararı için mahallî anlaşmalar akdedeceklerdir.

Madde — 19.

İhtilâfa dâhil taraflar, hasım taraftan ellerine düşen deniz kazazedelerinin, yaralıların, hastaların, ve ölümlerin teşhisine elverecek bilcümle unsurları en kısa zamanda tescil ile mükellef olacaklardır. Bu malûmat, mümkün ise aşağıki hususları ihtiva edecektir :

- a) Tâbi buldukları devletin adı;
- b) Mürettepleri, veya sicil numaraları;
- c) Soyadları;
- d) Küçük isim veya isimleri;
- e) Doğum tarihleri;
- f) Hüviyet kartında veya plâkasında yazılı sair malûmat;
- g) Esir alındıkları veya öldükleri tarih ve mahal;

h) Yaralara, hastalığa, veya ölüm sebebine mütedair malûmat.

Yukarda zikredilen malûmat, harb esirlerine yapılacak muameleye mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 122 nei maddesinde derpiş edilen istihbarat bürosuna mümkün olan en kısa zamanda yollanacak, ve mezkûr büro, hami devlet ve harb esirleri merkez ajansı vasıtasıyla bu harb esirlerinin tâbi buldukları devlete bildirilecektir.

İhtilâfa dâhil taraflar, ölüm ilmühaberlerini veya usulen tasdik edilmiş ölü listelerini tesbit ederek, bundan evvelki bentte gösterilen yoldan birbirlerine bildireceklerdir. İhtilâfa dâhil taraflar, çift hüviyet plâkasının yarısını, yahut tek ise plâkanın kendisini, vasiyetnameleri, ölülerin ailesi bakımından ehemmiyeti bulunan sair vesikaları, paraları, ve alelûmum ölülerin üstünde bulunup haddizatında kıymetli olan veya hissi bakımdan kıymet arzeden bütün eşyayı tophyacaklar, yine aynı büro delâletiyle birbirlerine göndereceklerdir. Gerek bu eşya, gerek teşhis edilemeyen eşya, sahipleri olan müteveffanın hüviyetini tesbit için lüzumlu bütün tafsilâtı muhtevi bir beyanname ile paketin tam bir müfredat cetveli terfik edilerek, mühürlü bir paket içinde yollanacaktır.

Madde — 20.

İhtilâfa dâhil Taraflar, ahval ve şeraitin verdiği bütün imkân nispetinde ölülerin denize ilka edilmelerinden evvel, ölümün tesbiti, hüviyetin tâyini ve bu hususta malûmat verilebilmesi için cesetlerin dikkatle ve kabilse tıbbi muayeneden geçirilmesini temin edeceklerdir. Şayet çift bir hüviyet plâkası kullanılmış bulunuyorsa, bu plâkanın yarısı ceset üzerinde kalacaktır.

Ölülerin karaya çıkarılmış olması halinde, seferdeki silâhlı kuvvetlere mensup yaralılarla hastaların halini ıslaha mâtuf 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin hükümleri tatbik olunacaktır.

Madde — 21.

İhtilâfa dâhil Taraflar, gerek yaralıların, hastaların, ve deniz kazazedelerinin gemilere kabul edilerek tedavileri, gerek ölülerin toplatılması için, bitaraf ticaret gemileri, yatlar ve deniz nakil vasıtaları süvarilerinin hamiyet ve merhametlerine müracaat edebileceklerdir.

Gerek bu dâvete icabet edecek, gerek yaralıları, hastaları ve deniz kazazedelerini kendiliklerinden tophyacak olan her nevi gemiler, bu yardım işinin ifası için hususi bir himayeye ve kolaylıklara mazhar olacaklardır.

Bu gemiler, bu yolda bir nakil sebebiyle hiç bir vechile zaptedilemeyeceklerdir; ancak, kendilerine hilâfına vaitlerde bulunulmadıkça, bitarafılığı ihlâl mahiyetindeki hareketlerinden dolayı zaptedilmeleri mümkün kalacaktır.

Faâl : III.

Hastane gemileri

Madde — 22.

Askerî hastane gemilerine, yani, bilhassa ve munhasıran yaralılara, hastalara, ve deniz kazazedelerine yardımda bulunmak, ve bunları tedavi etmek maksadiyle inşa veya teçhiz edilmiş olan gemilere hiç bir halü kârda taarruz olunamayacağı gibi, bunlar müsadere de edilemeyecekler, fakat kullanılmalarından on gün evvel isimleri ve vasıfları ihtilâfa dâhil Taraflara tebliğ olunmak şartıyla bunlar her zaman hürmet ve himayeye mazhar olacaklardır.

Tebliğde dercolunacak vasıflar meyanında, müseccel gayrisâfi tonilâto miktarı, kıçtan provaya kadar olan uzunluk, ve direklerle bacaların sayıları gösterilecektir.

Madde — 23.

Seferdeki silâhlı kuvvetlere mensup yaralılarla hastaların halini ıslaha mâtüf 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi dairesinde himayeye müstahak olup sahilde mevcut bulunan tesislere denizden taarruz olunamayacak ve bunlar bombardımana tâbi tutulamayacaklardır.

Madde — 24.

Kızılhaç milli cemiyetleri, resmen tanınmış yardım cemiyetleri, veya hususi şahıslar tarafından kullanılan hastane gemileri, tâbi oldukları muhasım Taraf bunları resmen tavzif etmiş ise, ve tebliğ keyfiyeti hakkındaki 22 nci madde hükümlerine riayet edilmiş ise, askerî hastane gemileri gibi himayeye mazhar ve müsadereden muaf olacaklardır.

Bu gemiler, salâhiyetli makam tarafından verilmiş ve teçhizleri ile hareketleri sıralarında mezkûr makamın murakabesine tâbi tutulmuş olduklarını nâtik bir vesikayı hâmil olmalıdırlar.

Madde — 25.

Kızılhaç Millî cemiyetleri, resmen tanınmış yardım cemiyetleri, veya bitaraf memleketlere mensup hususi şahıslar tarafından kullanılan hastane gemileri, kendi hükümetlerinin önceden alınmış muvafakatiyle ihtilâfa dâhil taraflardan birinin müsaadesiyle o tarafın idaresine tevdi edilmiş olmak şartıyla, ve tebliğ keyfiyetine mütedair 22 nci madde hükümlerine riayet edilmiş bulunmak kaydiyle, askerî hastane gemileri gibi himayeye mazhar ve müsadereden muaf olacaklardır.

Madde — 26.

22, 24 ve 25 nci maddelerde derpiş olunan himaye, harekât yerleri nereleri olursa olsun, her tonajdan hastane gemileriyle bunların tahlisiye sandalları hakkında cari olacaktır. Şu kadar ki, âzami rahat ve emniyeti temin etmek üzere, ihtilâfa dâhil taraflar yaralıların, hastaların, ve deniz kazazedelerinin uzun mesafelere ve açık denizde nakillerinde ancak gayrisâfi 2.000 tondan fazla su çeken hastane gemileri kullanmaya gayret edeceklerdir.

Madde -- 27.

22 ve 24 ncü maddelerde derpiş edilen aynı şartlar dâhilinde, devlet veya resmen tanınmış yardım cemiyetleri tarafından sahil tahlisiye ameliyelerinde kullanılan tekneler de harekât zaruretlerinin müsaadesi nisbetinde hürmet ve himayeye mazhar olacaklardır.

Bu deniz nakil vasıtaları tarafından munhasıran insani vazifelerinin ifası için kullanılan sabit sahil tesisleri hakkında da aynı hüküm imkân nisbetinde cari olacaktır.

Madde — 28.

Harb gemileri üzerinde muharebe vukuu halinde revirlere imkân nispetinde hürmet edilecek, ve bunlar esirgenecektir. Bu revirlerle malzemeleri harb kanunlarına tâbi kalacaklarsa da, yaralılarla hastalara lüzumlu oldukları müddetçe başka cihetlere tahsis olunamayacaklardır. Şu kadar ki, bunları eline geçirmiş olan kumandan, mübrem askerî zaruretler halinde içlerinde tedavi gören yaralılarla hastaları evvel emirde emniyete aldıktan sonra bunları başka cihetlere tahsis edebilecektir.

Madde — 29.

Düşman eline düşen bir limanda bulunan her hastane gemisinin oradan çıkmasına izin verilecektir.

Madde — 30.

22, 24, 25 ve 27 nei maddelerde yazılı gemilerle deniz nakil vasıtaları, tâbiyet tefrik etmeğin yaralılarına, hastalara, ve deniz kazazedelerine yardımda bulunacaklardır.

Yüksek Âkid Taraflar, bu gemilerle deniz nakil vasıtalarını hiçbir askerî maksatla kullanmayı taahhüt ederler.

Bu gemilerle deniz nakil vasıtaları muhariplerin hiçbir veçhile harekâtını işkâl etmemekle mükelleftirler.

Muharebeden gerek evvel, gerek sonra, hareketlerinin muhatara ve tehlikeleri kendilerine raci olacaktır.

Madde — 31.

İhtilâfa dahil Taraflar, 22, 24, 25 ve 27 nei maddelerde yazılı gemilerle deniz nakil vasıtaları üzerinde murakabe ve teftiş hakkını haiz olacaklardır. Mezkûr taraflar, bu gemilerle deniz nakil vasıtalarının iş birliğini ret, onlara uzaklaşmalarını ve muayyen bir rota almalarını emir, telsiz ve sair muhabere vasıtalarının istimalini tanzim edebilecekleri gibi, ahvalin vahameti icabettirdiği takdirde onları muayeneleri ânından itibaren en çok yedi gün müddetle alıkoyabilirler.

İhtilâfa dâhil taraflar gemilere muvakkaten bir komiser koyabilirler; bu komiserin vazifesi bundan evvelki bent hükmünce verilmiş olan emirlerin infazını temine munhasır olacaktır.

İmkân elverdiği nispette, ihtilâfa dâhil taraflar hastane gemilerinin seyir defterine, verecekleri emirleri hastane gemisi süvarisinin anlayabileceği bir dilde yazacaklardır.

İhtilâfa dâhil taraflar, ya tek taraflı olarak, yahut hususi bir anlaşma yoluyla, kendilerine ait bulunan hastane gemilerine işbu Sözleşme hükümlerine sıkı sıkıya riayet olunduğunu tesbit edecek bitaraf müşahitler bindirebileceklerdir.

Madde — 32.

22, 24, 25, ve 27 nei maddelerde yazılı gemiler, bitaraf bir limanda kalmaları bakımından harb gemilerine mümasil sayılamazlar.

Madde — 33.

Hastane gemisi haline ifrağ olunmuş ticaret gemileri muhasamatın devamı müddetince başka bir cihete tahsis edilemeyeceklerdir.

Madde — 34.

Hastane gemileriyle gemi revirlerine hak olarak tanılan himaye, ancak bu himayeden istifade ile insani vazifeler dışında düşmana muzır olan fiiller işlenmesi halinde zail olabilecektir. Şu kadar ki, ancak lüzum görülecek bilûmum hallerde kâfi bir mehil verilerek bir ihtar yapılması ve bu ihtara itibar olunmaması halinde bu himaye zail olacaktır.

Bilhassa, hastane gemileri gerek telsizle, gerek sair vasıtalarla yapacakları muhabere için şifre bulunduramaz ve kullanamazlar.

Madde — 35.

1. Hastane gemileri veya gemi reviri personelinin silâhlı olması veya intizamın muhafazası veya kendisinin veya yaralılarıyla hastalarının müdafaası için silâh kullanması;
2. Gemide munhasıran seyrüseferi veya muvasalayı temine mahsus cihazların mevcudiyeti;
3. Hastane gemilerinde veya gemi revirlerinde yaralılarından, hastalardan ve deniz kazazedelerinden alınmış olup henüz alâkalı servislere teslim edilmemiş taşınabilir silâhlar ve mühimmat bulunması;

4. Hastane gemileriyle revirlerinin veya personelinin insani faaliyetini sivil yaralı, hasta ve deniz kazazedelerine teşmil etmesi;

5. Hastane gemilerinin mütat olarak kendilerine lüzumlu olanlara ilâveten sırf sıhhi vazifelere mürettep malzeme ve personel taşınması, hastane gemilerini veya gemi revirlerini kendilerine hak olarak tanıyan himayeden mahrum ettirecek birer sebep sayılamıyacaktır.

Fasıl : IV.

Memurlar

Madde — 36.

Hastane gemilerinin dinî, tıbbi personeli ile hastane personeli ve tayfaları, hürmet ve himayeye mazhar olacaklardır; bunlar, mezkûr gemilerde yaralılar ve hastalar bulunsa da, bulunmasa da, gemilerin hizmetinde buldukları müddetçe esir ahnamıyacaklardır.

Madde — 37.

12 ve 13 nci maddelerde yazılı şahısların tıbbi ve ruhani hizmetlerine tahsis edilmiş olup düşman eline düşen dinî, tıbbi memurlarla hastane memurları hürmet ve himayeye mazhar olacaklardır; yaralıların ve hastaların tedavileri için lüzum olduğu müddetçe bu memurlar vazifelerine devam edebileceklerdir. Bundan sonra, mezkûr memurları elinde tutan başkumandan, imkân görür görmez kendilerini geri yollıyacaktır. Memurlar gemiyi terkederlerken şahsi malları olan eşyayı alıp götürebileceklerdir.

Şu kadar ki, harb esirlerinin sıhhi veya ruhani ihtiyaçları için bu memurlardan bir kısmını şayet alıkoymak lâzımgelirse, bunları bir an evvel karaya çıkarmak üzere icabeden bütün tedbirler alınacaktır.

Alıkonulan memurlar karaya çıkarıldıktan sonra, seferdeki silâhlı kuvvetlere mensup yaralılarla hastaların halini ıslaha mâtuf 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin hükümlerine tâbi olacaklardır.

Fasıl : V.

Sıhhiye nakil vasıtaları

Madde — 38.

Bu maksatla isticar edilmiş olan gemiler, seyahat şartları hasım devlete bildirilmek ve onun tarafından kabul edilmek kaydıyla, ancak silâhlı kuvvetlere mensup yaralılarla hastaların tedavisine veya hastalıkların önlenmesine munhasıran tahsis edilmiş malzemenin nakline mezundurlar. Hasım devlet, bunları muayene etmek hakkını haiz olacak, fakat gemileri zapt ve taşınan malzemeyi müsadere edemeyecektir.

İhtilâfa dâhil taraflar arasında mutabakat suretiyle, naklonulan malzemenin murakabesi maksadiyle bu gemilere bitaraf müşahitler yerleştirilebilecektir. Bu maksatla, malzemeye kolayca erişilmek imkânı verilmelidir.

Madde — 39.

Sıhhiye hava taşıtları, yani munhasıran yaralıların, hastaların, ve deniz kazazedelerinin tahliyesi ve sıhhiye memurlarıyla sıhhi levazımın naklinde kullanılan hava taşıtları taarruza hedef olamayacaklar, ve ihtilâfa dâhil alâkalı taraflar arasında sarahaten kararlaşacak yüksekliklerde, saatlerde, ve güzergâh-

ları takiben yapacakları uçuşlar esnasında, ihtilâfa dâhil taraflar bunlara ilişmiyeceklerdir.

Mezkûr uçaklar, millî renklerinin yanıbaşında, alt, üst, ve yan taraflarında 41 nci maddede yazılı alâmeti farıkayı görülecek surette taşıyacaklardır. Uçaklar, muhasamatın gerek başlangıcında, gerek devamı sırasında ihtilâfa dâhil taraflar arasında bilmutabaka tesbit edilecek başkaca her türlü işaret veya teşhis vasıtasıyla teşhiz olunacaklardır.

Hilâfına bir mutabakat hâsıl olmadıkça, düşman ülkesi veya düşman işgalinde bulunan ülkeler üzerinden uçmak yasak olacaktır.

Sihhiye uçakları, karaya veya denize inmeleri zımında vâkı olacak her ihtara itaat etmekle mükellef olacaklardır. Bu suretle karaya veya denize inmek zarureti hâsıl olduğu takdirde, uçak, içinde bulunanlarla birlikte, yapılacak muayeneyi mütaakıp tekrar uçabilecektir.

Düşman ülkesinde veya düşman işgalinde bir ülkede karaya veya denize ârizî olarak milmesi halinde, yaralılar, hastalar ve deniz kazazedeleri ile uçak mürettebatı harb esiri olacaklardır. Sihhiye memurlarına 36 ve 37 nci maddeler mucibince muamele edilecektir.

Madde — 40.

İkinci bend hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla, ihtilâfa dâhil tarafların sihhiye uçakları, bitaraf devletlerin ülkeleri üzerinden uçabilirler, ve zaruret halinde veya uğramak için orada karaya veya denize inebilirler. Bu uçaklar, evvel emirde bitaraf devletlere ülkelerinin üzerinden uçacaklarını ihbar, ve karaya veya denize inmeleri zımında yapılacak her ihtara itaat etmekle mükellef olacaklardır. Uçaklar, ancak ihtilâfa dâhil taraflarla alâkalı bitaraf devletler arasında sarahaten kararlaşacak yüksekliklerde, saatlerde, ve güzergâhları takiben yapacakları uçuşlar esnasında taarruzdan masun olacaklardır.

Şu kadar ki bitaraf devletler, kendi ülkeleri üzerinden sihhiye uçaklarının uçması veya buralara inmesi hususlarında şartlar veya takyitler koyabileceklerdir. Ledelicap konulacak olan bu şartlar ve takyitler, ihtilâfa dâhil bilcümle taraflar hakkında seyyanen cari olacaktır.

Bir sihhiye uçağı tarafından mahallî idarenin muvafakatiyle bitaraf bir ülkede karaya çıkarılan yaralılar, hastalar, veya deniz kazazedeleri, bitaraf devlet ile ihtilâfa dâhil taraflar arasında hilâfına bir anlaşma olmadıkça, devletler hukuku icabettirdiğı takdirde bir daha harb hareketına iştirak etmemelerini teminen bitaraf devletçe tutulacaklardır. Hastane ve enternöman masrafları, yaralıların, hastaların ve deniz kazazedelerinin mensup buldukları devlete ait olacaktır.

Fasıl : VI.

Alâmeti farika

Madde — 41.

Salâhiyetli askerî idarenin murakabesi altında, bayraklarda, sediyelerde, ve sihhiye hizmetine bağılı bulunan bilcümle levazımın üzerinde, beyaz zemin üzerine Kızılhaç işareti bulunacaktır.

Şu kadar ki, kızılhaç yerine alâmeti fârika olarak ötedenberi beyaz zemin üzerine kızıl veya kızılarslan ve güneş kullanmakta bulunan memleketler hakkında, işbu Sözleşme medlûlüne göre mezkûr işaretler de muteber olacaktır.

Madde — 42.

36 ve 37 nci maddelerde yazılı memurlar, sol kola tesbit edilmiş olarak, askerî idarece verilmiş ve damgalanmış, alâmeti farıkayı muhtevi, rutubete mukavim bir kolbağı taşıyacaklardır.

Bu memurlar, 19 ncu maddede yazılı hüviyet plâkasından maada, alâmeti farıkayı muhtevi hususi bir hüviyet kartı da taşıyacaklardır. Bu kart, rutubete mukavim ve cebe sığacak ebadda olacaktır. Kart, alâkadarın millî dilinde yazılı olacak, en az adını ve soyadını, doğum tarihini, rütbesini

ve sicil numarasını ihtiva edecektir. Kart, alâkadarın işbu Sözleşme ile bahşolunan himayeye müstehak bulunduğunu tevsik edecektir. Kartta sahibinin fotoğrafı, ve bundan başka ya mührü, ya parmak izi, yahut bunların her ikisi bir arada bulunacaktır. Kart, askerî idarenin soğuk damgasını taşıyacaktır.

Hüviyet kartı her orduda yeknesak, ve Yüksek Âkid Tarafların ordularında mehmaemken aynı tipte olacaktır. İşbu Sözleşmeye misâl olarak bağılı bulunan nümune, taraflarca örnek ittihaz olunabilecektir. Taraflar, muhasamatın başlangıcında, kullandıkları modeli birbirlerine bildireceledir. Her hüviyet kartı, biri sahibinin devleti tarafından muhafaza olunmak üzere mümkünse en az iki nüsha olarak tanzim edilecektir.

Hiçbir halde, yukarda zikri geçen memurlar ne işaretlerinden ve hüviyet kartlarından, ne de kolbağını taşımak hakkından mahrum edilmeyeceklerdir. Memurlar, bunları kaybetmeleri halinde, hüviyet kartının ikinci bir nüshasını ve işaretlerin yenilerini almak hakkını haiz olacaklardır.

Madde — 43.

22, 24, 25, ve 27 nci maddelerde yazılı gemilerle deniz nakil vasıtaları, aşağıdaki şekilde tefrik ve temyiz edileceklerdir:

a) Bütün dış satırları beyaz olacaktır;

b) Gövdenin her iki yanına ve ufki satırlara koyu kırmızı renkte, havadan ve denizden daha iyi seçilmelerini temin edecek şekilde bir veya birkaç kızılhaç tersim edilecektir.

Bilûmum hastane gemileri millî bandıralarını, ve bundan başka, şayet bitaraf bir devlete mensup iseler, ihtilâfa dâhil olup idaresine verilmiş buldukları tarafın bandırasını çekmek suretiyle kendilerini tanıtaacaklardır.

Hastane gemilerinin tahlisiye sandallariyle sahil tahlisiye sandalları, ve sıhhiye hizmetinde kullanılan bilûmum küçük tekneler, üzerine iyice seçilecek surette koyu kırmızı ile kızıl haçlar resmedilmiş beyaz renge boyanacaklar, ve hastane gemileri için yukarda derpiş edilmiş olan teşhis usulü alelûmum bunlar hakkında da cari olacaktır.

Yukarda zikri geçen, ve hakları olan himayeden gerek gece ve gündüz, gerek görüş imkânının az olduğu havalarda istifade etmek arzusunda bulunan gemilerle tekneler, ihtilâfa dâhil olup elinde buldukları tarafın muvafakatını almak kaydıyla boyalarının ve alâmeti farikalarının kâfi derece seçilebilmesi için lüzumlu tedbirleri almakla mükellef olacaklardır.

31 nci madde hükmüne istinaden düşman tarafından muvakkaten tutulan hastane gemileri, ihtilâfa dâhil olup hizmetinde buldukları, veya idaresini kabul etmiş oldukları tarafın bandırasını mayna etmekle mükellef olacaklardır.

Sahil tahlisiye sandallarına, şağil devletin muvafakatiyle işgal altındaki bir üstün faaliyete devam ettikleri takdirde, üslerinden ayrıldıklarında, ihtilâfa dâhil alâkadar bileümle taraflara önceden haber verilmek kaydıyla kızılhaç bandırasıyla birlikte kendi millî bandıralarını çekmek müsaadesi verilebilecektir.

İşbu maddenin kızılhaç işaretine taallük eden bütün hükümleri, 41 nci maddede zikri geçen sair işaretler hakkında da caridir.

İhtilâfa dâhil taraflar, işbu maddede yazılı gemilerle teknelerin teşhisini kolaylaştırmak üzere, istifade edebilecekleri en modern usulleri kullanmak hususunda her zaman aralarında bir anlaşmaya varmaya gayret edeceklerdir.

Madde — 44.

43 ücü maddede yazılı alâmeti farikalar, beynelmilel başka bir andlaşma, veya ihtilâfa dâhil alâkadar bütün taraflar arasında mutabakat halleri mahfuz kalmak kaydıyla, gerek sulh zamanında, gerek harb zamanında ancak o maddede zikri geçen gemilerin tefrik veya himayesi için kullanılabilecektir.

Madde — 45.

Yüksek Âkîd Taraflardan mevzuatları şimdiki halde buna kifayet etmeyenler, 43 netî maddede yazılı alâmeti farikaların suiistimalini önlemek veya tenkil etmek gayesiyle lüzumlu tedbirleri alacaklardır.

Fasıl : VII.

Sözleşmenin icrası

Madde — 46.

İhtilâfa dâhil her taraf baş kumandanları delâletiyle bundan evvelki maddelerin teferrütiyle icrasına, ve derpiş edilmemiş hallerin icabına, işbu Sözleşmenin umumi prensiplerine tevfikân tevessül edecektir.

Madde — 47.

Sözleşmenin himaye eylediği yaralıları, hastalara, deniz kazazedelerine, gemilere, veya levazıma karşı misilleme tedbirleri memnudur.

Madde — 48.

Yüksek Âkîd Taraflar, işbu Sözleşme prensiplerini halkın heyeti umumiyesine, bu arada hasaten muharip silâhlı kuvvetlere, sıhhiye memurlarına, dinî memurlara tanıtmak maksadiyle gerek sulh zamanında, gerek harb zamanında sözleşmenin metnini kendi memleketlerinde imkân elverdiği kadar fazla neşir ve tamim etmeyi, ve bu cümleden olarak sözleşmeyi askerî, ve mümkünse sivil tedarikat programlarına geçirmeyi taahhüt ederler.

Madde — 49.

Yüksek Âkîd Taraflar İsviçre Federal Meclisi vasıtasıyla ve muhasamat zamanında hamî devletler vasıtasıyla, işbu Sözleşmenin resmî tercümelerini, ve sözleşmenin tatbikını temin etmek üzere kabul edecekleri kanun ve nizamnameleri birbirlerine tevdi edeceklerdir.

Fasıl : VIII.

Suiistimallerin ve ihlâl fiillerinin tenkili

Madde — 50.

Yüksek Âkîd Taraflar, işbu Sözleşme hükümlerinden her hangi birini ağır surette ihlâl eden ve bundan sonraki maddede tarif edilen fiilleri işliyen veya işlenmesini emreden şahıslar hakkında tatbik olunacak münasip ceza müeyyidelerinin tesbiti zmnında lüzumlu bütün teşriî tedbirleri almayı taahhüt eder.

Her Yüksek Âkîd Taraf, bu ağır ihlâl fiillerinden her hangi birini işlemekten, veya işlenmesini emretmekten maznun şahısları aramakla, ve tâbiyetleri ne olursa olsun bunları kendi mahkemelerine vermekle mükellef olacaktır. Her Âkîd Taraf, tercih ederse ve kendi mevzuatında derpiş olunan şartlara göre, takibat ile alâkalı diğer bir Âkîd Taraf mezkûr şahıslar aleyhine kâfi itham sebepleri toplamış olduğu takdirde bu şahısları muhakeme edilmek üzere o Âkîd Tarafa teslim edebilecektir.

Her Âkîd Taraf, bundan sonraki maddede tarif edilen ağır ihlâl fiillerinden gayrı işbu Sözleş-

meye muğayir olan fiillere nihayet vermek üzere lüzumlu tedbirleri alacaktır.

Bilûnum hallerde, itham olunan şahıslar harb esirlerine yapılacak muameleye mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 105 nci ve mütaakıp maddelerinde yazılı olanlardan aşağı olmamak üzere muhakeme usulü ve müdafaa hürriyeti teminatından istifade edeceklerdir.

Madde — 51.

Bundan evvelki maddede yazılı ağır ihlâller, Sözleşmenin himaye ettiği şahıslara veya emvale karşı işlenmesi halinde aşağıki fiillerden her hangi birini tazammun edenlerdir: Kasden adam öldürme, işkence veya gayriinsani muameleler, ezcümle biyolojik tecrübeler, kasden büyük ıstıraplara sebep olmak keyfiyeti, vücut bütünlüğüne veya sıhate ağır tecavüzler, askerî zaruret sebebiyle mazur olmıyan gayrimişru ve keyfi olarak geniş ölçüde emval tahrip ve gasbı.

Madde — 52.

Hiçbir Âkîd Taraf, bundan evvelki maddede yazılı ihlâl fiilleri dolayısıyla kendisine veya diğer bir Âkîd Tarafa terettüp eden mesuliyetlerden ne kendisini, ne diğer bir Âkîd Tarafı tebriye edemez.

Madde — 53.

Ihtilâfa dâhil bir tarafın talebi üzerine, Sözleşmenin ihlâli mahiyetinde olduğu iddia olunan her fiil hakkında alâkalı taraflarca tesbit edilecek şekilde tahkikat açılacaktır.

Tahkikat usulü üzerinde bir mutabakat hâsıl olmaması halinde, taraflar bir hakem intihabında anlaşacaklar ve bu hakem takip olunacak usul hakkında karar verecektir.

Ihlâl fiilinin tesbitini mütaakıp, ihtilâfa dâhil taraflar bu fiile nihayet verecekler ve onu bir an evvel tenkil edeceklerdir.

Nihai hükümler

Madde — 54.

İşbu Sözleşme Fransızca ve İngilizce olarak tanzim edilmiştir. Her iki metin aynı derecede muteberdir. İsviçre Federal Meclisi, Sözleşmenin Rusça ve İspanyolca resmî tercümelerini yaptıracaktır.

Madde — 55.

Bugünün tarihini taşıyacak olan işbu Sözleşme, 21 Nisan 1949 da Cenevre'de akdedilen konferansta temsil eden devletlerle, bu konferansta temsil edilmemiş olup 1906 Cenevre Sözleşmesi prensiplerinin deniz harbine intibak ettirilmesine mâtuf 18 Ekim 1907 tarihli X ncu La Haye Sözleşmesine, veya seferdeki silâhlı kuvvetlere mensup yaralılarla hastaların halini ıslaha mâtuf 1864, 1906, veya 1929 tarihli Cenevre Sözleşmelerine iştirak eden devletler namına 12 Şubat 1950 tarihine kadar imza olunmak lâzımdır.

Madde — 56.

İşbu Sözleşme imkân hâsıl olur olmaz tasdik, ve tasdik senetleri Berne tevdi olunacaktır.

Her tasdik senedinin tevdiinde bir zabıt varakası tanzim olunarak bunun musaddak bir sureti İsviçre Federal Meclisi tarafından Sözleşmenin namlarına imzalanmış veya iltihakı tebliğ olunmuş bulunduğu bilûnum devletlere tevdi olunacaktır.

Madde — 57.

İşbu Sözleşme, en az iki tasdik senedi tevdi olunduktan altı ay sonra meriyete girecektir. Onu mütaakıp, Sözleşme, Yüksek Akıd Tarafların her biri için o Tarafa ait tasdik senedinin tevdiinden altı ay sonra meriyete girecektir.

Madde — 58.

İşbu Sözleşme, Yüksek Akıd Taraflar arasındaki münasebetlerde 1906 tarihli Cenevre Sözleşmesi prensiplerinin deniz harbine intibak ettirilmesine mütedair 18 Ekim 1907 tarihli X neu La Haye Sözleşmesinin yerine kaim olmuştur.

Madde — 59.

İşbu Sözleşme, meriyete girdiği tarihten itibaren, namlarına bu Sözleşmenin imzalanmamış olduğu her devletin iltihakına açık bulunacaktır.

Madde — 60.

İltihaklar, İsviçre Federal Meclisine yazı ile tebliğ olunacak, ve mezkûr Meclisin eline vardıkları tarihten altı ay sonra muteber olacaklardır.

İsviçre Federal Meclisi iltihak keyfiyetini, namlarına Sözleşmenin imzalanmış veya iltihak keyfiyetinin tebliğ edilmiş olduğu bilmum devletlere bildirecektir.

Madde — 61.

2 nei ve 3 neü maddelerde derpiş edilen vaziyetler, ihtilâfa dâhil taraflarca muhasamatın veya işgalin başlangıcından evvel veya hemen sonra tebliğ olunan tasdik senetlerinin veya tebliğ olunan iltihakların derhal muteber olmasını mucip olacaktır. İsviçre Federal Meclisi, ihtilâfa dâhil taraflardan alınan tasdik veya iltihakları en süratli yoldan tebliğ edecektir.

Madde — 62.

Yüksek Akıd Taraflardan her biri İşbu Sözleşmeyi feshetmekte muhtar olacaktır.

Feshin ihbarı keyfiyeti, İsviçre Federal Meclisine yazı ile tebliğ olunacaktır. Mezkûr Meclis, tebliği bilmum Yüksek Akıd Tarafların hükümetlerine bildirecektir.

Feshin ihbarı keyfiyeti İsviçre Federal Meclisine tebliğ olunduktan bir sene sonra muteber olacaktır. Şu kadar ki, feshi ihbar eden devletin bir ihtilâfa karışmış olduğu bir sırada tebliğ olunan bir fesih ihbarı, sulh akdedilmediği müddetçe, ve her halde bu Sözleşmenin himaye ettiği şahısların serbest bırakılması ve yurtlarına iadesi mu ameleleri ikmal edilmediği müddetçe hiçbir vechile muteber olmayacaktır.

Feshin ihbarı keyfiyeti, yalnız feshi ihbar eden devlet hakkında muteber olacaktır. Feshin ihbarı, ihtilâfa dâhil tarafların medeni milletler arasında müesses teamüllere dayanan devletler hukuku prensiplerine, insaniyet kanunlarına, ve âmme vicdanının emirlerine göre ifasiyle mükellef kalacakları vecibelere hiçbir vechile tesir etmeyecektir.

Madde — 63.

İsviçre Federal Meclisi İşbu Sözleşmeyi Birleşmiş Milletler Sekreterliğince tescil ettirecektir. İsviçre Federal Meclisi, Birleşmiş Milletler Sekreterliğini işbu Sözleşmeye mütaallik olarak alacağı bileümle tasdik, iltihak, veya fesih ihbarlarından haberdar edecektir.

Tasdikanılmekal, aşağıda imzası bulunanlar, her biri kendi salâhiyetnamesini tevdi eyledikten sonra işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Aslı İsviçre Konfederasyonu Evrak Mahzenine tevdi edilmek üzere Cenevre'de 12 Ağustos 1949 tarihinde Fransız ve İngiliz dilleriyle tanzim olunmuştur. İsviçre Federal Meclisi, Sözleşmeyi imza eden devletlerin her birine, ve Sözleşmeye iltihak edecek olan devletlere, Sözleşmenin mu-saddak birer suretini gönderecektir.

- Afganistan namına :
M. Osman Amiri
- Arnavutluk Halk Cumhuriyeti namına :
10. neu madde hakkında merbut ihtiraz
kaydiyle : J. Malo
- Arjantin namına : Merbut ihtiraz kaydiyle :
Guillermo A. Squeroni
- Avusturalya namına :
Tasdik kaydiyle
- Avusturya namına :
Wilisann
- Belçika namına :
Maurice Bourquin
- Byelorusya Sosyalist Cumhuriyeti namına :
(Rusça bir ibare ve imza)
- Bolivya namına :
G. Medeiros
- Brezilya namına :
Joao Pinto da Silva - General Floriano
de Lima Brayner
- Bulgaristan Halk Cumhuriyeti namına :
Merbut ihtiraz kaydiyle : K. B. Svetlov
- Kanada namına :
Max H. Wershof
- Seylan namına :
V. Coomaraswamy
- Şili namına :
F. Cisternas Ortiz
- Çin namına :
Wu Nan-Ju
- Kolombiya namına :
Rafael Rocha Schloss
- Küba namına :
J. de La Luz Leon
- Danimarka namına :
Georg Cohn - Paul Ipsen - Bagge
- Mısır namına :
A. K. Safwat
- Ekvador namına :
Alex Gustelu
- İspanya namına :
Luis Calderon
- Amerika Birleşik Devletleri namına :
Leland Harrison - Raymund J. Yingling
- Habeşistan namına :
Gachaou Zelleke
- Finlândiya namına :
Rainhold Svento
- Fransa namına :
G. Cahen - Salvador - Jacquinot
- Yunanistan namına :
M. Pesmazoglou
- Guatemala namına :
A. Dupont - Willemin
- Macaristan Halk Cumhuriyeti namına :
Merbut ihtiraz kayıtlarıyla : Anna Kara
- Hindistan namına :
D. B. Desai
- İran namına :
A. H. Meykadeh
- İrlanda Cumhuriyeti namına :
Sean Mac - Bride
- İsrail namına :
Merbut ihtiraz kaydiyle : M. Kahany
- İtalya namına :
Giacinto Auriti - Ettro Baistrocchi
- Lübnan namına :
Mikaoui
- Lichtenstein namına :
Comte F. Wilezek
- Lüksemburg namına :
J. Sturm
- Meksika namına :
Pedro de Alba - W. R. Castro
- Monako Prenslığı namına :
M. Lozé
- Nikaragua namına :
İstizan kaydiyle : Lifschitz
- Norveç namına :
Rolf Andersen
- Yeni Zelânda namına :
G. R. Laking
- Pakistan namına :
S. M. A. Faruki, M. G. - A. H. Shaikh
- Paraguay namına :
Conrad Fehr
- Holânda namına :
J. Bosch de Rosenthal

Peru namına :
Gonzalo Pizarro
Filipin Cumhuriyeti namına :
P. Sebastian [*]
Polonya namına :
Merbut ihtirazi kayıtlarla : Julian
Przybos
Portekiz namına :
Merbut ihtirazi kayıtlarla : G. Caldeira
Coelho
Romanya Halk Cumhuriyeti namına :
Merbut ihtiraz kaydiyle : I. Dragomir
Büyük Britanya ve Şimali İrlânda Müttehit
Krallığı adına :
Robert Craigie -H. A. Strutt - W. H.
Gardner
Papalık Makamı namına :
Philippe Bernardini
El Salvador namına :
R. A. Bustamente
İsveç namına :
Riksdag'ın tasvibiyle Haşmetlü İsveç
Kralının tasdıkı kaydiyle : Staffan Sö-
derholm

İsviçre namına :
Max Petitpierre - Plinio Bolla, Col Div-
Du Pasquier Ph. Zutter, H. Meuli
Suriye namına :
Omar El Djabri - A. Gennaoui
Çekoslovakya namına :
Merbut ihtirazi kayıtlarla : Tauber
Türkiye namına :
Rana Tarhan
Ukrayna Soviyet Sosyalist Cumhuriyeti namı-
na :
(Rusça bir ibare ve imza)
Soviyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği namı-
na :
(Rusça bir ibare ve imza)
Uruguay namına :
Conseillers Colonel, Hector J. Blanco
Venezüelâ namına :
A. Posse de Rivas
Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti namı-
na :
Merbut ihtiraz kaydiyle : Milan Ristic

---

[*] Bu imza Filipin Anayasası hükümleri mucibince Filipin Ayan Meclisinin tasvibiyle mukay-
yettir.

İşbu kartı veren memleket
ve askerî makamın adı :

HÜVIYET KARTI

Denizde bulunan silâhlı
kuvvetlere bağlı sıhhi ve
dinî personel üyelerine
mahsus

Soyadı : .....

Adı : .....

Doğum tarihi : .....

Rütbe : .....

Sicil No. : .....

İşbu kartın sahibi denizde bulunan si-
lâhlı kuvvetlere mensup yaralıların,
hastaların ve deniz kazazedelerinin ha-
lini ıslaha mâtuf 12 Ağustos 1949 tarih-
li Cenevre Sözleşmesi hükümlerine göre
..... sıfatiyle himaye görecektir.

Kartın tanzim tarihi

Kartın No.

Hamilin
fotoğrafi

İmza veya parmak izi
veya her ikisi

Kartı veren askerî
makamın soğuk mührü

Boy

Göz

Saç

Diğer ayırdedici vasıflar : .....

.....

.....

HARB ESİRLERİ HAKKINDA TATBİK EDİLECEK MUAMELEYE DAİR 12 AĞUSTOS 1949 TARİHLİ CENEVRE SÖZLEŞMESİ

27 Temmuz 1929 da akdolunan ve harb esirlerine yapılacak muameleye mütedair olan Sözleşmeyi yeniden gözden geçirmek üzere 21 Nisandan 14 Ağustos 1949 a kadar Cenevre'de toplanan siyasi konferansta temsil edilen hükümetlerin aşağıda imzaları bulunan murahhasları, âtideki hususları kararlaştırmışlardır:

BAP : I.

Umumi hükümler

Madde — 1.

Yüksek Âkîd Taraflar, işbu Sözleşmeye bilcümle hallerde riayet etmeyi ve ettirmeyi taahhüt ederler.

Madde — 2.

Sulh zamanından itibaren meriyete girmesi icabeden hükümlerden maada, işbu Sözleşme, iki veya daha ziyade Yüksek Âkîd Taraflar arasında, harb hali bunlardan biri tarafından kabul edilme-se dahi, ilân edilmiş harb veya sair her hangi bir silâhlı ihtilâf zuhuru halinde tatbik olunacaktır.

Sözleşme, Yüksek bir Âkîd Taraf topraklarının bütün veya bir kısmı işgal edildiği bilûmum hallerde, bu işgal hiçbir askerî mukavemetle karşılaşmasa dahi tatbik tatbik olunacaktır.

İhtilâf halinde bulunan devletlerden biri işbu Sözleşmeye taraf olarak dâhil değilse, Sözleşmeye taraf olarak dâhil bulunan devletler karşılıklı münasebetlerinde yine Sözleşme ile bağlı olacaktır. Bundan maade, bir devlet Sözleşmenin hükümlerini kabul ve tatbik ederse, bu devlete karşı Sözleşme hükümleriyle bağlı olacaktır.

Madde — 3.

Beynelmîlel bir mahiyet arz etmeyen ve Yüksek Âkîd Taraflardan birinin ülkesinde zuhur eden silâhlı bir ihtilâf halinde, ihtilâfa karışan tarafların her biri en az aşağıdaki hükümleri tatbik ile mükellef olacaktır :

1. Silâhlarını terkeden silâhlı kuvvetler mensuplarıyla hastalık, yaralanma, mevkufiyet dolayısıyla, veya sair her hangi bir sebeple harb dışı edilmiş bulunan şahıslar da dâhil olmak üzere muhasamata doğrudan doğruya iştirak etmeyen şahıslara, ırk, renk, din veya akideye, cinsiyet, nesep veya servete, veya bunlara mümasil her hangi diğer bir kıstasa dayanan aleyhte bir tefrik gözetilmeksizin bilûmum hallerde insanca muamele edilecektir.

Bu maksatla, yukarıda zikredilen şahıslara karşı her zaman ve her yerde :

a) Cana veya vücut bütünlüğüne hâlel getiren taaddiler, ezcümle bütün şekilleriyle katil, sakatlamalar, zalimane muameleler, işkence ve tazipler;

b) Rehineler alınması;

c) Şahısların vekarına taaddiler, ezcümle haysiyet kırıcı ve tezlil edici muameleler;

d) Usulü dairesinde teşkil edilmiş, ve modeni milletlerce elzem olarak kabul edilmiş bulunan adlî teminatı haiz bir mahkemece evvel emirde hüküm ısdar edilmeden mahkûmiyet kararları verilmesi ve bunların icra ve infazı,

Memnudur ve memnu kalacaktır.

2. Yaralılar ve hastalar toplanacak ve tedavi altına alınacaktır.

Beynelmîlel Kızılhaç Komitesi gibi beynelmîlel insani bir teşekkül, ihtilâfa dâhil taraflara hizmetlerini arz ve teklif edebilecektir.

Diğer cihetten, ihtilâfa dâhil Taraflar işbu Sözleşmedeki diğer hükümlerin tamamını veya bir kısmını hususi anlaşmalar yoluyla meriyet mevkiine koymaya gayret edeceklerdir.

Yukarıki hükümlerin tatbiki keyfiyeti, ihtilâfa dâhil Tarafların hukuki hallerine tesir etmeyecektir.

Madde — 4.

A) İşbu Sözleşme medlûlüne göre, aşağıki zümrelerden birine dâhil olup düşman hükmüne düşen şahıslar harb esiridirler.

1. İhtilâfa dâhil bir tarafın silâhlı kuvvetleri mensuplarıyla, bu silâhlı kuvvetlere dâhil milislerin ve gönüllü birliklerinin mensupları;

2. Teşkilâtlı mukavemet hareketlerine iştirak edenler de dâhil olmak üzere, ihtilâfa dâhil bir tarafa mensup olup, kendi ülkeleri işgal altında olsa dahi o ülkenin dışında veya içinde faaliyette bulunan diğer milis mensuplarıyla gönüllü birlikler mensupları; şu kadar ki, mezkûr teşkilâtlı mukavemet de dâhil olmak üzere bu milislerin veya gönüllü birliklerinin aşağıki şartları haiz bulunmaları lâzımdır:

- a) Başlarında, madunlarından mesul bir şahıs bulunması;
- b) Sabit, ve uzaktan seçilebilir bir alâmetleri bulunması;
- c) Açıkça silâh taşımaları;
- d) Hareketlerinde, harb kanunlarıyla âdetlerine riayet etmeleri;

3. Kendilerini hükmünde tutan devletçe tanılmamış bir hükümet veya idareye tâbiyet iddiasında bulunan silâhlı kuvvetler mensupları;

4. Refakat ettikleri silâhlı kuvvetlerin müsaadesini almış bulunmak ve bu maksatla bu kuvvetler kendilerine merbut nümunesine uygun bir hüviyet kartı vermekle mükellef olmak şartıyla, askerî uçakların sivil mürettebatı, harb muhabirleri, mütaahhitler, askerin esbabı istirahatini temine memur çalışma birlik veya hizmetlerinin mensupları gibi, silâhlı kuvvetlere doğrudan doğruya dâhil olmamakla beraber bu kuvvetleri takip eden şahıslar;

5. Kumandanlar, pilotlar ve namzetler dâhil olmak üzere, ihtilâfa dâhil Tarafların devletler hukukunun sair hükümlerine göre daha müsaadekâr bir muameleden istifade etmiyen ticaret filoları mürettebatıyla sivil havacılık mürettebatı;

6. Açıkça silâh taşımak ve harb kanunlarıyla âdetlerine riayet etmek kaydiyle, düşmanın yaklaşması üzerine muntazam silâhlı kuvvetler halinde teşekküle vakit bulamadan istilâ kuvvetleriyle mücadele etmek üzere kendiliklerinden silâha sarılan işgal edilmemiş bir ülkenin ahalisi;

B) Aşağıda yazılı olanlar da, işbu Sözleşme ile harb esirlerine bahşolunan muameleden istifade edeceklerdir:

1. İşgal altındaki memleketin silâhlı kuvvetlerine mensup bulunmaları hasebiyle şağil devlet onları bu mensubiyetlerinden dolayı işgal ettiği ülkenin dışında muhasamat devam ederken bida-yeten serbest bırakmış olsa dahi, bilfarz bu şahısların mensup buldukları ve muharebeye katılmış olan silâhlı kuvvetlere iltihak maksadiyle bir teşebbüse geçip bu teşebbüslerinin akim kalması üzerine, veya enterne edilmeleri gayesiyle yapılan bir ihtara riayet etmemeleri halinde onları enterne etmeye lüzum görürse, işgal altındaki memleketin silâhlı kuvvetlerine mensup olan veya evvelce mnsup bulunmuş olan şahıslar;

2. İşbu maddede sayılı zümrelerden birine mensup olup, bitaraf veya gayrimuharip devletlerin - kendi ülkelerine kabul etmiş buldukları ve bu devletlerin kendilerine bahşetmeyi muvafık görecekları her türlü daha müsaadekâr muameleler mahfuz kalmak, ve 8 nei, 10 neu, 15 nei maddeler ile 30 neu maddenin beşinci bendi ile 58 ilâ 67 (dâhil), ve 92 ve 126 nei maddeler hükümleri müstesna olmak kaydiyle, ihtilâfa dâhil Taraf ile bitaraf veya gayrimuharip devlet arasında siyasi münasebetler mevcut bulunması halinde, Devletler Hukukuna istinaden - enterne etmekle mükellef oldukları şahıslar. Bu türlü siyasi münasebetler mevcut bulunması halinde, ihtilâfa dâhil olup bu şahısların mensup oldukları taraflar, gerek teamül, gerek siyasi ve konsoloşluk muahedeleri mucibince no-

mal olarak bu Tarafların ifa edecekleri vazifelere hâlel gelmeksizin, işbu Sözleşme ile hamî devletlere terettüp eden vazifeleri bu şahıslar hakkında ifaya mezun olacaklardır.

C) İşbu madde, bu Sözleşmenin 33 ncü maddesinde derpiş olunduğu veçhile tıbbi ve dîni memurların vaziyetini mahfuz tutar.

Madde — 5.

İşbu Sözleşme 4 ncü maddede yazılı şahıslar hakkında bunların hemen düşman hükmüne düşmelerinden itibaren katî surette serbest bırakılıp yurtlarına iade olunmalarına kadar tatbik olunacaktır.

Şayet bir muhariplik fiili işleyip düşman hükmüne düşen şahısların 4 ncü maddede sayılan zümrelerden birine mensubiyetleri hakkında şüphe olursa, bu şahıslar, vaziyetleri salâhiyetli bir mahkemece tâyin olununcaya kadar işbu Sözleşmenin himayesine mazhar olurlar.

Madde — 6.

Yüksek Âkîd Taraflar, 10, 23, 28, 33, 60, 65, 66, 67, 72, 73, 75, 109, 110, 118, 119, 122 ve 132 nei maddelerde sarahaten derpiş olunan anlaşmalar dışında bilhassa tanzimini münasip görecekle-ri sair bilecümle meseleler hakkında diğerk hususi anlaşmalar akdedebileceklerdir. Hiçbir hususi anlaşma, esirlerin İşbu Sözleşme ile tanzim olunan vaziyetlerine hâlel getiremeyeceği gibi, Sözleşmenin kendilerine bahşettiği hakları da tahdit edemez.

Harb esirleri, Sözleşmenin haklarında cari bulunduğu müddetçe, ve gerek yukarda yazılı anlaşmalarda, gerek daha muahhar anlaşmalarda hilâfına sarahaten dercedilmiş hükümler olmadıkça, ve keza ihtilâfa dâhil bir tarafça haklarında daha müsaadekâr tedbirler alınmadıkça, bu anlaşmalardan istifadeye devam edeceklerdir.

Madde — 7.

Harb esirleri, İşbu Sözleşmenin, ve icabı halinde bundan evvelki maddede yazılı hususi anlaşmaların kendilerine temin ettiği haklardan hiçbir halde kısmen veya tamamen feragat edemeyeceklerdir.

Madde — 8.

İşbu Sözleşme, ihtilâfa dâhil tarafların menfaatlerini korumakla muvazzaf bulunan hamî devletlerin iş birliğiyle ve murakabesi altında tatbik olunacaktır. Bu maksatla hamî devletler, siyasi ve konsolosluk memurlarından başka kendi tebaaları veya sair bitaraf devletlerin tebaaları arasından murahaslar tâyin edebileceklerdir. Bu murahaslar, nezdinde vazife görecekleleri devletin tasvibine arz olunacaklardır.

İhtilâfa dâhil taraflar, hamî devletler mümessil veya murahaslarının vazifesini en geniş ölçüde kolaylaştıracaklardır.

Hamî devletler mümessil veya murahasları İşbu Sözleşme ile taayyün eden vazifelerinin hududunu hiçbir veçhile tecavüz edemeyeceklerdir; bunlar, ezcümle nezdinde vazifelerini ifa ettikleri devletin mübrem emniyet icaplarına riayet edeceklerdir.

Madde — 9.

İşbu Sözleşme hükümleri, gerek Beynelmîlîl Kızıllağ Komitesinin, gerek sair herhangi bitaraf insaniyetperver bir teşekkülün, ihtilâfa dâhil alâkalı tarafların muvafakati lâhik olmak şartıyla harb esirlerinin himayesi için ve bunlara yapılacak yardım zmnında girişecekleri faaliyetlere mâni değildir.

Madde — 10.

Yüksek Âkîd Taraflar, hami devletlere İşbu Sözleşme mucibince terettüp eden vazifelerin bitaraflık ve müessir faaliyet bakımından her türlü teminatı arzeden bir teşekküle tevdiî hususunda her zaman anlaşabileceklerdir.

Şayet bâzı harb esirleri, hami bir devletin veya birinci fıkra mucibince tâyin edilmiş bir teşekkülün faaliyetinden her hangi bir sebeple istifade etmezler, veya artık istifade edemez olurlarsa, bunları hükmünde tutan devlet ya bitaraf bir devletten, yahut bu gibi bir teşekkülden, ihtilâfa dâhil devletlerce gösterilen hami devletlere İşbu Sözleşme mucibince terettüp eden vazifeleri deruhde etmelerini istiyecektir.

Bu suretle bir himaye temin edilemeyecek olursa, harb esirlerini elinde tutan devlet, Beynelmîlel Kızılhaç Komitesi gibi insaniyetperver bir teşekkülden İşbu Sözleşme ile hami devletlere tevecüh eden insani vazifeleri deruhde etmesini istemekte, veyahut, işbu madde hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla, bu gibi bir teşekkülce arzedilecek hizmetleri kabul etmekle mükellef olacaktır.

Bu maksatla alâkâlı Devlet tarafından dâvetolunan veya hizmetlerini teklif eden her bitaraf devlet veya teşekkül, faaliyetleri sırasında, ihtilâfa dâhil olup işbu Sözleşmenin himaye ettiği şahısların tâbi buldukları tarafa karşı mesuliyetini müdrik olarak kalmakla, ve mevzuubahis vazifeleri deruhde ve bitaraflık dairesinde ifa etmekhususunda kâfi teminatı vermekle mükellef olacaktır.

Askerî hâdiseler dolayısıyla, ve ezcümle ülkesinin tamamı veya mühim bir kısmı işgal edilmiş bulunması halinde diğer devletlere veya müttefiklerine karşı, birisinin müzakere serbestisi velev muvakkat olarak mahdut bulunan devletler arasında hususi anlaşma yoluyla yukarıdaki hükümlerden inhiraf edilemeyecektir.

İşbu Sözleşmede hami devlet bahsi geçtikçe, bu tabirden işbu maddeye göre o devletin yerine kaim olan teşekkül de kasdolunur.

Madde — 11.

Himaye edilen şahısların menfaati bakımından fayda mülâhaza ettikleri bütün hallerde, ve ezcümle işbu sözleşme hükümlerinin tatbik veya tefsiri hususunda ihtilâfa dâhil devletlerin anlaşmaması halinde, ihtilâfın halli gayesiyle hami devletler tavassut ve delâlet edeceklerdir.

Bu maksatla hami devletlerden her biri, taraflardan birinin dâveti üzerine, veyahut kendi teşebbüsü ile, ihtilâfa dâhil taraflara, mümessillerinin ve bilhassa harb esirlerinin mukadderatından mesul makamların ledelicap münasip görülecek bitaraf bir ülkede toplanmalarını teklif edebilecektir. İhtilâfa dâhil taraflar, bu maksatla kendilerine vâkı olacak teklifleri terviç etmekle mükellef olacaktır. İcabı halinde hami devletler ihtilâfa dâhil taraflara, bu toplantıya dâvet edilmek üzere bitaraf bir Devlete mensup bir şahsiyeti veyahut Beynelmîlel Kızılhaç Komitesince gösterilecek bir şahsiyeti, ihtilâfa dâhil tarafların tasvibine arzedebileceklerdir.

BAP : II.

Harb esirlerinin umumi himayesi

Madde — 12.

Harb esirleri düşman devletin hükmünde olup, fakat kendilerini esir eden fertlerin veya askerî birliklerin hükmünde değildirler. Bunları elinde tutan devlet, mevcudiyeti melhuz ferdi mesuliyetlere bakılmaksızın, haklarında tatbik olunan muameleden mesuldürler.

Harb esirleri, kendilerini elinde tutan devletçe ancak Sözleşmeye dâhil bir tarafa ve onları elinde tutan devlet mevzuubahs devletin Sözleşmeyi tatbik etmek arzu ve iktidarında bulunduğu kanaat getirdikten sonra, teslim olunabilirler. Esirlerin böylece teslim olunmaları halinde, Söz-

leşmenin tatbiki mesuliyeti, kendisine mevdu buldukları müddet içinde onları kabul eden devlete terettüp edecektir.

Bununla beraber, şayet bu devlet mühim bir noktada İşbu Sözleşme hükümlerinin icrası hususundaki vecibelerini ifa eylemez ise, esirleri teslim eden devlet, hami devletin bir tebliği üzerine, vaziyetin ıslahı zmnında müessir tedbirler almakla veya harb esirlerinin kendisine iadesini istemekle mükellef olacaktır. Bu talebin is'afı mecburidir.

Madde — 13.

Harb esirlerine her zaman insanca muamele edilmesi şarttır. Bunları elinde tutan devletin, hükmünde bulunan harb esirlerinin ölümüne müncer olacak veya sıhhatini vahîm surette tehlikeye düşürecek her fiil veya ihmali memnudur ve İşbu Sözleşmenin ağır bir ihlâli mahiyetinde sayılacaktır. Bilhassa hiçbir harb esiri, alâkalı esirin tedavisi bakımından lüzumlu ve menfaati muktasası olmyan bir vücut sakatlanmasına veya ne neviden olursa olsun bir tıbbi tecrübeye tâbi tutulamazdır.

Keza harb esirleri her zaman ve ezcümle her türlü şiddet veya sindirme hareketlerine ve ummun hakaret veya teccüsüne karşı korunacaklardır.

Bunlara karşı misilleme hareketleri memnudur.

Madde — 14.

Bilûmum hallerde, şahıslarına ve şereflerine saygı gösterilmesi harb esirlerinin hakları cümlesindedir.

Kadınlara, kadınlığa gösterilmesi icabeden bütün saygı ile muamele edilecek ve bunlar her halde en az erkeklere bahşolunan müsaadekâr muameleden istifade edeceklerdir.

Harb esirleri, esir alındıkları anda mevcut bulunan medeni ehliyetlerini tam olarak muhafaza edeceklerdir. Onları elinde tutan devlet, bu ehliyetin kullanılması kendi ülkesinin içinde veya dışında ancak esaretin istilzam ettiği derecede tazyit edebilecektir.

Madde — 15.

Harb esirlerini elinde tutan devlet bunların bakımını meccanen temin etmekle ve sıhhi hallerinin istilzam ettiği şekilde onları meccanen tedavi ettirmekle mükellef olacaktır.

Madde — 16.

İşbu Sözleşmenin rütbe ve cinsiyete mütaallik hükümleri göz önünde tutulmak ve sıhhi vaziyetleri, yaşları veya meslekî vasıfları dolayısıyla harb esirlerine bahşolunması melhuz her türlü imtiyazı muameleler mahfuz kalmak şartıyla, esirleri elinde tutan devlet tarafından ırk, milliyet, din, siyasi ve sair içtihatlarla, ve mümasil kıstaslara dayanan aleyhte bir tefrik gözetilmeksizin bunlara müsavat dairesinde muamele olunacaktır.

KISIM : I.

Esaretin başlangıcı

Madde — 17.

Her harb esiri, bu hususta sorgusu yapıldığında, ancak soyadını, adını, doğum tarihini, ve sicil numarasını, veya olmadığı takdirde, muadil bir bilgi vermekle mükellef olacaktır.

Harb esiri kendi arzusu ile bu kaideyi ihlâl ederse, kendi rütbe veya vaziyetindeki esirlere bahşolunan müsaadelerin takyidi muhatarasına mâruz kalabilecektir.

İhtilâfa dâhil her Taraf, kazası dairesinde bulunup harb esiri olması mümkün ve melhuz olan her şahsa soyadını, adını, rütbesini, sicil numarasını veya muadil malûmatı, ve doğum tarihini ihtiva eden bir hüviyet kartı vermekle mükellef olacaktır. Bu hüviyet kartı ayrıca sahibinin imzasını veya parmak izini, veya her ikisini, ve ihtilâfa dâhil Tarafların kendi silâhlı kuvvetlerine mensup şahıslara dair ilâvesini isteyebilecekleri sair her türlü malûmatı ihtiva edebilecektir. Hüviyet kartı, imkân elverdiği nispette 6,5×10 santimetre ebadında olacak ve iki nüsha olarak tanzim olunacaktır. Harb esiri bu kartı her talep vukuunda ibraz ile mükellef olacak, fakat hiçbir halde kart kendisinden alınmayacaktır.

Harb esirlerine, kendilerinden ne türlü olursa olsun malûmat istihsali için hiçbir maddi veya mânevi işkence, ve hiçbir tazyik yapılamayacaktır. Cevap vermekten imtina edecek esirler tehdit ve tahkir edilemeyecekleri gibi, her hangi tatsız veya gayrimüsait bir muameleye mâruz bırakılmayacaktır.

Bedeni veya zihni durumları sebebiyle hüviyetlerini bildirmekten âciz bulunan harb esirleri sıhhiye idaresine tevdi olunacaklardır. Esirlerin hüviyeti, bundan evvelki bent hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla, mümkün olan her yoldan tesbit olunacaktır.

Harb esirlerinin sorgusu anladıkları bir dil ile yapılacaktır.

Madde — 18.

Silâhlar, atlar, askerî teçhizat ve askerî vesikalar hariç olmak üzere, bilûmum zatî eşya ve levazım ile madenî miğferler, gaz maskeleri, ve şahıslarını korumak maksadıyla kendilerine verilmiş olan sair eşya kâmilen harb esirlerinin yanında kalacaktır. Keza, yiyecek ve giyecek eşya ve levazımları, resmî askerî teçhizatları cümlesinden bulunsa dahi, yanlarında kalacaktır.

Harb esirleri hiçbir zaman hüviyet vesikasız bulunamayacaklardır. Kendilerini elinde tutan devlet, hüviyet vesikaları olmıyanlara bir hüviyet vesikası verecektir.

Rütbe ve tâbiyet alâmetleri, nişanlar, ve daha çok şahsi veya hissî kıymeti bulunan eşya harb esirlerinden alınmayacaktır.

Harb esirlerinin üzerlerinde olan paralar, ancak bir subayın emriyle, ve bu paraların tutarı ile sahibinin hüviyet ve eşkâli hususi bir deftere geçirildikten, ve para sahibine makbuzu veren şahsın okunaklı adı, rütbesi ve mensup olduğu birlik ya da mufassal bir makbuz verildikten sonra kendilerinden alınabilecektir. Esirleri elinde tutan devletin parasıyla olan, veyahut esirin talebi üzerine bu paraya tahvil edilen meblâğlar, 64 nû madde mucibince esirin hesabına alacak kaydolunacaktır.

Esirleri elinde tutan devlet harb esirlerinin kıymetli eşyalarını ancak emniyet sebepleriyle kendilerinden alabilecektir. Bu takdirde tatbik olunacak muamele usulü, paralar hakkındaki usulün aynı olacaktır.

Gerek bu eşya, gerek harb esirlerini elinde tutan devletten gayri bir devletin parasıyla olup

sahibi tarafından tahvili istenilmemiş olan ve esirlerden alınan meblâğlar, esirleri elinde tutan devlet tarafından muhafaza ve esaretten sonra esire ilk şekilleriyle iade olunacaktır.

Madde — 19.

Harb esirleri, esir alındıklarından sonra mümkün olan en kısa zamanda, tehlikeden azade olacak kadar muharebe bölgesinden uzakta bulunan kamplara tahliye olunacaklardır.

Ancak yaraları veya hastalıkları dolayısıyla tahliyeleri orada kalmalarından daha muhtaralı bulunan harb esirleri muvakkaten tehlikeli bir bölgede bırakılabileceklerdir.

Harb esirleri, bir muharebe bölgesinden tahliyelerine kadar lüzumsuz yere tehlikeye mâruz bırakılamıyacaklardır.

Madde — 20.

Harb esirlerinin tahliyesi daima insani bir surette, ve kendilerini elinde tutan devlet kitalarının bir yerden diğerine nakillerindeki şartlara müsavi şartlar dairesinde yapılacaktır.

Harb esirlerini elinde tutan devlet, tahliye olunan esirlere kâfi miktarda içecek su ve yiyecek ile elbise, ve sıhhi bakımlarını temin edecektir; mezkûr devlet, bunların tahliye sırasında emniyetlerini temin için lüzumlu bilecümle tedbirleri alacak, ve tahliye edilen esirlerin bir an evvel listesini tanzim edecektir.

Şayet tahliyeleri sırasında harb esirlerinin transit kamplarından geçmeleri icabediyorsa, bu kamplardaki ikametleri mümkün olduğu kadar kısa olacaktır.

KISIM : II.

Harb esirlerinin enterne edilmeleri

Fasıl : I.

Umumi hükümler

Madde — 21.

Harb esirlerini elinde tutan devlet bunları enternömana tâbi tutabilecektir. Mezkûr devlet esirlere enterne buldukları kamptan muayyen bir hadden öteye uzaklaşmamak, ve eğer bu kamp gitlenmiş ise sınırını geçmemek mecburiyetini yükleyebilir. İşbu Sözleşmenin ceza ve inzibat müeyyideleri hakkındaki hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla, bu esirler sıhhatlerinin korunması için böyle bir tedbirin lüzumu sabit olmadıkça kapatılamıyacak ve hapsolünmiyacaklardır; her halde bu gibi bir vaziyet, onu lüzumlu kılan ahvalin müddetinden fazla süremiyecektir.

Harb esirleri, tâbi oldukları devletin kanunları müsait olduğu takdirde, söz veya taahhüt üzerine kısmen veya tamamen serbest bırakılabileceklerdir. Bu tedbir, ezcümle harb esirlerinin sıhhatlerini ıslaha medar olduğu takdirde alınacaktır. Hiçbir harb esiri söz veya taahhüt üzerine hürriyeti kabul etmeye mecbur tutulamiyacaktır.

Muhasamatın başlangıcından itibaren, ihtilâfa dâhil her Taraf, kendi tebaasına söz veya taahhüt üzerine hürriyeti kabul etmeye müsaade eden, veya bunu meneden kanun ve nizamnameleri mukabil Tarafa tebliğ edecektir. Bu suretle tebliğ olunan kanun ve nizamnameler mucibince söz veya taahhüt üzerine serbest bırakılan esirler, gerek tâbi oldukları Devlete, gerek kendilerini esir etmiş olan Devlete karşı girişmiş oldukları taahhütleri şerefleri üzerine titizee ifaya mecbur olacaklardır. Bu gibi hallerde esirlerin tâbi oldukları Devlet, onlardan verdikleri söze veya taahhüde aykırı hiçbir hizmet istememek veya kabul etmemekle mükellef olacaktır.

Madde — 22.

Harb esirleri ancak karada kâin ve sağlık ve ijyen bakımından her türlü teminatı arzeden müesseselerde enterne edilebileceklerdir; esirler, kendi menfaatlerinin muhik göstereceği hususi haller dışında, ceza müesseselerinde enterne edilemeyeceklerdir.

(Gayrisihhi, veya iklimi kendilerine muzır bölgelerde enterne edilen harb esirleri, imkân hâsıl olur olmaz iklimi daha müsait bir yere nakledileceklerdir.

Esirleri elinde tutan Devlet, onları esir edildikleri sırada hizmet etmekte oldukları silâhlı kuvvetlere mensup harb esirlerinden kendi muvafakatleri olmadan ayırmamak kaydıyle tâbiyetlerini, dillerini ve âdetlerini göz önünde tutarak kamplarda veya kamp kısımlarında topluyacaktır.

Madde — 23.

Hiçbir harb esiri hiçbir zaman muharebe sahasının ateşine mâruz kalabileceği bir bölgeye gönderilemeyeceği ve orada alıkonulamıyacağı gibi, bâzı nokta veya bölgeleri askerî harekâttan masun tutmak için onun mevcudiyetinden istifade olunamayacaktır.

Harb esirlerinin aynen mahallî sivil ahali derecesinde hava bombardımanlarına ve sair harb tehlikelerine karşı sığınakları bulunacaktır; içlerinden karargâhlarının bu tehlikelere karşı korunmasına iştirak edecek olanlardan gayrisi, tehlike işareti verilir verilmez mümkün olan süratle sığınaklarına gidebileceklerdir. Ahali lehinde alınacak sair bilûmum korunma tedbirleri onlar hakkında da tatbik olunacaktır.

Esirleri elinde tutan devletler, harb esiri kamplarının coğrafi mevkileri hakkında lüzumlu her türlü malûmatı hamî devletler delâletiyle birbirlerine vereceklerdir.

Askerî mülâhazalar buna imkân verdikçe, harb esiri kampları gündüz vakti havadan açıkça seçilebilecek şekilde yerleştirilmiş PG veya PW harfleriyle işaret edilecektir; şu kadar ki, alâkalı devletler arasında başka bir işaret usulü de kararlaştırılabilecektir. Ancak harb esiri kampları bu şekilde işaret olunabilecektir.

Madde — 24.

İşbu kısımda yazılı olanlara mümasil şartlar dâhilinde daimî mahiyette transit veya ayırma kampları teşkil olunacak, ve harb esirleri buralarda diğer kamplarda cari olan aynı muameleden istifade edeceklerdir.

Fasıl : II.

Harb esirlerinin iskân, iâşe ve ilbası

Madde — 25.

Harb esirlerinin iskân şartları, onları elinde tutan Devletin aynı bölgeye yerleştirilmiş askerin iskân şartları derecesinde müsait olacaktır. Bu şartlar cümlesinden olarak esirlerin örf ve âdetleri gözetilecek, ve hiç bir halde bu şartlar esirlerin sıhhatine zararlı olamayacaktır.

Bu cümleden olarak yukarıki hükümler gerek sırt mesahası meemuu ve asgari hava mikâbı, gerek tesisat ve yatak takımları, ve bu arada üste örtülecek levazım bakımından, harb esirlerinin yatakhaneleri hakkında cari olacaktır.

Harb esirleri tarafından münferiden veya toplu olarak kullanılmak üzere tahsis olunan binalar rutubetten tamamiyle âri, ve bilhassa akşam karanlığının basmasıyle ışıkların söndürülmesi zamanları arasında kâfi derece sıcak ve aydınlık olacaktır. Yangın tehlikelerine karşı bütün tedbirler alınacaktır.

Erkek harb esirlerinin kadın harb esirleriyle birlikte yerleştirilmiş olduğu kamplarda bunlara ayrı ayrı yatakhaneler tahsis olunacaktır.

Madde — 26.

Gündelik esas yiyecek tayını, miktar, evsaf ve tenevvü bakımlarından harb esirlerini sıhhatli bir halde bulundurmaya, vücut ağırlığı kaybını ve gıda noksanı teşevvüşlerini önlemeye kâfi olmalıdır. Esirlerin alışık oldukları gıda tarzı da nazarı itibara alınacaktır.

Esirleri elinde tutan devlet, çalıştırılan esirlere kullanıldıkları işin yapılması için muktazi ilâ ve yiyecekleri verecektir.

Harb esirlerine kâfi miktarda içecek su temin edilecektir. Tütün içilmesine müsaade edilecektir.

Harb esirleri, yemeklerinin hazırlanmasına mümkün olduğu nispette iştirak ettirileceklerdir; bu maksatla mutfaklarda kullanılabileceklerdir. Kendilerine, yanlarında mevcut bulunan erzakı hazırlamak imkânları da verilecektir.

Yemekhane olarak münasip yerler ayrılacaktır.

İaşeye taallük eden her türlü toplu inzibat tedbirleri memnudur.

Madde — 27.

Esirleri elinde tutan devlet tarafından esirlerin bulunduğu bölgenin iklimi nazarı itibara alınarak bunlara kâfi miktarda giyecek, çamaşır ve ayakkabı temin edilecektir. Düşman ordularına ait olup esirleri elde tutan devlet tarafından zaptolunan üniformalar memleketin iklimine uygun geldiği takdirde harb esirlerinin ilbasında kullanılacaktır.

Esirleri elinde tutan devlet bu eşyanın muntazam surette yenilenmesini ve tamirini temin edecektir. Bundan başka, çalışan harb esirlerine iş mahiyetinin zaruri kıldığı her yerde münasip bir kıyafet verilecektir.

Madde — 28.

Bilûmum kamplarda harb esirlerinin, fiyatları hiçbir halde mahallî piyasa rayiçlerini geçmemek üzere gıda maddeleri, her gün kullanılan eşya, sabun ve tütün tedarik edebilecekleri kantinler kurulacaktır.

Kantinlerden hâsıl olacak kârlar harb esirleri menfaatine kullanılacaktır; bu maksatla hususi, bir sandık ihdas olunacaktır. Mutemet olan kimse, bu kantin ile sandığın idaresine iştirak etmek hakkını haiz olacaktır.

Bir kampın ilgası zamanında hususi sandıkta mevcut olan matlup bakıyesi, sandıktaki mevcudun tekevvününde iştiraki olan harb esirleriyle aynı tâbiyyette bulunan harb esirleri menfaatine sarfedilmek üzere beynelmilî insanîyetperver bir teşekküle tevdi olunacaktır. Alelûmum her kesin yurduna iade edilmesi halinde bu kârlar, alâkalı devletler arasında hilâfına bir anlaşma olmadıkça, harb esirlerini elinde tutan devlet tarafından muhafaza olunacaktır.

Fasıl : III.

Hıfzıssıhha ve tedavi

Madde — 29.

Harb esirlerini elinde tutan devlet, hastalık salgınlarını önlemek üzere kampları temiz ve sıhhi bir halde tutmak için icabeden bütün tedbirleri almakla mükellef olacaktır.

Harb esirleri tarafından gece ve gündüz kullanılmak üzere hıfzıssıhha kaidelerine uygun ve daimî surette temiz tutulacak tesisat bulunacaktır. Kadın harb esirlerinin ikamet ettikleri kamplarda bunların vücut temizlikleri ve çamaşırlarının yıkanması için ayrı tesisat temin olunacaktır.

Bundan başka, kamplarda bulundurulacak olan banyo ve duşlara ilâveten harb esirlerine her günlük vücut temizliği ve çamaşırlarının yıkanması için kâfi miktarda su ve sabun verilecektir; bu maksatla esirlere lüzumlu tesisat, kolaylıklar, ve zaman bahşolunacaktır.

Madde — 30.

Her kampta harb esirlerinin lüzumlu tedaviyi ve münasip bir gıda rejimini bulacakları bir revir olacaktır. İcabi halinle, sâri veya akli marazlara musap olan hastalar için tecrit mahalleri ayrılacaktır.

Ağır bir hastalığa düşer olan, veya vaziyetleri hususi bir tedavi tarzını, tıbbi müdahaleyi, veya hastaneye yatırımlarını istilzam eden harb esirleri, yakın bir istikbalde memleketlerine iadeleri derpiş olursa dahi, tedavi edilmelerine elverişli her hangi bir askerî veya sivil tıbbi birliğe kabul olunacaklardır. Mâlûllere ve bilhassa körlere, yurtlarına iadeleri zamanına kadar sıhhi bakım ve mümarese zımında hususi kolaylıklar ibraz olunacaktır.

Harb esirleri, tâbi buldukları devlete, ve mümkünse kendileriyle aynı millete mensup bir tıbbi personel tarafından tedavi olunacaklardır.

Harb esirleri, kendilerini muayene ettirmek üzere tıbbi makamlara çıkmaktan menolunamayacaklardır. Onları elinde tutan makamlar, talep vukuunda, tedavi altına alınan her esire, yaralarının veya hastalığının nev'ini, yapılan tedavinin mahiyet ve müddetini gösteren resmî bir beyanname vereceklerdir. Bu beyannamenin bir sureti, Harb Esirleri Merkez Ajansına gönderilecektir.

Harb esirlerini sıhatli bir halde tutmak için lüzumlu her türlü cihazların, ve bu arada diş protezleriyle sair protezlerin ve gözlüklerin bedelleri dâhil olmak üzere tedavi masrafları, esirleri elinde tutan devlete ait olacaktır.

Madde — 31.

Harb esirlerinin en az ayda bir defa tıbbi teftişleri yapılacaktır. Bu teftişler cümlesinden olarak her esirin vücut ağırlığı kontrol ve kaydolunacaktır. Teftişlerin gayesi bilhassa umumi sıhhat ve beslenme vaziyetiyle temizlik vaziyetinin murakabesi, sâri hastalıkların, ve tahsisen veremin, sıtmanın ve zührevi hastalıkların aranılıp meydana çıkarılması olacaktır. Bu maksatla, el altında mevcut en tesirli metodlar, ve meselâ veremi hemen başlangıcında meydana çıkarmak üzere mikrofilm üzerine zaman zaman seri halinde radyografi usulü kullanılacaktır.

Madde — 32.

Mensup oldukları silâhlı kuvvetlerin sıhhiye hizmetine bağlı olmamakla beraber hekim, dişçi, erkek veya kadın hastabakıcı olan harb esirleri, kendilerini elinde tutan devlet tarafından onlarla aynı devlete tâbi harb esirleri menfaatine tıbbi vazifelerini ifaya davet olunabileceklerdir. Bu takdirde bunlar harb esiri olmakta devam edecekler, fakat kendilerini elinde tutan devletçe ifraz olunan tıbbi personel ile aynı muameleyi görecektirler. Bunlar, 49 ncu madde mucibince kendilerine tahmil edilebilecek olan sair her türlü işlerden muaf tutulacaklardır.

Fasıl : IV.

Harb esirlesine yardım için alınılan tıbbi ve dinî personel

Madde — 33.

Harb esirlerine yardımda bulunmak maksadıyla esirleri elinde tutan devletçe alınılan sıhhi ve dinî personel mensupları harb esiri sayılmıyacaklardır. Şu kadar ki, bunlar, en az İşbu Sözleşmenin bahsettiği bütün menfaatlerden ve harb esirlerini tedavi etmeleri ve bunlara dinî yardımda bulunmaları için icabeden bütün kolaylıklardan istifade edeceklerdir.

Mezkûr personel mensupları, esirleri elinde tutan devletin askerî kanun ve nizamnameleri çerçevesinde, salâhiyetli servislerin idaresi altında, ve mesleklerinin âdabına uyarak, tercihan tâbi oldukları silâhlı kuvvetlere mensup harb esirleri lehine tıbbi ve ruhani vazifelerini ifaya devam

edeceklerdir. Bundan başka, tıbbi veya ruhani vazifelerinin ifası zımnında aşağıki kolaylıklardan istifade edeceklerdir :

a) İş müfrezelerinde veya kamp dışındaki hastanelerde bulunan harb esirlerini zaman zaman ziyaret etmelerine müsaade olunacaktır. Onları elinde tutan devlet bu maksatla emirlerine lüzumlu nakil vasıtalarını tahsis edecektir.

b) Her kampta, en yüksek rütbede en kıdemli olan askerî hekim, alıkonulan sıhhi personelin faaliyetleri hususunda kampın askerî makamlarına karşı mesul olacaktır. Bu maksatla, ihtilâfa dâhil Taraflar, muhasamatın hemen başlangıcından itibaren, seferdeki silâhlı kuvvetlere mensup yaralılarla hastaların vaziyetini ıslaha mâtuf 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 26 nci maddesinde yazılı cemiyetlerin personeli de dâhil olmak üzere sıhhi personellerinin rütbe muadeleti hakkında anlaşacaklardır. Vazifelerine taallûk eden bütün meselelerde mezkûr hekim ve keza askerî rahipler, kampın salâhiyetli makamlarıyla doğrudan doğruya temas etmek hakkını haiz olacaklardır. Bu makamlar, bu meselelere taallûk eden muhaberat hususunda onlara her türlü kolaylıkları göstereceklerdir.

c) Alıkonulan personel, bulunduğu kampın askerî zapturaptına tâbi olmakla beraber, tıbbi veya dinî vazifeleri dışında hiçbir iş görmeye mecbur edilemeyecektir.

Muhasamatın devamı sırasında, ihtilâfa dâhil Taraflar, alıkonulan personelin icabında nöbet değiştirmesi hususunda anlaşacaklardır.

Yukarıki hükümlerden hiçbiri, esirleri elinde tutan devleti, sıhhi ve ruhani bakımlardan harb esirlerine karşı kendisine terettüp eden vecibelerden vâreste kılamaz.

Fasıl : V.

Dinî, fikrî ve bedenî faaliyetler

Madde — 34.

Harb esirleri, askerî idarece tesbit olunan cari inzibat tedbirlerine riayet etmeleri şartıyla, mezheplerinin âyinlerinde bulunmaları da dâhil olmak üzere dinlerinin icabatını ifa hususunda tamamiyle muhtar bırakılacaklardır.

Dinî âyinler için münasip mahaller tahsis olunacaktır.

Madde — 35.

Düşman devletin eline düşmüş olup harb esirlerine yardımda bulunmak üzere kalan veya alıkonulan askerî rahiplerin esirlere ruhani yardımda bulunmalarına, ve dinî vicdanlarına uyarak dindaşları arasında bu yardımı serbestçe ifa etmelerine müsaade olunacaktır. Askerî rahipler, aynı silâhlı kuvvetlere mensup olan, aynı dili konuşan, veya aynı dine mensup olan harb esirlerinin buldukları muhtelif kamplarla iş müfrezeleri arasında taksim olunacaklardır. Bunlar, kampları dışındaki harb esirlerini ziyaret hususunda lâzımgelen kolaylıklardan, ve bilhassa 33 ncü maddede yazılı nakil vasıtalarından istifade edeceklerdir. Askerî rahipler, sansür kaydı mahfuz kalmak şartıyla, dinî vazifeleri cümlesinden bulunan işler hakkında gerek mevkuf oldukları memleketin kilise makamlarıyla, gerek beynelmilâl dinî teşekküllerle muhabere serbestisinden istifade edeceklerdir. Bu maksatla gönderecekleri mektuplar ve kartlar, 71 nci maddede yazılı kontenjana inzıman edeceklerdir.

Madde — 36.

Kendi ordularında rahiplik etmemiş olmakla beraber bir mezhebin rahibi olan harb esirleri, mezhepleri ne olursa olsun dindaşları arasında ruhani vazifelerini serbestçe ifa etmek müsaadesi-

nî haiz olacaklardır. Bunlara, bu maksatla, esirleri elinde tutan devlet tarafından alâkonulmuş askerî rahipler gibi muamele edilecektir. Başka hiçbir iş görmeye mecbur edilemeyeceklerdir.

Madde — 37.

Harb esirleri, alâkonulmuş bir askerî rahibin, veya mezheplerine mensup harb esiri bir rahibin yardımından mahrum olmaları halinde, ya onların mezhebine, veya müşabih bir mezhebe mensup bir rahip, veyahut bu da olamaz ise ve dinî bakımdan mümkün olursa, dinî sıfatı olmıyan ehliyetli bir kimse bu vazifeyi ifa etmek üzere alâkalı esirlerin talebi üzerine tâyin olunacaktır. Esirleri elinde tutan devletin tasvibine bağlı olan bu tâyin, alâkalı esirler cemaatinin mutabakatı, ve icabeden hallerde, aynı mezhebe mensup mahalli dinî makamın tasvibi ile olacaktır. Bu suretle tâyin olunan kimse, esirleri elinde tutan devletin askerî zapturapt ve emniyeti sıyaneten koyduğu bilûmum nizamlara riayet etmekle mükellef olacaktır.

Madde — 38.

Esirleri elinde tutan devlet, her esirin ferdî temayüllerine riayet etmekle beraber, harb esirlerinin fikir, terbiye, eğlence, ve spor faaliyetlerini teşvik edecektir; mezkûr devlet, esirlere münasip mahaller ve lüzumlu teçhizatı tahsis ederek bu faaliyetlerin icrası için icabeden tedbirleri alacaktır.

Harb esirlerine, sporlar ve oyunlar da dâhil olmak üzere, bedenî hareketlerde bulunmak ve açık havadan istifade etmek imkânı verilecektir. Bu maksatla bilûmum kamplarda kâfi miktarda açık sahalar tahsis olunacaktır.

Madde — 39.

Her harb esirleri kampı, esirleri elinde tutan devletin muntazam silâhlı kuvvetlerine mensup mesul bir subayın doğrudan doğruya idaresi altına verilecektir. Nezdinde işbu Sözleşmenin metni bulunacak olan bu subay, Sözleşme hükümlerinin emri altındaki memurlarla bilinmesini temin edecek, ve hükümetinin murakabesi altında Sözleşmenin tatbikından mesul olacaktır.

Madde — 40.

Rütbe ve tâbiyet işaretleriyle nişanların taşınmasına müsaade olunacaktır.

Madde — 41.

Her kampta, işbu Sözleşme ile eklerinin metni, ve 6 nci maddede derpiş edilen bilecümle hususi anlaşmaların muhtevası, harb esirlerinin dilinde yazılı olarak bütün esirlerin okuyabilecekleri bir yere asılacaktır. Bunlar, asılan metinlere ittıla kesbedemeyecek vaziyette olan esirlerin talebi üzerine kendilerine verilecektir.

Harb esirlerinin hareket tarzlarına mütaallik her türlü nizamnameler, emirler, ihtarlar ve neşriyat, esirlere anladıkları bir dilde tebliğ olunacaktır; bu vesikalar, yukarda derpiş olunan şartlar dâhilinde asılmak suretiyle ilân olunacak, ve suretleri mutemede verilecektir. Esirlere şahsan hitap eden bilûmum emir ve kumandalar da anlıyacakları bir dilde verilecektir.

Madde — 42.

Harb esirlerine, ve bilhassa bunlardan firar eden veya firar teşebbüsünde bulunanlara karşı silâh istimali, ancak ve daima evveleminde icabı hale göre ihtarlar yapılmasını müteakip en son olarak müracaat edilecek bir tedbir olacaktır.

Fasıl : VII.

Harb esirlerinin rütbeleri

Madde — 43.

Muhasamatın hemen başlamasından itibaren ihtilâfa dâhil Taraflar, muadil rütbede bulunan esirler arasında muamele müsavatını temin üzere işbu Sözleşmenin 4 ncü maddesinde zikri geçen bütün şahısların unvan ve rütbelerini karşılıklı olarak birbirlerine tebliğ edeceklerdir; şayet sonradan unvan ve rütbeler ihdas edilecek olursa, bunlar da aynı suretle tebliğ olunacaktır.

Esirleri elinde tutan devlet, harb esirlerinin mazhar olacakları ve tâbi buldukları devletçe kendisine usulen tebliğ edilecek olan rütbe terfilerini tanyacaktır.

Madde — 44.

Harb esiri olan subaylarla mümasillerine, rütbe ve yaşlarına göre gösterilmesi gereken hürmetle muamele edilecektir.

Subay kamplarının hizmetini temin etmek üzere, subaylarla mümasillerinin rütbeleri göz önünde tutularak buralara aynı silâhlı kuvvetlere mensup ve mümkün olduğu nispette aynı dili konuşan kâfi sayıda esir askerler ifraz olunacaktır; bunlar, başkaca hiçbir iş görmeye mecbur tutulamıyacaklardır.

Subay yemeklerinin kendileri tarafından idare edilmesi hususunda her türlü kolaylık gösterilecektir.

Madde — 45.

Subaylardan gayrı harb esirlerine, rütbelerine ve yaşlarına göre gösterilmesi gereken hürmetle muamele edilecektir.

Esir yemeklerinin kendileri tarafından idare edilmesi hususunda her türlü kolaylık gösterilecektir.

Fasıl : VIII.

Harb esirlerinin bir kampa varmalarını mütaakıp nakilleri

Madde — 46.

Esirleri elinde tutan devlet, harb esirlerinin nakline karar verirken bilhassa bunların memleketlerine iadelerinde melhuz güçlükleri artırmamak üzere bizzat esirlerin menfaatlerini gözetmekle mükellef olacaktır.

Harb esirlerinin nakli daima insanî bir şekilde ve esirleri elinde tutan devlet askerlerinin istifade ettikleri şartlardan daha az müsait olmayacak olan şartlar dâhilinde yapılacaktır. Harb esirlerinin alışık oldukları iklim şartları daima hesaba katılacak, ve nakil şartları hiçbir halde sıhhatlerine zararlı olmayacaktır.

Esirleri elinde tutan devlet, nakil sırasında harb esirlerine gerek bunları sıhhatli bir halde tutmaya yetecek kadar içme suyu ve yiyecek, gerek lüzumlu elbiseyi, barınacak yeri ve müdavayı temin edecektir. Mezkûr devlet, bilhassa denizden ve havadan seyahat halinde, nakil sırasında emniyetleri için lüzumlu her türlü tedbirleri alacak ve nakledilen esirlerin hareketten evvel tam listesini tanzim edecektir.

Madde — 47.

Hasta veya yaralı olan harb esirleri, iyileşmeleri seyahat yüzünden muhataraya düşmek ihtimali olduğu müddetçe, ve emniyetleri bakımından mübrem bir zaruret olmadıkça başka yere nakledilemeyeceklerdir.

Şayet muharebe cephesi bir kampa yaklaşıp olursa, bu kamptaki harb esirleri ancak nakiller. kâfi emniyet şartları dahilinde yapılabilirse, veya nakillerine nazaran o yerde kalmaları kendileri için daha büyük bir muhatara teşkil ederse başka yere naklolunabileceklerdir.

Madde — 48.

Başka yere nakil halinde, harb esirlerine hareket edecekleri, ve yeni posta adresleri resmen tebliğ olunacaktır; bu tebliğ, ağırlıklarını hazırlamalarına ve ailelerine haber vermelerine imkân bırakacak kadar erken yapılacaktır.

Esirlerin şahsi eşyalarını, mektuplarını, ve adreslerine gelmiş paketleri alıp götürmelerine müsaade olunacaktır; nakil şartları böyle bir tedbiri zaruri kıldığı takdirde bu eşyanın ağırlığı esirlerin taşıyabileceği mâkul bir miktar ile tahdit olunabilecek, fakat bu ağırlık hiçbir halde 25 kiloyu geçemeyecektir.

Esirlerin eski kampları adresine gönderilmiş bulunan mektuplar ve paketler kendilerine geciktirilmeden yollanacaktır. Kamp kumandanı, mutemed ile mutabık kalarak harb esirlerine ait müşterek malların ve işbu maddenin ikinci bendi hükmüne göre konulmuş tahdit dolayısıyla esirlerin yanlarında götürmeyecekleri ağırlıkların nakli için lüzumlu tedbirleri alacaktır.

Nakil masrafları esirleri elinde tutan devlete ait olacaktır.

KISIM : III.

Harb esirlerinin çalıştırılması

Madde — 49.

Esirleri elinde tutan devlet, sağlam harb esirlerini, yaş, cinsiyet, rütbe ve bedenî kabiliyetlerini nazarı itibara alarak, ve bilhassa kendilerini bedenlen ve ruhen sıhhat halinde tutmak maksadıyla çalıştırabilecektir.

Harb esiri olan erbaşlar, ancak nezaret işleriyle mükellef tutulabileceklerdir. Bu işlerle mükellef tutulmayanlar, kendilerine uygun başka bir işistiyebilecekler, ve imkân elverdiği nispette kendilerine bu iş temin olunacaktır.

Subaylar ve mümasilleri kendilerine uygun bir iş isterlerse, imkân nispetinde onlara bu iş temin edilecektir. Bunlar hiçbir halde çalışmakla mükellef tutulamıyacaklardır.

Madde — 50.

Harb esirleri, kamplarının idaresi, tanzimi ve bakımı haricinde ancak aşağıki nevilerden işlerde çalışmakla mükellef tutulabileceklerdir :

- a) Ziraat;
- b) Maden, makine ve kimya sanayiinden, nafia işlerinden, askerî mahiyette veya askerî maksatlara mâtuflanan inşaat işlerinden gayri istihsal, istihraç veya imâl sanayii;
- c) Askerî mahiyette veya askerî maksatlara mâtuflanan nakliye ve levazım işleri;
- d) Ticaret ve sanat faaliyetleri;
- e) Ev hizmetleri;
- f) Askerî mahiyette veya askerî bir maksada mâtuflanan âmme hizmetleri.

Yukarıki hükümlerin ihlâli halinde harb esirleri, 78 nci madde mucibince şikâyet haklarını kullanmaya mezun olacaklardır.

Madde — 51.

Harb esirleri, bilhassa barınacak yer, yiyecek, giyecek, ve malzeme bakımlarından müsait çalışma şartlarından istifade edeceklerdir; bu şartlar, esirleri elinde tutan devlet tebaasından olup mümasil işlerde çalıştırılan kimselere bahsölmüş şartlardan aşağı olmayacaktır; iklim şartları da nazarı itibara alınacaktır.

Harb esirlerini elinde tutan ve bunları işte kullanan Devlet, bu esirlerin çalıştıkları bölgelerde sâyin himayesine mütaallik millî kanunların, ve bilhassa işçi emniyeti hakkındaki nizamnamele-
rin tatbikini temin edecektir.

Harb esirleri, yapacakları işle mütenasip ve kendilerini elinde tutan devlet tebaası için derpiş olunanlara mümasil bir tâlim ve terbiye ile ve korunma vasıtalarıyla teğiz olunacaktır. 52 nci maddede hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla, harb esirleri sivil işçiler için melhuz bulunan normal muhataralara mâruz bırakılabileceklerdir.

Çalışma şartları hiçbir halde inzıbatı tedbirlerle daha zahmetli bir hale ifrağ olunamayacaktır.

*****

Madde — 52.

Hiçbir harb esiri gönüllü olmadıkça gayrisıhhi veya tehlikeli işlerde kullanılamıyacaktır.

Hiçbir harb esiri, esirleri elinde tutan Devletin silâhlı kuvvetleri mensuplarından biri için haysiyet kırıcı sayılabilecek olan bir işte kullanılamıyacaktır.

Mayınların veya bunlara mümasil sair cihazların kaldırılması tehlikeli iş sayılacaktır.

Madde — 53.

Harb esirlerinin gidiş ve dönüş zamanı da dâhil olmak üzere gündelik çalışma müddetleri had-
dinden aşırı olmayacak, ve hiç bir halde esirleri tutan devletin tebaasından olup o bölgede aynı iş-
te kullanılan sivil işçiler hakkında kabul edilmiş müddeti geçemiyecektir.

Gündelik işin ortasında harb esirlerine en az bir saatlik istirahat verilmesi meeburi olacaktır; esirleri elinde tutan devletin işçilerine verilen istirahat müddeti daha uzun ise, esirlerin istirahat müddeti de o kadar olacaktır. Esirlere her hafta, tercihan pazar günü, veyahut asıl memleketle-
rinde cari olan tatil gününde fasılasız yirmi dört saatlik bir istirahat de verilecektir. Bundan ma-
ada, bir sene çalışmış olan her esir ard arda sekizgünlük bir istirahattan istifade edecek ve bu müd-
det zarfında kendisine iş ücreti ödenecektir.

Parça başına ücret gibi çalışma usulleri tatbik edilmekte ise, çalışma müddeti bu sebeple aşırı derecede uzatılmıyacaktır.

Madde — 54.

Harb esirlerine verilecek iş ücreti işbu Sözleşmenin 62 nci maddesi hükümlerine tevfikân tesbit edilecektir.

İş kazasına uğrıyan, veyahut iş sırasında veyahut iş neticesinde bir hastalığa tutulan harb esirleri, vaziyetlerinin istilzam ettiği her türlü tedaviyi görecektir. Bundan maada, esirleri elinde tu-
tan devlet bu gibilere tâbi oldukları devlet nezdinde haklarını ihkaka medar olacak bir tıbbi tas-
dikname verecek, ve bu tasdiknamenin ikinci bir nüshasını 123 ncu maddede yazılı Harb Esirleri
Merkez Ajansına yollıyacaktır.

Madde — 55.

Harb esirlerinin çalışma kabiliyetleri en az ayda bir defa olmak üzere zaman zaman yapılacak tıbbi muayenelerle kontrol edilecektir. Bu muayenelerde bilhassa harb esirlerinden istenecek işin mahiyeti nazarı itibara alınacaktır.

Şayet bir harb esiri kendini çalışmayacak bir halde telâkki ederse, bulunduğu kampın tıbbi ma-

kamlarına çıkmasına müsaade olunacaktır; hekimler, kanaatlerince çalışmayacak halde bulunan esirlerin işten muaf tutulmasını tavsiye edebileceklerdir.

Madde — 56.

İş müfrezelerinin teşkilât ve idaresi harb esirleri kamplarının teşkilât ve idaresine mümasil olacaktır.

Her iş müfrezesi bir harb esirleri kampının murakabesi altına verilerek idarece ona tâbi olmakta devam edecektir. Askerî makamlarla mez'ûr kampın kumandanı, hükümetlerinin murakabesi altında olmak üzere işbu Sözleşme hükümlerine iş müfrezesinde riayet edilmesinden mesul olacaktır.

Kamp kumandanı, kampına tâbi iş müfrezelerinin günü gününe bir listesini tutacak ve bunu hami devletin, Beynelmilel Kızılhaç Komitesinin, veya harb esirlerine yardımında bulunan sair teşekküllerin kampı ziyaret eden murahhaslarına bildirecektir.

Madde — 57.

Hususi eşhas hesabına çalışan harb esirlerine yapılacak muamele, bu şahıslar esirlerin muhafaza ve himayesini kendi mesuliyetleri altında temin etseler dahi en az işbu maddede derpiş edilen muameleye müsavi olacaktır; esirleri elinde tutan devlet, askerî makamlar ve bu esirlerin mensup buldukları kamp kumandanı, bu esirlerin bakımı, tedavisi, ve iş ücretlerinin ödenmesi mesuliyetini tamamen deruhde edeceklerdir.

Bu harb esirleri, bağlı buldukları kampların mutemetleriyle temas halinde kalmak hakkını haiz olacaktır.

KISIM : IV.

Harb esirlerinin malî kaynakları

Madde — 58.

Esirleri elinde tutan devlet, muhasamatın hemen başlamasından itibaren ve bu hususta hami devletle bir mutabakata varıncaya kadar, harb esirlerinin yanlarında nakit olarak veya mümasil bir şekilde bulundurabilecekleri âzami meblâğı tesbit edebilecektir. Meşru olarak tasarruflarında olup ellerinden alınan veya tevkif edilen her fazla meblâğ, ve kendileri tarafından tevdi olunan paralar hesaplarına geçirilecek, ve onların rızası olmaksızın başka bir paraya tahvil olunamayacaktır.

Harb esirleri, kamp dışında bedelini nakden ödemek suretiyle emtia ve hizmetler mubayaasına mezun kıldıkları takdirde, bu tediyeler ya bizzat esirler tarafından yapılacak, yahut kamp idaresince ifa olunarak alâkalı esirlerin hesapları zimmetine geçirilecektir. Esirleri elinde tutan devlet bu hususta icabeden hükümleri ısdar edecektir.

Madde — 59.

Harb esirlerinden, esir edildikleri sırada 18 nevi madde mucibince alınan ve esirleri elinde tutan devletin parasiyle olan meblâğlar, işbu kısmın 64 nolu maddesi hükümlerine tevfiқан esirlerden her birinin hesabı matlubuna geçirilecektir.

Harb esirlerinden aynı sırada alınan başka paraların esirleri elinde tutan devletin parasına tahvilinden hâsil olan meblâğlar da mezkûr hesabın matlubuna geçirilecektir.

Madde — 60.

Esirleri elinde tutan devlet bilûmum harb esirlerine aşağıda yazılı meblâğların mezkûr devlet parasına tahvili suretiyle tesbit olunacak miktarda aylık bir maaş avansı ödiyecektir:

Sınıf I - Çavuştan aşağı rütbede esirler : sekiz İsviçre frangı;

Sınıf II - Çavuşlarla sair erbaşlar, veya muadil rütbedeki esirler: on iki İsviçre frangı;

Sınıf III - Yüzbaşı rütbesine kadar subaylar, veya muadil rütbelerdeki esirler : elli İsviçre frangı;

Sınıf IV - Binbaşılar, yarbaylar, albaylar, veya muadil rütbelerdeki esirler: altmış İsviçre frangı;

Sınıf V - Generaller veya muadil rütbedeki esirler: yetmiş beş İsviçre frangı.

Şukadar ki, ihtilâfa dâhil alâkalı Taraflar, yukarda sayılan muhtelif sınıflara dâhil harb esirlerine verilmesi icabeden avanslarını hususi anlaşmalarla tâdil edebileceklerdir.

Bundan maada, yukarki birinci bentte derpiş edilen meblâğlar esirleri elinde tutan devletin silâhli kuvvetler mensuplarına verilen maaşa nazaran fazla yüksek olduğu takdirde, veyahut diğer her hangi bir sebeple bu meblâğların ödenmesi o devleti ciddi bir sıkıntıya sokacak olursa, mezkûr devlet bu meblâğların tâdili zımında harb esirlerinin mensup olduğu devletle hususi bir anlaşma akdolununcaya kadar :

a) Birinci bentte yazılı meblâğları harb esirlerinin hesapları matlubuna geçirmekte devam edecek;

b) Maaş avanslarından ifraz edilerek harb esirleri tarafından kullanılmak üzere bunların emrine verilen meblâğları muvakkaten mâkul bir miktar ile tahdit edebilecektir; ancak, I nci sınıfa dâhil harb esirleri için bu meblâğlar hiçbir zaman esirleri elinde tutan devletin kendi silâhli kuvvetleri mensuplarına ödediği meblâğlardan aşağı olmayacaktır.

Bu yolda yapılacak olan bir tahdidin sebepleri vakit geçirilmeden hami devlete bildirilecektir.

Madde — 61.

Esirleri elinde tutan devlet, esirlerin tâbi oldukları devlet tarafından maaş ilâvesi olarak gönderilecek olan meblâğları, bu meblâğlar aynı sınıftan bulunan her esir için müsavi olmak ve o devlete mensup o sınıftan bütün esirlere seyanen ödenmek ve 64 ncü madde hükümlerine tevfi kan inkân hâsıl olur olmaz esirlerin şahsi hesaplarına yatırılmak şartıyla kabul olunacaktır. Bu maaş ilâveleri, esirleri elinde tutan devleti işbu Sözleşme mucibince kendisine terettüp eden ve cibelerin hiçbirinden vâreste kılmyacaktır.

Madde — 62.

Harb esirleri kendilerini elinde tutan makamlardan, miktarı mezkûr makamlarca tesbit edilecek ve fakat hiçbir zaman tam bir iş günü başına 1/4 İsviçre frangından aşağı olmayacak âdilâne bir çalışma ücretini doğrudan doğruya alacaklardır. Esirleri elinde tutan devlet gerek esirlere, gerek hami devlet vasıtasıyla esirlerin tâbi oldukları devlete, tesbit etmiş olduğu gündelik çalışma ücretini bildirecektir.

Esirleri elinde tutan makamlar tarafından gerek kampların idaresine, dâhili tertibatına veya bakımına taallûku bulunan vazifelere veya sanat işlerine devamlı olarak ayrılan esirlere, gerek arkadaşları hizmetinde ruhani veya tıbbi vazifeler ifasıyla mükellef tutulan esirlere dahi bir çalışma ücreti verilecektir.

Mutemedin, yardımcıların, ve icabı halinde müşavirlerinin çalışma ücretleri kârin kârları sandığından verilecektir; bu ücretlerin miktarı mutemet tarafından tesbit ve kamp kumandanı tarafından tasvip edilecektir. Böyle bir sandık mevcut değilse, esirleri elinde tutan devlet bu gibi esirlere âdilâne bir çalışma ücreti verecektir.

Madde — 63.

Harb esirleri, namlarına şahsan veya topluca olarak yollanacak paraları almaya mezun olacaktırlar.

Her harb esiri, bundan sonraki maddede yazılı olduğu veçhile hesabındaki matlup bakiyesine esirleri elinde tutan devletin tesbit ettiği hadler dâhilinde tasarruf edecek, ve mezkûr devlet istenilen tediyele yapacaktır. Esirleri elinde tutan devletin zaruri göreceği malî veya nakdi takyidat mahfuz kalmak kaydiyle, harb esirleri yabancı memleketlere para yollamaya mezun olacaktırlar. Bu takdirde, esirleri elinde tutan devlet, esirlerin bakmakla mükellef buldukları kimselere para göndermelerini bilhassa kolaylaştıracaktır.

Her halükârda harb esirleri, tâbi buldukları devlet muvafakat ettiği takdirde, şu usul da-iresinde memleketlerine para gönderebileceklerdir: Esirleri elinde tutan devlet, hamî devlet vasitasiyle esirlerin tâbi bulunduğu devlete, tediyele âmiri ile müteffii, ve esirleri elinde tutan devletin parasıyla ifade edilmiş olarak ödenecek miktar hakkında lüzumlu bileümle malûmatı hâvi bir ihbarname gönderecektir; bu ihbarnamede alâkalı csirin imzası, ve bunu tasdikan kamp kumandanının imzası bulunacaktır. Esirleri elinde tutan devlet bu meblâğı esirin hesabına zimmet kaydedecektir; bu suretle zimmet kaydettiği meblâğları, esirlerin tâbi oldukları devletin matlûbuna geçirecektir.

Esirleri elinde tutan devletin yukarıki talimatın tatbiki zımnında işbu Sözleşmeye bağlı V numaralı lâhikadaki Nümune Nizamnamesi münderecatına müracaatı faydalı olacaktır.

Madde — 64.

Esirleri elinde tutan devlet her harb esiri için en az aşağıdaki malûmatı ihtiva edecek bir hesap tutacaktır :

1. Maaş avansı, çalışma ücreti olarak, veya başka bir nam ile esirin alacağı olan veya kendisine ödenen meblâğlar; esirleri elinde tutan devletin parası olarak esirden alınan meblâğlar; esirden alınmış olup talebi üzerine mezkûr Devletin parasına tahvil edilmiş olan meblâğlar;

2. Esire nakden veya buna mümasil bir şekilde verilmiş olan meblâğlar; onun hesabına ve talebi üzerine yapılan tediyele; bundan evvelki maddenin üçüncü bendi mucibince yollanan meblâğlar.

Madde — 65.

Bir harb esirinin hesabına geçirilen her kaydın yanında kendisinin veyahut namına hareket eden mutemedin imzası veya parafı konulacaktır.

Harb esirlerine, hesaplarını görmeleri ve bir suretini almaları hususunda her zaman kâfi kolaylıklar gösterilecektir; hesap, kampı ziyaret edecek olan hamî devlet mümessilleri tarafından da tetkik olunabilecektir.

Harb esirlerinin bir kamptan diğesine nakilleri halinde, şahsi hesapları arkalarından gönderilecektir. Esirlerin bir devletten diğesine nakilleri halinde kendilerine ait olup esirleri elinde tutan devletin parasıyla muharrer olmıyan meblâğlar arkalarından gönderilecektir; hesaplarının matlûbunda kalacak olan diğ bütün meblâğlar için kendilerine bir tasdikname verilecektir.

İhtilâfa dâhil alâkalı devletler, harb esirlerinin hesap hülâsalarını muayyen fasılalarla ve hamî devlet vasitasiyle birbirlerine yollamak hususunda anlaşabileceklerdir.

Madde — 66.

Harb esirinin esaret hali tahliye veya memlekete iade suretiyle hitam bulduktaki, esirleri elinde tutan devlet ona esareti sonunda alacağı olan matlup bakiyesini gösteren ve mezkûr devletin salâhiyetli bir subayı tarafından imzalanmış bir beyanname tevdi edecektir. Diğ taraftan, esirleri elinde tutan devlet esirlerin tâbi oldukları devlete, hamî devlet vasitasiyle, esaret halleri memlekete iade,

tahliye, firar, ölüm ve sair bir suretle nihayet bulan esirlere ait her türlü malûmatı ihtiva eden, ve ezcümle bunların hesaplarındaki matlup bakiyelerini gösteren listeler gönderecektir. Bu listelerin her yaprağı esirleri elinde tutan devletin, salâhiyetli bir mümessili tarafından tasdik olunacaktır.

Alâkalı devletler yukarıda yazılı hükümlerin hepsini veya bir kısmını hususi bir anlaşma ile tadil edebileceklerdir.

Esirin tâbi bulunduğu devlet, esirleri elinde tutan devletin esaret sonunda borçlu kaldığı matlup bakıyesinin esire tesviyesinden mesul olacaktır.

Madde — 67.

60 neî madde mucibince harb esirlerine ödenmiş olan maaş avansları esirlerin tâbi oldukları devlet namına verilmiş sayılacaktır; gerek bu maaş avansları, gerek mezkûr devlet tarafından 63 neî maddenin üçüncü bendiyle 68 neî madde mucibince ifa edilmiş olan bilûmum tediyeler, muhasamatın sonunda alâkalı devletler arasında bir tesviye şekline bağlanacaktır.

Madde — 68.

Çalışmadan ileri gelmiş bir kaza veya sair bir mâlûliyetten dolayı bir harb esiri tarafından vâkı olacak her tazminat talebi, hami devlet vasıtasıyla esirin tâbi bulunduğu devlete ulaştırılacaktır. Esirleri elinde tutan devlet, 54 neî madde hükümlerine tevfikân her halde harb esirine yararın veya mâlûliyetin mahiyetini, vukubulduğu ahval ve şeraiti, ve esirin gördüğü tıbbi mualece ve hastane tedavisine ait malûmatı muhtevi bir beyanname verecektir. Bu beyanname esirleri elinde tutan devletin mesul bir subayı tarafından imzalanacak, ve tıbbi mahiyetteki malûmatın doğruluğu Şrhhiye hizmetine mensup bir tabip tarafından tasdik olunacaktır.

Esirleri elinde tutan devlet esirlerin tâbi buldukları devlete, bir harb esirinin 18 neî madde mucibince elinden alınan, ve memleketine iadesi sırasında kendisine geri verilmemiş olan zatî eşya, para veya kıymetli eşya hakkında yapacağı her türlü tazminat talebi ile, keza esirin kendisini elinde tutan devletin veya bu devlete mensup bir memurun hatasına atfeylediği bir zarar hakkında yapacağı her türlü tazminat talebini de bildirecektir. Maamafih esirleri elinde tutan devlet masrafı kendisine ait olmak üzere esirin esaret müddeti içinde muhtaç olacağı zatî eşyanın yerine yenilerini verecektir. Her halde, esirleri elinde tutan devlet esire, mezkûr eşyanın, paraların ve kıymetli eşyanın kendisine geri verilmemesi sebeplerine dair mesul subay tarafından imzalanmış ve lüzumlu bütün malûmatı muhtevi bir beyanname verecektir. Bu beyannamenin bir ikinci nüshası esirin tâbi olduğu devlete 123 neî maddede yazılı Harb Esirleri Merkez Ajansı delâletiyle gönderilecektir.

KISIM : V.

Harb esirlerinin hariçle münasebetleri

Madde — 69.

Esirleri elinde tutan devlet esirleri ele geçirir geçirmez onlara, ve hami devlet delâletiyle tâbi buldukları devlete, işbu kısımda yazılı hükümlerin icrası zmnında derpiş olunan tedbirleri bildirecektir; keza, mezkûr tedbirlerde yapılan her tâdili de tebliğ edecektir.

Madde — 70.

Her harb esirine, esir alınmasını hemen mütaakıp, veyahut en geç bir kampa varmasından bir hafta sonra, bu kamp bir transit kampı olsa dahi, ve keza hastalık veya bir tahaffuzhaneye veya diğer bir kampa nakil halinde, bir taraftan doğrudan doğruya esirin ailesine, diğer taraftan

123 ncü maddede yazılı harb esirleri merkez ajansına mümkünse işbu Sözleşmeye bağlı nümunesi-ne göre tanzim edilmiş, ve onları esirin esaretinden, adresinden ve sıhhi vaziyetinden haberdar edecek bir kart göndermek imkânı bahşolunacaktır. Bu gibi kartlar mümkün olan bütün süratle yollanacak ve hiçbir veçhile geciktirilemeyecektir.

Madde — 71.

Harb esirleri mektup ve kart göndermeye ve almaya mezun olacaklardır. Şayet esirleri elinde tutan devlet bu muhabereyi tahdide lüzum görecekt olursa, bu takdirde mümkün olduğu kadar işbu Sözleşmeye bağlı nümunelerine göre tanzim edilmiş olarak en az ayda iki mektup ile dört kart (70 nci maddede yazılı kartlar sayılmaksızın) gönderilmesine müsaade edecektir. Bunun dışında tahditler konulması, ancak esirleri elinde tutan devletin lüzumlu sansürü yaptırmak için kâfi sayıda salâhiyetli mütercimler bulmakta güçlük çekmesi sebebiyle hâmi devletin bu tahditleri bizzat esirlerin menfaatine uygun görmesi halinde caiz olacaktır. Esirlere gönderilen mektupların tahdidine lüzum görülecek olursa, bu karar, ledelicap esirleri elinde tutan devletin talebi üzerine ancak esirlerin tâbi buldukları devlete verilebilecektir. Bu gibi mektuplar ve kartlar, esirleri elinde tutan devlet emrinde mevcut en süratli vasıtalarla ulaştırılacaktır; bu mektuplar ve kartlar, inzıbatı sebeplerden dolayı ne geciktirilebilecek, ne de alınulabilecektir.

Uzun zamandan beri ailelerinden haber alamıyan, yahut haber almak veya alelade yollardan haber almak imkânından mahrum olan harb esirleri ile, ailelerinden uzun bir mesafe ile ayrılmış bulunanlar, ücreti esirleri elinde tutan devlet nezdindeki hesapları zimmetine geçirilmek, veya emirlerinde mevcut paradan ödenmek üzere telgraflar göndermeye mezun olacaklardır.

Umumi kaide olarak harb esirlerinin mektupları ana dilleriyle yazılmış olacaktır. İhtilâfa dâhil devletler, başka dillerle muhabere edilmesine müsaade edebileceklerdir.

Harb esirlerinin mektuplarını ihtiva edecek olan torbalar itina ile mühürlenerek muhteviyatını açıkça gösterecek surette yaftalanacak, ve gidecekleri yer postaneleri adresine yollanacaktır.

Madde — 72.

Harb esirleri, posta ile veya sair vasıtalarla, ezcümle gıda maddeleri, giyecek, ilâçlar, dini, mütalâa veya eğlence ihtiyaçlarını tatmin edecek maddeleri, ve bu arada, kitap, ibadet eşyası, fenni levazım, imtihan formülleri, musiki aletleri, spor takımları, veyahut harb esirlerine tahsillerine devam veya güzel bir sanat icra etmek imkânını verecek levazımı ihtiva eden, şahsi veya topluca gönderilmiş paketler almaya mezun olacaklardır.

Bu gibi müraselât, esirleri elinde tutan devleti işbu Sözleşme mucibince kendisine terettüp eden vecibelerden hiçbir veçhile vâreste kılamıyacaktır.

Bu müraselâtın tâbi tutulabileceği yegâne kayıtlar, bizzat harp esirlerinin menfaati icabı olarak hami devletin teklif edeceği, veyahut, Beynelmîlel Kızılhaç Komitesinin veya harb esirlerine yardımda bulunan diğer bir teşekkülün, münakale ve muvasala vasıtalarının fevkalâde yüklü bulunması hasebiyle kendi müraselâtlarına koyacakları takyitlerdir.

Şahsi, veya topluca olarak gönderilen paketlerin sevkına taallük eden şekiller icabı halinde alâkalı devletler arasında hususi anlaşmalarla kararlaştırılacak ve mezkûr devletler harb esirlerine yardım olarak gönderilen yardımların dağıtılmasını hiçbir halde geciktiremeyeceklerdir. Giyecek ve yiyecek paketleri kitap ihtiva edemeyecektir; tıbbi levazım alelümum topluca paketler halinde yollanacaktır.

Madde — 73.

Topluca yollanan yardımların tesellüm ve tevzii şekilleri hakkında alâkalı devletler arasında hususi anlaşmalar bulunmaması halinde, topluca yardımlara mütaallik olup işbu Sözleşmeye bağlı bulunan nizamnameler tatbik olunacaktır.

Yukarda bahsi geçen hususi anlaşmalar, harb esirlerine topluca gönderilmiş bulunan yardımları tesellüm etmek, dağıtmak ve harb esirlerinin nef'ine olarak kullanmak hususunda mutemetlerin haiz buldukları hakkı hiçbir halde takyit edemeyecektir.

Keza bu gibi anlaşmalar hami devletin, Beynelmilél Kızılhaç Komitesinin, veya harb esirlerine yardımda bulunan ve topluca yollanan paketlerin ulaştırılmasına memur edilen bir teşekkülün, bunların gönderildikleri kimselere dağıtılmasını murakabe etmek hususundaki haklarını da takyit edemeyeceklerdir.

Madde — 74.

Harb esirlerine yardım olarak yapılan bütün mürasalât bilûmum ithal, gümrük ve saire resimlerinden muaf olacaktır.

Gerek doğrudan doğruya, gerek 122 nci maddede yazılı istihbarat büroları ve 123 ncü maddede yazılı Harb Esirleri Merkez Ajansı delâletiyle harb esirleri namına posta ile yollanan veya harb esirlerinin gönderdikleri mektuplar, yardımlar, ve müsaade ile yollanan para havaleleri gerek mahreğ ve mevrit memleketlerinde, gerek aradaki memleketlerde bilûmum posta ücretlerinden muaf olacaklardır.

Harb esirlerine yollanan ve ağırlıklarından dolayı, yahut başka bir sebeple posta yoluyla nakline imkân bulunmayan yardımların nakil masrafı, esirleri elinde tutan devletin hâkimiyetinde bulunan bütün ülkelerde mezkûr devlete ait olacaktır. Sözleşmeye taraf olan diğer devletlerden her biri kendi ülkesi dâhilindeki nakil masraflarını deruhde edecektir.

Alâkalı devletler arasında hususi anlaşmalar mevcut olmaması halinde, yukarıda yazılı muafiyetlerden istifade etmiyen bu mürasalâtın nakil masrafları gönderene ait olacaktır.

Yüksek Âkid Taraflar, harb esirlerine gönderilen ve bunların gönderdikleri telgrafların ücretlerini mümkün olduğu kadar indirmeye gayret edeceklerdir.

Madde — 75.

Askerî harekât alâkalı devletleri 70, 71, 72 ve 77 nci maddelerde yazılı mürasalatın naklini temin hususunda kendilerine düşen vecibeleri ifadan menettiği takdirde, alâkalı hami devletler, Beynelmilél Kızılhaç Komitesi, veya ihtilâfa dahil memleketlerce kabul edilen diğer her hangi bir teşekkül bu eşyanın münasip vasıtalarla (Vagon, kamyon, gemi, uçak, ilâh.) naklini temine teşebbüs edebileceklerdir. Bu maksatla Yüksek Âkid Taraflar, onlara bu vasıtaları tedarik etmeye ve ezcümle icabeden serbest seyir varakaları vermek suretiyle bu nakil vasıtalarının seyrüseferine müsaade etmeye çalışacaklardır.

Bu nakil vasıtaları :

a) 123 ncü maddede yazılı merkez istihbarat ajansı ile 122 nci maddede yazılı millî bürolar arasında teati edilen mektupların, listelerin ve raporların;

b) Harb esirlerine ait olarak hami devletlerin, Beynelmilél Kızılhaç Komitesinin, ve harb esirlerine yardımda bulunan diğer her hangi bir teşekkülün gerek kendi murahaslarıyla, gerek ihtilâfa dâhil taraflarla teati edecekleri mektupların ve raporların; ulaştırılması için de kullanılabilecektir.

İşbu hükümler ihtilâfa dahil her tarafın, tercih eylemesi halinde, başka türlü nakliyat teşkilâtı vücuda getirmek veya kararlaşacak şartlar dairesinde serbest seyir varakaları vermek hakkını hiçbir veçhile tahdit etmiyecektir.

Hususi anlaşmalar mevcut olmaması halinde bu gibi nakil vasıtalarının kullanılmasından tevellüt edecek masraflar, tebaaları bu hizmetlerden istifade eden ihtilâfa dâhil taraflara nispet üzere terettüp edecektir.

Madde — 76.

Harb esirlerine gönderilen ve bunların gönderdikleri mektuplar mümkün olan en kısa zaman-

da sansürden geçirilecektir. Bu sansür ancak mektupları gönderen ve alan devletlerce ve her biri tarafından ancak bir defa yapılacaktır.

Harb esirlerine yollanan paketlerin muayenesi bunların ihtiva ettikleri gıda maddelerini bozulmaya mâruz bırakacak şekilde yapılmıyacak ve paketin muhtevası bir yazı veya matbuada olmadığı bu muayene paketin gönderildiği şahsın veya onun usulen tevkil etmiş olduğu bir arkadaşın huzurunda yapılacaktır. Esirlere şahsan veya toplu olarak yollanan paketlerin kendilerine teslimi, sansür güçlükleri bahanesiyle geciktirilemeyecektir.

İhtilâfa dâhil Tarafların askerî veya siyasi sebeplerle koyacakları her türlü muhabere yasağı ancak muvakkat olacak ve mümkün olduğu kadar kısa sürecektir.

Madde — 77.

Esirleri ellerinde tutan devletler harb esirlerine gönderilen veya onların gönderdikleri senetlerin, evrak ve vesikaların ve bilhassa vekâletname veya vasiyetnamelerin hamî devlet veya 123 nci maddede yazılı Harb Esirleri Merkez Ajansı vasıtasıyla ulaştırılması için her türlü kolaylıkları göstereceklerdir.

Her halde, esirleri ellerinde tutan devletler bunlara mezkûr vesikaların tanzimini kolaylaştıracaklardır; bilhassa, esirlerin bir hukukçuya danışmalarına müsaade edecekler ve imzalarının tevsiki için icabeden tedbirleri alacaklardır.

KISIM : VI

Harb esirlerinin resmî makamlarla münasebetleri

Fasıl : I

Harb esirlerinin esaret şartları hakkındaki şikâyetleri

Madde — 78.

Harb esirleri, elinde buldukları askerî makamlara, tâbi tutuldukları esaret şartları hakkında dileklerini bildirmek hakkını haiz olacaklardır.

Kezâ harb esirleri ya mutemet vasıtasıyla, yahut lüzum görürlerse doğrudan doğruya hamî devletlerin mümessillerine müracaat ederek esaret şartları hususunda şikâyetlerini mucip olan noktaları anlatmak hakkını kayıtsız olarak haizdirler.

Bu dilek ve şikâyetler tahdit edilemeyeceği gibi, 71 nci maddede yazılı muhabere kontenjanına dâhil de sayılamıyacaktır. Mezkûr dilek ve şikâyetler derhal yerine ulaştırılacaktır. Bunlar esassız oldukları anlaşılrsa dahi hiçbir cezayı istilzam etmeyecektir.

Mutemetler, kamplardaki vaziyet ve harb esirlerinin ihtiyacı hakkında hamî devletlere zaman zaman raporlar gönderebileceklerdir.

Fasıl : II

Harb esirlerinin mümessilleri

Madde — 79.

Subayların buldukları yerler müstesna olmak üzere harb esirlerinin buldukları bilûmum mahallerde esirler kendilerini askerî makamlar, hamî devletler, Beynelmîlel Kızılhaç, ve kendilerine yardım etmesi melhuz sair her teşekkül nezdinde temsil etmek üzere her altı ayda bir, ve

münhal vukuu hallerinde, serbestçe ve gizli reyfe mutemetler seçeceklerdir. Bu mutemetlerin tekrar seçilmeleri caiz olacaktır.

Subayların ve mümasillerinin buldukları kamplarda, veya muhtelit kamplarda, en yüksek rütbede en kıdemli olan harb esiri mutemet olarak tanılacaktır. Subay kamplarında, bu mutemede subaylara seçilmiş mütaaddit müşavirler yardım edeceklerdir; muhtelit kamplarda mutemedin yardımcıları subaylardan gayrı harb esirlerinden olmak üzere subaylar tarafından seçileceklerdir.

Harb esirleri çalışma kamplarında kampın harb esirlerine terettüp eden idari vazifelerini görmek üzere aynı tâbiyetten olan harb esiri subaylar konulacaktır. Bundan maadâ, bu subaylar işbu maddenin birinci bendi hükümleri mucibince mutemetliklere seçilebileceklerdir. Bu takdirde mutemedin yardımcıları subaylardan gayrı harb esirleri arasından seçileceklerdir.

Seçilen her mutemedin vazifeye başlamazdan evvel esirleri elinde tutan devletçe kabul edilmesi şarttır. Şayet esirleri elinde tutan devlet esaret arkadaşları tarafından seçilmiş bir harb esirini kabulden imtina edecek olursa, bu imtinam sebeplerini hami devlete bildirmekle mükellef olacaktır.

Her halde mutemet, temsil ettiği harb esirleriyle aynı tâbiyete, dile ve âdetlere sahip olacaktır. Bu suretle tâbiyetlerine, dillerine veya âdetlerine göre bir kampın muhtelif kısımlarına ayrılmış bulunan harb esirleri için yukarıki bendin hükümlerine göre her kısmın kendi mutemedi bulunacaktır.

Madde — 80.

Mutemetler harb esirlerinin bedeni, mânevi ve fikri rahatsızlıkları sebeplerini istikmal edeceklerdir.

Bilhassa esirler kendi aralarında bir yardımlaşma sistemi teşkiline karar verecek olurlarsa, mutemetlere işbu Sözleşmenin sair hükümleriyle tevdi olunan hususi vazifelerden ayrı olarak bu teşkilât da onların salâhiyetleri cümlesinden olacaktır.

Mutemetler, mahza vazifelerinden dolayı, harb esirlerinin işliyecekleri suçlardan mesul olmayacaklardır.

Madde — 81.

Mutemetlerin çalıştırılmaları vazifelerinin ifasını güçleştirdiği takdirde hiçbir iş görmekle mükellef tutulamayacaklardır.

Mutemetler kendilerine lüzumlu olan yardımcıları esirler arasından tâyin edebileceklerdir. Mutemetlere her türlü maddi kolaylıklar ve bu cümleden olarak vazifelerinin ifası için bâzı hallerde (çalışma müfrezelerinin ziyareti, yardım olarak gelmiş eşyanın tesellümü, ilâh.) lüzumlu olan hareket serbestisi bahşolunacaktır.

Mutemetler harb esirlerinin enterne buldukları binaları ziyarete mezun olacaklar ve harb esirleri mutemetlerle serbestçe istişare etmek hakkını haiz olacaklardır.

Harb esirlerine, esirleri elinde tutan makamlarla, hami devletlerle, Beynelmilel Kızılhaç Komitesiyle ve bunların murahhaslarıyla, muhtelit tabii komisyonlarla ve keza harb esirlerine yardımda bulunacak teşekküllerle posta ve telgraf muhaberesinde bulunmaları hususunda her türlü kolaylıklar gösterilecektir. Çalışma müfrezelerinin mutemetleri, esas kampın mutemediyle muhabere-leri hususunda aynı kolaylıklara mazhar olacaklardır. Bu gibi muhabere-ler tahdit olunamayacağı gibi 71 nci maddede yazılı kontenjana da dâhil sayılmıyacaktır.

Hiçbir mutemet halefini cari işlere ahştırabilmesi için lüzumlu kâfi bir zamân geçmeden başka bir yere naklolunamayacaktır.

Azil halinde, bu azlin sebebi hami devlete bildirilecektir.

Fasıl : III.

Cezai ve inzıbatı müeyyideler

1. Umumi hükümler

Madde — 82.

Harb esirleri, esirleri elinde tutan devletin silâhlı kuvvetlerinde cari bulunan kanun, nizamname ve umumi emirlere tâbi olacaklardır. Esirleri elinde tutan devlet bu kanun, nizamname veya umumi emirlere karşı bir suç işleyen her harb esiri hakkında adli veya inzıbatı tedbirler almak salâhiyetini haiz olacaktır. Şu kadar ki, işbu fasıl hükümlerine mugayir hiçbir takibat icrası veya müeyyide tatbiki caiz olmayacaktır.

Şayet esirleri elinde tutan devletin kanun, nizamname veya umumi emirleri bir harb esiri tarafından işlenmiş olan fiilleri cezayı müstelzim addeder, ve fakat bu fiiller esirleri elinde tutan devletin silâhlı kuvvetlerine mensup bir kimse tarafından işlendiği takdirde cezayı müstelzim değilse, bu fiillerden dolayı ancak inzıbatı müeyyideler tatbik olunabilir.

Madde — 83.

Bir harb esiri tarafından işlenmiş bir suçun inzıbatı bir cezayı mı, yoksa adli bir cezayı mı müstelzim olacağı kararlaştırılırken, esirleri elinde tutan devlet meselenin takdiri hususunda alâkalı makamların son derece müsamahakâr davranmalarına ve imkân elverdikçe adli takibattan ziyade inzıbatı tedbirlere müracaat etmelerine dikkat edecektir.

Madde — 84.

Esirleri elinde tutan devletin kanuni mevzuatı, harb esiri hakkında takibatı gerektiren suçtan dolayı o devlet silâhlı kuvvetlerine mensup bir kimsenin sivil mahkemelerce muhakemesine sarahaten müsaade etmedikçe, bir harb esiri ancak askeri mahkemeler tarafından muhakeme edilebilecektir.

Hiç bir halde bir harb esiri, umumiyetle kabul edilmiş olan esas istiklâl ve bitarafılık teminatını haiz bulunmayan, ve bilhassa muhakeme usulü bakımından 105 nci maddede derpiş olunan müdafaa hak ve imkânlarını temin etmeyen her hangi bir mahkemeye verilemeyecektir.

Madde — 85.

Kendilerini elinde tutan devletin kanuni mevzuatına göre, esir alınmalarından mukaddem işlemiş oldukları fiillerden dolayı haklarında takibat yapılan harb esirleri mahkûm edilseler dahi işbu Sözleşmenin bahsettiği menfaatleri muhafaza edeceklerdir.

Madde — 86.

Bir harb esiri aynı fiil veya suç maddesinden dolayı ancak bir kere cezalandırılabilir.

Madde — 87.

Harb esirleri, esirleri elinde tutan devletin askeri makamları ve mahkemeleri tarafından mezkûr devletin silâhlı kuvvetleri mensupları hakkında derpiş olunan cezalardan gayri cezalara çarpılamıyacaklardır.

Esirleri elinde tutan devletin mahkemeleri veya makamları cezayı tâyin ederlerken, sanığın esirleri elinde tutan devlet tebaasından bulunmaması hasebiyle hiç bir sadakat vazifesiyle mükellef olmadığı, ve ihtiyarında olmayan ahval ve şerait neticesinde o devletin eline düşmüş olduğu

hususlarını en geniş ölçüde nazarı itibara alacaklardır. Mezkûr mahkemeler ve makamlar, esire isnat olunan suç için mürettep cezayı serbestçe hafifletmek, ve bu itibarla o cezanın asgarisini tatbik etmek hususlarında muhtar olacaklardır.

Münferit fiillerden dolayı topluca ceza tertibi, her türlü bedeni cezalar, gün ışığı ile aydınlatılmıyan mahallerde hapis, ve alelûmum işkence ve eziyetin her şekli memnudur.

Bundan maada, hiçbir harb esiri, esirleri elinde tutan devletçe rütbesinden mahrum edilemeyeceği gibi, bu rütbenin işaretlerini taşımaktan da menedilemez.

Madde — 88.

İnzibati veya adli bir ceza çekmekte bulunan harb esiri subaylar, gedikliler veya erler, esirleri elinde tutan devlet silâhlı kuvvetlerinin aynı cezayı gören muadil rütbelerdeki mensupları hakkında tatbik olunan muameleden daha ağır bir muameleye tâbi tutulmuşlardır.

Kadın harb esirleri, esirleri elinde tutan devlet silâhlı kuvvetlerine mensup olup mümasil bir suçtan dolayı ceza gören kadınlardan daha ağır bir cezaya mahkûm edilemeyecekler, veya cezalarını çekerken onlardan daha ağır bir muameleye duçar edilemeyeceklerdir.

Hiçbir halde kadın harb esirleri, esirleri elinde tutan devlet silâhlı kuvvetlerine mensup olup mümasil bir suçtan dolayı ceza gören bir erkekten daha ağır bir cezaya mahkûm edilemeyecekler, veya cezalarını çekerlerken o erkekten daha ağır bir muameleye duçar edilemeyeceklerdir.

Harb esirleri, çarpılmış oldukları inzibati veya adli cezaları çektikten sonra diğer esirlerden farklı bir muameleye tâbi tutulamıyacaklardır.

II - İnzibati müeyyideler

Madde — 89.

Harb esirlerine tatbiki caiz cezalar şunlar olacaktır :

1. Otuz günlük bir devreyi geçmemek üzere, 60 nci ve 62 nci maddelerde yazılı maaş avansının ve çalışma ücretinin yüzde ellisine kadar para cezası;
2. İşbu Sözleşmede derpiş edilen muameleden fazla olarak bahşedilen müsaadelerin kaldırılması;
3. Günde iki saati geçmemek üzere angaryalar;
4. Mevkufiyet.

Şu kadar ki, 3 numaralı bentte yazılı ceza subaylar hakkında tatbik olunamayacaktır.

Hiçbir halde inzibati cezalar gayriinsani, hoyratça, veya harb esirlerinin sıhhati için tehlikeli olmayacaktır.

Madde — 90.

Tek bir cezanın müddeti hiçbir zaman otuz günü geçmeyecektir. İnzibati bir kabahatin işlenmesi halinde, duruşmadan ve kararın verilmesinden evvel geçmiş bulunan mevkufiyet müddeti hükmedilen cezadan indirilecektir.

Hakkında karar verildiği sırada harb esiri inzibati cezayı müstelzim birçok fiillerden mesul olsa, bu fiiller arasında irtibat bulunsun bulunmasın, yukarıda yazılı otuz günlük âzami müddet tecavüz edilemeyecektir.

İnzibati bir karar ile o kararın infazı arasında bir aydan fazla zaman geçmeyecektir.

Bir harb esirinin yeni bir inzibati cezaya çarpılması halinde, cezalardan birinin müddeti on gün veya daha fazla ise, iki cezanın infazı arasında en az üç günlük bir fasıla geçecektir.

Madde — 91.

Bir harb esirinin firarı şu hallerde muvaffakiyete ermiş sayılacaktır :

1. Tâbi olduğu devletin, veya müttefik bir devletin silâhlı kuvvetlerine iltihak edince;

2. Esirleri elinde tutan devletin, veya onunla müttefik bulunan bir devletin hükmü altındaki ülkeyi terkedince;

3. Tâbi olduğu devletin bandırasını, veyahut, esirleri elinde tutan devletin kara sularında olmakla beraber onun emri altında bulunmayan ve müttefik bir devletin bandırasını taşıyan bir gemiye iltihak edince.

İşbu maddenin medlûlüne göre firarda muvaffak olmuş bulunan harb esirleri yeniden esir alındıkları takdirde, evvelki firarlarından dolayı hiçbir cezaya duçar edilmeyeceklerdir.

Madde — 92.

Firara teşebbüs ederek, 91 nci madde medlûlüne göre bu firarında muvaffak olamadan, yeniden ele geçirilen bir harb esiri, tekrerrüt halinde dâhi bu fiilden dolayı ancak inzıbatı bir cezaya çarpılabilecektir.

Tekrar ele geçirilen harb esiri, imkân hâsıl olur olmaz salâhiyetli askerî makamlara teslim olunacaktır.

Muvaffakiyetle neticelenmemiş bir firar neticesinde cezaya çarpılan harb esirleri, 88 nci maddenin dördüncü bendi hükümlerine bakılmaksızın hususi nezaret altına alınabileceklerdir; şukadar ki bu nezaret şekli onların sıhhatine hâlel getirmeyecek, bir harb esirleri kampında icra olunacak, ve işbu Sözleşme ile harb esirlerine bahşolunmuş olan teminattan hiçbirinin ref'i mahiyetinde olmayacaktır.

Madde — 93.

Firar, veyahut firar teşebbüsü, tekrerrüt etmiş olsa dahi, harb esirinin firarı veya firar teşebbüsü sırasında işlediği bir suçtan dolayı mahkemelere sevki halinde esbabı müşeddideden sayılmıyacaktır.

83 ncu madde mazmununa tevfikân; âmme emvaline karşı işlenen suçlar, zenginleşmek kasdına mâtuflıktan sırat, sahte evrak tanzim ve istimali, ve sivil elbise giyilmesi gibi, şahıslar aleyhine şiddet istimaliyle müterafik olmayıp ve mahza firarlarını kolaylaştırmak gayesiyle harb esirleri tarafından işlenmiş olan suçlar ancak inzıbatı cezaları müstelzim olacaktır.

Bir firar veya firar teşebbüsünde el birliği etmiş olan harb esirleri bu maddeden dolayı ancak inzıbatı bir cezaya çarpılabileceklerdir.

Madde — 94.

Firar etmiş bir harb esiri tekrar ele geçirildiği takdirde, ve şayet daha evvel firarı keyfiyeti tebliğ edilmiş bulunuyorsa, yeniden tutulduğunda mensup olduğu Devlete 122 nci maddede yazılı şekiller dâhilinde bildirilecektir.

Madde — 95.

Inzıbatı kabahatlerden sanık bulunan harb esirleri, esirleri elinde tutan devletin silâhlı kuvvetleri mensupları hakkında bu gibi suçlardan dolayı aynı muamele tatbik olunmadıkça, veyahut kamp dâhilinde nizam ve inzıbat bakımlarından zaruret hâsıl olmadıkça, karar verilinceye kadar mevkuf tutulamıyacaklardır.

Bilûmum harb esirleri için inzıbatı kabahatler halinde mevkufiyet müddeti mutlak asgari hadde indirilecek ve hiç bir zaman dört günü geçemeyecektir.

Inzıbatı kabahatlerden dolayı mevkuf bulunan harb esirleri hakkında işbu faslın 97 nci ve 98 nci maddeleri hükümleri cari olacaktır.

Madde — 96.

İnzibat aleyhine kabahat teşkil eden vakıalar derhal tahkik olunacaktır.

Mahkemelerin ve mafevk askerî makamların salâhiyetlerine hâlel gelmemek kaydiyle, inzibati cezalar ancak kamp kumandanı bulunması hasebiyle inzibati salâhiyetlerle mücehhez bulunan bir subay, veyahut onun yerine kaim olan veya kendisine inzibati salâhiyetler teffiz etmiş olduğu mesul bir subay tarafından hükmolunabilir.

Her hangi bir inzibati ceza hükmolunmazdan evvel, itham olunan harb esirine kendisine isnat olunan fiiller tasrihan bildirilecektir. Harb esirine, fiil ve hareketini izah ve kendini müdafaa etmek imkânı verilecektir. Harb esiri, şahitler dinletmeye ve icabında ehliyetli bir tercümanın hizmetlerinden istifadeye mezun olacaktır. Karar, harb esirine ve mutemede tebliğ olunacaktır.

Kamp kumandanı hükmolunan inzibati cezaların bir defterini tutmakla mükellef olacaktır; bu defter hamî devlet mümessillerinin tetkikine açık bulundurulacaktır.

Madde — 97.

Harb esirleri, inzibati cezalarını çekmek üzere hiç bir halde ceza müesseselerine (hapisaneler, ceza evleri, sürgün yerleri, ilâh.) naklolunamayacaklardır.

İnzibati cezaların infaz olunacakları bilûmum binalar 25 nci maddede yazılı sıhhi şartlara uygun olacaktır. Cezaya çarpılan harb esirlerine 29 ncu madde mucibince kendilerini temiz tutmak imkânı verilecektir.

Subaylar ve mümasilleri, gedikliler ve erlerle aynı binalarda mevkuf tutulamayacaklardır.

İnzibati bir cezayı çekmekte olan kadın harb esirleri erkeklerden ayrı binalarda mevkuf tutulacaklar, ve doğrudan doğruya kadınların nezareti altında bulundurulacaklardır.

Madde — 98.

Bir inzibati cezadan dolayı mevkuf bulunan harb esirleri, bu mevkufiyetleri bizatihi işbu Sözleşme hükümlerinin tatbikını imkânsız kılmadığı nisbette mezkûr hükümlerden istifadeye devam edeceklerdir. Şu kadar ki, harb esirleri hiçbir halde 78 nci ve 126 nci maddelerde yazılı menfaatlerden mahrum edilemeyeceklerdir.

İnzibati bir cezaya çarpılan harb esirlerinin her gün en az iki saat müddetle bedeni hareketler yapmalarına, açık havada kalmalarına izin verilecektir.

Harb esirleri, vâkı olacak talepleri üzerine günlük tıbbi muayeneye çıkmaya mezun olacaklardır; sıhhi vaziyetlerinin istilzam ettiği tedaviyi görecek ve, icabı halinde, kamp revirine veya bir hastaneye kaldırılacaklardır.

Harb esirleri, okuyup yazmaya, ve mektup alıp yollamaya mezun olacaklardır. Ancak buna mukabil, gelen paketlerle para havalelerinin kendilerine yalnız cezalarının hitamında teslimi caiz olacaktır; bu paket ve havaleler o zamana kadar mutemede tevdi olunacak, ve mutemet bu gibi paketlerde bulunan kolay bozular erzakı revire teslim edecektir.

III. Adli takibat

Madde — 99.

Fiilin işlenmesi gününde gerek harb esirlerini elinde tutan devletin meriyette bulunan kanuni mevzuatına, gerek cari bulunan beynelmil hukuka nazaran sarahaten memnu olmıyan bir fiilden dolayı hiçbir harb esiri tâkibata ve mahkûmiyete uğratılamıyacaktır.

Kendisine isnat olunan fiili işlemiş olduğunu itiraf ettirmek maksadiyle hiçbir harb esirine maddi ve manevi baskı yapılamıyacaktır.

Hiçbir harb esiri, müdafaasını yapmak imkânını bulamadan ve ehliyetli bir müdafiin yardımından istifade edemeden mahkûm edilemeyecektir.

Madde — 100.

Harb esirleri ve hami devletler, esirleri elinde tutan devletin kanuni mevzuatına göre ölüm cezasını istilzam eden suçlardan bir an evvel haberdar edileceklerdir.

Sonradan, esirlerin tâbi oldukları devletin muvafakati lâhik olmadıkça hiçbir suç için ölüm cezası tâyin olunamayacaktır.

Bir harb esiri hakkında, 87 nei maddenin ikinci bendi mucibince onun esirleri elinde tutan devlet tebaasından bulunmaması hasebiyle hiçbir sadakat vazifesiyle mükellef olmadığı, ve ihtiyarında olmıyan ahval ve şerait neticesinde o devletin eline düşmüş olduğu noktaları üzerine mahkemenin bilhassa dikkati çekilmedikçe ölüm cezası hükmolunamayacaktır.

Madde — 101.

Bir harb esiri hakkında ölüm cezası hükmolunduğu takdirde, 107 nei maddede yazılı mufasal tebligatın hami devletin gösterilen adresine varması ânından itibaren en az altı aylık bir mühlet geçmeden hüküm infaz olunamayacaktır.

Madde — 102.

Bir harb esiri hakkında sâdir olmuş bir hüküm, ancak esirleri elinde tutan devletin silâhlı kuvvetlerine mensup kimseleri muhakemeye salâhiyetli olan aynı mahkemeler tarafından, ve onlar hakkında tatbik olunan aynı muhakeme usulüne tevfikân verilmiş ise, ve, bundan maadâ, işbu fasıl hükümlerine riayet edilmiş ise müteber olacaktır.

Madde — 103.

Bir harb esiri hakkında açılan her adli tahkikat, ahvalin müsaadesi nispetinde süratle, ve dâvanın bir an evvel görülmesine imkân verecek surette idare olunacaktır. Esirleri elinde tutan devletin silâhlı kuvvetlerine mensup kimseler hakkında mümasil suçlardan dolayı aynı tedbir kabili tatbik olmadıkça, yahut millî emniyetin yüksek menfaatleri muktezasından bulunmadıkça, hiçbir harb esiri ihtiyaten mevkuf tutulamayacaktır. Bu ihtiyati mevkufiyet hiçbir halde üç aydan fazla devam edemeyecektir.

Bir harb esirinin ihtiyati mevkufiyet müddeti, mahkûm olacağı hürriyetten mahrumiyet cezasının müddetinden indirilecektir; diğer taraftan bu mevkufiyet müddeti cezanın takdirinde hesaba katılacaktır.

Harb esirleri, ihtiyati mevkufiyetleri devamıne işbu fasılın 97 ve 98 nei maddeleri hükümlerinden istifadeye devam edeceklerdir.

Madde — 104.

Esirleri elinde tutan devlet, bir harb esiri hakkında adli takibat icrasına karar verdiği bütün hallerde hami devlete mümkün olduğu kadar erken ve en az muhakemenin başlamasından üç hafta evvel keyfiyeti tebliğ edecektir. Bu üç haftalık mühlet ancak tebliğin hami devlete, mezkûr devlet tarafından esirleri elinde tutan devlete evvelinden gösterilmiş olan adrese varması ânından itibaren yürümeye başlayacaktır.

Bu tebliğ aşağıki hususları ihtiva edecektir :

1. Harb esirinin adı, soyadı, rütbesi, sicil numarası, doğum tarihi, ve icabında mesleki;
  2. Enterne veya mevkuf bulunduğu mahal;
  3. Kendisine isnat olunan suç maddesi veya maddeleriyle, bunlar hakkında tatbik olunacak kanuni hükümler;
  4. Dâvayı görecek olan mahkeme ile, muhakemenin başlayacağı tarih ve mahal.
- Esirleri elinde tutan devlet, harb esirinin mutemedine aynı tebliğde bulunacaktır.

Şayet muhakemenin başlaması sırasında hamî devletin, harb esirinin, ve alâkalı mutemedin yukarıda yazılı tebliği muhakemenin başlamasından en az üç hafta evvel aldıkları ispat edilemez ise, o takdirde muhakeme cereyan edemeyecek ve tehir edilecektir.

Madde — 105.

Harb esiri, esir arkadaşlarından birinin yardımından istifade etmek, seçeceği ehliyetli bir avukat tarafından müdafa edilmek, şahitler ikame, ve lüzum görürse salâhiyetli bir tercümanın hizmetlerine müracaat etmek hakkını haiz olacaktır. Harb esiri, muhakemeden evvel hamî devlet tarafından bu haklardan zamanında haberdar edilecektir.

Harb esiri bir müdafî seçmemiş ise, hamî devlet ona bir müdafî tedarik edecektir; hâmi devlete bunun için bir hafta mühlet verilecektir. Hamî devletin talebi üzerine, esirleri elinde tutan devlet ona müdafaayı yapmaya ehil olan kimselerin bir listesini verecektir. Ne harb esirinin, ne de hamî devletin bir müdafî intihap etmemiş olmaları halinde, esirleri elinde tutan devlet sanığın müdafaası için re'sen bir ehliyetli avukat tâyin edecektir.

Sanığın müdafaası için müdafia muhakemenin başlamasından evvel en az iki haftalık bir mühlet verilecek ve icabeden kolaylıklar ibraz olunacaktır; bu cümleden olmak üzere müdafî sanığı serbestçe ziyaret edebilecek ve onunla şahitsiz görüşebilecektir. Müdafî, harb esirleri de bu arada dâhil olmak üzere, bilcümle müdafa şahitleriyle görüşebilecektir. Müdafî, istinaf ve temyiz talebi mühletleri inkıza edinciye kadar bu kolaylıklardan istifade edecektir.

Sanık olan harb esirine, muhakemenin başlamasından oldukça uzun bir müddet evvel gerek iddianame, gerek esirleri elinde tutan devletin ordularında cari bulunan kanunlar mucibince sanıklara umumiyetle tebliği mütat olan vesikalar anladığı bir dilde tebliğ olunacaktır. Aynı tebliğ, aynı şartlar dâhilinde müdafia da yapılacaktır.

Hamî devletin mümessilleri, devletin emniyeti muktazasından olarak duruşmanın istisnaen gizli yapılması icabetmedikçe, duruşmada hazır bulunmak hakkını haiz olacaklardır; duruşmanın gizli yapılması halinde esirleri elinde tutan devlet hamî devleti keyfiyetten haberdar edecektir.

Madde — 106.

Her harb esiri, esirleri elinde tutan devletin silâhlı kuvvetlerine mensup kimselerle aynı şartlar dâhilinde, hakkında sâdır olan her karar aleyhine istinaf, temyiz ve tashihi karar talebinde bulunabilir. Harb esiri gerek itiraz haklarından, gerek bu hakların kullanılması için muayyen olan mehillerden haberdar edilecektir.

Madde — 107.

Bir harb esiri hakkında sâdır olan her hüküm, esirin istinaf, temyiz veya tashihi karar talebinde bulunmak hakkını haiz olup olmadığını da gösterecek muhtasar bir tebliğ şeklinde hâmi devlete bildirilecektir. Bu tebliğ, alâkalı mutemede de yapılacaktır. Hüküm, harb esirinin vecâhında verilmemiş ise, mezkûr tebliğ ona da anladığı bir dilde yapılacaktır. Bundan maada, esirleri elinde tutan devlet, harb esirinin itiraz haklarını kullanıp kullanmamak hakkındaki kararın derhal hamî devlete bildirecektir.

Diğer taraftan, mahkûmiyet katiyet kesbettiği ve, ölüm cezası halinde, karar bidayeten verilmiş olduğu takdirde, esirleri elinde tutan devlet bir an evvel hamî devlete:

1. hükmün tam metnini;
2. bilhassa tahkikat ile duruşmanın itham ve müdafa unsurlarını tebarüz ettiren muhtasar bir fezlekesini;

3. icabı halinde cezanın çekileceği müesseseyi ihtiva eden muhtasar bir tebliğ gönderecektir.

Bundan evvelki bentlerde yazılı tebliğler hamî devlete, onun esirleri elinde tutan devlete daha evvel bildirmiş olacağı adrese yapılacaktır.

Usulen kabili infaz olmuş kararlar mucibince harb esirleri aleyhine hükmolunan cezalar, esirleri elinde tutan devletin silâhlı kuvvetleri mensuplarıyla aynı müesseselerde ve aynı şartlar dairesinde çekilecektir. Bu şartlar her halükârda hıfzıssıhha ve insaniyet icaplarına uygun olacaktır.

Hakkında bu gibi bir ceza hükmolunmuş olan bir kadın harb esiri ayrı bir binaya yerleştirilecek ve kadınların nezâretine verilecektir.

Her halde, hürriyetten mahrumiyeti müstelzim bir cezaya mahkûm edilen harb esirleri işbu Sözleşmenin 78 ve 126 nci maddeleri hükümlerinden istifadeye devam edeceklerdir. Bundan maada, bu gibi harb esirleri mektup alıp göndermeye, ayda enaz bir yardım paketi almaya, ve muntazaman açık havada vücutlarını hareket ettirmeye mezun olacaklardır; bu gibiler, sıhhi vaziyetlerinin gerektirdiği tedaviyi, ve arzu edecekleri ruhani yardımı göreceklédir. Bunlara verilecek olan cezalar, 87 nci maddenin üçüncü bendi hükümlerine uygun olacaktır.

BAP : IV.

Esaretin hitama

KISIM : I.

Memlekete iade ve bitaraf memleketlerde hastanelere yatırılma

Madde — 109.

Ihtilâfa dâhil taraflar, işbu maddenin üçüncü bendi hükümleri mahfuz kalmak kaydiyle, ağır hasta ve ağır yaralı harb esirlerini nakledilebilecek bir hale getirdikten sonra, ne sayıya ne de rütbeye bakmaksızın bundan sonraki maddenin birinci fıkrasına tevfikân memleketlerine iade etmekle mükellef olacaklardır.

Muhasamatın devamı müddetince ihtilâfa dâhil taraflar, alâkaları bitaraf devletlerin iş birliğiyle, bundan sonraki maddenin ikinci bendinde yazılı yaralı ve hasta esirlerin bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılması için lüzumlu teşkilâtı kurmaya gayret edeceklerdir; ihtilâfa dâhil taraflar, bundan maada, uzun müddet esaret çekmiş bulunan sağlam harb esirlerinin doğruca memleketlerine iade olunmaları, veyahut bitaraf bir memlekette enterne edilmeleri için anlaşmalar da aktedebileceklerdir.

İşbu maddenin birinci bendi hükümlerine göre memlekete iadesi derpiş olunan hiçbir harb esiri muhasamat esnasında arzusu hilâfına memlekete iade olunamayacaktır.

Madde — 110.

1. Şifa bulamayacak derecede yaralı ve hasta olup, zihnî ve bedenî kabiliyetleri haylice azalmış görünenler;

2. Tıbbi tahminlere nazaran bir sene müddet içinde iyileşmesi melhuz olmayıp vaziyetleri tedaviyi iltizam eden, ve zihnî ve bedenî kabiliyetleri haylice azalmış görünenler;

3. Zihnî ve bedenî kabiliyetleri haylice ve devamlı surette azalmış görünenler; doğruca memleketlerine iade olunurlar.

1. Yaranın tarihini veya hastalığın başlangıcını takibeden sene içinde şifa bulması beklenebilen yaralı ve hastalar, bitaraf bir memlekette tedavi edilirlerse daha emin ve çabuk iyileşecekleri tahmin olunursa;

2. Tıbbi tahminlere nazaran, esarete tutulmaları zihnî veya bedenî sıhhatleri için ağır bir tehlike teşkil eden, fakat bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmaları kendilerini bu tehlikeden

kurtarması melhuz olan harb esirleri bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılacaklardır.

Bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmış harb esirlerinin gerek memleketlerine iade edilmeleri için haiz bulunmaları icabeden şartlar, gerek şahsi vaziyetleri, alâkalı taraflar arasında anlaşma ile tesbit olunacaktır. Umumiyetle, bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmış olup aşağıki zümrelere dâhil bulunan harb esirleri memleketlerine iade olunacaklardır :

1. Sıhhi halleri doğruca memlekete iade şartlarını tahakkuk ettiren bir surette ağırlanmış olanlar;

2. Zihnî ve bedenî kabiliyetleri tedaviden sonra dahi haylice azalmış olarak kalanlar.

Doğruca memlekete iadeyi veya bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmayı müstelzim mâlûliyet veya hastalık hallerinin tâyini hususunda, ihtilâfa dâhil alâkalı Taraflar arasında hususi anlaşmalar mevcut olmadığı takdirde bu haller, yaralı ve hasta harb esirlerinin doğruca memleketlerine iadeleri veya bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmaları hakkındaki nümune anlaşmanın, ve muhtelit tıbbi komisyonlara ait olup işbu Sözleşmeye bağlı bulunan nizamnamenin ihtiva ettikleri prensiplere göre tesbit olunacaktır.

Madde — 111.

Esirleri elinde tutan devlet, esirlerin tâbî oldukları devlet, ve bu ikisinin kabul edecekleri bitaraf bir devlet, harb esirlerinin muhasamata nihayet verilinceye kadar mezkûr bitaraf devlet ülkesinde enterne edilmelerine imkân verecek anlaşmalar akdine gayret edeceklerdir.

Madde — 112.

Muhasamatın hemen başlamasından itibaren, hasta ve yaralı harb esirlerini muayene etmek, ve bunlar hakkında faydalı her türlü tedbirleri almak üzere muhtelit tıbbi komisyonlar tâyin olunacaktır. Bu komisyonların tâyini, vazifeleri ve çalışma tarzları işbu Sözleşmeye bağlı nizamname hükümlerine uygun olacaktır.

Mamafih, esirleri elinde tutan devlet tıbbi makamlarının mütalâasına göre ağır yaralı ve ağır hasta oldukları aşikâr bulunan esirler, muhtelit bir tıbbi komisyon tarafından muayenelerine mahal kalmaksızın memleketlerine iade olunabileceklerdir.

Madde — 113.

Esirleri elinde tutan Devletin tıbbi makamları tarafından tâyin olunanlardan maada, aşağıda sayılan zümrelere dâhil yaralı ve hasta harb esirleri bundan evvelki maddede yazılı muhtelit tıbbi komisyonlara muayene edilmek üzere çıkmakta muhtar olacaklardır :

1. Kendi memleketlerinden olan, yahut ihtilâfa dâhil olup tâbî buldukları devletle müttetik bir devletin tebaasından olan ve kampta vazife gören bir hekim tarafından teklif edilen yaralı ve hastalar;

2. Mutemetleri tarafından teklif olunan yaralı ve hastalar;

3. Tâbî buldukları devletçe, yahut bu devletçe tanınmış olup esirlere yardımda bulunan bir teşekkül tarafından teklif olunan yaralı ve hastalar.

Yukarıki zümrelerden birine mensup olmıyan harb esirleri buna rağmen muhtelit tıbbi komisyonlara muayene edilmek üzere çıkabilecekler, fakat ancak mezkûr zümrelerden sonra muayene olunabileceklerdir.

Muhtelit tıbbi komisyonun muayenesine çıkan harb esirlerinin memleketinden olan hekim ile bunların mutemetleri bu muayenede hazır bulunmaya mezu olacaklardır.

Madde — 114.

Kendi kendilerini kasden yaralamış olanlar hariç olmak üzere, kazaya uğrıyan harb esirleri

memleketlerine iade olunmak ve, icabı halinde, bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmak bakımından işbu Sözleşme hükümlerinden istifade edeceklerdir.

Madde — 115.

Memleketine iade edilmek veya bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmak için derpiş olunan şartları haiz olup inzibati bir cezaya çarpılmış bulunan hiçbir harb esiri, cezasını çekmediği ileri sürülerek alıkonulamıyacaktır.

Memleketlerine iadeleri veya bitaraf bir memlekette hastaneye alınmaları mukarrer olup adli takibata, yahut mahkûmiyete uğramış bulunan harb esirleri, kendilerini elinde tutan devlet muvafakat ettiği takdirde muhakemenin hitamından veya cezanın infazından evvel bu tedbirlerden istifade edebileceklerdir.

İhtilâfa dâhil taraflar, muhakemenin sonuna veya cezanın infazına kadar alıkonulacak olanların isimlerini birbirlerine bildireceklerdir.

Madde — 116.

Harb esirlerinin memleketlerine iade veya bitaraf bir memlekete nakilleri masrafları, esirleri elinde tutan devletin hududundan itibaren bu esirlerin tâbi oldukları devlete terettüp edecektir.

Madde — 117.

Memleketine iade olunan hiçbir kimse fiili bir askeri hizmette kullanılamıyacaktır.

KISIM : II

Muhasamatın hitamında harb esirlerinin tahliye ve memleketlerine iadeleri

Madde — 118.

Harb esirleri faal muhasamatın hitamından sonra vakit geçirilmeden tahliye ve memleketlerine iade olunacaklardır.

İhtilâfa dâhil Taraflar arasında muhasamata nihayet vermek için akd olunmuş bir anlaşmada bu yolda bir hüküm bulunmaması halinde, veya böyle bir anlaşma mevcut değilse, esirleri elinde tutan devletlerden her biri esirlerin memleketlerine iadeleri zımında bundan evvelki bentte ifade olunan prensibe uygun bir plân hazırlıyarak derhal tatbik edecektir.

Her iki halde de kabul edilmiş olan tedbirler harb esirlerine tebliğ olunacaktır.

Harb esirlerinin memleketlerine iadeleri masrafları her halde esirleri elinde tutan devletle esirlerin tâbi oldukları devlet arasında munsifane taksim olunacaktır. Bu maksatla, bu taksim keyfiyetinde aşağıki prensiplere riayet olunacaktır :

a) Mezkûr iki devletin hemhudut olmaları halinde, esirlerin tâbi buldukları devlet onları elinde tutan devletin hududundan itibaren memleketlerine iadeleri masraflarını deruhde edecektir;

b) İki devletin hemhudut olmaması halinde, esirleri elinde tutan devlet kendi ülkesi üzerinden hududuna, veya esirlerin tâbi oldukları memlekete en yakın bulunan tahmil limanına kadar harb esirlerinin nakil masraflarını deruhde edecektir. Esirlerin memleketlerine iadesinden mütevellit olan bakiye masraflara gelince, alâkalı Taraflar bunların kendi aralarında munsifane taksimi hususunda anlaşacaklardır. Bu gibi bir anlaşmanın akdi, harb esirlerinin memleketlerine iadelerinde hiçbir veçhile en cüzi bir gecikme için mazeret teşkil edemeyecektir.

Esirlerin memleketlerine iadeleri, harb esirlerinin nakli hususunda işbu Sözleşmenin 46 ilâ 48 nci (48 nci dâhil) maddelerinde yazılı bulunan şartlar dairesinde, ve 118 nci madde hükümleriyle aşağıki hükümler göz önünde tutularak yapılacaktır:

Esirlerin memleketlerine iadeleri sırasında, 18 nci madde hükümleri mucibince kendilerinden evvelce alınmış bulunan kıymetli eşya ile, esirleri elinde tutan devletin parasına tahvil edilmemiş olan yabancı paraları onlara geri verilecektir. Her hangi sebepten olursa olsun harb esirlerine memleketlerine iadeleri esnasında geri verilmemiş olan kıymetli eşya ile yabancı paraları, 122 nci madde de yazılı istihbarat bürosuna tevdi olunacaktır.

Harb esirleri zati eşyalarını, muhabere evraklarını ve adreslerine gelmiş olan paketleri beraberlerinde götürmeye mezun olacaklardır; esirlerin memleketlerine iadelerinde cari bulunan ahval ve şerait icabettirdiği takdirde, bu eşyanın ağırlığı esirin mâkul olarak taşıyabileceği miktarda tahdit olunabilecektir; her halde, her esir en az yirmi beş kilo götürmeye mezun olacaktır.

Memleketine iade olunan esirin sair zati eşyası, onu elinde tutmuş olan devletçe muhafaza olunacaktır; mezkûr devlet, esirin tâbi olduğu devletle eşyanın nakil şekillerini ve bu nakilden mütevellit masrafların tediyeye suretini tâyin edecek bir anlaşma akteder etmez bu eşyayı esire ulaştıracaktır.

Bir cinayet, veya ceza hukuku suçundan dolayı haklarında ceza takibatı yapılmakta bulunan harb esirleri, takibatın sonuna kadar, ve, icabı halinde, ceza müddetinin ikmaline kadar alıkonulabileceklerdir. Aynı hüküm, bir cinayetten veya ceza hukuku suçundan mahkûm edilmiş olanlar hakkında da cari olacaktır.

İhtilâfa dâhil Taraflar, takibatın sonuna veya cezanın infazına kadar alıkonulacak olan harb esirlerinin isimlerini birbirlerine bildireceklerdir.

İhtilâfa dâhil Taraflar, dağılmış olan harb esirlerini aramak ve bunların en kısa zamanda memleketlerine iadelerini temin etmek üzere komisyonlar kurulması hususunda anlaşacaklardır.

KISIM : III.

Harb esirlerinin ölümü

Madde — 120.

Harb esirlerinin vasiyetnameleri, kendi memleketlerinin kanuni mevzuatına göre bu vasiyetnamelerin muteber olması için aranan şartları yerine getirecek surette tanzim olunacaktır; mezkûr memleket, esirleri elinde tutan devlete bu şartları bildirmek üzere lâzımgelen tedbirleri alacaktır. Harb esirinin talebi üzerine, ve her halde ölümünden sonra, vasiyetname derhal hami devlete gönderilecek ve musaddak bir sureti Merkez İstihbarat Ajansına tevdi olunacaktır.

Esarete ölmüş olan bilecümle harb esirlerinin işbu Sözleşmeye bağlı nümunesine uygun ölüm il-mühaberleri, veyahut mesul bir subay tarafından tasdik edilmiş listeleri, 122 nci madde mucibince kurulmuş olan harb esirleri istihbarat bürosuna en kısa zamanda gönderilecektir. 17 nci maddenin üçüncü bendinde sayılan hüviyete mütaallik malûmat, ölümün mahal ve tarihi, ölümün sebebi, defnin mahal ve tarihi ile, mezarın teşhisi için lüzumlu bilecümle malûmat mezkûr ilmühaber veya listelerde gösterilecektir.

Ölünün gömülmesinden veya yakılmasından evvel, ölüm sebebinin tesbitine, bir rapor tanzimine ve, icabı halinde, müteveffanın hüviyetini tâyine medar olmak üzere cesedin tıbbi bir muayenesi yapılacaktır.

Esirleri elinde tutan devletin resmî makamları, esarete vefat eden harb esirlerinin şerefle, ve imkânı varsa mensup oldukları dinin merasimiyle defnedilmelerine, mezarlarına hürmet edilmesine, münasip bir şekilde bakılmasına, ve her zaman yeri bulunacak surette işaretlenmesine

itina edeceklerdir. İmkân elverdikçe, aynı devlete mensup olan müteveffa harb esirleri aynı yerde defnolunacaklardır.

Ölen harb esirleri, müşterek bir mezar yapılmasını zaruri kılan mücbir bir sebep olmadıkça ayrı ayrı defnolunacaklardır. Cesetler ancak mücbir sıhhi sebeplerin ilcasıyla, veya müteveffanın dinî icabatından olursa, veyahut kendisi bu yolda bir arzu ifade etmiş bulunursa yakılabilecektir. Cesedin yakılması halinde keyfiyet, sebepleriyle birlikte vefat ilmühaberinde zikredilecektir.

Mezarların daima yeri bulunabilmesi için, tedfin işine ve mezarlara taallûk eden bilcümle malûmat, esirleri elinde tutan devletin kuracağı bir Mezarlar Servisi tarafından kaydolunacaktır. Mezarların listeleriyle gerek mezarlıklarda, gerek sair yerlerde defnedilmiş olan harb esirlerine ait malûmat, esirlerin tâbi oldukları devlete bildirilecektir. Bu mezarlara bakmak, ve sonradan vukubulacak her ceset naklini kaydetmek, ülkeye hâkim bulunan Devlet bu Sözleşmeye taraf olarak dâhil ise o devlete terettüp edecektir. İşbu hükümler, esirin asıl memleketi bu hususta almak istediği katî tedbirleri bildirinceye kadar mezarlar servisi tarafından muhafaza edilecek olan küller hakkında da caridir.

Madde — 121.

Bir harb esirinin, bir nöbetçi veya diğer bir harb esiri, veyahut sair bir kimse tarafından sebebiyet verilen veya sebebiyet verildiğinden şüphe edilen ölümünün veya yaralanmasının veya sebebi bilinmiyen her ölümün hemen akabinde, esirleri elinde tutan devlet tarafından derhal resmî tahkikata tevessül edilecektir.

Hami devlete bu hususta derhal bir tebliğ yapılacaktır. Şahitlerin, ve ezcümle harb esirlerinin ifadeleri alınacak, ve bu ifadeleri muhtevi bir rapor mezkûr devlete gönderilecektir.

Şayet tahkikat neticesinde bir veya bir kaç kişinin suçlu oldukları anlaşılırsa, esirleri elinde tutan devlet mesul veya mesuller hakkında adli takibat yapılması zımında bilcümle tedbirleri alacaktır.

BAP : V.

Istihbarat bürosu ve harb esirlerine yardım cemiyetleri

Madde — 122.

Muhasamatın hemen başlangıcında ve bilcümle işgal hallerinde, ihtilâfa dâhil bulunan taraflardan her biri kendi hükmü altında bulunan harb esirlerine dair resmî bir istihbarat bürosu kuracaktır; 4 neü maddede yazılı zümrelerden birine mensup şahısları ülkelerine kabul eden bitaraf veya muhasamat dışı devletler bu şahıslar hakkında aynı suretle hareket edeceklerdir. Alâkadar devlet, istihbarat bürosunun gereği gibi işliyebilmesi için lüzumlu bina, levazım ve memurlarla mücehhez olmasına dikkat edecektir. Mezkûr devlet, işbu Sözleşmenin harb esirlerinin çalıştırılması hakkındaki kısmında münderiç bulunan şartlara riayet ederek bu büroda harb esirleri kullanmakta serbest olacaktır.

Mümkün olan en kısa zamanda, ihtilâfa dâhil devletlerden her biri 4 neü maddede yazılı zümrelere mensup olan ve eline düşen her düşman şahıs hakkında, bundan evvelki maddenin dördüncü, beşinci ve altıncı bentlerinde zikri geçen malûmatı kendi istihbarat bürosuna verecektir. Bu zümrelerden birine mensup şahısları ülkelerine kabul eden bitaraf veya muhasamat dışı devletler de bu şahıslar hakkında aynı suretle hareket edeceklerdir.

Büro, bir taraftan hamî devletler, diğer taraftan 123 neü maddede yazılı Merkez Ajansı delâletiyle alâkalı devletlere bu malûmatı acele ve süratli vasıtalarla ulaştıracaktır.

Bu malûmat, alâkalı ailelerin süratle haberdar edilmelerine imkân vermelidir. 17 neü madde hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla, istihbarat bürosunun elinde mevcut oldukları nispette her harb

esirinin adını, soyadını, rütbesini, sicil numarasını, doğum yeri ile tam tarihini, tâbi olduğu devleti, babasının ve anasının isimlerini, haberdar edilecek olan şahsın ismi ile adresini, ve esire mektupların yollanacağı adresi ihtiva edecektir.

İstihbarat bürosu, muhtelif salâhiyetli dairelerden nakillere, tahliyelere, memlekete iade keyfiyetine, firarlara, hastanelere yatırılmaya, vefata ait malûmatı alarak bunları yukarıki üçüncü bentte yazılı şekilde yollayacaktır.

Keza, ağır hasta veya yaralı harb esirlerinin sıhhi vaziyetlerine taallûk eden malûmat da muntazaman ve mümkünse her hafta gönderilecektir.

İstihbarat bürosu, esarete vefat edenler dâhil olmak üzere harb esirlerine ait olarak kendisine gösterilen bilûmum suallere de cevap vermekle mükellef olacaktır; büro, kendisine sorulan ve elinde mevcut olmayan malûmatı edinmek üzere icabeden soruşturmalarda da bulunacaktır.

Büro tarafından yapılan bilcümle tebligat bir imza veya mühürle tevsik olunacaktır.

Bundan maada istihbarat bürosu, esirleri elinde tutan devletin parasiyle olanlardan gayri meblağlar ve yakın akraba için ehemmiyet arzeden vesikalar da dâhil olmak üzere, memleketlerine iadeleri, tahliyeleri, firarları veya vefatları esnasında harb esirleri tarafından terkedilmiş olan bilcümle zatî eşyaları toplayıp alâkalı devletlere göndermekle mükellef olacaktır. Bu eşya, büro tarafından mühürlenmiş paketler içinde gönderilecektir. Bu paketlere, eşyanın ait bulunduğu şahısların hüviyetini sarahatle tesbit eden beyannamelerle paket muhteviyatının tam bir listesi terfik edilecektir. Mezkûr harb esirlerinin diğer zatî eşyaları, ihtilâfa dâhil alâkalı Taraflar arasında kararlaşacak tertip üzere geri gönderilecektir.

Madde — 123.

Bitaraf bir memlekette, bir Merkezî İstihbarat Ajansı ihdas olunacaktır. Beynelmîlel Kızılhaç Komitesi lüzum görürse alâkalı devletlere böyle bir Ajansın kurulmasını teklif edecektir.

Bu Ajans harb esirlerine dair resmî veya hususi yollardan elde edebileceği bilûmum malûmatı bir yerde temerküz ettirmekle mükellef olacak; bunları esirlerin asıl memleketlerine veya tâbi oldukları devlete mümkün olan bütün süratle gönderecektir. İhtilâfa dâhil Taraflar bu müraselaatın temini hususunda ona her türlü kolaylıkları göstereceklerdir.

Yüksek Âkid Taraflar, ve bilhassa tebaaları Merkez Ajansının hizmetlerinden istifade edenler, Ajansın muhtaç olacağı malî müzahareti göstermeye davet olunurlar.

İşbu hükümler, Beynelmîlel Kızılhaç Komitesinin ve 125 nei maddede zikredilen yardım cemiyetlerinin insani faaliyetini tahdit edici olarak tefsir edilmeyecektir.

Madde — 124.

Merkez İstihbarat Ajansı ile millî istihbarat büroları gerek posta ücretleri muafiyetinden, gerek 74 nci maddede yazılı bilcümle muafiyetlerden, ve imkân elverdiği nispette telgraf ücreti muafiyetinden veya hiç değilse bu ücretten mühim tenzilâttan istifade edeceklerdir.

Madde — 125.

Esirleri ellerinde tutan devletler, kendi emniyetlerini sağlamak veya sair mâkul ihtiyaçlarını karşılamak üzere lüzum görecekları tedbirler mahfuz kalmak kaydiyle, harb esirlerine yardımda bulunan dinî teşkilâtlara, yardım cemiyetlerine, ve sair bilûmum teşekküllere hüsnü kabul göstereceklerdir. Mezkûr devletler bunlara ve onların usulen salâhiyattar kılınmış bulunan murahhaslarına esirleri ziyaret etmek, onlara yardım tevziatında bulunmak, din, terbiye ve eğlenceye mütaallik hususata veya esirlerin kamp dâhilinde boş vakitlerini tanzime yarıyan her menşe'den levazımı dağıtmak üzere icabeden her türlü kolaylıkları göstereceklerdir. Yukarıda zikri geçen cemiyet veya teşekküller gerek esirleri elinde tutan devletin ülkesinde, gerek başka bir memlekette kurulabilecekler, yahut da beynelmîlel bir mahiyeti haiz olacaklardır.

Esirleri elinde tutan devlet, murahhasları kendi ülkesinde ve murakabesi altında faaliyetlerini icraya mezun olacak cemiyet ve teşekküllerin sayısını tahdit edebilecektir; şu kadar ki, bu gibi bir tahdidin bilûmum harb esirlerine müessir ve kâfi bir yardımda bulunulmasına mâni olmaması şarttır.

Bu sahada Beynelmîlel Kızılhaç Komitesinin hususi vaziyeti her vakit tanılacak ve hürmet görecektir.

Harb esirlerine yardım eşyası ve yukarıda yazılı maksatlarla yardım veya malzeme verilirken, veya hiç olmazsa kısa bir müddet içinde, gelen her parti eşyaya ait olmak üzere esirlerin mutemedi tarafından makbuzlar imzalanarak eşyayı yollamış olan yardım cemiyetine veya teşekküle gönderilecektir. Esirlerin muhafazasına memur idari makamlara da aynı zamanda bu sevkiyata ait makbuzlar verilecektir.

BAP : VI

Anlaşmanın icrası

KISIM : I

Umumi hükümler

Madde — 126.

Hami devletlerin mümessilleri veya murahhasları harb esirlerinin buldukları bilûmum yerlere, ve ezeümle enterne oldukları, mevkuf tutuldukları ve çalıştırdıkları yerlere gitmeye mezun olacaklardır; bunlar, esirlerin kullandıkları bilûmum binalara girebileceklerdir. Keza mezkûr mümessiller ve murahhaslar nakledilen esirlerin hareket, geçit ve muvasalat noktalarına da gitmeye mezun olacaklardır. Esirlerle, ve bilhassa esirlerin mutemetleriyle şahitsiz olarak ve, icabederse, bir tercüman vasıtasıyla görüşebileceklerdir.

Ziyaret etmek istedikleri yerleri seçmek hususunda hamî devletlerin mümessil ve murahhaslarına tam bir serbesti bırakılacaktır; bu ziyaretlerin müddeti ve sayısı tahdit edilmeyecektir. Mezkûr ziyaretler ancak mücbir askerî zaruretler sebebiyle, ve yalnız istisnai ve muvakkat olmak üzere men olunabilecektir.

Ziyaret edilecek esirleri elinde tutan devlet ile bu esirlerin tâbi oldukları devlet, icabı halinde bu esirlerin vatandaşlarına da ziyaretlere iştirak etmek müsaadesi verilmesi hususunda anlaşabileceklerdir.

Madde — 127.

Yüksek Akid Taraflar her biri kendi memleketinde, gerek sulh, gerekse harb zamanında, işbu Sözleşmenin metnini mümkün olduğu kadar fazla neşir ve tâmin etmeyi, ve bu cümleden olmak üzere işbu Sözleşme prensiplerinin bilcümle silâhlı kuvvetleri ve ahalisi tarafından bilinmesi için, metnini askerî ve mümkünse sivil tedrisat programlarına sokmayı taahhüt ederler.

Harb zamanında esirleri dolayısıyla mesuliyetler deruhde eden askerî ve sair makamlar, Sözleşmenin metnini yanlarında bulundurmamak ve hükümlerini bilhassa iyi bilmekle mükellef olacaklardır.

Madde — 128.

Yüksek Akid Taraflar, işbu Sözleşmenin resmî tercümelerini, ve Sözleşmenin tatbikını temin için kabul edecekleri kanun ve nizamnameleri İsviçre Federal Meclisi vasıtasıyla ve, muhasamat sırasında, hamî devletler vasıtasıyla birbirlerine tebliğ edeceklerdir.

Madde — 129.

Yüksek Âkid Taraflar, bundan sonraki maddede tarif olunduğu veçhile işbu Sözleşmeyi ağır surette ihlâl edici fiillerden birini işliyen veya işlenmesini emreden şahıslar hakkında tatbik olunacak ceza müeyyidelerinin tesbiti zımnında icabeden her türlü teşrii tedbirleri almayı taahhüt ederler.

Âkid Taraflardan her biri mezkûr ihlâl fiillerinden birini işlemekten veya işlenmesini emretmekten sanık şahısları aramakla, ve tâbiyetleri ne olursa olsun bunları kendi mahkemelerine vermekle mükellef olacaktır. Keza her Âkid Taraf, bu gibi şahıslar aleyhine kâfi karineler elde etmek kaydiyle, tercih ederse ve kendi kanuni mevzuatında derpiş olunan şartlara göre takibatta alâkalı bulunan diğer bir devlete muhakeme edilmek üzere teslim edebilir.

Her Âkid Taraf, bundan sonraki maddede târif edilen ağır ihlâl fiillerinden gayri işbu Sözleşme hükümleri aleyhindeki hareketleri durdurup tenkil etmek üzere icabeden tedbirleri alacaktır.

Her halde, itham edilen şahıslar işbu Sözleşmenin 105 nci ve müteakip maddelerinde derpiş edilenlerden aşağı olmamak üzere muhakeme usulü ve serbest müdafaa teminatından istifade edeceklerdir.

Madde — 130.

Bundan evvelki maddede kastedilen ağır ihlâl fiilleri, işbu Sözleşmenin himaye ettiği şahıslara ve emvale karşı işlenmiş olmaları halinde aşağıki unsurlardan her hangi birini ihtiva edenlerdir : Kasden adam öldürme, biyolojik tecrübeler de dahil olmak üzere işkence ve gayriinsani muameleler, kasden büyük ıztıraplara sebebiyet verilmesi veyahut vücut bütünlüğüne veya sıhhate ağır tecavüzlerde bulunulması, bir harb esirinin düşman devlet silâhlı kuvvetlerinde hizmete icbar olunması, veya onun işbu Sözleşme hükümleri dairesinde usulüne uygun olarak ve bitaraf surette muhakeme edilmek hakkından mahrum edilmesi.

Madde — 131

Hiç bir Âkid Taraf, bundan evvelki maddede yazılı ağır ihlâl fiillerinden dolayı kendisine ve diğer bir Âkid Tarafa teveccüh eden mesuliyetlerden ne kendini, ne diğer bir Âkid Tarafı tebriye edemez.

Madde — 132.

İhtilâfa dâhil bir Tarafın talebi üzerine, Sözleşmeyi ihlâl mahiyetinde olarak ileri sürülen her fiil hakkında alâkalı Taraflar arasında tesbit edilecek şekiller dâhilinde bir tahkikat açılacaktır.

Tahkikat usulü hakkında bir mutabakata varılmaması halinde Taraflar, takip edilecek usul hakkında karar verecek bir hakem intihabı hususunda anlaşacaklardır.

İhlâl fiili bir kere tesbit olunduktan sonra, ihtilâfa dâhil Taraflar ona mümkün olan süratle nihayet verip tenkiline geçeceklerdir.

KISIM : II.

Nihai hükümler

Madde — 133.

İşbu Sözleşme Fransızca ve İngilizce olarak tanzim kılınmıştır. Her iki metin aynı derecede muteberdir.

İsviçre Federal Meclisi, Sözleşmenin Rusça ve İspanyolca resmî tercümelerini yaptıracaktır.

Madde — 134.

İşbu Sözleşme, Yüksek Âkîd Taraflar arasındaki münasebetler hususunda 27 Temmuz 1929 tarihli Sözleşme yerine kaim olacaktır.

Madde — 135.

Kara harbi kanun ve âdetlerine mütaallik gerek 29 Temmuz 1899, gerek 18 Ekim 1907 tarihli La Haye Sözleşmesiyle bağlı bulunup işbu Sözleşmeye iştirak eden devletler arasındaki münasebetlerde, bu Sözleşme yukarda zikri geçen La Haye Sözleşmelerine merbut nizamnamenin II nci faslını tamamlayacaktır.

Madde — 136.

Bugünkü tarihi taşıyacak olan işbu Sözleşme, gerek Cenevre'de 21 Nisan 1949 tarihinde açılan konferansta temsil edilen devletler, gerek 27 Temmuz 1929 Sözleşmesine iştirak eden ve mezkûr konferansta temsil edilmeyen devletler namına 12 Şubat 1950 tarihine kadar imzalanabilecektir.

Madde — 137.

İşbu Sözleşme imkân elverir vermez tasdik edilecek, ve tasdik senetleri Berno'de tevdi olunacaktır.

Her tasdik senedinin tevdiine dair bir zabıtname tanzim olunacak, ve Sözleşmenin namlarına imza veya iltihakın tebliğ olunduğu bileümle devletlere İsviçre Federal Meclisi tarafından bu zabıtnamenin birer sureti verilecektir.

Madde — 138.

İşbu Sözleşme, en az iki tasdik senedinin tevdiinden altı ay sonra meriyete girecektir. Mütaakiben, Sözleşme Yüksek Âkîd Taraflardan her biri için o Tarafa ait tasdik senedinin tevdiinden altı ay sonra meriyete girecektir.

Madde — 139.

İşbu Sözleşme, meriyete girmesi tarihinden itibaren, namına Sözleşmenin imzalanmış olmadığı her devletin iltihakına açık bulunacaktır.

Madde — 140.

İltihaklar İsviçre Federal Meclisine yazı ile tebliğ olunacak, ve onun eline vardıkları tarihten altı ay sonra hükümleri olmağa başlayacaktır.

İsviçre Federal Meclisi iltihakları, namlarına Sözleşmenin imza veya iltihakın tebliğ edilmiş olduğu bilümum memleketlere bildirecektir.

Madde — 141.

2 nci ve 3 ncü maddelerde derpiş olunan vaziyetler, muhasamatın veya işgalin başlangıcından evvel veya sonra Taraflarca tevdi edilmiş tasdikler ve tehliğ olunmuş iltihakların derhal meriyetini mucip olacaktır. İhtilâfa dâhil Taraflardan alınmış tasdik veya iltihaklar İsviçre Federal Meclisince en süratli yoldan tebliğ edilecektir.

Madde — 142.

Yüksek Âkîd Taraflardan her biri, işbu Sözleşmeyi feshetmekte muhter olacaktır.

Feshin ihbarı keyfiyeti İsviçre Federal Meclisine yazı ile tebliğ olunacaktır. Mezkûr Meclis tebliği bilûmum Yüksek Âkîd Tarafların hükümetlerine bildirecektir.

Feshin ihbarı, İsviçre Federal Meclisine tebliğinden bir sene sonra muteber olacaktır; şu kadar ki, feshi ihbar eden devletin bir ihtilâfa karışmış bulunduğu bir sırada tebliğ olunan ihbar, sulh aktedilmediği, ve her halde işbu Sözleşmenin himaye ettiği şahısların serbest bırakılmaları ve memleketlerine iade edilmeleri ameliyeleri ikmal olunmadığı müddetçe muteber olmayacaktır.

Feshin ihbarı, ancak bu ihbarda bulunan devlet hakkında muteber olacaktır. Feshi ihbar keyfiyeti, ihtilâfa dâhil devletlerin medeni milletler arasında müesses teamüllerden, insanlık kanunlarından, ve âmme vicdanı icabatından doğan beynelmilel hukuk prensiplerine göre ifasiyle mükellef olarak kalacakları vecibelere tesir etmeyecektir.

Madde — 143.

İsviçre Federal Meclisi, işbu Sözleşmeyi Birleşmiş Milletler Sekreterliğine tescil ettirecektir. İsviçre Federal Meclisi işbu Sözleşmeye mütedair olarak alacağı tasdiklerden, iltihaklardan ve feshi ihbarlarından keza Birleşmiş Milletler Sekreterliğini haberdar edecektir.

Tasdiklanılmakal, salâhiyetnamelerini tevdi etmiş olan ve aşağıda imzası bulunanlar, işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Cenevre'de, 12 Ağustos 1949 tarihinde, aslı İsviçre Konfederasyonunun Mahzeni Evrakına tevdi edilmek üzere, Fransızca ve İngilizce olarak tanzim edilmiştir. İsviçre Federal Meclisi, imza eden devletlere ve Sözleşmeye iltihak edecek devletlere, Sözleşmenin musaddak birer suretini tevdi edecektir.

Afganistan namına :

M. Osman Âmiri

Arnavutluk Halk Cumhuriyeti namına :

10, 12 ve 85 nci maddeler hakkında merbut ihtiraz kayıtlarıyla: J. Malo

Arjantin namına :

Merbut ihtiraz kaydıyla: Guillermo A. Speroni

Avusturalya namına :

Norman R. Mighell, tasdik kaydıyla

Avusturya namına :

Dr. Rud. Bluendorn

Belçika namına :

Maurice Bourquin

Byelorusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti namına :

(Rusça ibare ve imza)

Bolivya namına :

G. Medeiros

Brezilya namına :

Joao Pinto da Silva

General Floriano de Lima Brayner

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti namına :

Merbut ihtiraz kayıtlarıyla: K. B. Svetlov

Kanada namına :

Max. H. Wershof

Seylân namına :

V. Coomaswamy

Şili namına :

F. Cisternas Ortiz

Çin namına :

Wu Nan Ju

Kolombiya namına :

Rafael Rocha Schloss

Küba namına :

J. de La Luz Leon

Danimarka namına :

Georg Cohn - Paul Ipsen - Bagge

Mısır namına :

A. K. Safwat

Ekuador namına :

Alex. Gastelu

İspanya namına :

Merbut ihtiraz kayıtlarıyla: Luis Calderon

Amerika Birleşik Devletleri namına :

Leland Harrison - Raymund J. Yingling

Habeşistan namına :

Gachaou Zelleke

Finlândiya namına :

Reinhold Svento

Fransa namına :

G. Cahen - Salvador - Jacquinet

- Yunanistan namına :
M. Pasmazoglou
- Guatemala namına :
A. Dupont - Willemin
- Macaristan Halk Cumhuriyeti namına :
Merbut ihtiraz kayıtlarıyla: Anna Kara
- Hindistan namına :
D. B. Desai
- İran namına :
A. H. Meykadeh
- İrlânda Cumhuriyeti namına :
Sean Macbride
- İsrail namına :
M. Kahany
- İtalya namına :
Giacinto Auriti - Ettore Baistrocchi,
merbut ihtiraz kayıtlarıyla
- Lübnan namına :
Mikaoui
- Lichtenstein namına :
Comte F. Wilczek
- Lüksemburg namına :
J. Sturm, merbut ihtiraz kaydıyla
- Meksika namına :
Pedro de Alba - W. R. Castro
- Monako Prenslığı namına :
M. Lozé
- Nikaragua namına :
İstişare kaydıyla: Lifschitz
- Norveç namına :
Rolf Andersen
- Yeni Zelânda namına :
G. R. Laking
- Pakistan namına :
S. M. A. Faruçi - M. G. - A. H. Shaikh
- Paraguay namına :
Conrad Fehr
- Holânda namına :
J. Bosch de Rosenthal
- Peru namına :
Gonzalo Pizzaro
- Filipin Cumhuriyeti namına :
P. Sebastian
- Polonya namına :
Merbut ihtiraz kayıtlarıyla : Julian
Przybos
- Portekiz namına :
Merbut ihtiraz kayıtlarıyla: G. Caldeira
Coleho
- Romanya Halk Cumhuriyeti namına :
Merbut ihtiraz kayıtlarıyla : I. Dragomir.
- Büyük Britanya ve Şimali İrlânda Birleşik
Krallığı namına :
Robert Craigie - H. A. Strutt - W. H.
Gardner
- Papalık Makamı namına :
Philippe Bernardini
- El Salvador namına :
R. A. Bustamante
- İsveç namına :
Riksdag'ın tasvibiyle Haşmetli İsveç
Kralının tasdiki kaydıyla: Staffan Söderblom
- İsviçre namına :
Max Petirpierre - Plinio Bolla - Colonel
Div. Du Pasquier - Ph. Zutter - H. Meuli
- Suriye namına :
Omar El Djabri - A. Gennaoui
- Çekoslovakya namına :
Merbut ihtiraz kayıtlarıyla: Tauber
- Türkiye namına :
Rana Tarhan
- Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti namına:
(Rusça ibare ve imza)
- Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği na-
mına :
(Rusça ibare ve imza)
- Uruguay namına :
Conseillers Colonel Hector J. Blanco
- Venezüellâ namına :
A. Posse de Rivas
- Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti namına:
Merbut ihtiraz kayıtlarıyla : Milan Ristic

Yaralı ve hasta harb esirlerinin doğrudan doğruya memleketlerine iade edilmeleri veya bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmaları hakkında anlaşma nümunesi

(110 neu maddeye bakılması)

Doğrudan doğruya memlekete iade veya hastaneye yatırılmaya mütaallik prensipler

A. Doğrudan doğruya memlekete iade

Şunlar doğrudan doğruya memleketlerine iade olunurlar :

1. Hariçten şiddetli bir darbe (trauma) neticesi olarak şu mâlûliyetlere duçar olan bilûmum harb esirleri : Mâlûliyet en az bir el veya bir ayağın kaybedilmesi şeklinde, yahut bir el veya bir ayağın kaybedilmesine muadil olması şartıyla, bir uzvun kaybedilmesi, felç, oynak yerleri ve saire mâlûliyetleri.

Daha geniş bir tefsire hâlel getirmemek üzere, aşağıki haller bir el veya bir ayağın kaybedilmiş olmasına muadil sayılacaktır :

a) Elin, bütün parmakların, veya bir el başparmağıyla şahadet parmağının kaybedilmesi; ayağın, veya bütün ayak parmaklarının ve tarak kemiklerinin kaybedilmesi.

b) Mafsal iltisakı, kemik nescinin zıyaı, yara kapanması neticesinde bir elin büyük oynaklarından birinin, ve bir elin bütün parmak oynaklarının vazifesini tatil eden daralmalar.

c) Uzun kemiklerde yalancı oynak teşekkülü (pseudarthrose).

d) Çatlaktan ve sair bir kazadan ileri gelerek faaliyetin ve yük taşıma kabiliyetinin ağır derecede azalmasını intaç eden biçimsizlikler.

2. Meselâ aşağıki vaziyetlerde olduğu gibi, tedaviye rağmen yaralanmayı takip eden sene içinde iyileşmeleri ihtimallerini bertaraf edecek kadar halleri müzminleşmiş bulunan bilûmum harb esirleri :

a) Muhtelit tıbbi komisyonea yapılan muayenede vahim teşevvüşler müşahede edilmemiş olsa dahi, kalbe mermi isabeti.

b) Muhtelit tıbbi komisyonea yapılan muayenede mahallî veya umumî aksülâmel müşahede edilmese dahi, beyinde veya akciğerde maden kırıntısı.

c) Yaralanmayı takip eden sene içinde şifa bulacağı tahmin edilmeyen, ve, ya bir mafsal iltisakına, yahut bir el veya ayağın kaybedilmesine muadil sair tagayyürlere müncer olması melhuz görülen kemik iliği iltihabı (ostéomyelite).

d) Büyük mafsallarda delice ve irinli yara.

e) Kemik nescinin zıyaı, veya yerinden oynaması ile müterafik kafatası yarası.

f) Nesiç kaybı ve uzvi tagayyür ile müterafik yüz yanıkları.

g) **Murdarilik yarası,**

h) Avakırbı bir el veya bir ayağın kaybına muadil olup iyileşmesi için yaralanmadan sonra bir sene istiyen çevre sinirleri tagayyürleri; meselâ bazı veya kuyruksokumu örgüsü, sinir örgüsü, orta veya siyatik sinir yarası, yukarı ve ön kol sinirlerinin, veya incik kemiği ile kasaba kemiği sinirlerinin memzucen yaralanması; kasılma veya vahim «neurotrophique» teşevvüşler olmadıkça yukarı kol, ön kol, incik kemiği ve kasaba kemiği sinirlerinin münferiden yaralanmış olması memlekete iade için sebep teşkil etmez.

i) Tebevül cihazının, uzviyet vazifesini tatil edecek kadar ağır yaralanması.

3. Meselâ aşağıki vaziyetlerde olduğu gibi, tedaviye rağmen hastalığın başlangıcından sonraki sene içinde iyileşmesi ihtimalini bertaraf edecek kadar halleri müzminleşmiş bulunan bilûmum harb esirleri :

a) Hangi uzuvda olursa olsun, tıbbi tahminlere göre bitaraf bir memlekette tedavi ile iyileşmesi.

veya hiç olmazsa haylice düzelmesi artık mümkün görünmiyen faal (évolitif) verem;

b) Sızıntılı zatülcenb;

c) Menşei verem olmıyarak, iyileşmiyeceği tahmin edilen teneffüs cihazının ağır ârizaları; meselâ : Vahim akciğer intifahı (bronşitle müterafik olan ve olmıyan) müzmin astma [*]; esarete bir seneden fazla süren müzmin bronşit [*]; hava borusu genişlemesi [*]; ilâh.

d) Kan deveranının ağır müzmin hastalıkları; meselâ Muhtelit Tıbbî Komisyonca yapılacak muayenede bu alâmetlerin hiçbiri müşahede edilemese dahi, kalb desame ve adalesinin [*] esaret sırasında deveran sektesi alâmetleri göstermiş olan ârizaları; kalb zarfı ve damarları ârizaları (Buerger hastalığı, büyük damarlar anevrizmaları); ilâh.

e) Hazım uzuvlarının ağır müzmin hastalıkları; meselâ : Mide veya onikiparmak barsağı ülseri; esaret sırasında midede yapılmış cerrahi müdahale neticesi; bir seneden fazla süren ve umumî ahvale vahim surette tesir eden müzmin mide, ince veya kalın barsak iltihapları; karaciğer teşemmüü (cirrhose); müzmin safra kesesi iltihabı [*]; ilâh.

f) Tenasül ve tebevül cihazlarının ağır müzmin ârizaları; meselâ : Müteakıp teşevvüşlerle müterafik müzmin böbrek hastalıkları; veremli bir böbreğin çıkarılması; müzmin huveyza iltihabı veya müzmin mesane iltihabı; böbrek su toplaması (hydronéphrose) veya cerahat toplaması (pyonéphrose); ağır müzmin kadın hastalıkları; bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılması imkânsız olduğu takdirde gebelik ve doğum ârizaları; ilâh.

g) Merkez ve muhit cümlei asabiyesinin ağır müzmin hastalıkları, ve meselâ bir mütehasıs tarafından usulen müşahede ve tesbit edilen ağır histerya, vahim esaret psikoza gibi bâriz psikozlar ve psikonevrozlar; mütehasıs hekim tarafından usulen müşahede ve tesbit olunan her sara [*]; beyin arteriyosklerozu; bir seneden fazla süren müzmin nevrit; ilâh.

h) Zihnî veya bedenî kabiliyetin külliyyetli azalmasıyle, vücut ağırlığının düşmesiyle ve umumî halsizlikle müterafik olarak, nevrojetatif cümlelerin ağır ve müzmin hastalıkları;

i) İki gözün körlüğü, yahut diğer gözün görme kabiliyeti gözlük kullanılmasına rağmen az olduğu halde bir gözün körlüğü; hiç olmazsa birgözün görme kabiliyeti tashih edilip 1/2 ye çıkarılamıyacak kadar azalması [*]; diğer ağır göz ârizaları; meselâ : glaukoma; iritis; kloroidit; trahom; ilâh.

k) Öteki kulâk alelâde konuşmayı bir metreden artık duymadığı halde bir tarafın tam sağırlığı gibi, işitme teşevvüşleri [*]; ilâh.

l) Ağır metabolizma hastalıkları; meselâ : ensülin tedavisine lüzum gösteren şekerli şeker hastalığı; ilâh...

m) Dahilâ ifraz güddelerinin ağır teşevvüşleri; meselâ : Thyréotoxiose; hypothyréose; Addison hastalığı; Simmonds kaseksisi; tetanya; ilâh..

n) Kan yapıcı cümlelerin (hématopiétiq) ağır ve müzmin hastalıkları;

o) Ağır müzmin zehirlenmeler; meselâ kurşun, civa zehirlenmeleri; morfin, kokain, alkol iptilâları; gazlarla ve sıvularla zehirlenmeler; ilâh.

p) İradî hareket uzuvlarının bâriz vazife teşevvüşleriyle müterafik müzmin ârizaları; meselâ : Şekil tagayyürüne müncer olan mafsâl iltihapları (arthrose); birinci ve ikinci derecelerde faal müzmin poliartrit; vahim seriri manzaralı romatizma; ilâh.)

q) Tedavisi netice vermiyen ağır müzmin cilt hastalıkları;

r) Her habis neoplasma;

s) Başlangıcından bir sene sonra da direnen ağır müzmin intani hastalıklar; meselâ : Bâriz uzvi tagayyürlerle müterafik sıtma; büyük teşevvüşlerle müterafik basilli ve amipli dizanteri; tedavisi netice vermiyen üçüncü derecede ahşâ frengisi; cüzam; ilâh.

t) Vahim vitamin mahrumiyetleri, veya vahim gıdasızlık.

[*] Muhtelit Tıbbî Komisyonun kararı, en ziyade kamp hekimleriyle harb esirinin vatandaşları olan hekimlerin müşahedelerine, yahut esirleri elinde tutan devlet mütehasıs hekimlerinin muayenesine istinat edecektir.

Bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılma

Şunlar bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmak üzere ayrılabilirlerdir :

1. Esarete şifa bulmaları melhuz olmıyan ve fakat bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmaları takdirinde hallerinin bâriz surette iyileşmesi muhtemel olan bilûmum harb esirleri.

2. Esareten evvel iyileşmiş bulunan birinci derecede verem hariç olmak üzere, musap olan uzuv hangisi olursa olsun veremin her şekline tutulmuş olup bitaraf bir memlekette tedavileri şifa bulmalarına veya hiç değilse haylice iyileşmelerine müncer olması muhtemel görünen harb esirleri.

3. Tedavisi esarete yapılmasına kıyasen bitaraf bir memlekette açıkça daha iyi neticeler vermesi melhuz ise, teneffüs, deveran, hazını, sinir, havas, tenasül ve tebevül, cilt, iradi hareket, ilâh. Cihazlarının tedavisini istilzam eden her türlü ârizalara duçar olmuş harb esirleri.

4. Esarete iken veremden gayrı bir böbrek ârizasından dolayı böbreği kesilip çıkarılmış bulunan ve, ya iyileşme yoluna girmiş, yahut mahfi halde kemik iliği iltihabına, veya ensülin tedavisini istilzam etmiyen şekerli şeker hastalığına duçar olan harb esirleri; ilâh.

5. Harbden veya esaret halinden ileri gelen nevrozlara duçar olmuş harb esirleri, bitaraf bir memlekette üç ay hastaneye yatırılmayı mütaakıp iyileşmiyen, veyahut bu müddet geçtikten sonra bâriz surette katî şifa yoluna girmemiş olan harb nevrozu vakaları memlekete iade olunurlar.

6. Bitaraf bir memlekette iyileşmeleri ihtimalleri bilhassa vârit görünen müzmin zehirlenmeler (gazlarla, madenlerle, şibihkalevilerle zehirlenmeler, ilâh.)

7. Gebe olan her harb esiri kadın ile, anne olan esirler, emzikteki ve küçük yaştaki çocuklarıyla.

Şunlar bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılmıyacaktlardır :

1. Usulen müşahede ve tesbit edilmiş bilûmum psikoz vakaları.

2. Uzva ve uzvun vazifelerine taallûku olup iyileşmez telâkki edilen bileümle asabi ârizalar.

3. Verem hariç olmak üzere, sirayet devresindeki bilûmum bulaşık hastalıklar.

II : Umumi mülâhazalar

1. Yukarıda tesbit edilen şartlar, umumi olarak, mümkün olduğu kadar geniş bir düşünce ile tefsir ve tatbik olunmalıdır.

Gerek harbin veya esaretin tevlit ettiği sinir ve ruh hastalığı halleri, gerek her derecedeki verem, bilhassa bu geniş düşünceden istifade ettirilmelidir. Birer birer mütalâa edilince memlekete iadeyi müstelzim görülmeyecek olan mütaaddit yaralar almış harb esirleri, aynı düşünce ile, ve yaraların çokluğundan ileri gelen ruhi sadme hesaba katılmak suretiyle muayene olunacaklardır.

2. Doğruca memlekete iade olunmak hakkını münakaşasız bahşeden bilûmum haller (bir uzvun kesilmesi, tam körlük veya sağırılık, açık akciğer veremi, akıl hastalığı, habis neoplasma, ilâh.), bir an evvel kamp hekimleri tarafından, yahut esirleri elinde tutan devletin tâyin ettiği askerî hekimler komisyonlarınca muayene, ve memleketlerine iade olunacaklardır.

3. Harbden mukaddem ağırlaşmamış bulunan yaralarla, tekrar askerî hizmete alınmaya mâni teşkil etmemiş olan harb yaraları, doğrudan doğruya memlekete iade olunmak hakkını vermiyektir.

4. İşbu hükümler, ihtilâfa dâhil bilûmum devletlerde aynı surette tefsir ve tatbik olunacaktır. Alâkalı devletler ve makamlar, muhtelit tibbi komisyonlara vazifelerinin ifası zmnında lâzım gelen bütün kolaylıkları göstereceklerdir.

5. Yukarıda 1 işaretli bentte zikredilen misaller ancak nümune mahiyetinde birer vaka teşkil ederler. Bu hükümlere tamamen uymıyan vakalar işbu Sözleşmenin 110 neu maddesi hükümlerinin ruhu, ve bu anlaşmanın ihtiva ettiği prensipler dâhilinde mütalâa ve muhakeme olunacaktır.

Lâhika : II.

Muhtelit Tıbbi komisyonlar hakkında nizamname

(112 nci maddeye bakılması)

Madde — 1.

Sözleşmenin 112 nci maddesinde derpiş olunan Muhtelit Tıbbi komisyonlar, ikisi bitaraf bir memleketten, ve üçüncüsü esirleri elinde tutan devletçe tâyin olunmak üzere üç âzadan terekkep edeceklerdir. Bitaraf âzalardan biri riyaset edecektir.

Madde — 2.

İki bitaraf âza, esirleri elinde tutan devletin talebi üzerine, hami devletle anlaşacak olan Beynelmilel Kızılhaç Komitesi tarafından tâyin olunacaklardır. Bunlar ya kendi memleketlerinde, ya diğer bitaraf bir memlekette, yahut da esirleri elinde tutan devletin ülkesinde ikamet edebileceklerdir.

Madde — 3.

Bitaraf âzaların tâyini, ihtilâfa dâhil alâkalı Tarafların muvafakatine iktiran edecektir; mezkûr Taraflar muvafakatlerini Beynelmilel Kızılhaç Komitesine ve hami devlete tebliğ edeceklerdir. Bu tebliğ üzerine âzalar fiilen tâyin olunmuş sayılacaklardır.

Madde — 4.

İcabı halinde asıl âzaların yerine geçmek üzere kâfi sayıda yedek âzalar da tâyin olunacaktır. Bu tâyin, asıl âzaların tâyini ile aynı zamanda, yahut hiç değilse mümkün olan en kısa zamanda yapılacaktır.

Madde — 5.

Şayet her hangi bir sebepten dolayı Beynelmilel Kızılhaç Komitesi bitaraf âzaların tâyinine tevessül edemiyecek olursa, bu tâyine hami devlet tevessül edecektir.

Madde — 6.

İmkân elverdiği nispette, bitaraf iki âzadan biri cerrah, diğeri hekim olacaktır.

Madde — 7.

Bitaraf âzalar ihtilâfa dâhil Taraflardan tamamıyla müstakil bulunacaklar, ve mezkûr Taraflar onlara vazifelerinin ifası için lüzumlu her türlü kolaylıkları göstermekle mükellef olacaklardır.

Madde — 8.

Beynelmilel Kızılhaç Komitesi, işbu Nizamnamenin 2 nci ve 4 ncü maddelerinde derpiş olunan tâyinleri yaparken, esirleri elinde tutan devletle anlaşarak alâkadarların hizmet şartlarını kararlaştıracaktır.

Madde — 9.

Bitaraf âzalar hakkında muvafakat alınır alınmaz, ve her halde muvafakat tarihinden itibaren üç ay içinde, muhtelit tıbbi komisyonlar mümkün olan süratle çalışmalarına başlayacaklardır.

Madde — 10.

Muhtelit tıbbi komisyonlar Sözlüşmenin 113 ncü maddesinde yazılı bilcümle harb esirlerini muayene edeceklerdir. Komisyonlar, memlekete iadeyi, memlekete iadeden istisnayı, veya daha sonraki bir muayeneye terki teklif edeceklerdir. Kararları ekseriyetle alınacaktır.

Madde — 11.

Muayeneyi takip eden ay içinde, her vaka hakkında komisyonea alınmış olan karar esirleri elinde tutan devlete, hami devlete, ve Beynelmilel Kızıllağ Komitesine bildirilecektir. Muhtelit tıbbi komisyon, muayeneden geçen her harb esiri de hakkında alınan karardan haberdar edecek, ve memleketlerine iadelerini teklif etmiş olduğu esirlere işbu Sözlüşmeye bağı nümunesine uygun birer tasdikname verecektir.

Madde — 12.

Esirleri elinde tutan devlet, Muhtelit Tıbbi Komisyon kararlarından usuü dairesinde haberdar edilmesinden itibaren üç ay içinde bu kararları icra ile mükellef olacaktır.

Madde — 13.

Bir Muhtelit Tıbbi Komisyonun faaliyetine lüzum görülen bir memlekette bitaraf hiçbir hekim bulunamadığı ve diğar bir memlekette mükim bitaraf hekimler tayinine her hangi bir sebeple imkân olamadığı takdirde, esirleri elinde tutan devlet, hami devletle mutabakat halinde hareket ederek, işbu Nizamnamenin 1, 2, 3, 4, 5, ve 8 nci maddeleri hükümleri mahfuz kalmak kaydiyle, bir Muhtelit Tıbbi Komisyonla aynı vazifeleri deruhde edecek olan bir tıbbi komisyon teşkil edecektir.

Madde — 14.

Muhtelit Tıbbi komisyonlar daimi surette vazife görecekler ve her kampı altı ayı geçmiyecek fâsıllarla ziyaret edeceklerdir.

Lâhika : III.

Harb esirlerine yapılacak toplu yardımlar hakkında Nizamname

(73 ncü maddeye bakılması)

Madde — 1.

Mutemetler, kendilerine mevdu toplu yardım sevkıyatını, hastanelerde veya hapishanelerde veya sair ceza müesseselerinde bulunan esirler de dâhil olmak üzere, idareten kendi kamplarına bağı bulunan bilümum esirlere dağıtmaya mezun olacaklardır.

Madde — 2.

Toplu yardım sevkıyatının tevzii, yardımları hibe eden kimselerin talimatına göre, ve mutemetlerce tesbit edilen plân mucibince yapılacaktır; şu kadar ki, tıbbi yardımların tevzii tercihan başhekimlerle anlaşarak yapılacak, ve başhekimler hastalarının ihtiyacı emrettiği nispette hastane ve revirlerde mezkur talimattan inhiraf edebileceklerdir. Böylece tesbit olunan hadler çerçevesinde bu tevzi daima âdilâne bir şekilde yapılacaktır.

Madde — 3.

Alınan emtianın gerek evsafını, gerek miktarını tahkim edebilmek ve bu hususta hibede bulunmuş olan kimselere mufassal raporlar verebilmek üzere, mutemetlerle muavinleri bu sevkiyatın kamplarına yakın muvasalat noktalarına gitmeye mezun olacaklardır.

Madde — 4.

Mutemetlere, toplu gelen yardımların, kendi kamplarının bilûmum tâli kısımlariyle mülhakatında talimatlarına uygun surette yapılıp yapılmadığını tahkik edebilmeleri için lüzumlu her türlü kolaylıklar gösterilecektir.

Madde — 5.

Mutemetler, yardımları hibe eden kimselere verilmek üzere ve toplu yardımlara ait olarak (tevzi, ihtiyaçlar, miktarlar, ilâh) sual varakaları doldurmaya ve bu varakaları çalışma müfrezeleri mutemetlerine, veya revir ve hastanelerin baş hekimlerine doldurtmaya mezun olacaklardır. Bu sual varakaları usulen doldurulduktan sonra vakit geçirilmeksizin hibe sahiplerine ulaştırılacaktır.

Madde — 6.

Mutemetler, kamplarında bulunan esirlere toplu yardımların muntazaman dağıtılmasını temin etmek, ve icabı halinde ceste ceste yeni esirler gelmesinden mütevellit ihtiyaçları karşılamak üzere, toplu yardımlardan kâfi miktarda ihtiyatlar tesis ve muhafaza etmeye mezun olacaklardır. Bu maksatla mutemetler emrine münasip ambarlar verilecektir; her ambarın, birinin anahtarları mutemedin, diğerinkiler kamp kumandanının yanında olmak üzere iki kilidi bulunacaktır.

Madde — 7.

Topluca elbise gönderilmiş olması halinde, her harb esiri en az tam bir takım elbiseye sahip olacaktır. Bir harb esirinin bir takımdan fazla elbisesi olduğu takdirde, mutemet, en az pay alınış esirlerin ihtiyacını tatmin için bu yolda hareket etmek icabederse, en çok takımları olanlardan fazla elbiseleri ve birden ziyade olan bâzı eşyaları geri almaya mezun olacaktır. Şu kadar ki çamaşırı, çorapları veya ayakkabısı olmıyan bir esire bunları başka türlü temin etmek imkânsızlığı olmadıkça, mutemet bu gibi eşyadan ikinci bir takımı geri alamıyacaktır.

Madde — 8.

Yüksek âkud Taraflar ve bilhassa esirleri elinde tutan devletler, imkân elverdiği kadar ve ahalinin iaşesine mütaallik nizamata mahfuz kalmak kaydıyla, harb esirlerine topluca yardımlar dağıtılmak üzere ülkelerinde her türlü mubayaalar yapılmasına müsaade edecekler; bu maksatla yapılacak nakli nukut ve sair malî, teknik ve idari tedbirleri de aynı surette kolaylaştıracaklardır.

Madde — 9.

Yukarıki hükümler, esirlerin gerek bir kampavarmazdan evvel veya nakilleri sırasında topluca yardım almak haklarına, gerek hami devlet, Beynelmîlel Kızılhaç Komitesi ve harb esirlerine yardım eden ve bunları yardımları ulaştırmakla mükellef olan sair teşekküller mümessillerinin münasip görecekleri her vasıta ile bu yardımları gönderildikleri kimselere yetiştirmek haklarına mâni olmayacaktır.

Lâhika : IV.

A. Hûviyet kartı

(4 neü maddeye bakılması)

<p>IHTAR</p> <p>İşbu hûviyet kartı doğrudan doğruya silâhlı kuvvetlere mensup olmayıp bu kuvvetleri ..... sıfatıyla takip eden şahıslara verilir. Kart, verildiği şahıs tarafından taşınacaktır. Kart hâmilli harb esiri olarak tutulursa, bu kartı şahsını teşhis edebilmek için kendisini tutan makamlara kendiliğinden teslim edecektir.</p>		Pärmak izleri (ihtiyaridir)		İcabında sair teşhis unsurları		
		Sol şahadet parmağı	Sağ şahadet parmağı	.....	.....	
Kartı veren makamın mühürü	Dini	Kan tipi	Boyu	Ağırlığı	Gözleri	Sağları
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
(Bu kartı veren memleket veya makamın adı)						
Silâhlı kuvvetleri takip eden şahıslara mahsus						
<i>Hûviyet kartı</i>						
Soyadı						
Adı						
Doğum tarihi ve yeri						
Silâhlı kuvvetleri ne sıfatla takip ettiği						
Kartın tanzim tarihi			Kart hâmilinin imzası			
.....			.....			

IHTAR : Bu kart biri beynelmilel kullanılan dillerden olmak üzere tercihan üç dilde tanzim edilmelidir. Noktalı hat boyunca bükülecek olan bu kartın hakiki ebadı 13 × 10 santimetredir.

B. Tutulma kartı

(70 nci maddeye bakılması)

1. Yüz tarafı

Harb esirleri postası	Posta ücreti alınmaz
<p>Mühimdir :</p> <p>Bu kart her harb esiri tarafından hemen tutulmasını mütaakıp, ve bir hastaneye veya diğer bir kampa naklinden dolayı adresi de- ğiştikçe doldurulacaktır. Bu kart, esirin ailesine göndermeye mezu- n olduğu hususi karttan ayrıdır.</p>	<p>Harb Esirleri Merkez Ajansı Beynelmilel Kızıllaç Komitesi CENEVRE İsviçre</p>

2. Arka tarafı

Okunaklı büyük harflerle yazılması	1. Esirin tâbi olduğu devlet	
2. Soyadı	3. Adı (tam olarak)	4. Babasının adı
5. Doğum tarihi	6. Doğum yeri	
7. Rütbesi		
8. Sicil numarası		
9. Ailesinin adresi		
*10. Esir edildiği tarih : (yahut) nereden geldiği (..... numaralı kamp, hastane, ilh.)		
*11. a) Sıhhattedir — b) Yaralı değildir — c) İyileşmiştir — d) Nekahat halindedir — e) Hastadır — f) Hafif yaralıdır — g) Ağır yaralıdır		
12. Şimdiki adresim : Esir numarası		
Kampın adı		
13. Tarih	14. İmza	
* Lüzumsuz yerin çizilmesi — Bu malûmata hiçbir şey ilâve edilmemesi — Arkadaki izahata bakılması.		

İHTAR : Bu varaka iki üç dilde, ve bu arada esirin ana diliyle ve esiri elinde tutan devletin diliyle tanzim olunacaktır. Hakiki ebadı : 15 × 10,5 santimetredir.

Ç. Muhabere kartı ve mektubu

(71 nci maddeye bakılması)

2. Mektup

Harb esiri muhaberesi

Posta ücreti alınmaz

Gideceği kimse .....

Gideceği yer .....

Sokak .....

Memleket .....

Vilâyet .....

Postaya verildiği memleket .....

Kampın adı .....

Harb esiri No. ....

Doğum tarihi ve yeri .....

Adı ve soyadı .....

Gönderen :

+++++

İHTAR : Bu nümune iki üç dilde, bu arada harb esirinin ana diliyle esirleri elinde tutan devletin diliyle tanzim olunmalıdır. Varaka, noktalı hat boyunca bükülür, yukarı kısmı (+) işaretlerinden mürekkep yerde bir yarığın içine girer, ondan sonra bir mektup gibi görünür. Daha evvelki kartpostalın (Lâhika IV, C 1) arkası gibi çizgili olan arka kısmı harb esirinin yazacağı mektuba mahsus olup takriben 250 kelime alır. Varakanın hakiki ebadı açılınca 29 × 15 santimetredir.

D. Ölüm ihbarnamesi

(120 nei maddeye bakılması)

(Salâhiyetli makamın adı)	Ölüm ihbarnamesi
Adı ve soyadı	Esirin tâbi olduğu devlet .....
Babasının adı	.....
Doğum tarihi ve yeri	.....
Ölüm tarihi ve yeri	.....
Rütbesi ve sicil numarası (hüviyet plâkasındaki yazı)	.....
Ailesinin adresi	.....
Nerede ve ne zaman esir alındığı	.....
Ölüm sebebi ve şekli	.....
Medfun olduğu yer	.....
Mezar işaretli midir ve sonradan aile tarafından bulunabilir mi?	
Tereke eşyası esirleri elinde tutan devletçe muhafaza mı edilmiştir, yoksa bu ölüm ihbarnamesiyle aynı zamanda gönderilmiş midir?	
Eşya gönderilmiş ise, hangi vasıta ile gönderilmiştir?	
Müteveffanın hastalığında veya son nefesinde yanında bulunmuş olan bir kimse (hekim, hastabakıcı, bir din adamı, harb esiri arkadaş) son demler veya defin hakkında bâzı tafsilât verebilir mi?	
(Tarih, salâhiyetli makamın mührü ve imzası)	İki şahidin imzaları ve adresleri .....

Bu nümune iki üç dilde, ve bu arada esirin ana diliyle esiri elinde tutan devletin diliyle tanzim olunmalıdır. Varakanın hakiki ebadı : 21 × 30 santimetredir.

(Lâhika II, madde 11 e bakılması)

Memlekete İade Tasdiknamesi

Tarih : .....
Kamp : .....
Hastane : .....
Soyadı : .....
Adı : .....
Doğum tarihi : .....
Rütbesi : .....
Sicil numarası : .....
Esirin numarası : .....
Yara - hastalık : .....
Komisyonun kararı : .....

Muhtelit Tıbbi Komisyon
Reisi

A = Doğrudan doğruya memleketine iade
B = Bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılma
NC = Gelecek komisyonda bir daha muayene

Lâhika : V.

Harb esirleri tarafından memleketlerine gönderilen para havalelerine ait nizamname nümunesi

(63 ncü maddeye bakılması)

- 63 ncü maddenin 3 ncü bendinde zikredilen ihbarname şu hususları ihtiva edecektir:
  - 17 nci maddede yazılı sicil numarasıyla, parayı yollayan harb esirinin rütbesi, adı ve soyadı;
  - asıl memlekette parayı alacak kişenin adı ve adresi;
  - esirleri elinde tutan devletin parası olarak ifade edilen meblâğ;
- Bu ihbarname harb esiri tarafından imzalanacaktır. Harb esiri yazı bilmiyorsa, bir şahit tarafından tevsik edilecek bir işaret koyacaktır. İhbarnameyi mutemet de imzalayacaktır.
- kamp kumandanı bu ihbarnameye, harb esirinin hesabında gözüken alacak bakıyesinin ödenecek paradan az olmadığını tevsik eden bir tasdikname ekleyecektir.
- Bu gibi ihbarnameler listeler şeklinde yapılabilecektir. Bu listelerin her bir yaprağı mutemet tarafından tevsik ve kamp kumandanı tarafından aslına uygun olduğu tasdik edilecektir.

HARB ZAMANINDA SİVİLLERİN KORUNMASINA DAİR 12 AĞUSTOS 1949 TARİHLİ CENEVRE SÖZLEŞMESİ

Sivil şahısların harb zamanlarında himayesi için bir sözleşme tanzim etmek üzere 21 Nisan 1949 dan 12 Ağustos 1949 a kadar Cenevre'de toplanmış olan diplomatik konferansta temsil edilen hükümetlerin aşağıda imzaları bulunan salâhiyetli murahhasları âtideki hususlarda mutabık kalmışlardır :

BAP : I

Umumi hükümler

Madde — 1.

Yüksek Âkîd Taraflar işbu Sözleşmeye bütün ahvalde riayet etmeyi ve ettirmeyi taahhüt ederler.

Madde — 2.

İşbu Sözleşme, daha sulh zamanında meriyete girmesi lâzımgelen hükümlerden maada, Yüksek Âkîd Taraflardan ikisi veya birçoğu arasında ilân edilmiş bir harb veya tahaddüs etmiş diğer her hangi bir silâhlı ihtilâf takdirinde, harb halî bunlardan biri tarafından tanınmasa dahi, vacı-büttatbik olacaktır.

Sözleşme, Yüksek Âkîd Taraflardan birine ait toprağın tamamen veya kısmen işgali hallerinde de, bu işgal hiçbir askerî mukavemetle karşılaşmasa dahi, tatbik edilecektir.

İhtilâf halinde bulunacak devletlerden biri işbu Sözleşmeye dâhil olmasa da, dâhil olan devletler kendi aralarındaki karşılıklı münasebetlerde Sözleşme ile bağlı olacaklardır. Bundan maada, mezkûr devlet de Sözleşme hükümlerini kabul ve tatbik ederse, ona karşı da Sözleşme ile bağlı olacaklardır.

Madde — 3.

Yüksek Âkîd Taraflardan birinin toprağında çıkacak fakat beynelmilel bir mahiyet arzetmiyecek olan silâhlı bir ihtilâf takdirinde, ihtilâf halinde bulunacak taraflardan her biri hiç değılşe aşağıdaki hükümleri tatbik etmekle mükellef bulunacaktır :

1. Silâhlarını teslim eden silâhlı kuvvetler mensuplarıyla hastalık, mecruiyet, mevkufiyet dolayısıyla veya diğer her hangi bir sebeple harb dışı olan kimseler de dâhil olmak üzere, muhasamata doğrudan doğruya iştirak etmiyen şahıslara, bilcümle ahvalde, ırk, renk, din veya itikat, einsiyet, doğum, servet veya bunlara mümasil diğer her hangi bir kıstasa dayanan gayrimüsaıt fark gözetilmeksizin, insani muamele yapılacaktır.

Bu bapta, yukarda zikredilen şahıslara karşı her ne zaman, her nerede olursa olsun, şu muamelelerde bulunmak memnundur :

- a) Hayata veya beden bütünlüğüne kasitler, bilhassa her şekilde katil, tatili uzuv, zulüm, azap ve işkenceler ;
- b) Rehine almalar,
- c) Şahısların haysiyet ve şerefine tecavüzler, bilhassa tehzil ve terzil edici muameleler,
- d) Nizami şekilde teessüs etmiş bir mahkeme tarafından ve medeni milletlerce zaruri add edilen adli teminat altında verilmiş hükümlere dayanmayan mahkûmiyetler ve idamlar.

2. Yaralılar ve hastalar toplanacak ve tedavi olunacaktır.

Beynelmilel Kızıllaç Komitesi gibi bitaraf insani bir teşkilât, ihtilâfa dâhil Taraflara hizmetlerini arz ve teklif edebilecektir.

İhtilâfa dâhil Taraflar, işbu Sözleşmenin diğer hükümlerini de tamamen veya kısmen hususi anlaşmalarla meriyete koymaya çalışacaklardır.

Yukarıki hükümlerin tatbiki, ihtilâfa dâhil Tarafların hukuki statülerine tesir etmeyecektir.

Madde — 4.

Bir ihtilâf veya işgal halinde, ihtilâfa dâhil bir Tarafın işgal devletinin, her ne zaman ve her ne tarzda olursa olsun, eline düşen ve onların tâbiyetinde olmıyan şahıslar işbu Sözleşmenin himayesi altındadır.

İşbu Sözleşme, onunla bağlı olmıyan bir devletin tebaalarını himaye etmez. Muharip bir devletin topraklarında bulunan bitaraf bir devlet tebaalarıyla muharip ortak bir devletin tebaaları, eline düştükleri devlet nezdinde kendi devletlerinin normal siyasi bir mümessilliği bulunduğ müddetçe, himaye görececek şahıslar olarak telâkki edilmezler.

Mamafih, II nei bap hükümlerinin bu hususta daha geniş bir tatbik sahası vardır ve bu cihet 13 nü maddede tâyin edilmiştir.

Sefer halindeki silâhlı kuvvetlere mensup yaralı ve hastaların vaziyetini ıslaha mâtuf 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi, veya denizlerdeki silâhlı kuvvetlere mensup yaralı, hasta, ve kazazedelerin vaziyetini ıslaha mâtuf 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi, yahut da harb esirlerine yapılacak muameleye mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi ile himaye edilen şahıslar, işbu Sözleşme medlûlünce himaye edilecek şahıslar cümlesinden telâkki edilmezler.

Madde — 5.

Şayet, ihtilâfa dâhil bir Taraf kendi toprağında, işbu Sözleşme ile himaye gören bir şahsın ferdi olarak devlet emniyetine zarar verecek faaliyette bulunduğundan haklı olarak şüphe etmek için ciddi sebeplere malik olursa veya bu faaliyette bulunduğu sâbit olursa bu şahıs, tatbik edildiği takdirde devletin emniyetine zarar getirecek olan işbu Sözleşmenin bahsettiği hak ve imtiyazlar üzerinde hiçbir iddiada bulunamaz.

Şayet, işgal altındaki bir toprakta, Sözleşme ile himaye gören bir şahıs casuslukta veya sabotajlıkta yahut işgal devletinin emniyetine zarar getirecek faaliyette bulunduğundan dolayı kendisinden bihakkın şüphe edilerek tevkif edilirse mezkûr şahıs, işbu Sözleşmede derpiş edilen muhabere hakkında, askerî emniyet mutlaka zaruri kıldığı takdirde, mahrum bırakılabilir.

Mamafih, bu hallerin her birinde, yukarıki bentlerde zikredilen şahıslara insani muamele yapılacak ve bunlar, adli takibat takdirinde, işbu Sözleşmede derpiş edildiği üzere, nizâmî ve âdilâne bir muhakemeye olan haklarından mahrum bırakılmıyacaklardır. Keza, bunlar, sırasına göre, devletin veya işgal devletinin emniyetleri bakımından kaabil olduğu kadar kısa bir zamanda, işbu Sözleşme medlûlünce himaye görececek şahısların hak ve imtiyazlarından faydalanacaklardır.

Madde — 6.

İşbu Sözleşme, ikinci maddede zikrolunan ihtilâf veya işgalin daha bîdayetinde vacibüttatbik olacaktır.

İhtilâfa dâhil Tarafların topraklarında Sözleşmenin tatbiki askerî harekâtın umumi hitamında sona erecektir.

İşgal altındaki topraklarda ise, Sözleşmenin tatbiki askerî harekâtın umumi hitamından bir sene sonra nihayet bulacaktır. Bununla beraber, işgal devleti, - mevzuubahs topraklarda hükümet vasıfesini görüyorsa - işgalin devamı müddetince Sözleşmenin şu maddeleriyle bağlı olacaktır: 1 den 12 ye kadar, 27, 29 dan 34 e kadar, 47, 49, 51, 52, 53, 59, 61 den 77 ye kadar, ve 143.

Himaye edilen ve serbest bırakılmaları, vatanlarına iadeleri veya iskânları bu mühletlerden sonra vukubulacak şahıslar, bu arada işbu Sözleşme hükümlerinden istifadede devam edeceklerdir.

Madde — 7.

Yüksek Âkîd Taraflar, 11, 14, 15, 17, 36, 108, 109, 132, 133 ve 149 neu maddelerde tahsisen derpiş edilen anlaşmalar dışında, ayrıca hallini muvafık görebilecekleri her hangi bir mesele hakkında diğér hususi anlaşmalar da yapabilirler. Hiçbir hususi anlaşma, himaye gören şahısların işbu Sözleşme ile taayyün eden vaziyetini ihlâl edemeyeceği gibi bu Sözleşmenin onlara bahşeylediği hakları da takyit ve tahdit edemez.

Himaye gören şahıslar, işbu Sözleşme kendi haklarında vacibüttatbik olduğu müddetçe, - mezkûr anlaşmaların veya mütaakıp anlaşmaların tahsisen ihtiva edecekleri istisnai hükümler hariç olmak üzere - bu anlaşmalardan ve keza ihtilâfa dâhil taraflardan biri veya diğérinin alacağı daha müsait tedbirlerden istifadeye devam edeceklerdir.

Madde — 8.

Himaye gören şahıslar, işbu Sözleşmenin ve icabı halde yukarıki maddede işaret olunan hususi anlaşmaların kendilerine temin eylediği haklardan ne kısmen ne de tamamen hiçbir suretle feragat edemezler.

Madde — 9.

İşbu Sözleşme, ihtilâfa dâhil Tarafların menfaatlerini himayeye memur devletlerin muzahareti ile ve onların kontrolü altında tatbik edilecektir. Bu hususta, hami devletler, siyasi veya konsolosluk personelleri dışında kendi tebaaları veya diğér bitaraf devletlerin tebaaları arasından da murahhaslar tâyin edebilirler. Bu murahhaslar hakkında, nezdinde ifayı vazife edecekleri devletten istimzaçta bulunulacaktır.

İhtilâfa dâhil Taraflar, hami devletler mümessillerinin veya murahhaslarının vazifesini mümkün olduğu kadar geniş surette kolaylaştıracaklardır.

Hami devletlerin mümessilleri veya murahhasları, işbu Sözleşmede gösterildiği üzere vazifelerinin hududunu hiçbir veçhile tecavüz edemeyeceklerdir. Bu mümessiller veya murahhaslar, nezdinde ifayı vazife ettikleri devletin zaruri emniyet icaplarını bilhassa göz önünde bulunduracaklardır.

Madde — 10.

İşbu Sözleşme hükümleri, Beynelmîlel Kızılhaç Komitesinin ve keza bitaraf diğér herhangi bir insani teşekkülün, ihtilâfa dâhil alâkalı Tarafların muvafakatiyle, sivil şahısları himaye ve bunlara yardım için girişecekleri insani faaliyetlere bir mâni teşkil etmez.

Madde — 11.

Yüksek Âkîd Taraflar, işbu Sözleşme mucibince hami devletlere terettüp eden vazifeleri, her türlü bitaraflık ve müessir çalışma teminatını haiz bir teşkilâta tevdi hususunda her vakit aralarında anlaşabilirler.

Şayet himaye gören şahıslar, her ne sebebe mebni olursa olsun, hami bir devletin veya birinci bent ahkâmına tâyin olunan bir teşekkülün faaliyetinden istifade etmiyorlarsa veya artık istifade edemiyorlarsa, zilyed devlet, ihtilâfa dâhil Tarafların gösterdikleri hami devletlere işbu Sözleşme mucibince terettüp elen vazifelerin ifasını bitaraf bir devletten veya mümasil bir teşekkülden talep edeceklerdir.

Eğer himaye bu suretle temin edilemezse, bu şahısları elinde bulunduran devlet, hami devlete işbu

Sözleşme mucibince terettüp eden insani vazifeleri deruhde etmesini Beynelmîlel Kızılhaç Komitesi gibi bir insani teşekkülden talep edecek veya işbu madde hükümleri mahfuz kalmak üzere, böyle bir teşekkülden sâdır olacak hizmet tekliflerini kabul eyliyecektir.

Alâkadar devlet Tarafından davet olunan veya bu alâkadar devlete yukarda mezkûr gayeler için arzı hizmette bulunan her teşekkül veya herhangi bitaraf bir devlet, faaliyeti esnasında, işbu Sözleşmenin himaye ettiği şahısların mensup oldukları ihtilâfa dâhil Tarafa karşı mesuliyetini müdrük kalacak, ve mevzu bahis vazifeyi deruhdeye ve tarafsızlıkla ifaya muktedir olduğuna dair kâfi teminat verecektir.

Bir devletin, muvakkaten olsun, diğerine veya onun müttefiklerine karşı askerî hâdiselerden, bilhassa topraklarının tamamı veya büyük bir kısmı işgal edilmiş olmasından dolayı müzakere serbestisi tahdit edilmiş olursa, bu iki devlet arasında hususi bir anlaşma ile yukarıki hükümler hilâfında hareket olunamaz.

İşbu Sözleşmede mezkûr hamî devlet tâbiri, aynı zamanda yine işbu Sözleşme medlûlünce hamî devletin yerine kaim olacak teşekkülleri de ihtiva etmektedir.

İşbu maddenin hükümleri, işgal altındaki topraklarda veya normal siyasi mümessillikten mahrum olarak bir muharip devlet topraklarında bulunan bitaraf devlet tebaalarına da şâmil olacak ve onların vaziyetine intibak ettirilerek uygulanacaktır.

Madde — 12.

Hamî devletler, himaye gören şahısların menfaatleri icabı lüzum gördükleri bütün hallerde, bilhassa işbu Sözleşme hükümlerinin tatbiki veya tefsiri hususunda, ihtilâfa dâhil Taraflar arasında bir anlaşamamazlık olursa bunu halletmek üzere, tavassut ve yardımda bulunacaklardır.

Bu hususta, hamî devletlerden her biri, ihtilâfa dâhil Taraflara, mümessillerinin ve bilhassa himaye gören şahısların işine bakmaya memur salâhiyetli makam mümessillerinin iyi seçilecek muhtemelen bitaraf bir toprakta toplanmalarını, Taraflardan birinin talebi üzerine veya kendiliğinden teklif edebilir. İhtilâfa dâhil Taraflar bu yolda kendilerine yapılacak teklifleri neticelendirmekle mükellef olacaklardır. Hamî devletler, icabında, bu toplantıya iştirak etmek üzere, bitaraf bir devlete mensup bir şahsı veya Beynelmîlel Kızılhaç Komitesince murahhas olarak tâyin olunacak bir şahsiyeti ihtilâfa dâhil Tarafların tasvibine arz edebilirler.

BAP : II

Harbin bâzı tesirlerine karşı halkın umumi himayesi

Madde — 13.

İşbu bap hükümleri, bilhassa ırk, milliyet, din veya siyasi kanaat itibariyle aleyhte hiçbir fark gözetilmeksizin ihtilâfa dâhil memleketler halkının heyeti umumiyesini istihdaf etmektedir.

Madde 14.

Daha sulh zamanında, Yüksek Âkîd Taraflar ve muhasamat başladıktan sonra ihtilâfa dâhil Taraflar kendi topraklarında ve lüzumu halinde, işgal altındaki topraklarda yaralı ve hastaları, mâlûlleri, yaşlı kimseleri, on beş yaşından aşağı çocukları, gebe kadınları ve yedi yaşından küçük çocukların annelerini harbin tesirlerinden masun bulunduracak tarzda sıhhat ve emniyet mıntakaları ve mevkileri kurabilirler.

Bir ihtilâf başlar başlamaz ve devamı müddetince alâkadar Taraflar, böylece tesis ettikleri mıntaka ve mevkilerin tanınması için aralarında anlaşmalar akdedebilirler. Bu hususta lüzumlu görecekları melhuz tadilâtı yaparak işbu Sözleşmeye müzeyyel anlaşma projesinde derpiş olunan hükümleri meriyete koyabilirler.

Hami devletler ve Beynelmilel Kızılhaç Komitesi, bu sıhhat ve emniyet muntakalarının ve mev-kilerinin tesisini ve tanınmasını kolaylaştırmak için yardımda bulunmaya davet edilirler.

Madde — 15.

İhtilâfa dâhil her hangi bir Taraf, muharebelerin cereyan ettiği yerlerde aşağıdaki şahısları hiçbir fark gözetilmeksizin harb tehlikelerinden masun bulundurmak üzere, bitaraflaştırılmış muntakalar ihdasını gerek doğrudan doğruya gerek bitaraf bir devlet veya bir insani teşekkül vası-tasıyla muhasım Tarafa teklif edebilir :

- a) Muharip veya gayrimuharip yaralılar ve hastalar;
- b) Muhasamata iştirak etmiyen ve bu muntakalarda ikametleri müddetince askerî mahiyet-te hiçbir iş görmiyen sivil şahıslar.

İhtilâfa dâhil Taraflar, derpiş edilen bitaraf muntakanın coğrafi vaziyeti, idaresi, iaşesi ve kontrolü hususlarında anlaşır anlaşmaz, bunların mümessilleri yazılı bir anlaşma tanzim ederek imzalıyacaktırlar. Bu anlaşma, mevzuubahs muntaka bitaraflığının ne zaman başlayacağını ve de-vam müddetini tesbit edecektir.

Madde — 16.

Yaralılar ve hastalar, mâlûller ve gebe kadınlar hususi bir himayeye ve saygıya mazhar olacak-lardır.

Askerî icapların müsaadesi nispetinde, ihtilâfa dâhil her hangi bir Taraf, ölülerin veya ya-ralıların araştırılması, kazazedelere ve vahim tehlikeye mâruz diğer şahıslara yardım edilmesi ve bunların yağmalara ve fena muamelelere karşı himaye olunması için alınan tedbirleri tervie ve iltizam edecektir.

Madde — 17.

İhtilâfa dâhil Taraflar, muhasara edilmiş veya çevrilmiş bir muntakadan yaralıların, hasta-ların, mâlûllerin, ihtiyarların, çocukların ve loğusa kadınların tahliyesi ve bu muntakalara her dinden ruhani mümessillerin, sıhhiye memurlarının ve malzemesinin serbestçe müruru için mahallî anlaşmalar akdine gayret sarfedeceklerdir.

Madde 18.

Yaralıları, hastaları, mâlûlleri ve loğusa kadınları tedavi için teşkil edilen sivil hastaneler, hiçbir vechile taarruza uğrıyamazlar. İhtilâfa dâhil Taraflar her zaman bu hastanelere riayet ve bunları himaye edeceklerdir.

İhtilâfa dâhil Taraflar, bütün sivil hastanelere, sivil hastane mahiyetlerini tevsik eden, ve işgal ettikleri binaların, 19 neu madde medlûlünce onları himayeden mahrum bırakan maksatlarla kullanılmadıklarını tesbit eden bir vesika vereceklerdir.

Sivil hastaneler, devlet tarafından müsaade olunursa, seferî silâhlı kuvvetlere mensup yaralı ve hastaların vaziyetini ıslaha mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 38 nei maddesinde derpiş edilen alâmeti farika ile belirtilecektir.

İhtilâfa dâhil Taraflar, melhuz her hangi bir tecavüz hareketini bertaraf etmek üzere, sivil hastaneleri belirten işaretlerin düşmanın kara, hava ve deniz kuvvetlerince açıkça görülebilme-sini teminen, askerî icapların müsaadesi nispetinde, lüzumlu tedbirleri alacaklardır.

Askerî hedeflerin yakınlığı hastaneler için tehlike teşkil edeceğinden, hastanelerin bu gibi hedeflerden imkân nispetinde uzakta bulunmasına itina gösterilmesi muvafık olur.

Madde — 19.

Hastanelere karşı gösterilmesi lâzımgelen himaye, insani vâzifeler haricinde ve düşmana zararlı hareketlerde bulunmak için kullanıldıkları takdirde, sâkıt olur. Bununla beraber bu himaye, münasip görülecek bileümle ahvalde, mâkul bir mühlet tesbit eden ve neticesiz kalan bir ihtardarı sonra sâkıt olacaktır.

Bu hastanelerde, yaralı veya hasta askerlerin tedavi edilmeleri veya bu askerlerden alınan ve henüz alâkalı makamlara tevdi edilmemiş olan portatif silâhların ve cephanelerin bulunması, zararlı bir hareket olarak telâkki edilmeyecektir.

Madde — 20.

Sivil yaralıların ve hastaların, mâlûllerin ve loğusa kadınların araştırılmasına, kaldırılmasına, naklolunmasına ve tedavi edilmesine memur edilenler de dâhil olmak üzere, usulü dairesinde ve munhasıran sivil hastanelerin işlemesine veya idaresine memur personel, riayete mazhar olacak ve himaye edilecektir.

İşgal altındaki topraklarda ve askerî harekât mıntakalarında bu personel, hâmilinin sıfatını gösteren ve mesul makamın mührünü taşıyan fotoğraflı bir hüviyet varakasıyle ve keza ifayı vazife halinde, sol kolda taşınan ve rutubete karşı mukavim, damgalı bir bazubent ile kendini tanıttacaktır. Bu bazubent, devlet tarafından verilecek ve seferî silâhlı kuvvetlere mensup yaralıların ve hastaların vaziyetini ıslaha mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 38 nci maddesinde derpiş olunan alâmeti havi olacaktır.

Sivil hastanelerin işlemesine veya idaresine memur diğer her hangi bir personel de bu vazifelerin ifasında, riayet ve himaye görecek ve bu personelin yukarıda derpiş edildiği üzere ve işbu maddede muharrer şartlar altında bazubent taşımaya hakkı olacaktır. Ve hüviyet kâğıdında uhdesine terettüp eden vazifeler zikredilecektir.

Her sivil hastanenin müdüriyeti, kendi personelinin muntazam bir listesini, salâhiyetli millî veya işgal makamlarının her an emrine âmade buluuduracaktır.

Madde — 21.

Karada taşıt kafileleri ve hastane trenleriyle ve denizde bu nakliyata tahsis olunan gemilerle icra olunan sivil yaralı ve hasta, mâlûl ve loğusa kadın nakliyatı, 18 nci maddede derpiş edilen hastaneler misillû riayet ve himaye görecek ve seferî silâhlı kuvvetlere mensup yaralı ve hastaların vaziyetini ıslaha mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 38 nci maddesinde derpiş olunan alâmeti farika ile belirtilecektir.

Madde — 22.

Munhasıran sivil yaralı ve hastaların, mâlûllerin ve loğusa kadınların veya sıhhiye memurlarının ve malzemesinin nakline tahsis edilen uçaklar, ihtilâfa dâhil alâkalı Taraflar arasında müştereken tekarrür ettirilecek irtifalarda, saatlerde ve yollarda uçtukları takdirde taarruza uğramayacaklar, riayet göreceklendir.

Bu uçaklar, seferî silâhlı kuvvetlere mensup yaralı ve hastaların vaziyetini ıslaha mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 38 nci maddesinde derpiş edilen alâmeti farika ile belirtilebilecektir.

Hilâfında bir anlaşma olmadığı takdirde, düşman toprakları veya düşman işgalindeki topraklar üzerinden uçmak yasaktır.

Bu uçaklar, bileümle inme emrine itaat edeceklerdir. Bu suretle cebren vâkı olacak inişlerde, uçak ve içindekiler, muhtemel muayeneden sonra, uçuşlarına devam edebileceklerdir. .

Madde — 23.

Yüksek Âkîd Taraflardan her biri, diğer Âkîd Tarafın, düşman dahi olsa, munhasıran sivil hal-kına mahsus her türlü ilâç ve sıhhi malzeme sevkiyatının ve keza dinî levazımın serbestçe geç-mesine müsaade edecektir.

Yüksek Âkîd Taraflardan her biri keza on beş yaşından aşağı çocuklara, gebe ve loğusa ka-dınlara zaruri olan yiyecek, giyecek ve kuvvet verici maddelerin de serbestçe geçmesine müsaade eyliyecektir.

Yukarıki bentte zikrolunan sevkiyatı serbestçe geçirmek hususunda her hangi bir Âkîd Tarafa terettüp eden mecburiyet, mezkûr Tarafın :

- a) Sevkiyatın tahsis edildiği hususlardan gayri hususlarda kullanılacağından;
- b) Murakabenin tesirli olamaması ihtimalinden;
- c) Düşmanın, aksi halde, vermek veya imal etmek mecburiyetinde kalacağı eşyanın yerine bunları ikame ederek veya bu gibi eşyanın imaline tahsis edeceği maddeleri veya hizmetleri bu suretle serbest bırakarak, kendi askerî gayretleri veya ekonomisi uğrunda mezkûr sevkiyattan bâriz bir şekilde faydalanacağından;

Şüphelenmesi için eiddî hiçbir sebep olmadığına itminan hâsıl etmesine bağlıdır.

İşbu maddenin birinci bendinde gösterilen sevkiyatın müruruna müsaade eden devlet, bu sevkiyatın müteneffilere tevziinin mahallinde hamî devletlerin kontrolü altında yapılmasını şart koşabilir.

Bu sevkiyat mümkün olduğu kadar çabuk yapılacak ve bunların serbestçe geçişine müsaade eden devletin, hangi teknik şartlar altında bu sevkiyata müsaade edeceğini tesbite hakkı ola-caktır.

Madde — 24.

İhtilâfa dâhil Taraflar, harb yüzünden öksüz kalan veya ailelerinden ayrı düşen on beş yaşından küçük çocukların başıboş bırakılmaması ve her türlü ahval ve şerait altında bakımlarının, talim ve terbiyelerinin ve kendi dinlerinde ibadette bulunmalarının kolaylaştırılması için icabeden tedbirleri alacaklardır. Bunların talim ve terbiyeleri, mümkün olursa, aynı harsî ananelere sahip şahıslara tevdi olunacaktır.

İhtilâfa dâhil Taraflar, bu çocukların ihtilâf devam ettiği müddetçe bitaraf bir memlekete kabulünü, şayet mevcut ise hamî devletin muvafakatiyle, ve birinci bentte zikredilen prensiplere riayet edileceği hususunda teminata malik olurlarsa, tervîç ve iltizam edeceklerdir.

Bundan başka, ihtilâfa dâhil Taraflar, on iki yaşından aşağı çocukların bir hüviyet plâkası veya diğer her hangi bir suretle teşhis edilebilmeleri için, icabeden tedbirleri almaya gayret edeceklerdir.

Madde — 25.

İhtilâfa dâhil bir Tarafın topraklarında veya onun işgali altındaki topraklarda bulunan her şahıs, ailesi efradına, her nerede bulunurlarsa bulunsunlar, munhasıran ailevi mahiyette haberler verebilir ve alabilir. Bu muhabere, süratle ve gayrimuhik hiçbir teehhüre uğramaksızın temin olunur.

Şayet ahval ve şerait dolayısıyla aile muhaberatının teatisi alelâde posta yoluyla güçleşir veya imkânsız olursa, ihtilâfa dâhil alâkalı Taraflar, 140 ncı maddede derpiş olunan Merkez Ajansı gibi bitaraf bir mutavassıta müracaat ederek, taahhütlerini bilhassa Millî Kızılhaç cemiyetlerinin (Kızılay, Kızılarslan ve Güneş) muzaharetiyle en iyi şartlar altında ifa etmek vasıtalarını onunla birlikte tâyin edeceklerdir.

Şayet ihtilâfa dâhil Taraflar, aile muhaberelelerini tahdide lüzum görürlerse, olsa olsa, serbest-

çe seçilecek 25 kelimeyi ihtiva eden tip -formüllerin kullanılmasını ve bunlardan ayda bir tane gönderilmesini mecburi kılabilirler.

Madde — 26.

İhtilâfa dâhil her Taraf, harb yüzünden dağılan aile efradının birbirleriyle temas etmek ve mümkünse birleşmek için yapacakları araştırmaları kolaylaştıracak ve bilhassa bu işe vakfınefs eden teşekküllerin, kendisince tanınmış olmaları ve aldığı emniyet tedbirlerine riayet etmeleri şartıyla, girişecekleri hareketleri terviç ve iltizam edecektir.

BAP : III

Himaye gören şahısların statüsü ve onlara yapılacak muamele

KISIM - I

İhtilâfa dâhil Tarafların topraklarına ve işgal altındaki topraklara mütaallik müşterek hükümler

Madde — 27.

Her türlü ahval ve şerait altında, şahıslarına, namuslarına, aile haklarına, dinî akidelerine ve ibadetlerine, itiyat, örf ve âdetlerine saygı gösterilmesi himaye edilen şahısların hakkıdır. Bunlar her zaman insani muameleye tâbi tutulacaklar ve bilhassa şiddet veya tehdit hareketlerine, hakarete veya halkın tecessüsüne karşı himaye olunacaklardır.

Kadınlar, namuslarına taarruz, ve bilhassa ırzlarına tecavüz, fuhşa icbar ve her türlü müstehcen hareketlere mâruz kalmaktan vikaye olunacaklardır.

Himaye gören şahıslar, sıhhi vaziyetlerine, yaşlarına ve cinsiyetlerine mütaallik hükümler de nazara alınarak, kendilerini hükmü altında bulunduran ihtilâfa dâhil Tarafça, bilhassa ırk, din veya siyasi kanaat itibariyle, gayrimüsait hiçbir fark gözetilmeksizin aynı itinalı muameleye tâbi tutulacaklardır.

Maahaza, ihtilâfa dâhil Taraflar, himaye gören şahıslara karşı harbin icabettirdiği kontrol ve emniyet tedbirlerini alabilirler.

Madde — 28.

Himaye gören hiçbir şahıs, bâzı noktaları veya bâzı bölgeleri orada bulundurulmak suretiyle askerî hareketlerden masun tutmak gayesiyle kullanılamaz.

Madde — 29.

Hükmü altında, himaye gören şahıslar bulunan ihtilâfa dâhil bir devlet, kendi memurlarının mezkûr şahıslara yapacakları muameleden, bu memurlara şahsan terettüp edecek mesuliyetler bâki kalmak üzere, mesuldür.

Madde — 30.

Himaye gören şahıslar, hami devletlere, Beynelmilel Kızılhaç Komitesine, buldukları memleketin Millî Kızılhaç cemiyetine (Kızılay, Kızılarıslan ve Güneş) ve keza kendilerine yardım edebilecek her teşekküle müracaat hususunda her türlü kolaylıklara mazhar olacaklardır.

Bu muhtelif teşekküller, askerlik ve emniyet icaplarının çizdiği hudut dâhilinde salâhiyetli makamlardan her türlü kolaylıkları görecektir.

Zilyed devletler veya işgal devletleri, 143 ncü maddede derpiş olunduğu üzere hami devletlerin ve Beynelmilel Kızılhaç Komitesi murahhaslarının ziyaretinden maada; maksadı himaye gören şahıslara maddi veya ruhani yardımda bulunmak olan diğer müessesat temsilcilerinin de bunlara yapmak istiyebilecekleri ziyaretleri mümkün mertebe kolaylaştırıcaklardır.

Madde — 31.

Himaye gören şahıslara karşı, bilhassa kendilerinden veya başkalarından malûmat almak için, maddi veya mânevi hiçbir cebir kullanılamaz.

Madde — 32.

Yüksek Âkîd Taraflar, ellerinde bulundurdukları himaye gören şahısların bedeni ıstıraplarını veya imhalarını mucip olacak her türlü tedbirden kendilerini sarahaten menederler. Bu memnuiyet yalnız cinayeti, işkenceyi, bedenî cezaları, tatili uzvu ve himaye gören bir şahsın tabbi tedavisinin icap ettirmediği tabbi veya ilmî tecrübelerle tâbi tutulmasını değil, aynı zamanda, mülkî veya askerî memurların eseri olsun, diğer bileümle fena muameleleri de istihdaf eder.

Madde — 33.

Himaye gören hiçbir şahıs, bizzat işlemediği bir cürümden dolayı tecziye edilemez. Kolektif cezaların tatbiki, ve keza diğer bileümle tehdit ve tedhiş tedbirlerinin ittihazi memnudur.

Yağma memnudur.

Himaye gören şahıslara ve mallarına karşı misilleme tedbirleri memnudur.

KISIM : II

İhtilâfa dâhil bir tarafın topraklarında bulunan yabancılar

Madde — 35.

Himaye gören bir şahıs, bir ihtilâfın bidayetinde veya devamı esnasında bulunduğu toprağı terketmek isterse, devletin millî menfaatlerine muğayir olmadığı takdirde mezkûr şahsın bunu yapmaya hakkı olacaktır. Toprağı terketmek hususunda böyle bir şahsın yapacağı talep üzerine nizami şekilde karar verilecek ve bu karar mümkün mertebe süratle ittihaz olunacaktır. Himaye gören ve bulunduğu toprağı terketmek müsaadesini istihsal eden bir şahıs, seyahatine lüzumlu olan parayı yanına alabilecek ve mâkul miktarda giyecek ve zatî eşyayı da beraberinde götürbilecektir.

Toprağı terketmek müsaadesini istihsal edemiyen şahıslar, zilyed devlet tarafından bu hususta ihdas edilmiş bir mahkeme veya salâhiyetli idari heyet marifetiyle en kısa bir zamanda bu ret keyfiyetinin yeni bir tetkika tâbi tutulmasını temin etmek hakkını haiz olacaktır.

Böyle bir talep vukuunda hami devlet mümessilleri, emniyet sebepleri mâni olmadığı veya alâkalılar buna itiraz etmediği takdirde, mezkûr toprağı terketmek talebinde bulunan şahıslara bu müsaadenin verilmesinin reddi sebeplerinin, ve en kısa bir zamanda da, aynı vaziyette bulunan bütün diğer şahısların isimlerinin bildirilmesini elde edebileceklerdir.

Madde — 36.

Yukardaki madde mucibince müsaade olunan azimetler, memnuniyet verici emniyet, hıfzıssıhha, sıhhat ve iaşe şartları altında vukubulacaktır. Zilyed devletin toprağından çıkıldığı andan itibaren tahassül edecek bileümle masraflar gidilecek memlekete, ve, bitaraf bir memlekette ikamet halinde de, müteneffii tâbi bulunduğu devlete ait olacaktır. Bu yer değıştirmelerin tatbik şekilleri, icap

ederse, alâkadar devletler arasında hususi anlaşmalarla tesbit edilecektir.

İhtilâfa dâhil Taraflarca, düşman eline düşen tebaalarının mübadelesi ve vatanlarına iadesi hakkında akdedilmiş olabilecek hususi anlaşmalar mahfuz kalacaktır.

Madde — 37.

İhtiyaten mevkuf bulunan veya hürriyetten mahrum edici bir cezayı çekmekte olan mazharı himaye şahıslara, mevkufiyetleri sırasında insani muamele yapılacaktır.

Bu şahıslar, tahliye edilir edilmez, buldukları toprağı yukardaki maddeler mucibince terketmeyi talep edebilirler.

Madde — 38.

Himaye gören şahısların vaziyeti, işbu Sözleşme ve bilhassa 27 ve 41 nci maddeler mucibince alınabilecek tedbirler hariç olmak üzere, esas itibariyle sulh zamanında ecnebilere yapılan muamele-ye mütaallik hükümlere tâbi olmakta devam edecektir. Herhalde bunlara aşağıdaki haklar verilecektir:

- 1) Kendilerine gönderilecek ferdi veya kolektif yardımları alabileceklerdir.
- 2) Sıhhi vaziyetleri icap ettirirse, alâkalı devlet tebaaları nispetinde, tıbbi tedavi görecekle ve hastaneye yatırılacaklardır.
3. Kendi dinlerinde ibadette bulunabilecekler ve kendi din adamlarının ruhani muzaheretine mazhar olabileceklerdir.
4. Şayet harb tehlikelerine bilhassa mâruz bir muntakada ikamet ediyorlarsa, alâkalı devletin tebaaları nispetinde başka bir muntakaya gitmelerine müsaade edilecektir.
5. On beş yaşından küçük çocuklar, gebe kadınlar ve yedi yaşından aşağı çocukların anneleri, alâkalı devletin tebaaları nispetinde, her türlü rüçhanlı muameleden istifade edeceklerdir.

Madde — 39.

Himaye gören şahıslar, geçim faaliyetlerini harb yüzünden kaybederlerse, paralı bir iş bulabilecekler ve bu hususta, emniyet mülâhazaları ve 40 nci madde hükümleri mahfuz kalmak üzere, top- raklarında buldukları devletin tebaalarıyla aynı istifadelere mazhar olacaklardır.

Eğer ihtilâfa dâhil bir Taraf himaye gören bir şahıs, geçimini temin etmek imkânından mahrum bırakacak kontrol tedbirlerine tabi tutarsa ve bilhassa bu şahıs emniyet sebepleri dolayısıyla mâkul şartlar altında ücretli bir iş bulamazsa, ihtilâfa dâhil mezkûr Taraf onun, ve bakımı ona ait olan şahısların ihtiyaçlarını temin edecektir.

Himaye gören şahıslara, bütün ahvalde, kendi menşe memleketleri, himaye eden devletler veya 30 ncu maddede zikrolunan hayır cemiyetleri para yardımında bulunabileceklerdir.

Madde — 40.

Himaye gören şahıslar, toprağında buldukları ihtilâfa dâhil Taraf tebaalarıyla ancak aynı nispette çalışmaya mecbur edilebilirler.

Şayet himaye gören şahıslar düşman tâbiyetinde iseler, askerî harekâtın sevk ve idaresiyle doğrudan doğruya münasebeti olmıyan ve ancak insanların iâşesini, ibatesini, giyimini, naklini ve sıhhatini temin için normal olarak lüzumlu olan işlerde çalışmaya mecbur tutulabilirler.

Yukarıki bentlerde zikrolunan ahvalde, çalışmaya mecbur edilen bu şahıslar bilhassa ücret, mesai saatleri, teçhizat, o iş için yetişmiş olmak ve iş kazalarıyla meslek hastalıklarının tazmini hususlarında milli işçilerin faydalandıkları aynı çalışma şartlarından ve aynı himaye tedbirlerinden istifade edeceklerdir.

Yukarıki hükümlerin ihlâli takdirinde, himaye gören şahısların 30 ncu madde mucibince şikâyet haklarını kullanmalarına müsaade olunacaktır.

Madde — 41.

Himaye gören şahısları elinde bulunduran devlet, işbu Sözleşmede zikrolunan kontrol tedbirlerini kâfi görmezse, tevessül edebileceği en ağır kontrol tedbirleri ancak 42 ne ve 43 nü maddelerin hükümlerine tevfikan mecburi ikamete tâbi tutmak veya enterne etmek olabilir.

Zilyed devlet, verdiği mecburi ikamet kararı üzerine mûtat ikametgâhını terketmek zorunda kalan şahıslara 39 nu maddenin ikinci bendi hükümlerini tatbik ederken, enternelere yapılacak muameleye mütaallik kaidelere (İşbu Sözleşmenin üçüncü babının dördüncü kısmı) mümkün mer-tebe sıhhatle tevfiği hareket edecektir.

Madde — 42.

Himaye gören şahısların enterne edilmeleri veya mecburi ikamete tâbi tutulmaları ancak hük-mü altında buldukları devletin emniyeti, katiyen zaruri kıldığı takdirde emrolunabilir.

Şayet bir şahıs, hamî devletin mümessilleri vasıtasıyla, kendiliğinden enterne edilmek tale-binde bulunursa ve bizzat kendi vaziyeti bunu lüzumlu kılsa, hükmünde buldukları devlet bu talebi is'af edecektir.

Madde — 43.

Enterne edilen veya mecburi ikamete tâbi tutulan her himaye gören şahıs, zilyed devlet tara-fından bu maksat için mühdes mahkeme veya salâhiyetli idari heyetin mezkûr kararı en kısa müd-det içinde yeniden tetkik etmesini temin etmek hakkını haiz olacaktır. Şayet enternöman veya mecburi ikamet idame ettirilirse, alâkalı mahkeme veya idari heyet muayyen zamanlarda ve en az senede iki defa bu şahsın vaziyetini tetkik edecek ve ahval ve şerait müsaade ettiği takdirde mez-kûr kararı o şahıs lehine tâdil edecektir.

Alâkalı himaye gören şahıslar muhalefet etmedikleri takdirde, zilyed devlet enterne edilen-lerin ve mecburi ikamete tâbi tutulanların isimleriyle bunlardan tahliye olunanların isimlerini, mümkün mertebe süratle, hamî devletin ıttılama arzedecektir. Aynı şartlar altında, işbu madde-nin birinci bendinde zikrolunan mahkemelerin veya idari heyetlerin kararları da, mümkün merte-be süratle, hamî devlete bildirilecektir.

Madde — 44.

İşbu Sözleşmede derpiş olunan kontrol tedbirlerini alırken, zilyed devlet fiilen hiçbir hükü-metin himayesinden istifade etmeyen mültecilere, munhasıran hukuki bakımdan bir düşman devlet tebaası oldukları esasına dayanarak, yabancı düşman muamelesi yapmayacaktır.

Madde — 45.

Himaye gören şahıslar, Sözleşmeye dâhil bulunmayan bir devlete nakledilemezler.

Bu hüküm, himaye gören şahısların, muhasamat sona erdikten sonra vatanlarına iade edilme-lerine veya ikamet ettikleri memlekete dönmelerine mâni değildir.

Himaye gören şahıslar, zilyed devlet tarafından işbu Sözleşmeye dâhil bir Devlete ancak bu devletin Sözleşmeyi tatbik arzusunda ve iktidarında olduğuna itminan hâsıl olursa nakledilebi-leceklerdir. Himaye gören şahıslar bu suretle nakledildikleri zaman, Sözleşmenin tatbiki mes-uliyeti bunları almayı kabul eden devlete terettüp edecektir ve kendisine emanet edildikleri müd-detçe bu mesuliyet devam eyliyecektir. Maahaza, mezkûr devlet ehemmiyetli her hangi bir noktada Sözleşme hükümlerini tatbik etmeyecek olursa, himaye gören şahısları nakletmiş olan devlet, hamî devletin tebliğatı üzerine, vaziyeti islah için müessir tedbirler alacak veya himaye gören şahısların kendisine iadesini istiyecektir. Bu talep yerine getirilecektir.

Himaye gören bir şahıs, siyasi veya dinî âkidelerinden dolayı zulme uğramaktan korkabileceği bir memlekete hiç bir veçhile naklolunamaz.

İşbu madde hükümleri, âdi cürümlerden maznun himaye gören şahısların muhasamat başlama-ndan evvel akdedilmiş olan iadei mücrimin muahedeleri mucibince iade edilmelerine bir mâni teşkil etmez.

Madde — 46.

Himaye gören şahıslara karşı alınmış olan tahdidi tedbirler, şayet daha önce kaldırılmamış ise, muhasamat sonunda mümkün mertebe süratle nihayete erecektir.

Himaye gören şahısların mallarına konulan tahdidi tedbirler de, zilyed devletin kanunlarına tevfikan muhasamat sonunda mümkün mertebe süratle hitama erecektir.

KISIM : III

İşgal edilen topraklar

Madde — 47.

İşgal altındaki bir toprakta mukim himaye gören şahıslar, yine mevzuubahis toprakların işgali üzerine müessesatta veya hükümette vukubalacak her hangi bir değişiklik yüzünden, ne işgal edilen toprak makamlarıyla işgal eden devlet arasında akdolunacak bir anlaşma ile, ne de işgal edilen toprağın şağil devletçe kısmen veya tamamen ilhaki dolayısıyla, hiçbir veçhile ve her ne suretle olursa olsun işbu Sözleşmenin bahsettiği istifadelere mahrum bırakılamazlar.

Madde — 48.

Toprağı işgal edilen devletin tebaası olmayan mazharı himaye şahıslar, 35 nci maddede derpiş olunan şartlar altında bu toprağı terketmek hakkından istifade edebilirler ve bu bapdaki kararlar, mezkûr madde mucibince işgal devleti tarafından tesis olunacak usul dairesinde, ittihaz edilir.

Madde — 49.

Himaye gören şahısların, işgali altındaki topraklardan şağil devletin kendi topraklarına veya işgal edilmiş olsun olmasın başka bir devletin topraklarına ferdi olarak veya kitle halinde cebren nakilleri veya tehcirleri, her ne sebeple olursa olsun, yasaktır.

Maamafih, şağil devlet, halkın emniyeti veya müebir askerî sebepler icabettirirse, muayyen bir işgal mıntakasının kısmen veya tamamen tahliyesine tevessül edebilir. Tahliyeler, himaye gören şahısların - buna maddeten imkân olmadığı haller müstesna - ancak işgal altındaki topraklarda yer değiştirmelerini intaç edebilir. Bu suretle tahliye edilen halk, bu mıntakada muhasamat sona erer ermez tekrar yerlerine iade olunacaklardır.

Şağil devlet, bu tahliye ve nakillere tevessül ederken, himaye gören şahısların imkân nispetinde münasip tesisata kabul edilmelerini, yer değiştirmelerin memnuniyeti mucip sıhhat, hıfzıssıhha, emniyet ve işe şartları altında vukubulmasını ve aynı aile efradının birbirlerinden ayrılmamalarını temin edecek surette hareket eyliyecektir.

Hâmi devlet, nakillerden ve tahliyelerden, vuku bulur bulmaz, haberdar edilecektir.

Şağil devlet, halkın emniyeti ve müebir askerî sebepler zaruri kılmadıkça, himaye edilen şahısları harb tehlikelerine bilhassa mâruz mıntakalarda alıkoyamaz.

Şağil devlet, işgal ettiği topraklara bizzat kendi halkının bir kısmını tehcir veya nakledemez.

Madde — 50.

Şagil devlet, çocukların bakımına ve talim ve terbiyesine tahsis olunan müesseselerin iyi işlemini millî ve mahallî makamların muavenetiyle kolaylaştıracaktır.

Şagil devlet, çocukların teşhisini ve neseplerinin kaydını kolaylaştıracak biçümle tedbirleri alacaktır. Şagil devlet bu çocukların şahsi statülerini hiçbir veçhile değiştirmeyeceği gibi bunları kendine bağlı teşekküllere veya teşkilâta da ithal edemeyecektir.

Şayet mahallî müesseseler vazifelerini göremiyorlar ise, şagil devlet öksüz veya harb dolayısıyla ebeveynlerinden ayrı düşen çocukların, onlara bakacak yakın bir akraba veya dost bulunmazsa, bakımlarını ve talim ve terbiyelerini temin etmek için lüzumlu tedbirleri alacaktır.

136 ncı madde mucibince kurulacak büronun hususi bir şubesi, hüviyeti katî olarak bilinmiyen çocukları teşhis etmekle tavzif kılınacaktır. Bu çocukların ana ve babalarına veya sair yakın akrabalarına mütâallik elde edilecek malûmat daima kaydolunacaktır.

Şagil devlet, on beş yaşından aşağı çocuklar, gebe kadınlar ve yedi yaşından aşağı çocukların anneleri lehine işe, tıbbî müdavat ve harbin tesirlerinden vikaye hususunda işgalden evvel alınmış olabilecek rüçhan tedbirlerinin tatbikına engel olmayacaktır.

Madde — 51.

Şagil devlet, himaye gören şahısları bizzat kendi silâhlı veya yardımcı kuvvetlerinde hizmet etmeye mecbur tutamaz. Gönüllü kaydını istihdaf eden her türlü tazyik veya propaganda memnudur.

Şagil devlet, himaye gören şahısları ancak on sekiz yaşından yukarı olurlarsa, çalışmaya mecbur edebilir. Bu hususta ancak işgal kuvvetlerinin ihtiyacına ve âmme hizmetlerine, işgal altındaki memleket halkının işesine, ibatesine, giyimine, münakalâtına veya sıhhatine lüzumlu işler mevzuubahis olabilir. Himaye gören şahıslar, kendilerini askerî hareketlere iştirak zorunda bırakacak hiçbir işi yapmaya mecbur tutulamazlar. Himaye gören şahıslar, Şagil devlet tarafından, bir işi zorla gördükleri tesisatın emniyetini kuvvet istimâliyle temine mecbur kılınacaktır.

İş, ancak mevzuubahis şahısların buldukları işgal altındaki topraklarında görülür. İşe davet olunan her şahıs, imkân nispetinde, kendi mütat çalışma muhitinde bırakılacaktır. İstenilen işe mukabil âdilâne bir ücret verilecek ve bu iş, işçilerin bedenî ve fikrî kabiliyetleriyle mütenasip olacaktır. Çalışma şartları ve koruma tedbirleri, bilhassa ücret, mesai saatleri, teçhizat, o iş için yetiştirilmiş olma ve iş kazalarıyla meslek hastalıklarının tazmini hususlarında işgal altındaki memlekette mer'î mevzuat, işbu maddede mevzuubahis olan işlere tâbi tutulan mazharı himaye şahıslar hakkında da vacibüttatbik olacaktır.

Her halükârda, işçilerin çalışmaya mecbur tutulmaları askerî veya yarı askerî mahiyette bir işçi seferberliğine asla müncer olamaz.

Madde — 52.

Hiçbir mukavele, anlaşma veya nizamname her işçinin, gönüllü olsun olmasın, nerede bulunursa bulunsun, hamî devletin mümessillerine müracaat ederek bu devletin müdahalesini istemek hakkını ihlâl edemez.

İşgal altındaki memleket işçilerinin işsiz kalmalarını veya çalışma imkânlarının tahdidini intaç ederek bunları şagil devlet hesabına çalışmaya mecbur eyliyecek her türlü tedbir memnudur.

Madde — 53.

Ferden veya müştereken hususi şahıslara, devlete veya âmme topluluklarına, içtimai teşekküllere veya kooperatiflere ait menkul ve gayrimenkul malların imhası, askerî harekât bu imhayı katî olarak zaruri kıldığı haller müstesna, yasaktır.

Madde — 54.

Şagil devletin, işgal altındaki topraklarda, vicdani mülâhazalarla vazife ifasından imtina ettikleri için memurların ve hâkimlerin statüsünü değiştirmesi veya bunlar hakkında zecrî veya her hangi terhibî bir tedbir alması yasaktır.

Bu yasak, 51 nci maddenin ikinci bendinin tatbikına bir mâni teşkil etmez. Ve âmme hizmetlerinde bulunan memurları vazifelerinden uzaklaştırmak hususunda şagil devletin haiz olduğu salâhiyeti ihlâl edemez.

Madde — 55.

Şagil devlet, halka lüzumlu olan iāe maddeleriyle tıbbi maddeleri elinden geldiği nispette temin etmekle mükelleftir. Bilhassa işgal altındaki toprakların kaynakları yetmediği takdirde yiyecek ve tıbbi malzeme ile lüzumlu sair bileümle eşyayı ithal edecektir.

Şagil devlet, işgal altındaki topraklarda bulunan yiyecek ve tıbbi madde veya malzemeyi ancak işgal makamları ve işgal kuvvetleri için müsaderede edebilir. Şagil devlet sivil halkın ihtiyaçlarını göz önünde tutacaktır. Beynelmîlel diğer mukavelelerin hükümleri baki kalmak üzere, şagil devlet her hangi bir müsaderenin hakiki değerinde tazmin edilmesi için icabeden tedbirleri alacaktır.

Hami devletler, askerî zaruretlerin icabettirdiği muvakkat tahditler mahfuz kalmak üzere, işgal altındaki topraklarda iāe ve mualece vaziyetini her zaman bilâmania tetkik edebileceklerdir.

Madde — 56.

Şagil devlet, işgali altındaki topraklarda bulunan tıp müesseselerini, servislerini ve hastaneleri, ve keza halkın sıhhatini ve hıfzıssıhhasını, bilhassa sâri hastalıklara ve salgınlara karşı koruyucu ve önleyici tedbirler almak ve tatbik etmek suretiyle, elinden geldiği derecede, temin ve idame ile mükelleftir. Her sınıftan tıp persôneline vazifesini yapmak müsaadesi verilecektir.

İşgal altındaki topraklarda yeni hastaneler kurulur ve işgal edilen devletin salâhiyetli teşekkülleri bu hastanelerde vazife halinde bulunmazsa, işgal makamları 18 nci maddede derpiş edilen tannama keyfiyetine icabında tevessül edeceklerdir. Mümasil ahvalde, işgal makamları 20 nci ve 21 inci maddeler mucibince hastanelerin ve nakliye arabalarının personelini de tanıyacaktlardır.

Sıhhat ve hıfzıssıhha tedbirlerini alırken ve keza bunları meriyete koyarken şagil devlet, işgali altındaki toprakta bulunan halkın mânevi ve ahlâki ihtiyaçlarını nazarı itibara alacaktır.

Madde — 57.

Şagil devlet, ancak âcil zaruret halinde askerî yaralıları ve hastaları tedavi etmek üzere, ve hastanede yatan şahısların tedavisini temin ve sivil halkın ihtiyaçlarını karşılamak hususunda münasip tedbirleri zamanında almak şartıyla sivil hastanelere, o da muvakkaten, el koyabilir.

Sivil hastanelerin malzemesine ve depolarına, sivil halkın ihtiyaçları için lüzumlu oldukları müddetçe el konulamaz.

Madde — 58.

Şagil devlet, rûhbannın kendi dindaşlarına ruhanî müzaherette bulunmasına müsaade edecektir.

Şagil devlet, dinî ihtiyaçlara lüzumlu olan kitap ve eşyanın gönderilmesini de kabul edecek ve bunların işgal altındaki toprakta tevziini kolaylaştıracaktır.

Madde — 59.

İşgal altındaki toprak halkı veya bu halkın bir kısmı kâfi derecede iāe edilemiyorsa, şagil

devlet bu halk lehinde yapılacak yardım hareketlerini kabul eyliyecek ve elinden geldiği nispette kolaylaştıracaktır.

Gerek devletler gerek beynelmilel Kızılhaç Komitesi gibi bir tarafsız insanî teşekkül tarafından tevessül olunabilecek bu hareketler, bilhassa yiyecek, tıbbi maddeler ve giyecek sevkiyatından ibaret olacaktır.

Bütün Âkîd Devletler, bu sevkiyatın serbestçe müruruna müsaade edecekler ve himayesini temin eyliyeceklerdir.

Mamafih, muhasım bir Tarafın işgalinde bulunan bir toprağa gönderilen sevkiyatın serbestçe müruruna müsaade eden bir devlet, bu sevkiyatı muayeneye, sevkiyatın zamanlarını ve takip edeceği yolları tanzime ve şağil devletin istifadesinde kullanılmıyarak muhtaç halkın yardımına tahsis olunacağına dair hamî devletten kâfi derecede teminat almak hakkını haiz olacaktır.

Madde — 60.

Yardım gönderilmesi, 55, 56 ve 59 neu maddelerin tahmil ettiği mesuliyetlerden şağil devleti kurtaramaz. Şağil devlet yapılan sevkiyatı muhassas olduğu hedeften, işgal altındaki toprak halkının menfaati icabı olarak ve hamî devletin muvafakatiyle âcil zaruret hali müstesna, hiçbir vechile çeviremez.

Madde — 61.

Yukarıki maddelerde zikrolunduğu üzere gönderilen yardımların tevzii hamî devletin müzaaheretiyile ve kontrolü altında yapılır. Bu vazife, şağil devlet ile hamî devlet arasında akdolunacak bir anlaşma mucibince bitaraf bir devlete, Beynelmilel Kızılhaç Komitesine veya bitaraf diğer her hangi bir insanî teşekküle devredilebilir.

Bu yardım sevkiyatından işgal altındaki topraklarda hiçbir vergi veya resim alınmaz. Böyle bir vergi veya resmin alınması mezkûr toprakların ekonomisi için lüzumlu olduğu haller müstesnadır. Şağil devlet bu yardımların süratle tevziini kolaylaştıracaktır.

Bütün Âkîd Taraflar, işgal altında bulunan topraklara muhassas bu yardım sevkiyatının transit olarak geçmesine müsaade etmeye ve parasız nakline ceht ve gayret eyliyeceklerdir.

Madde — 62.

Zaruri emniyet mülâhazaları mahfuz kalmak şartıyla, işgal altında bulunan topraklardaki himaye gören şahıslar kendilerine gönderilecek ferdî yardımları alabileceklerdir.

Madde — 63.

Şağil devletin müebir emniyet mülâhazalarıyla istisnai olarak koyacağı muvakkat tedbirler mahfuz kalmak şartıyla :

a) Tanınmış olan Millî Kızılhaç Cemiyetleri (Kızılay ve Kızılaslan ve Güneş), Beynelmilel Kızılhaç konferanslarınca tâyin olunduğu üzere kızılhaç esaslarına uygun olarak faaliyetlerine devam edeceklerdir. Diğer yardım cemiyetleri de mümasil şartlar dâhilinde insanî faaliyetlerine devam edebilmelidirler;

b) Şağil devlet, bu cemiyetlerin personeline ve bünyesinde yukarıda zikredilen faaliyetlerine zarar verecek hiçbir değişikliği talep edemez.

Aynı prensipler, esash menafii umumiye hizmetlerinin idamesi, yardımların tevzii, ve tahlisiye ameliyelerinin tertibi suretiyle sivil halkın yaşama şartlarının temini için mevcut veya ihdas oluncak gayriaskerî mahiyetteki hususi teşekküllerin faaliyetine ve personeline de vacibüttatbiktir.

Madde — 64.

İşgal altındaki toprakların Ceza Kanunu, şagil devletin emniyetine karşı bir tehlike teşkil ettiği veya işbu Sözleşmenin tatbikına engel olduğu nispette ilga edildiği veya talik olunduğu haller müstesna olmak üzere, meriyette kalacaktır. Bu mülâhaza ve adaletin fiilen idaresini temin zarureti mahfuz kalmak üzere, işgal altındaki toprakların mahkemeleri, mezkûr kanunda derpiş edilen bileümle cürümler hususunda işlemeye devam edecektir.

Mamafih şagil devlet, işgali altındaki toprak ahalisini, işbu Sözleşmeden kendi uhdesine terettüp eden vecibeleri yerine getirmek ve mezkûr toprakların muntazam idaresiyle birlikte gerek şagil devletin gerek işgal kuvvetleri veya idaresi mensuplarının ve bu devlet tarafından kullanılan müesseselerin ve muvasala yollarının emniyetini temin etmek için lüzumlu olan tedbirlere tâbi tutulabilecektir.

Madde — 65.

Şagil devlet tarafından ısdar olunacak cezai tedbirler, ancak halkın dilinde neşir ve onun ıttılana götürüldükten sonra meriyete girecektir. Bu tedbirler, makabline şâmil olamaz.

Madde — 66.

Şagil devlet, 64 ncü maddenin ikinci bendi mucibince ısdar edeceği cezai mevzuatın ihlâli takdirinde, maznunları gayrisiyasi ve nizami şekilde teessüs etmiş kendi askerî mahkemelerine tevdi edebilir. Ancak bu askerî mahkemelerin, bu işgal altındaki topraklarda bulunması şarttır. İstinaf mahkemeleri de tercihan işgal altındaki memlekette bulunacaktır.

Madde — 67.

Mahkemeler, ancak cürümden mukaddem mer'î bulunan ve umumi hukuk esaslarına, bilhassa cezaların nisbiyeti prensibi bakımından, uygun olan kanuni mevzuatı tatbik edebilirler. Mahkemeler, maznunun şagil devlet tebaasından olmadığını nazarı itibara alacaktır.

Madde — 68.

Himaye gören bir şahıs, munhasıran şagil devlete zarar vermek maksadiyle bir cürüm işler ve bu cürüm de işgal kuvvetleri veya idaresi mensuplarının hayatına veya beden bütünlüğüne dokunmaz, ciddî bir kolektif tehlike ihdas etmez ve işgal kuvvetleri veya idaresinin mallarını veya onların kullandıkları tesisatı vahim surette ızrar etmezse, mezkûr şahıs enterne edilme veya hafif hapis cezasına çarptırılır. Şu kadar var ki, bu enternömanın veya hapsin müddeti işlenen cürümle mütenasip olacaktır. Bundan başka, bu gibi cürümler için enterne edilme veya hapis cezası himaye gören şahıslar hakkında hürriyeti selbeden yegâne tedbir olacaktır. İşbu Sözleşmenin 66 ncü maddesinde derpiş olunan mahkemeler, hapis cezasını aynı müddetle enterne etme tedbirine serbestçe tahvil edebilirler.

Şagil devlet tarafından 64 ncü ve 65 ncü maddeler mucibince ısdar olunan cezai mevzuat, himaye gören şahıslar hakkında ölüm cezasını, ancak casusluktan, şagil devletin askerî tesislerine karşı vahim sabotaj hareketlerinden veya bir şahsın veya mütaaddit şahısların ölümüne sebep olan kasdi cürümlerden dolayı, ve işgal edilen topraklarda işgal başlamadan evvel mer'î kanunlarda bu gibi hareketler için ölüm cezası mevcut olmak şartıyla, derpiş edebilir.

Himaye gören bir şahıs hakkında ölüm cezası ancak, maznunun şagil devlet tebaasından olmak itibariyle ona hiçbir sadakat vazifesiyle bağlı olmadığı hususuna mahkemenin bilhassa nazarı dikkati celbedilmiş olması kaydiyle verilebilir.

Cürüm sırasında en az on sekiz yaşında bulunmayan mazharı himaye bir şahıs hakkında hiçbir suretle ölüm cezası verilemez.

Madde — 69.

Bilcümle ahvalde, himaye gören maznun bir şahıs hakkında verilecek her türlü hapis cezasından ihtiyati mevkufiyet müddeti tenzil olunacaktır.

Madde — 70.

Harb kanunlarına ve örf ve âdetlerine mugayir hareketler müstesna olmak üzere, himaye gören şahıslar işgalden evvel veya işgalin muvakkâten inkitaa uğraması sırasında yaptıkları hareketlerden veya izhar ettikleri fikirlerden dolayı şagil devlet tarafından tevkif, takip ve mahkûm edilemezler.

İşgal edilen toprağa muhasamat başlamadan evvel iltica etmiş olan şagil devlet tebaaları ancak muhasamat başladıktan sonra işlenilen cürümlerden veya muhasamattan evvel işlenilmiş olup toprağı işgal edilen devletin, hukuki mevzuatı sulh zamanında iadeyi muhik kılan âdi cürümlerden dolayı, tevkif ve takip ve mahkûm edilebilirler veya işgal altındaki topraktan götürülebilirler.

Madde — 71.

Şagil devletin salâhiyetli mahkemeleri, nizami bir muhakeme cereyan etmeden, hiçbir mahkûmiyet kararı veremezler.

Şagil devletçe takibata uğrıyacak her maznun, kendi aleyhinde tesbit olunan ittiham unsurlarından bütün teferruatıyla, anlyabileceğı bir lisanla yazılı olarak, bilâteehhür haberdar edilecektir; ve dâvası, kabil olduğu kadar süratle, rüyet olunacaktır.

Şayet ittiham unsurları, ölüm cezasına veya iki sene ve daha fazla hapis cezasına mahkûmiyeti intaç edecek mahiyette olursa, hami devlet himaye gören şahıslar hakkında şagil devletçe tevessül olunacak her takipten haberdar edilecektir. Hami devlet, her an dâva safhası hakkında malûmat alabilir. Bundan başka hami devletin gerek bu dâvalar hakkında gerek himaye gören şahıslar aleyhinde şagil devlet tarafından tevessül olunan diğer her hangi bir takip hakkında, kendi isteğı üzerine, her türlü malûmatı almaya hakkı olacaktır.

İşbu maddenin ikinci bendinde derpiş bulunduğu üzere hami devlete vukubulacak tebligat, derhal yapılacak ve her halde ilk celse tarihinden üç hafta evvel mezkûr devlete varmış olacaktır.

Muhakemenin açılışında, işbu madde hükümlerine tamamiyle riayet bulunduğu ispat edilemezse, muhakeme cereyan edemez. Tebligat bilhassa aşağıdaki hususları ihtiva edecektir :

- a) maznunun hüviyeti,
- b) ikamet veya mevkufiyet yeri,
- c) itham unsurunun veya unsurlarının tasrihen beyanı (ithamın dayandığı cezai mevzuat zikrolunacaktır),
- d) dâvayı hangi mahkemenin rüyet edeceği,
- e) ilk celsenin yeri ve tarihi.

Madde — 72.

Her maznun, kendi müdafaası için lüzumlu olan delilleri ibraz etmek hakkını haiz olacak ve bilhassa şahitler ikame edebilecektir. Her maznunun, bizzat intihap edeceği ehliyetli bir müdafi tarafından müzaheret görmeye hakkı olacaktır. Bu müdafi onu serbestçe ziyaret edebilecek ve müdafaasını hazırlamak için lüzumlu olan kolaylıkları görecektir.

Şayet maznun, bir müdafi intihap etmemiş olursa, hami devlet ona bir müdafi temin edecektir. Eğer maznun ağır bir ittihama muhatap olacaksa ve hami bir devlet de mevcut olmazsa, şagil devlet, maznunun muvafakati şartıyla, ona bir müdafi temin eyliyecektir.

Her maznuna, kendi arzusuyla feragat etmediğı takdirde, gerek istintakta gerek mahkemede

bir tercüman müzaheret edecektir. Her maznun, her zaman tercümanı reddedebilecek ve yerine başka birinin ikamesini isteyebilecektir.

Madde — 73.

Her mahkûm, mahkeme tarafından tatbik edilen mevzuatta derpiş olunan temyiz yollarına gitmek hakkını haiz olacaktır. Mahkûm, malik olduğu temyiz haklarından ve bunları kullanmak için icabeden mühletlerden tamamıyla haberdar edilecektir.

İşbu kısımda derpiş olunan ceza muhakeme usulleri, buna imtisalen, temyize de tatbik edilecektir. Şayet mahkemece tatbik olunan kanunda temyiz imkânları derpiş edilmiyorsa, maznunun, şağil devletin salâhiyetli makamına muhakeme ve mahkûmiyet aleyhinde müracaata hakkı olacaktır.

Madde — 74.

Hami devlet mümessilleri, himaye gören bir şahsı muhakeme eden her mahkemede, şağil devletin emniyeti nef'ine olarak istisnaen gizli cereyan etmesi halleri hariç, hazır bulunmak hakkına mâlik olacaktır. Bu takdirde şağil devlet hamî devlete keyfiyeti bildirecektir. Muhakemenin mahallini ve başlayacağı tarihi mübeyyin bir ihbarname hamî devlete gönderilecektir.

Ölüm cezasını veya iki sene ve daha fazla hapis cezasını mutazammın mahkeme kararları, kabil olduğu kadar süratle ve esbabı izah olunarak hamî devlete tebliğ edilecektir. Bu kararlar, 71 nei madde mucibince yapılan tebligatın beyanını ve hürriyeti selbeden bir cezayı tazammun eden hükümler hakkında da bu cezanın çekileceği yerin beyanını ihtiva edecektir. Diğer kararlar mahkeme zabıtlarına geçirilecek ve hamî devlet mümessilleri tarafından tetkik olunabilecektir. Ölüm cezasına veya iki sene ve daha fazla müddetle hürriyeti selbeden bir cezaya mahkûmiyet takdirinde, temyiz mühletleri ancak mahkeme kararı hamî devletin eline vâsıl olduğu andan itibaren başlayacaktır.

Madde — 75.

İdama mahkûm edilen şahıslar hiçbir suretle af talebinde bulunmak hakkından mahrum edilemezler.

Hiçbir ölüm cezası, bu mahkûmiyeti teyit eden katî hüküm veya af talebini reddeden karar hamî devletin eline vâsıl olduğu andan itibaren en az altı aylık bir müddet munkazi olmadan, infaz edilemez.

Bu altı aylık mühlet musarrah bâzî ahvalde, şağil devletin veya silâhlı kuvvetlerinin emniyetinin teşkilâtî bir tehlide mâruz bulunduğu vahîm ve nazik ahval ve şeraitten anlaşıldığı takdirde, kısaltılabilir. Bu mühlet kısaltılması hamî devlete ihbar olunacak ve bu devlet, salâhiyetli işgal makamları nezdinde mezkûr idam kararları hakkında zamanında teşebbüslerde bulunmak imkânına malik olacaktır.

Madde — 76.

Himaye gören maznun şahıslar, işgal altındaki memlekette mevkuf tutulacaklar, ve mahkûm oldukları takdirde de cezalarını orada çekeceklerdir. Mümkün olursa diğer mevküflardan ayrı bulundurulacaklar ve hiç değilse işgal altındaki memleketin cezaevleri rejimine tekabül edecek ve onları sıhhatli bir vaziyette tutmaya kifayet edecek bir iase ve hizfıssihha rejimine tâbi olacaklardır.

Sihhi vaziyetlerinin icabettirdiği tıbbi tedavi altına alınacaklardır.

Keza isteyebilecekleri, ruhani yardımı görmelerine müsaade olunacaktır.

Kadınlar, ayrı mahallerde ikamet ettirilecekler ve doğrudan doğruya kadınların nezareti altına konulacaklardır.

Şagırlar için derpiş edilmiş olan hususi rejim göz önünde bulundurulacaktır.

Himaye gören mevkuf şahıslar, 143 ncü madde muçibince hamı devlet mümessilleriyle Beynel-milel Kızılhaç Komitesi mümessillerinin ziyaretini kabul etmek hakkını haiz olacaklardır.

Bundan başka, ayda hiç değılse bir aded yardım paketi almaya hakları olacaktır.

Madde — 77.

İşgal altındaki topraklarda bulunan maznun veya mahkemelerce mahkûm, himaye gören şahıslar, işgal sonunda, kurtarılan toprak makamlarına dosyalarıyla birlikte teslim edileceklerdir.

Madde — 78.

Şayet şagil devlet, himaye gören şahıslar hakkında mücbir emniyet sebeplerine mebni tedbirler almaya lüzum görürse, bunları nihayet mecburi ikamete memur veya enterne edebilir.

Mecburi ikamete veya enterne edilmeye mütaallik kararlar, işbu Sözleşme hükümleri muçibince şagil devletçe tesbit olunacak muntazam bir usule tevfikan verilecektir. Bu usul alâkadarların, temyiz hakkını derpiş edecektir. Bu temyiz en kısa bir müddet zarfında intaç edilecektir. Şayet kararlar tasdik olunursa, mezkûr devlet tarafından teşkil olunacak salâhiyetli bir teşekkül vasıtasıyla muayyen devrelerde, kabılse altı ayda bir, yeniden tetkik olunacaktır.

Mecburi ikamete tâbi tutulan ve bu suretle ikametgâhlarını terke mecbur olan mazharı himaye şahıslar, bilâkaydüşart işbu Sözleşmenin 39 ncü maddesi hükümlerinden istifade edeceklerdir.

KISIM : IV

Enternelere tatbik olunacak muameleye mütaallik kaideler

Fasıl : I

Umumi hükümler

Madde — 79.

İhtilâfa dâhil Taraflar, himaye gören şahısları ancak 41 nci, 42 nci, 43 ncü, 68 nci ve 78 nci maddelerin hükümleri dâhilinde enterne edebilirler.

Madde — 80.

Enterneler bütün medeni ehliyetlerini muhafaza edecekler ve bundan mütevellit haklarını, enterne vaziyetleriyle kabili telif olduğu nispette kullanacaklardır.

Madde — 81.

Himaye gören şahısları enterne edecek ihtilâfa dâhil Taraflar, onların bakımını bilâücret temin etmek ve keza sıhhi vaziyetlerinin icabettirdiği tıbbi tedaviye tevessül eylemekle mükelleftirler.

Bu masrafların tahsili zımnında, enternelerin tahsisatından, yevmiyelerinden veya alacaklarından hiçbir tevkifat yapılmıyacaktır.

Zilyed devlet, enternelere bağı şahısların da bakımını, kâfi geçim vasıtalarına malik olmadıkları veya bizzat hayatlarını kazanmaya muktedir bulunmadıkları takdirde, temin eyliyecektir.

Madde — 82.

Zilyed devlet, enterneleri kabıl olduğu derecede milliyetleri, dilleri ve örf ve âdetleri itibarı

ile gruplandıracaktır. Aynı memleketin tebaaları olan enterneler, munhasıran dilleri başka olduğu için, birbirlerinden ayrılmıyacaklardır.

Aynı ailenin efradı ve bilhassa ebeveyn ve çocuklar, enterne edildikleri müddetçe, aynı enternöman yerinde toplanacaklardır. Aneak iş ihtiyaçları, sıhhi sebepler veya işbu kısmın IX neu faslında derpiş olunan hükümlerin tatbiki muvakkat bir ayrılığı lüzumlu kıldığı haller bundan müstesnadır. Enterneler, ebeveyn nezareti dışında serbest bırakılan çocuklarının kendileriyle birlikte enterne edilmesini talep edebilirler.

Aynı ailenin efradı, her türlü imkân nispetinde, aynı yerlerde toplanacaklar ve diğer enternelerden ayrı olarak ibate edileceklerdir. Kendilerine aile hayatı yaşayabilmeleri için lüzumlu olan kolaylıklar gösterilecektir.

Fasıl : II

Enternöman yerleri

Madde — 83.

Zilyed devlet, enternöman yerlerini harb tehlikelerine bilhassa mâruz mahallere koyamaz.

Zilyed devlet, enternöman yerlerinin coğrafi mevkileri hakkında faydalı bileümle malûmatı hamî devlet vasıtasıyla düşman devletlere bildirecektir.

Askerî mülâhazalar imkân verdikçe, enterne kampları, gündüz havadan bâriz bir şekilde görülecek tarzda konulmuş (IC) harflerile belirtilecektir. Mamafih, alâkadar devletler diğer bir işaret vasıtası hususunda mutabık kalabilirler. Bir enterne kampından başka hiçbir yer bu suretle işaretlenemez.

Madde — 84.

Enterneler, harb esirlerinden ve diğer bir sebeple hürriyetten mahrum edilmiş olan şahıslardan ayrı olarak ibate ve idare olunacaklardır.

Madde — 85.

Zilyed devlet, himaye gören şahısların enterne edilmelerinin bidayetinden itibaren bileümle hıfzıssıhha ve sıhhat teminatını haiz ve şiddetli iklim şartlarına ve harbin tesirlerine karşı müessir bir himaye temin eyliyen binalarda veya konaklarda yerleştirileceklerdir. Daimî enternöman yerleri hiçbir halde gayri sıhhi veya iklimi enterneler için zararlı olabilecek mıntakalarda kurulamaz. Himaye gören şahıslar, gayrisıhhi veya iklimi sıhhat için muzır bir mıntakada muvakkaten enterne edildikleri bütün hallerde, bu tehlikelerden endişeye mahal olmyan yerlere ahval ve şeraitin imkân verdiği süratle naklolunacaklardır.

Binalar, tamamiyle rutubetten masun bulunacak ve bilhassa gece bastıktan sonra ışıklar söndürülünceye kadar kâfi derecede ısıtılmış ve tenvir edilmiş olacaktır. Yata yerleri kâfi derecede geniş ve havadar olacak, enterneler münasip yatak takımlarına ve kâfi miktarda örtüye mâlik bulunacaklardır. Bu hususta iklim ve enternelerin yaşı, cinsiyeti ve sıhhi vaziyetleri göz önünde bulundurulacaktır.

Enterneler, gece gündüz hıfzıssıhha icaplarına uygun ve daima temiz bir halde tutulacak sıhhi tesisata sahip olacaklardır. Enternelere, vücut temizliklerinin hergünkü bakımı ve çamaşırlarının yıkanması için kâfi miktarda su ve sabun verilecektir. Bu hususta lüzumlu tesisat ve kolaylıklar temin olunacaktır. Bundan başka enterneler, duş ve banyo tesislerine de malik olacaklardır. Enternelere hıfzıssıhha bakımı ve temizlik işleri için icabeden zaman verilecektir.

İstisnai ve muvakkat bir tedbir mahiyetinde olarak, enterne kadınları aynı aile gurupuna

mensup olmadıkları halde erkeklerle aynı enternöman yerine koymak icabederse, onlara ayrı yatacak yerler ve sıhhi tesisat temini mecburidir.

Madde — 86.

Zilyed devlet, enternelerin emrine mezhepleri her ne olursa olsun, elverişli ibadet mahalleri verecektir.

Madde — 87.

Enternelerin sabun ve tütün de dâhil olmak üzere, refahlarını ve şahsi konforlarını artıracak mahiyette olan gıda maddelerini ve kullanılmak üzere eşyayı, mahallî ticaret fiyatlarını hiçbir veçhile aşmayacak fiyatlarla tedarik edebilmelerine imkân vermek için bütün enternöman yerlerinde, şayet mümâsil diğer kolaylıklara malik bulunmuyarlarsa, kantinler tesis olunacaktır.

Kantinlerin kârı, her enternöman yerinde ihdas ve alâkadar enternöman yerinde bulunan enterneler nef'ine idare edilecek olan hususi yardım fonuna yatırılacaktır. 102 nci maddede derpiş olunan enterneler komitesi, kantinlerin tedvirine ve bu fonun idaresine nezaret etmek hakkını haiz olacaktır.

Bir enternöman yeri lâğvedildiği zaman, yardım fonunun alacak bakıyesi aynı milliyette enternelere tahsis edilmiş olan diğer bir enternöman yerinin yardım fonuna naklolunacak veya, böyle bir yer mevcut değilse, zilyed devlet nezdinde geri kalan diğer bütün enternelerin nef'ine olarak idare edilecek merkezî bir yardım fonuna yatırılacaktır.

Madde — 88.

Hava bombardımanlarına ve sair harb tehlikelerine mâruz bütün enternöman yerlerinde lüzumlu himayeyi temin için münasip ve kâfi sayıda sığınaklar tesis olunacaktır. Alarm halinde, kendi konaklarının himayesine iştirak edecek olanlar müstesna olmak üzere, enterneler kabil olduğu kadar süratle bu sığınaklara gidebileceklerdir. Halk hakkında ittihaz olunacak ölçümle himaye tedbirleri bunlara da tatbik edilecektir.

Enternöman yerlerinde yangın tehlikelerine karşı da kâfi ihtiyat tedbirleri alınacaktır.

Fafıl : III.

İaşe ve ilbas

Madde — 89.

Enternelere normal bir sıhhat muvazenesi temin etmek ve gıdasızlıktan tevellüt edecek teşevvüçlere mâni olmak için enternelerin günlük iaşe tayınları miktar, vasıf ve tenevvü itibariyle kâfi derecede olacaktır. Keza enternelerin alışık oldukları rejim de nazarı itibara alınacaktır.

Bundan başka enternelere, malik olabilecekleri munzam yiyecekleri bizzat hazırlamak vasıtaları da verilecektir.

Enternelere kâfi miktarda içecek su temin olunacaktır. Bunların tütün içmelerine müsaade edilecektir.

İşçiler, gördükleri işin mahiyetiyle mütenasip munzam gıda alacaklardır.

Gebe ve loğusa kadınlar ve on beş yaşından küçük çocuklar fizyolojik ihtiyaçlarıyla mütenasip munzam gıda alacaklardır.

Madde — 90.

Enternelere, tevkif edildikleri sırada beraberlerinde elbise, ayakkabı ve yedek çamaşır almalrı

ve lüzunu halinde, bunları sonraları da tedarik etmeleri için her türlü kolaylıklar gösterilecektir. Enterneler iklimin icabettirdiği derecede elbiseye malik değillerse ve bunları tedarik edemezlerse, zilyed devlet bu elbiseleri onlara parasız verecektir.

Zilyed devletin enternelere vereceği elbiseler ve enternelerin elbiselerine haricen koyabileceği işaretler ne terzil edici mahiyette ne de gülünç olacaktır.

İşçilere, işin mahiyeti icap ettirdiği her yerde, münasip koruma elbiseleri de dâhil olmak üzere, iş kıyafetleri temin edilecektir.

Fasıl : IV

Hıfzıssıhha ve tıbbi tedavi

Madde — 91.

Her enternöman yerinde, ehliyetli bir doktorun idaresinde, münasip bir revir bulunacak ve enterneler burada muhtaç olabilecekleri tedaviyi göreceklər ve muvafık bir gıda alacaklardır. Sâri veya akli hastalıklara uğruyanlar için teerit mahalleri tahsis edilecektir.

Loğusa kadınlar ve ağır bir hastalığa tutulan veya vaziyetleri hususi bir tedaviyi, cerrahi bir müdahaleyi veya hastaneye kaldırılmayı icap ettiren enterneler, bunları tedaviye elverişli biçümle müesseselere kabul olunacaklar ve halkın heyeti umumiyesine gösterilen ihtimamdan daha aşağı olmıyan bir tedavi göreceklərdir.

Enterneler tercihan kendi milliyetlerine mensup bir tıbbi personel tarafından tedavi olunacaklardır.

Enterneler, muayene olmak üzere tıbbi makamların önüne çıkmaktan menolunmıyacaklardır. Zilyed devletin tıbbi makamları tedavi altına alınan her hangi bir enterneye, talebi üzerine, hastalığının veya yaralarının mahiyeti, tedavinin müddeti ve yapılan müdavatı gösterir resmî bir vesika vereceklerdir. Bu vesikanın bir sureti 140 nci maddede derpiş olunan Merkez Ajansına gönderilecektir.

Enternelerin sıhhatli bir vaziyette kalmaları için yapılan lüzumlu tedavi ve verilen aletler, bilhassa diş ve saire protezleri ve gözlükler onlara meccanen temin olunacaktır.

Madde — 92.

Enternelerin sıhhi teftişleri en az ayda bir defa yapılacaktır. Bu teftişlerin hedefi bilhassa umumi sıhhat ve gıda vaziyetiyle temizlik vaziyetini kontrol etmek, ve sâri hastalıkları, bilhassa veremi, zührevi hastalıkları ve sıtmayı meydana çıkarmaktır. Bu teftişler bilhassa her enterne- nin tartılması ve senede en az bir defa radioskopik muayenesini ihtiva edecektir.

Fasıl : V

Dini, fikrî ve bedenî faaliyetler

Madde — 93.

Enterneler, zilyed makamlar tarafından tâyin olunacak mûtat inzıbatı tedbirlere riayet etmek şartıyla, kendi mezheplerinin âyinlerine iştirak de dâhil olmak üzere, dinlerinin vecibelerini yerine getirmekte tamamiyle serbest bırakılacaklardır.

Bir dinin rahibi olan enterneler, dindaşları arasında rahipliği tamamiyle ifaya mezun kılınacaklardır. Bu hususta, zilyed devlet rahiplerin aynı dili konuşan ve aynı dine sâlik olan enternelerin yerleştirildikleri enternöman kampları arasında âdilâne bir tarzda taksim edilmelerine iti-

na gösterecektir. Şayet rahipler kâfi miktarda değilseler, zilyed devlet bir enternöman yerinden diğerine gitmeleri için icabeden kolaylıkları gösterecek, bilhassa nakil vasıtaları verecektir ve hastanelerde yatan enterneleri ziyaret etmelerine müsaade olunacaktır. Bir dinin rahipleri, ruhani vazifeleri hususunda zilyed devletin dinî makamlarıyla ve, imkân nisbetinde, kendi mezheplerine ait beynelmîl dinî teşkilâtla muhabere serbestisinden istifade edeceklerdir. Bu muhabere, 107 nci maddede zikrolunan kontenjana dâhil addedilmeyecek, fakat 112 nci maddenin hükümlerine tâbi tutulacaktır.

Şayet enterneler kendi dinlerinin bir rahibinin yardımlarına mazhar olmazlarsa veya bu rahipler kâfi sayıda bulunmazlarsa, aynı mezhebin mahallî dinî makamı, zilyed devletle mutabık olarak, ya enternelerin salık buldukları mezhebin bir rahibini, yahut da, mezkûr din itibarıyla imkân varsa, müşâbih bir mezhebin rahibini veya ehliyetli bir lâik'i tâyin edebilecektir. Bu lâik memur, deruhde ettiği vazifeye muzaf bütün hususlardan istifade edecektir. Bu suretle tâyin olunacak şahıslar, zilyed devletin koyduğu bileümle nizamata, inzibat ve emniyetin nef'ine olarak, riayet edeceklerdir.

Madde — 94.

Zilyed devlet, enternelerin fikir, terbiye, vakit geçirme ve spor faaliyetlerini, bunlara iştirak edip etmemekte kendilerini serbest bırakmakla beraber, teşci edecektir. Bunların ifasını teminen mümkün olan her tedbiri alacak ve bilhassa munasip mahaller tahsis edecektir.

Enternelerin tahsillerine devam etmelerine ve yeni tahsillere koyulmalarına imkân vermek üzere kendilerine mümkün olan her türlü kolaylık gösterilecektir. Çocukların ve gençlerin talim ve terbiyeleri temin olunacaktır. Bunlar enternöman yerlerinin gerek içinde gerek dışında mekteplere devam edebileceklerdir.

Enterneler bedenî hareketlerde bulunmak, sporlara ve açık hava oyunlarına iştirak etmek imkânına malik olacaklardır. Bütün enternöman yerlerinde, bu husus için serbest sahalara tahsis edilecektir. Çocuklara ve gençlere hususi yerler tahsis olunacaktır.

Madde — 95.

Zilyed devlet, enterneleri ancak kendileri arzu ederlerse işçi olarak kullanabilir. Her halde, bunları enterne edilmemiş bir himaye gören şahsa tahmil edildiği takdirde işbu Sözleşmenin 40 nci veya 51 nci maddelerini ihlâl edecek işlerde ve keza tehzil ve terzil edici mahiyetteki işlerde kullanmak yasaktır.

Altı haftalık bir çalışma devresinden sonra enterneler sekiz gün evvelden haber vermek şartıyla her zaman çalışmaktan vazgeçebilirler.

Bu hükümler, zilyed devletin, enterne doktorları, dişçileri ve diğer sıhhiye personeli âzasını beraber ikamet ettikleri enterneler lehine olarak mesleklerini ifaya mecbur tutmak, enterneleri enternöman yerinin idare ve bakım işleriyle tavzif etmek, bu şahısları mutfak ve diğer ev işlerinde kullanmak ve nihayet enterneleri hava bombardımanlarına ve harbden mütevellit diğer tehlikelere karşı korumaya mâtuflar işlerde istihdam etmek hususlarındaki hakkına bir hâlel getiremez. Mamafih hiçbir enterne, idare doktoru tarafından bedenen kabiliyetsizliği beyan olunan işleri ifaya mecbur tutulamaz.

Zilyed devlet, bütün çalışma şartlarına, tıbbî müdavata, ücretlerin ve iş kazalarıyla meslekî hastalıklar tazminatının tediyesine mütaallik mesuliyetleri tamamiyle deruhde edecektir. Çalışma şartları ve iş kazalarıyla meslekî hastalıklar tazminatı millî kanunlara ve örf ve âdete uygun olacaktır ve hiçbir veçhile aynı mîntakada aynı mahiyetteki işe tatbik edilenden aşağı olmayacaktır. Ücretler, zilyed devletle enterneler ve icabı halde zilyed devletten gayri iş verenler arasında mutabık kalınarak, ve zilyed devletin enterneye meccanen bakmak ve keza ona sıhhi vaziyetinin lüzumlu kıldığı tıbbî müdavata meccanen temin eylemek hususundaki mükellefiyeti göz önünde bulundurularak, âdilâne bir tarzda tâyin olunacaktır. Üçüncü bentte istihdaf olunan işlerde devam-

lı olarak istihdam edilen enterneler, zilyed devletten âdilâne bir ücret alacaklardır; çalışma şartları ve iş kazalarıyla meslek hastalıkları tazminatı aynı muntakada aynı mahiyetteki işler için tatbik olunandan aşağı olmayacaktır.

Madde — 96.

Her iş müfrezesi bir enternöman yerine bağlı olacaktır. Zilyed devletin salâhiyetli makamları ve bu enternöman yerinin kumandanı, iş müfrezelerinde İşbu Sözleşme hükümlerine riayet edilmesinden mesul olacaklardır. Kumandan, kendine tâbi iş müfrezelerinin muntazam bir listesini tutacak ve enternöman yerlerini ziyaret edecek olan hami devletin, Beynelmîlel Kızılhaç Komitesinin veya diğer insani teşkilâtın murahhaslarına tevdi edecektir.

Fasıl : VI.

Şahsi mülkiyet ve malî menabî

Madde — 97.

Enternelerin zati eşyalarını muhafaza etmelerine müsaade olunacaktır. Üzerlerinde bulunan paralar, çekler, esham, ilâh. ve keza kıymetli eşya ancak mevzu usuller dairesinde ellerinden alınabilecektir. Kendilerine bunlar için tafsilâtlı bir makbuz verilecektir.

Paralar, 98 nci maddede derpiş olduğu üzere, her enterneye ait hesabın matlubuna kaydolunacaktır. Bu paralar başka bir paraya tahvil edilemez; meğer ki sahibinin enterne edildiği toprakların kanunu bunu zaruri kılsın veya bizzat enterne buna muvafakat eylesin.

Bilhassa şahsi veya hissi kıymeti olan eşya enternelerden alınamaz.

Enterne edilen bir kadın ancak bir kadın tarafından araştırılabilir.

Enterneler, tahliye edildikleri veya vatanlarına iade olundukları vakit, 98 nci madde mucibince tutulacak hesaplarının matlubunda bulunan bakıyeyi nakden alacakları gibi zilyed devletin, mer'î kanunlarına göre, ahkoyması icap eden eşya ve kıymetler hariç olmak üzere, enterne edilmeleri sırasında kendilerinden alınan bilcümle eşyayı, paraları, çekleri, eshamı vesaireyi de geri alacaklardır. Enterneye ait bir mal bu kanunlar sebebiyle ahkonulacak olursa alâkadara tafsilâtlı bir tasdikname verilecektir.

Enternelerin elinde bulunacak aile vesikaları ve hüviyet varakaları ancak makbuz mukabilinde kendilerinden alınabilir. Hiçbir zaman enterneler hüviyet varakasız bulunmayacaklardır. Eğer hüviyet varakaları yoksa kendilerine zilyed makamlar tarafından tanzim edilen ve enternömanın sonuna kadar hüviyet varakasının yerini tutacak olan hususi vesikalar verilecektir.

Enterneler, mubayaat yapabilmek için, üzerlerinde nakit veya mubayaa bonoları olarak bir miktar para bulundurabileceklerdir.

Madde — 98.

Enterneler, yiyecek ve tütün, tuvalet levazımı gibi eşya mubayaa edebilmek için muntazaman tahsisat alacaklardır. Bu tahsisat, kredi veya mubayaa bonoları tarzında olabilir.

Bundan maada, enterneler, tebaası buldukları devletten, hami devletten, kendilerine yardım edebilen her hangi bir teşekkülden veya ailelerinden para alabilecekleri gibi, zilyed devletin kanunları mucibince mallarının gelirlerini de alabilirler. Menşee devletinin tahsis ettiği para miktarları her sınıf enterneler için (mâlûl, hasta, gebe kadın, ilâh.) aynı olacak ve mezkûr devlet tarafından İşbu Sözleşmenin 27 nci maddesinde menedilen fark gözetmeye müstenit bir tesbit yapılmayacağı gibi zilyed devlet tarafından da böyle bir esasa istinaden tevzi edilemeyecektir.

Zilyed devlet, her enterne için muntazam bir hesap tutacak ve bu hesabın matlubuna İşbu maddede zikrolunan tahsisatla, enternenin kazandığı ücretler ve kendisine yapılan para irsalâtı kay-

dolunacaktır. Keza, kendisinden alınan ve enternenin bulunduğu topraklarda mer'î kanunlar mucibince serbest bırakılabilecek olan paralar da bu matluba geçirilecektir. Ailesine veya iktisaden kendisine bağlı şahıslara para göndermesi için enterneye, alâkadar topraklarda mer'î kanunlarla telifi قابل olan her türlü kolaylık gösterilecektir. Enterne, zilyed devletin tesbit ettiği hadler dâhilinde, şahsi masrafları için lüzumlu olan parayı bu hesaptan çekebilecektir. Enterneye, hesabını incelemek ve hülâsalar almak hususunda her zaman mâkul kolaylıklar gösterilecektir. Bu hesap, talep üzerine, hami devlete bildirilecek, ve enterne başka bir yere naklolunursa, onu takip edecektir.

Fasıl : VII

İdare ve inzibat

Madde — 99.

Her enternöman yeri, zilyed devletin muntazam askerî kuvvetleri arasından veya muntazam sivil idari kâdrosundan seçilmiş mesul bir subay veya memurun idaresi altına konulacaktır. Enternöman yerinin kumandanı olan subay veya memurun elinde işbu Sözleşmenin kendi mensup olduğu memleketin resmî dilinde veya resmî dillerinden birinde yazılmış metni bulunacak ve kendisi bu mukavelenin tatbikından mesul olacaktır. Nezarete memur personele gerek işbu Sözleşme hükümleri gerek Sözleşmenin tatbikını istihdaf eden nizamnameler öğretilcektir.

İşbu Sözleşmenin ve yine işbu Sözleşme mucibince akdedilmiş olan hususi anlaşmaların enternelere anlaşılacak bir lisanda yazılmış metinleri enternöman yerlerine asılacak veya enterneler komitesinin elinde bulunacaktır.

Nizamnameler, emirler, ihtarlar ve her türlü ihbarlar enternelerin anladıkları lisanda kendilerine tebliğ olunacak ve enternöman yerlerinin içine asılacaktır.

Enternelere verilecek ferdî hütün emirler ve kumandalar keza, kendilerinin anlayabilecekleri bir lisanda verilecektir.

Madde — 100

Enternöman yerlerindeki inzibat insanlık prensipleriyle kabili telif olacak ve hiçbir halde enternelerin sıhhatine muzir yorgunlukları veya maddi veya mânevi ezalarını mucip olmayacaktır. Teshis için damga vurulması veya bedenî alâmetler ve işaretler konulması memnurdur.

Bilhassa ayakta uzun bekletmeler veya yoklamalar, ceza mahiyetindeki beden talimleri, askerî manevra talimleri ve yiyecek tahditleri yasaktır.

Madde — 101.

Enterneler, ellerinde buldukları makamlara, kendilerinin tâbi tutuldukları rejim hakkında istida vermek hakkını haiz olacaklardır.

Enterneler, enternöman rejimi hususunda şikâyetlerini mucip noktaları bildirmek üzere, lü zum görürlerse, gerek enterneler komitesi vasıtasıyla gerek doğrudan doğruya, hami devlet mümessillerine keza bilâtahdit müracaat hakkını haiz olacaklardır.

Bu istida ve şikâyetler müstacelen ve değiştirilmeden sevk olunacaktır. Bu şikâyetler, esassız oldukları anlaşılabilirse bile, hiçbir cezayı istilzam etmeyeceklerdir.

Enterneler Komitesi, hami devlet mümessillerine enternöman yerlerindeki vaziyet ve enternelerin ihtiyaçları hakkında muayyen zamanlarda muntazaman raporlar gönderebilirler.

Madde — 102.

Her enternöman yerinde enterneler, zilyed devlet makamları, hami devletler, Beynelmilel Kızılhaç Komitesi ve yardımda bulunan diğer her hangi bir teşekkül nezdinde kendilerini temsil etmek üzere, her altı ayda bir serbestçe ve gizli rey ile bir komiteye âza seçeceklerdir. Bu komitenin âzaları tekrar intihap olunabilir.

Seçilen enterneler, zilyed makam bu intihabı tasdik ettikten sonra, vazifeye başlayacaklardır. Ret veya azil halinde sebepleri alâkadar hami devletlere bildirilecektir.

Madde — 103.

Enterne komiteleri, enternelerin bedenî, ruhi ve fikrî vaziyetlerinin iyiliğine hadim olacaklardır.

Bilhassa, enterneler kendi aralarında karşılıklı bir yardım sistemi teşkil etmek isterlerse, bu teşkilât, işbu Sözleşme ile tevdi olunan hususi vazifelerden ayrıca, mezkûr komitelerin salâhiyeti cümlesinden olacaktır.

Madde — 104.

Enterne komiteleri âzalarına, vazifelerini güçleştirecek olursa, başka bir iş tahmil edilmiyecektir.

Komite âzaları, enterneler arasından kendilerine lüzumlu olan yardımcıları tâyin edebilirler. Komite âzalarına, vazifelerinin ifası için lüzumlu bilcümle kolaylıklar ve bilhassa bâzı hareket serbestlikleri bahşolunacaktır. (İş müfrezelerini ziyaretler, eşyanın tesellümü, ilâh.)

Komite âzalarına, zilyed makamlarla, hami devletlerle, Beynelmilel Kızılhaç Komitesiyle ve mümessilleriyle ve enternelere yardımda bulunacak teşekküllerle olan posta ve telgraf muhaberatında keza bütün kolaylıklar gösterilecektir. Müfrezelerde bulunacak komite âzaları, esas enternöman yeri komiteleriyle olan muhaberelerinde aynı kolaylıklardan istifade edeceklerdir. Bu muhabere ne tahdit olunacak ne de 107 nci maddede zikredilen kontenjana dâhil addolunacaktır.

Komitenin hiçbir âzası, cari işleri halefine göstermek için lüzumlu olan mâkul zaman kendisine verilmeksizin, başka bir yere naklolunamaz.

Fasıl : VIII

Hariçle Münasebetler

Madde — 105

Zilyed devletler, himaye gören şahısları enterne eder etmez, işbu fasıl hükümlerinin icrası için derpiş olunan tedbirleri hem kendilerine, hem tâbii oldukları devlete hem de hami devlete bildireceklerdir; zilyed devletler keza, bu tedbirlerde yapacakları değişiklikleri de bildireceklerdir.

Madde — 106

Her enterneye, enterne edilir edilmez veya bir enternöman yerine geldikten en geç bir hafta sonra, ve keza bir hastalık halinde veya diğer bir enternöman yerine veya hastaneye nakledildiği takdirde bir taraftan ailesine ve diğer taraftan 140 nci maddede derpiş olunan Merkez Ajansına, kabil olursa, işbu Sözleşmeye müzeyyel nümuneye göre tanzim edilmiş bir enternöman kartı göndererek enterne edildiğinden, adresinden ve sıhhi vaziyetinden haberdar etmek imkânı verilecektir. Mezkûr kartlar mümkün olan âzami süratle sevkedilecek ve hiçbir suretle tehir olunmayacaktır.

Madde — 107

Enternelerin mektup ve kart göndermelerine ve almalarına müsaade edilecektir. Şayet zilyed devlet, enternenin göndereceği mektup ve kart adedini tahdit etmeye lüzum görürse bu aded, ayda iki mektup ve dört karttan aşağı olmayacaktır. Bu mektup ve kartlar kabil olduğu nispette, işbu Sözleşmeye müzeyyel nümunelere göre tanzim edilecektir.

Enternelere gönderilen muhaberata tahditler konulmak lâzımgelirse, bu tahditler ancak menşee devleti tarafından, icabında zilyed devletin talebi üzerine, isdar olunabilir. Bu mektuplar ve kartlar mâkul bir mühlet zarfında nakledilecektir; inzibati sebepler dolayısıyla ne tehir edilebilir ne de alıkonulabilir.

Ailelerinden uzun müddet haber almıyan veya alelâde tarikle almak veya vermek imkânına mâlik bulunmıyan enternelerin ve keza ailelerinden fevkalâde uzakta olanların, ellerinde ne cins para varsa, o para ile bedelini ödemek suretiyle, telgraflar göndermelerine müsaade edilecektir. Bunlar, kabul edilecek müstacel hallerde de böyle bir tedbirden istifade edeceklerdir.

Umumi kaide olarak, enternelerin muhaberatı kendi ana dillerinde yazılmış olacaktır. İhtilâfa dâhil Taraflar başka dillerde de muhabere yapılmasına müsaade edeceklerdir.

Madde — 108.

Enternelerin, posta veya diğer her hangi bir vasıta ile, bilhassa yiyecek maddeleri, elbise, ilâç ve keza din, tahsil ve vakit geçirme ihtiyaçlarını karşılamaya mâtuf kitap ve eşya ihtiva eden ferdi veya kolektif irsalâtı almalarına müsaade olunacaktır. Bu irsalât, zilyed devleti işbu Sözleşme mucibince uhdesine terettüp eden vecibelerden ibra edemez.

Bu irsalâtın miktarını askerî sebepler dolayısıyla tahdit etmek lüzumu hâsıl olursa, bu irsalâtı yapmaya memur hamî devlet, Beynelmîlel Kızılhaç Komitesi veya enternelere yardımda bulunan diğer her hangi bir teşekkül keyfiyetten usulü dairesinde haberdar edileceklerdir.

Ferdî veya kolektif irsalâtın sevki tarzları, icabında alâkadar devletler arasında hususi anlaşmalara mevzu teşkil edecektir. Alâkadar devletler, yardım irsalâtının enterneler tarafından alınmasını hiçbir halde tehire uğratamazlar. Yiyecek ve giyecek irsalâtı, kitap ihtiva etmeyecektir. Tıbbî yardımlar, umumiyet itibariyle kolektif paketler içinde gönderilecektir.

Madde — 109.

İhtilâfa dâhil Taraflar arasında, kolektif yardım irsalâtının gerek ahzına gerek tevziine mütaallik usuller hakkında hususi anlaşmalar mevcut değilse, kolektif irsalât hususunda işbu Sözleşmeye müzeyyel nizamname tatbik edilecektir.

Yukarıda derpiş olunan hususi anlaşmalar, enterne komitelerinin enternelere ait yardım irsalâtını tesellüm etmek, tevziine tevessül eylemek ve bunları mürselünileyhler nef'ine olarak kullanmak hususundaki haklarını hiçbir veçhile takyit edemeyecektir.

Mezkûr hususi anlaşmalar keza, bu kolektif irsalâtı sevketmeye memur hamî devlet, Beynelmîlel Kızılhaç Komitesi veya enternelere yardımda bulunan diğer her hangi bir teşekkül mümessillerinin, bu irsalâtın mürselünileyhlerine tevziini kontrol etmek haklarını da takyit edemez.

Madde — 110.

Enternelere ait bileümle yardım irsalâtı bilûmum ithal, Gümrük ilâh. Resimlerinden muaf olacaktır.

Başka memleketlerden posta ile gerek doğrudan doğruya gerek 136 ncı maddede derpiş olunan istihbarat büroları ve 140 ncı maddede derpiş edilen Merkez Ajansı vasıtasıyla enternelere yapılacak ve enternelerin yapacakları bileümle irsalât, posta paketleri ve para irsalâtı da dâhil olmak üzere, gerek menşee ve mürselünileyh memleketlerde gerek mutavassıt memleketlerde her türlü posta resminden muaf tutulacaktır. Bu hususta, bilhassa, kamplarda veya sivil hapisanelerde mev-

kuf tutulan düşman tabiiyetindeki siviller lehine 1947 Dünya Posta Mukavelesinde ve Dünya Posta İttihadı Anlaşmalarında derpiş olunan muafiyetler işbu Sözleşme rejimi altında enterne edilmiş mazharı himaye diğer şahıslara da teşmil olunacaktır. Bu anlaşmalara iştirak etmemiş olan memleketler, aynı şartlar altında derpiş edilen muafiyetleri bahşetmekle mükelleftir.

Enternelere gönderilen fakat ağırlıklarından veya diğer her hangi bir sebepten dolayı posta ile sevkedilemeyen yardım irsalâtının nakil masrafları, kontrolü altında bulunan bilcümle topraklarda, zilyed devlete ait olacaktır. Mukaveleye dâhil diğer devletler kendi topraklarındaki nakil masraflarını deruhde edeceklerdir.

Bu irsalâtın naklinden mütevellit olup da yukardaki bentler mucibince karşılanamıyan masraflar mürsile terettüp edecektir.

Yüksek Âkîd Taraflar, enternelerin gönderdikleri veya enternelere gönderilen telgraflara ait telgraf ücretlerini kabil olduğu kadar indirmeye çalışacaklardır.

Madde — 111.

Askerî hareketler, 106, 107, 108 ve 113 ncü maddelerde derpiş edilen irsalâtın nakli hususunda alâkadar devletlerin uhdelerine terettüp eden vecibeyi ifa etmelerine mâni olursa, alâkadar hamî devletler, Beynelmilel Kızılhaç Komitesi veya ihtilâfa dâhil Taraflarca kabul edilmiş diğer her hangi bir teşekkül, bu irsalâtın münasip vasıtalarla (vagon, kamyon, vapur veya uçak ilâh.) sevkini temine teşebbüs edebileceklerdir. Bu hususta Yüksek Âkîd Taraflar, mezkûr nakil vasıtalarını temin etmeye çalışacaklar ve bilhassa lüzumlu serbest geçiş vesikaları vermek suretiyle bu nakil vasıtalarının seyrüseferine müsaade edeceklerdir.

Bu nakil vasıtaları keza :

- a) 140 ncü maddede derpiş olunan Merkezî İstihbarat Ajansı ile 136 ncü maddede derpiş olunan millî bürolar arasında teati olunacak muhaberâtın, listelerin ve raporların;
- b) Hamî Devletin, Beynelmilel Kızılhaç Komitesinin veya enternelere yardımda bulunan diğer her hangi bir teşekkülünün enterneler hakkında gerek bizzat kendi murahasalarıyla gerek ihtilâfa dâhil Taraflarla teati edecekleri muhaberât ve raporların;

Sevkinde de kullanılabilir.

İşbu hükümler, ihtilâfa dâhil her hangi bir Tarafın, tercih ederse, başka nakliyat tertip etmek ve mutabık kalınacak şartlar altında serbest geçiş vesikaları vermek hususundaki hakkını hiçbir vechile tahdit ve takyit edemez.

Mezkûr nakil vasıtalarının istimalinden tevellüt edecek masraflar, irsalâtın ehemmiyeti ile mütenasip olarak, bu hizmetlerden tebaaları istifade eden ihtilâfa dâhil Taraflara ait olacaktır.

Madde — 112.

Enternelere gönderilen ve enternelerin gönderdikleri muhaberâtın sansürü kabil olduğu kadar en kısa bir zamanda yapılacaktır.

Enternelere gönderilen irsalâtın muayenesi, ihtiva ettikleri istihlâk maddelerinin muhafazasını ihlâl edecek şartlar altında yapılmıyacak ve mürselünileyhin veya mürselünileyh tarafından tevkiil edilen bir arkadaşının muvacehesinde vukubulacaktır. Ferdî veya kolektif irsalâtın enternelere tevdiî sansür müşkülâtı bahanesile tehir edilemez.

İhtilâfa dâhil Tarafların, askerî veya siyasi sebeplerle koyacakları muhabere memnuiyeti ancak muvakkat mahiyette olacak ve kabil olduğu kadar kısa bir müddete inhisar edecektir.

Madde — 113.

Zilyed devletler, enternelere gönderilen veya enternelerden çıkan bilcümle vasiyetname, vekâletname veya sair her türlü vesaikın hamî devlet veya 140 ncü maddede derpiş olunan Merkez Ajansı vasıtasıyla veya icabeden diğer vasıtalarla sevk ve irsalî hususunda, mâkul bütün kolaylıkları temin eyliyeceklerdir.

Her halde Zilyed devletler, enternelere bu vesaikın usulüne tevfikân tanzim ve tasdikı işini kolaylaştıracaklardır; bilhassa enternelerin bir hukukçu ile istişarede bulunmalarına müsaade edeceklerdir.

Madde — 114.

Zilyed devlet, enternelere, mallarını idare edebilmeleri için, mer'î enternöman rejimi ve kanunlar ile telifi kabil bilcümle kolaylıkları göstereceklerdir. Zilyed devlet bu hususta enternelerin müstacel hallerde ve şartlar imkân veriyorsa, enternöman yerinden çıkmalarına müsaade edecektir.

Madde — 115.

Bir enterne, herhangi bir mahkemede, ne olursa olsun, dahili dâva edilirse, zilyed devlet, alâkadarın talebi üzerine, mahkemeyi mevkuhiyetinden haberdar edecek ve dâvasının hazırlığı ve rüyeti veya mahkemece verilecek herhangi bir kararın infazı hususlarında, enterne edilmesinden dolayı hiçbir zarara uğramaması için kanunun çerçevesi dâhilinde icabeden bilcümle tedbirlerin alınmasına itina edecektir.

Madde — 116.

Her enterne, başta yakınlarının ziyaretleri olmak üzere, muntazam fâsılalarla ve kabil olduğu kadar sık ziyaretler kabul etmeye mezun kılınacaktır.

Müstacel hallerde ve imkân nispetinde, bilhassa bir akrabanın vefatı veya ağır hastalığı halinde enterneye ailesi nezdine gitmek müsaadesi verilecektir.

Fasıl : IX

Cezai ve inzibati müeyyideler

Madde — 117.

İşbu fasıl hükümleri mahfuz kalmak üzere, enterne edilme sırasında suç işliyecek enterneler hakkında üzerinde buldukları topraklarda mer'î kanunların tatbikına devam olunacaktır.

Enterne edilmemiş şahıslar tarafından işlendiği takdirde mücazâtı mucip görülmediği halde enterneler tarafından işlendiği zaman kanunlar, nizamnameler veya umumi emirler mucibince cezayı müstelzim addedilen hareketler, ancak inzibati müeyyideleri intaç edebilir.

Bir enterne, aynı vakadan ve aynı ittiham unsurundan dolayı ancak bir defa tecziye olunabilir.

Madde — 118.

Mahkemeler veya makamlar, cezayı tâyin ederken, maznunun zilyed devlet tebaası olmadığını en geniş imkân nispetinde nazarı itibara alacaklardır. Mezkûr mahkeme veya makamlar, enternenin maznun bulunduğu suç için derpiş olunan cezayı hafifletmekte serbest olacaklar ve bu hususta, bu suç için asgarî cezaya riayet etmekle mükellef bulunmayacaklardır.

Gün ışığı almıyan yerlere hapis ve umumiyet itibariyle her şekilde eza ve cefa memnudur.

Ceza gören enterneler, kendilerine verilen inzibati veya adli cezaları çektikten sonra, diğer enternelerden başka türlü muameleye tâbi tutulmayacaklardır.

Bir enternenin duçar olacağı ihtiyati mevkuhiyetin müddeti, kendisine hürriyeti selbedici mahiyette verilecek her türlü inzibati veya adli cezalardan indirilecektir.

Enterne komiteleri, vekilleri buldukları enternelere karşı tevessül olunacak her türlü adli takibattan ve bunların neticelerinden haberdar edilecektir.

Madde — 119.

Enternelere tatbik olunacak inzıbatı cezalar şunlardır :

1. 95 nci maddede derpiş olunan ücretin yüzde ellisine kadar ve otuz günü aşmayacak bir devre için para cezası,
2. İşbu Sözleşmede derpiş edilen ücrete zamimeten temin olunan istifadelerin ilgası,
3. Günde iki saati aşmayan ve enternöman yerinin bakımını istihdaf eden angaryalar,
4. Mevkufiyetler.

Hiçbir halde inzıbatı cezalar gayriinsani, dürüş veya enternelerin sıhhati için tehlikeli mahiyette olamaz. Inzıbatı cezalar, enternelerin yaşını, cinsiyetlerini ve sıhhi vaziyetlerini göz önünde bulunduracaktır.

Aynı cezanın müddeti, bir enterne kendi hakkında karar verilirken, birbiriyle münasebettar olsun olmasın, inzıbaten mütaaddit vakalardan mesul olsa dahi, devamlı surette âzami otuz günü asla tecavüz edemez.

Madde — 120.

Firar eden ve tekrar yakalanan ve firara teşebbüs eden enterneler, bu hareketlerinden dolayı, tekerrür vâkı olsa dahi, ancak inzıbatı ceza görebilirler.

118 nci maddenin üçüncü bendi hilâfına olarak, firardan veya firara teşebbüsten dolayı ceza gören enterneler hususi bir nezaret rejimine tâbi tutulabilirler; şu şartla ki bu rejim sıhhi vaziyetlerini ihlâl etmeyecek, bir enternöman yerinde çekilecek ve işbu Sözleşme ile kendilerine verilen teminattan hiçbirinin ilgasını tazammun etmeyecektir.

Bir firarda veya firara teşebbüste iş birliği yapmış olan enterneler, bu yüzden ancak inzıbatı cezaya uğrıyabilirler.

Madde — 121.

Bir enterne, firar esnasında işlediği suçtan dolayı mahkemeye verilirse, firar veya firara teşebbüs hâdisesi, mükerrer dahi olsa, esbabı müşeddededen addedilmeyecektir.

İhtilâfa dâhil Taraflar, bir enterne tarafından işlenen suçun, bilhassa firar veya firara teşebbüsle alâkalı hâdiselerde, inzıbatı olarak mı yoksa adli olarak mı tecziyesi icabettiğini takdir ederken, salâhiyetli makamların müsamaha göstermelerine itina eyliyeceklerdir.

Madde — 122.

Inzıbata aykırı bir suç teşkil eden vakalar derhâl tahkikata mevzu teşkil edecektir. Bilhassa firar veya firara teşebbüs hususunda böyle olacak ve yakalanan enterne kabil olduğu kadar kısa bir zamanda salâhayetli makamlara teslim edilecektir.

Bilcümle enterneler için, inzıbatı suçlarda ihtiyati mevkûfiyet asgari hadde indirilecek ve 14 günü tecavüz eylemeyecektir. Bütün hallerde, ihtiyati mevkûfiyet müddeti, kendisine hürriyeti selbedici mahiyette verilecek cezadan tenzil olunacaktır.

124 ncü ve 125 nci maddelerin hükümleri, inzıbatı suçtan dolayı ihtiyaten mevkuf tutulan enternelere tatbik edilecektir.

Madde — 123.

Mahkemelerin ve üst makamların salâhiyetine hâlel gelmeksizin, inzıbatı cezalara, ancak enternöman yerinin kumandanı veya inzıbatı salâhiyetini kullanmaya tevkil ettiği mesul bir subay veya memur tarafından hükmolunur.

Inzıbatı bir cezaya hükmolunmadan evvel maznun enterne, kendisine isnat olunan suçlardan sarahatle haberdar edilecektir. Enterneye, hattı hareketini muhik göstermek, kendisini müdafaa

etmek, şahitler dinletmek ve lüzumu halinde ehliyetli bir tercümanın müzaharetine müracaat eylemek müsaadesi verilecektir. Karar, maznunun ve enterneler komitesinin bir âzası muvacehesinde tefhim olunacaktır.

İnzibati kararlar bu kararın icrası arasında bir aydan fazla bir müddet geçmiyecektir.

Bir enterne inzibati yeni bir cezaya uğrarsa, cezalardan birinin müddeti on gün veya daha fazla olduğu takdirde, cezalardan her birinin infazı en az üç günlük bir fâsıla ile ayrılacaktır.

Enternöman yerinin kumandanı, verilecek inzibati cezaların bir defterini tutacak ve bu defter hamî devlet mümessillerinin emrine âmade tutulacaktır.

Madde — 124.

Hiçbir halde enterneler, inzibati cezalar çekmek için ceza müesseselerine (hapisane, ıslahane, kürek cezası çekilen yerler, ilâh.) nakledilemezler.

İnzibati cezaların çekileceği mahaller, hıfzıssıhha icaplarına uygun olacak ve bilhassa kâfi yatak malzemesini muhtevi olacaktır; tecziye edilen enternelerin temiz bir halde bulunabilmelerine imkân verilecektir.

Enterne edilen ve inzibati bir ceza çekmekte olan kadınlar, erkeklerinkinden ayrı mahallerde mevkuf tutulacaklar ve doğrudan doğruya kadınların nezreti altına konulacaklardır.

Madde — 125.

İnzibaten tecziye edilen enternelerin her gün idman yapmalarına ve en az iki saat açık havada kalmalarına müsaade olunacaktır.

Bu enternelere, kendi talepleri üzerine, günlük tıbbi muayeneye gitmeleri için müsaade verilecektir; enterneler, sıhhi vaziyetlerinin icap ettirdiği tedaviyi görecekler ve, lüzumu halinde, enternöman yerinin revirine veya bir hastaneye sevk olunacaklardır.

Bu enternelerin okuyup yazmalarına, ve keza mektup göndermelerine ve almalarına müsaade edilecektir. Buna mukabil, paketler ve gönderilen paralar onlara ancak cezanın hitamında verilebilir; buna intizaren, paketler ve paralar enterneler komitesine emanet edilecek ve komite de bu paketlerde bulunan çürüyebilecek istihlâk maddelerini revire tevdi eyliyecektir.

İnzibaten tecziye edilen hiçbir enterne 107 nci ve 143 ncü madde hükümlerinden istifade eylemekten mahrum edilemez.

Madde — 126.

71 ilâ 76 nci (dâhil) maddeler, zilyed devletin millî topraklarındaki enternelere karşı girişilen takibatta da, kıyas yolu ile tatbik olunacaktır.

Fasıl : X

Enternelerin nakli

Madde — 127.

Enternelerin nakli daima insani bir tarzda yapılacaktır. Umumi kaide olarak buna şimendiferle veya diğer nakil vasıtalarıyla tevessül olunacak ve en az, zilyed devlete ait asker kıtalarının yer değiştirmelerinde istifade ettikleri şartlar altında vukubulacaktır. Şayet istisnaen, nakiller yaya olarak yapılacaksa, ancak enternelerin bedenî vaziyetleri buna müsait olduğu takdirde vukubulacak ve onlara hiçbir halde fazla yorgunluklar tahmil etmiyecektir.

Zilyed devlet, enternelere nakilleri sırasında sıhhatlerini idame için içecek su ve kâfi miktarda, vasıfta ve nevide gıda vereceği gibi, münasip elbise ve sığınak ve lüzumlu tıbbi müdavayı da temin

veyliyecektir. Zilyed devlet, enternelerin nakilleri esnasında emniyetlerini sağlamak için bilcümle faydalı ihtiyat tedbirlerini alacak ve nakledilen enternelerin, hareketten evvel, tam bir listesini tanzim edecektir.

Hasta, yaralı veya mâlûl enterneler, ve keza, loğusa kadınlar seyahat yüzünden sıhhatleri muhtel olabileceği müddetçe nakledilmeyeceklerdir; meğher ki emniyetleri bunu mutlak surette icabet-tirsin.

Harb cephesi bir enternöman yerine yaklaştığı takdirde, enterneler ancak nakilleri kâfi emniyet şartları altında yapılabilirse veya oldukları yerde kalmaları nakledilmelerinden daha fazla tehlikeyi mucip olacaksa, nakledileceklerdir.

Zilyed devlet, enternelerin nakline karar verirken, bilhassa vatanlarına iade veya ikametgâhlarına avdet güçlüklerini artırmamak bakımından menfaatlerini göz önünde bulunduracaktır.

Madde — 128.

Bir nakil halinde, enterneler resmen hareketlerinden ve yeni posta adreslerinden haberdar edileceklerdir; bu haber onlara zatî eşyalarını ihzar ve ailelerine keyfiyeti hükümlerini içine zamanında verilecektir.

Enternelerin şahsi eşyalarını, muhaberatını ve adreslerine gelen paketleri beraberlerinde götürmelerine müsaade edilecektir. Nakil şartları icabettirdiği takdirde bu zatî eşyanın ağırlığı azaltılabilirse de hiçbir halde enterne başına yirmi beş kilodan aşağı indirilemez.

Enternelerin eski enternöman yerlerine gönderilecek muhaberat ve paketler derhal kendilerine irsal olunacaktır.

Enternöman yerinin kumandanı, enterneler komitesiyle anlaşarak, enternelerin kolektif mallarını ve işbu maddenin ikinci bendi mucibince vâkı olacak tahdit sebebiyle beraberlerinde götüremedikleri zatî eşyanın naklini temin için lüzumlu tedbirleri alacaktır.

Fasl : XI.

Vefat

Madde — 129.

Enterneler vasiyetnamelerini mesul makamlara tevdi edebilirler. Bu makamlar vasiyetnameleri muhafaza edeceklerdir. Enternelerin vefatı halinde bu vasiyetnameler enterneler tarafından gösterilen şahıslara süratle irsal olunacaktır.

Her enternenin vefatı bir doktor tarafından tesbit edilecek ve vefatın sebeplerini ve hangi şartlar altında vukubulduğunu müş'ir bir rapor tanzim edilecektir.

Usulüne tevfiқан teşçil edilmiş resmî bir ölüm ilmühaberi enternöman yerinin bulunduğu topraklarda mer'i nizamata göre tanzim olunacak ve bunun musaddak bir sureti hami devlete ve keza 140 ncı maddede derpiş edilen Merkez Ajansına süratle gönderilecektir.

Madde — 130.

Zilyed makamlar, esarete bulunurken vefat eden enternelerin şerefli bir surette ve mümkünse mensup oldukları dinin merasimiyle gömülmelerine, mezarlarına hürmet edilmesine, bu mezarların münasip bir şekilde muhafazasına ve daima bulunabilecek bir tarzda işaretlendirilmesine itina edeceklerdir.

Vefat eden enterneler, kolektif bir mezarı zaruri kılan haller müstesna olmak üzere, ayrı ayrı gömüleceklerdir. Cesetler ancak mücbir hıfzassıhha sebepleriyle veya müteveffanın dini icabı olarak veyahut da böyle bir arzu izhar etmişse yakılabilir. Ceset yakıldığı takdirde bu keyfiyet, enternelerin ölüm ilmühaberine sebepleri gösterilerek kaydolunacaktır. Küller, zilyed makamlar

tarafından itina ile muhafaza olunacak ve müteveffanın yakın akrabalarına, şayet böyle bir talepte bulunurlarsa, kabil olduğu kadar süratle tevdi edilecektir.

Zilyed devlet, vefat eden enternelere ait mezarların listelerini mensup oldukları devletlere, ahval ve şerait müsaade eder etmez ve en geç muhasamatın hitamında, 136 ncı maddede derpiş edilen istihbarat büroları vasıtasıyla isal edecektir. Vefat eden enternelerin teşhis ve mezar yerlerinin sıhhatle tâyin edilebilmesi için lüzumlu bütün izahat bu listelerde verilecektir.

Madde — 131.

Bir enternenin bir nöbetçi veya diğer bir enterne veya başka her hangi bir şahıs tarafından öldürülmesi veya ağır surette yaralanması veya bunun böyle olduğundan şüphe edilmesi halinde ve keza sebebi bilinmiyen her vefat hâdisesi vukuunda, zilyed devleti derhal resmî tahkikat açacaktır.

Bu hususta, hamî devlete derhal tebligatta bulunulacaktır. Her şahidin ifadesi alınacak, bu ifadeleri ihtiva eden bir rapor hazırlanarak mezkûr devlete tevdi olunacaktır.

Şayet tahkikat neticesinde bir veya mütaaddit şahısların mücrimiyeti sâbit olursa, zilyed devlet mesul veya mesuller hakkında adlî takibat yapılması için bilcümle tedbirleri alacaktır.

Fasıl : XII

Tahliye, vatana iade ve bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılma

Madde — 132.

Her hangi enterne bir şahıs, enterne edilmeyi mucip olan sebepler zâil olur olmaz, zilyed devlet tarafından tahliye olunacaktır.

Bundan maadâ, ihtilâfa dâhil Taraflar, bâzı zayıf enternelerin ve bilhassa çocukların, gebe kadınların ve süt çocuklarıyla annelerinin, ve küçük yaşta çocukların, yaralıların ve hastaların veya uzun müddet esarete kalmış enternelerin tahliyesi, vatanlarına iadesi, ikametgâhlarına avdeti veya bitaraf bir memlekette hastaneye yatırılması için, muhasamat esnasında anlaşmalar akdine çalışacaklardır.

Madde — 133.

Enterne edilme, muhasamatın sonunda kabil olduğu kadar süratle nihayet bulacaktır.

Maahaza, ihtilâfa dâhil bir Tarafın topraklarında, munhasıran inzıbatı olmıyan bir cezayı müstelzim suçlardan dolayı cezai takibat altında bulunan enterneler, takibatın sonuna kadar, ve icabında ceza bitinceye kadar, alıkonulabileceklerdir. Keza, daha önce hürriyeti münselip bir cezaya uğramış olanlar da aynı muameleye tâbi tutulabileceklerdir.

Muhasamatın veya işgalin hitamında, dağılmış olan enterneleri aramak üzere, alâkalı devletlerle zilyed devlet arasında bir anlaşma yapılarak komisyonlar kurulacaktır.

Madde — 134.

Yüksek Âkîd Taraflar, muhasamatın veya işgalin hitamında, bütün enternelerin en son ikametgâhlarına avdetlerini temine veya vatanlarına iadelerini teshile gayret edeceklerdir.

Madde — 135.

Zilyed devlet, serbest bırakılacak enternelerin, enterne edildikleri zaman ikamet etmekte oldukları yerlere avdet masraflarını veya seyahatleri sırasında veya açık denizde yakalanmışlarsa,

seyahatlerini ikmal etmelerine veya hareket noktalarına dönmelerine imkân vermek için lüzumlu masrafları deruhde edecektir.

Şayet zilyed devlet, nizami ikametgâhı evvelce kendi topraklarında olan tahliye edilmiş bir enternenin o topraklarda ikametine müsaade etmezse, bu enternenin vatanına iadesi masraflarını tediye eyliyecektir. Maamafih enterne, kendi mesuliyeti altında veya tâbii bulunduğu hükümette mutavaat için memleketine dönmeyi tercih ederse, zilyed devlet bu masrafları kendi toprağı haricinde ödemiye mecbur değildir. Zilyed devlet, bizzat isteğile enterne edilmiş olan bir enternenin vatanına dönmesi masraflarını da ödemiye mecbur olmayacaktır.

Eğer enterneler, 45 nei madde mucibince nakledilirlerse, onları nakleden devletle kabul eden devlet her birine bu masraflardan düşen hisse üzerinde anlaşacaklardır.

Bu hükümler, ihtilâfa dâhil Taraflar arasında düşman elinde bulunan tebaalarının mübadelesi ve vatanlarına iadesi hakkında akdolunabilecek hususi anlaşmaları ihlâl edemez.

Kısım : V

İstihbarat büroları ve merkez ajansı

Madde — 136.

Bir ihtilâfın daha bidayetinde ve bilcümle işgal hallerinde, ihtilâfa dâhil Taraflardan her biri, elinde bulundurduğu himaye gören şahıslar hakkında malûmat alıp vermeye memur resmî bir büro tesis edecektir.

İhtilâfa dâhil Taraflardan her biri, yakalanatı iki haftadan fazla olan, mecburi ikamete memur edilen veya enterne olunan her mazharı himaye şahıs aleyhinde aldığı tedbirlere dair mezkûr istihbarat bürosuna en kısa bir zamanda malûmat verecektir. Bundan maada, zilyed devlet, bu himaye gören şahısların nakil, tahliye, vatanlarına iade, firar, hastaneye yatırılma, doğurma ve vefat gibi, vaziyetlerinde vukubulacak değişiklikler hakkında da mezkûr büroya süratle malûmat verilmesiyle ilgili servislerini vazifelendirecektir.

Madde — 137.

Millî istihbarat bürosu, himaye gören şahıslar hakkındaki malûmatı, bu şahısların tabî oldukları devlete ve topraklarında ikametgâhlarının bulunduğu memlekete bir taraftan hamî devletler ve diğer taraftan 140 ncı maddede derpiş edilen Merkez Ajansı vasıtasile müstacelen ve en seri vasıtalarla isal edecektir. Bürolar keza, himaye gören şahıslar hakkında kendilerinden yapılacak bilcümle taleplere cevap vereceklerdir.

İstihbarat büroları, verilmesinin alâkalı şahıs veya ailesi için zararlı olabileceği haller müstesna olmak üzere, himaye gören şahıslara ait malûmatı göndereceklerdir. Bu takdirde dahi, mezkûr malûmatı Merkez Ajansına vermemezlik edemiyeceklerdir. Merkez Ajansı, ahval ve şeraitten haberdar edilmiş bulunacağından, 140 ncı maddede gösterilen lüzumlu ihtiyat tedbirlerini alacaktır.

Bir büro tarafından yapılacak tahriri tebligat bir imza veya bir mühür ile tasdik edilmiş olacaktır.

Madde — 138.

Millî istihbarat bürosu tarafından alınan ve verilen malûmat, himaye gören şahsın sıhhatle teşhisini ve ailesine süratle haber verilmesini mümkün kılacak tarzda olacaktır. Bu malûmat, her şahıs için en az soy adını, kendi adını, doğum yerini ve tam olarak tarihini, milliyetini, son ikametgâhını, alâmeti farikalarını, baba adını ve annenin soyadını, mezkûr şahıs hakkında alınan tedbirlerin tarihini ve mahiyetini, ve keza bu tedbirlerin alındığı yeri, muhaberatın kendisine hangi adrese gönderilebileceğini ve keyfiyetten haberdar edilmesi lâzımgelen şahsın adı ve adresini ihtiva edecektir.

Keza, hasta veya ağır yaralı enternelerin sıhhi vaziyetleri hakkında muntazaman ve kabilse her hafta malûmat verilecektir.

Madde — 139.

Millî İstihbarat Bürosu bundan maada, 136 ncı maddede istihdaf olunan mazharı himaye şahısların bilhassa vatanlarına iade, tahliye, firar veya vefatları sırasında bıraktıkları kıymetli zatî eşyayı toplamak ve doğrudan doğruya ve icabı halinde Merkez Ajansı vasıtasıyla alâkadarlara göndermekle de muvazzaf olacaktır. Bu eşya, büro tarafından mühürlenmiş paketler içinde gönderilecek; bu paketlere, eşyanın ait olduğu şahısların hüviyetlerini sarahatle tesbit eden vesikalar ve keza paketin tam bir müfredat cetveli ilsak olunacaktır. Bütün bu neviden eşyanın ahzı ve irsali tafsilâtı olarak defterlere kaydedilecektir.

Madde — 140

Himaye gören şahıslar ve bilhassa enterneler için, bir bitaraf memlekette, Merkez İstihbarat Ajansı tesis edilecektir. Beynelmilel Kızılhaç Komitesi, lüzum görürse, alâkalı devletlere, bu ajansın teşkilini teklif edecektir. Bu ajans, harb esirlerine yapılacak muameleye mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 123 ncü maddesinde derpiş edilenin aynı olabilir.

Merkez ajansı, resmî veya hususi yollarla, elde edebileceği 136 ncı maddede derpiş edilen mahiyetteki bütün malûmatı temerküz ettirmeye memur kılınacaktır. Mezkûr ajans bu malûmatı, verilmesinin alâkalı şahıslar veya aileleri için zararlı olabileceği haller müstesna olmak üzere, alâkalı şahısların menşe memleketine veya ikamet ettikleri memlekete kabil olduğu kadar süratle isal edecektir. Bu irsalâtı yapmak için, ihtilâfa dâhil Taraflardan mâkul her türlü kolaylıkları görecektir.

Yüksek Âkîd Taraflar, ve bilhassa Merkez Ajansının hizmetlerinden tebaası müstefit olan devletler mezkûr ajansa muhtaç olabileceği malî müzaharete bulunmaya davet edilir.

Yukarıki hükümler, Beynelmilel Kızılhaç Komitesinin ve 142 ncı maddede zikrolunan yardım cemiyetlerinin insani faaliyetlerini takyit edici mahiyette bir tefsire uğramıyacaktır.

Madde — 141.

Millî istihbarat büroları ve Merkez İstihbarat Ajansı, bilcümle posta muafiyetinden ve keza 110 ncü maddede derpiş olunan muafiyetlerden ve, kabil olduğu nispette, telgraf muafiyetinden ve hiç değilse ehemmiyetli surette ücret tenzilâtından istifade edecektir.

BAP : IV

Sözleşmenin İcrası

KISIM : I

Umumi Hükümler

Madde — 142.

Zilyed devletler, kendi emniyetlerini teminat altına almak veya mâkul diğer her türlü icapları karşılamak için zaruri gördükleri tedbirler mahfuz kalmak üzere, dinî teşekküllere, yardım cemiyetlerine, ve himaye gören şahıslara yardımda bulunacak diğer her hangi bir teşekküle en iyi hüsnükâbulü göstereceklerdir. Bunlara ve usulü veğhile tâyin edilmiş murahasalarına, himaye gören şahısları ziyaret, yardımları tevzi ve membaı ne olursa olsun talim ve terbiyeye, vakit geçirmeye veya dine

mütaallik malzemeyi keza tevzi, veya enternöman yerleri içinde eğlenceler tertip etmek için icap eden bilcümle kolaylıkları göstereceklerdir. Yukarda zikrolunan cemiyetler ve teşekküller, gerek zilyed devletin toprağında gerek diğer bir memlekette teessüs edebilecekleri gibi beynelmilel bir mahiyeti de haiz olabilirler.

Zilyed devlet, kendi topraklarında ve kendi kontrolü altında, murahhaslarının faaliyette bulunmalarına müsaade edeceği cemiyetlerin ve teşekküllerin adedini tahdit edebilir; şu şartla ki böyle bir tahdit, himaye gören bütün şahıslara müessir ve kâfi yardımda bulunulmasına mâni olmasın.

Beynelmillel Kızılhaç Komitesinin bu sahadaki hususi vaziyeti her zaman tanınacak ve saygı görecektir.

Madde — 143.

Hami devletlerin mümessilleri veya murahhasları, himaye gören şahısların bulunduğu her yere, ve bilhassa enternöman, mevkufiyet ve iş yerlerine gitmeye mezun olacaklardır.

Bunlar, himaye gören şahıslarca kullanılan bütün mahallere girebilecekler ve onlarla, şahitsiz ve icabediyorsa, bir tercüman delâletiyle görüşebileceklerdir.

Bu ziyaretler, ancak mücbir askerî zaruretler dolayısıyla ve yalnız istisnai ve muvakkat mahiyette olarak yasak edilebilir. Ziyaretlerin sıklığı ve devamı tahdit olunamaz.

Hami devletlerin mümessilleri veya murahhasları, ziyaret edecekleri yerlerin intihabında tamamiyle serbest bırakılacaklardır. Zilyed veya şağil devletle, hamî devlet ve icabı halde, ziyaret edilecek şahısların menşei devleti, bu ziyaretlere enternelerin vatandaşlarının da iştirak etmesi için aralarında anlaşabilirler.

Beynelmillel Kızılhaç Komitesinin murahhasları, aynı imtiyazlardan istifade edeceklerdir. Bu murahhasların tâyini, icrayı faaliyet edecekleri topraklar hangi devletin idaresi altında bulunuyorsa, o devletin tasvibine arz olunacaktır.

Madde — 144.

Yüksek Âkîd Taraflar, işbu Sözleşme esaslarının bütün halkça bilinmesini teminen, Sözleşme metnini sulh zamanında ve harb zamanında kabil olduğu kadar geniş bir surette yaymayı ve bilhassa bunun öğretimini askerî ve mümkünse sivil tedrisat programlarına ithal etmeyi taahhüt ederler.

Sivil ve askerî makamlarla zabıta makamları veya harb zamanında, himaye gören şahıslara karşı mesuliyetler deruhde edecek olan diğer makamlar, Sözleşme metnini ellerinde bulunduracaklar ve hükümlerinden bilhassa malûmattar olacaklardır.

Madde — 145.

Yüksek Âkîd Taraflar, işbu Sözleşmenin resmî tercümelerini, ve keza Sözleşmenin tatbikını teminen kabul edecekleri kanunları ve nizamnameleri İsviçre Federal Meclisi vasıtasıyla, ve muhasamat esnasında da, hamî devletler vasıtasıyla birbirlerine tebliğ edeceklerdir.

Madde — 146.

Yüksek Âkîd Taraflar, aşağıdaki maddede tâyin edilen işbu Sözleşmeyi vahim surette ihlâl eden hareketlerden birini irtikâp eyleyen veya irtikâp etmek emrini veren şahıslara tatbik olunacak münasip cezai müeyyideleri tesbit için lüzumlu bilcümle teşriî tedbirleri almayı taahhüt ederler.

Her Âkîd Taraf, bu vahim ihlâl hareketlerinden birini irtikâp etmek veya irtikâp etmek emrini vermekle maznun şahısları aramaya mecburdur; ve bunları, milliyetleri ne olursa olsun, bizzat kendi mahkemesine sevkedecektir. Âkîd Taraflardan her biri, şayet tercih ederse ve bizzat kendî mevzuatında derpiş edilen şartlara göre, bu şahısları takibatla alâkadar diğer Âkîd bir Tarafa da berayı mu-

hakeme teslim edebilir; yeter ki, bu Âkîd Taraf mezkûr şahıslar aleyhinde kâfi cürüm delâiline mâlik bulunsun.

Her Âkîd Taraf, aşağıdaki maddede derpiş olunan vahim ihlâl hareketlerinden maada işbu Sözleşme hükümlerine muhalif diğer hareketleri durdurmak için de icabeden tedbirleri alacaktır.

Bilcümle ahvalde maznunlar, harb esirlerine yapılacak muameleye mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 105 nci ve mütaakıp maddelerinde derpiş edilenlerden aşağı olmamak üzere muhakeme usulü ve müdafaa serbestisi teminatından istifade edeceklerdir.

Madde — 147.

Yukardaki maddede istihdaf olunan vahim ihlâl hareketleri, Sözleşme ile himaye edilen şahıslara ve bu şahısların mallarına karşı irtikâp edildiği takdirde, aşağıdaki hareketlerden biridir: Kasden adam öldürmek, biyolojik tecrübeler de dâhil olmak üzere işkence ve gayriinsani muameleler, kasden azap vermek veya beden bütünlüğünü veya sıhhati vahim surette ihlâl etmek, gayri kanuni tehcir veya nakil, gayrikanuni tevkif, himaye gören bir şahsı düşman devletin silâhlı kuvvetlerinde hizmet görmeye mecbur etmek veya işbu Sözleşme hükümleri mucibince nizamen ve bitarafane muhakeme edilmek hakkından mahrum eylemek, rehine almak, askerî icapların haklı kılmadığı, gayri meşru ve keyfi büyük ölçüde mal tahribatı ve mal tesahübü.

Madde -- 148.

Hiçbir Âkîd Taraf, yukarıki maddede derpiş edilen ihlâl edici hareketlerden dolayı bizzat kendisine veya Âkîd Taraflardan diğer birine terettüp edecek mesuliyetten ne kendi kendini ne de diğer bir Âkîd Tarafı tebriye edemez.

Madde — 149.

İhtilâfa dâhil Taraflardan birinin talebi üzerine, Sözleşmenin ihlâl edildiğine dair yapılacak her iddia hususunda, alâkalı Taraflar arasında tesbit olunacak usul dairesinde tahkikat açılacaktır.

Şayet tahkikatta takip olunacak usul hakkında itilâf hâsil olmazsa, Taraflar, takip edilecek usulü kararlaştırmak üzere bir hakem intihabında anlaşacaklardır.

İhlâl keyfiyeti bir kere tesbit edildikte, ihtilâfa dâhil Taraflar buna bir nihayet verip mümkün olan süratle tenkiline geçeceklerdir.

KISIM : II

Nihai hükümler

Madde — 150.

İşbu Sözleşme Fransızca ve İngilizce olarak tanzim edilmiştir. Her iki metin de aynı derecede muteberdir.

İsviçre Federal Meclisi Sözleşmenin Rusça ve İspanyolca resmî tercümelerini yaptıracaktır.

Madde — 151.

Bugünkü tarihi taşıyacak olan işbu Sözleşme, Cenevre'de 21 Nisan 1949 da açılan konferansta temsil edilen devletler adına 12 Şubat 1950 ye kadar imzalanabilir.

Madde — 152.

İşbu Sözleşme kabil olduğu kadar süratle tasdik edilecek ve musaddak suretler Berne'ye tevdi olunacaktır.

Her musaddak suretin tevdiinde bir zabıt tutulacak ve İsviçre Federal Meclisi, bu zaptın aslına mutabık suretini, adlarına Sözleşme imzalanmış olan veya ilhakları tebliğ edilmiş bulunan bütün devletlere tevdi eyliyecektir.

Madde — 153.

İşbu Sözleşme, en az iki musaddak suretin tevdiinden altı ay sonra meriyete girecektir.

Müteakıben, her Yüksek Âkîd Taraf için kendine ait musaddak suretin tevdiinden altı ay sonra meriyete girecektir.

Madde — 154.

Kara harblerinin kanunlarına ve örf ve âdetlerine mütedair, 29 Temmuz 1899 tarihli olsun 18 Ekim 1907 tarihli olsun, La Haye Mukavelesiyle bağlı bulunan ve işbu Sözleşmeye iştirak eden devletler arasındaki münasebetlerde işbu Sözleşme mezkûr La Haye Mukavelelerine müzeyyel Nizamnamenin II nei ve III ncü kısımlarını itmam edecektir.

Madde — 155.

İşbu Sözleşme, meriyete girdiği tarihten itibaren, adına imzalanmadığı devletlerin iltihakına açık bulunacaktır.

Madde — 156.

İltihaklar tahriri olarak İsviçre Federal Meclisine bildirilecek ve mezkûr Meclisin eline vardık-tan altı ay sonra muteber olacaktır.

İsviçre Federal Meclisi bu iltihakları, adlarına mukavele imzalanmış olan veya iltihakları bildirilmiş bulunan bütün devletlere iblâğ edecektir.

Madde — 157.

2 nei ve üçüncü maddelerde derpiş olunan vaziyetler, ihtilâfa dâhil Tarafların muhasamat veya işgal başlamadan evvel veya sonra tevdi edecekleri tasdiknameleri ve tebliğ eyliyecekleri iltihakları derhal muteber kılacaktır. İhtilâfa dâhil Taraflardan gelecek tasdiknamelere veya iltihaklara mütedair tebligat, İsviçre Federal Meclisi tarafından en seri vasıta ile yapılacaktır.

Madde — 158.

Yüksek Âkîd Taraflardan her biri işbu Sözleşmeyi feshedebilir.

Fesih, İsviçre Federal Meclisine tahriri olarak bildirilecektir. İsviçre Federal Meclisi, bu ihbarı bütün Yüksek Âkîd Tarafların hükümetlerine iblâğ edecektir.

Fesih, İsviçre Federal Meclisine bildirildikten bir sene sonra muteber olacaktır. Ancak, fesheden devlet bu feshi bir ihtilâfa dâhil bulunduğu esnada yaparsa, sulh akdedilmedikçe, ve her halde, işbu Sözleşme ile himaye gören şahısların serbest bırakılması, vatanlarına iadesi ve iskânları tamamlanmadıkça, fesih muteber olmayacaktır.

Feshin, sadece fesheden devlet için hükmü olabilir. Medeni Milletlerarasında müesses teamül-lerden, beşeriyet kanunlarından ve âmme vicdanının icaplarından olan devletler hukuku kaide-leri mucibince, ihtilâfa dâhil Tarafların ifaya devam etmekle mükellef oldukları vecibeler üzerinde hiçbir tesiri olamaz.

Madde — 159.

İsviçre Federal Meclisi, işbu Sözleşmeyi Birleşmiş Milletler Sekreterliğine tescil ettirecektir.

İsviçre Federal Meclisi, işbu Sözleşme hakkında alabileceği biçümle tasdikleri, iltihakları ve fe-sihleri de Birleşmiş Milletler Sekreterliğine bildirecektir.

Tasdiklanılmakal, aşağıda imzaları bulunanlar salâhiyetnamelerini tevdi ederek işbu Sözleşme-yi imzalamışlardır.

Cenevre'de, 12 Ağustos 1949 da Fransızca ve İngilizce olarak tanzim edilmiştir. Aslı, İsviçre Konfederasyonu Hazinei evrakına vaz'olunacaktır. İsviçre Federal Meclisi, Sözleşmenin musaddak bir suretini mümzi devletlerden her birine ve keza Sözleşmeye iltihak edecek devletlere gönderecektir.

Afganistan adına :

M. Osman Amiri

Arnavutluk Halk Cumhuriyeti adına :

11 nei ve 45 nei maddeler hakkında ili-
şik ihtirazi kayıtlarla : J. Malo

Arjantin adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla : Guillermo A.
Speroni

Avustralya adına :

Tasdik edilmek ihtiraz kaydiyle : Nor-
man R. Mighell

Avusturya adına :

Dr. Rud. Bluehdorn

Belçika adına :

Maurice Bourquin

Beyaz Rusya Sosyalist Soviyet Cumhuriyeti
adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla : M. Kouteını-
kov

Bolivya adına :

G. Medeiros

Brezilya adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla : Joao Pinto
Da Silva - Gen. Floriano De Lima Bray-
ner

Bulgaristan Halk Hükümeti adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla : K. B. Svetlov

Kanada adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla : Max H. Wer-
shof

Şili adına :

F. Cisternas Ortiz

Çin adına :

Wu Nan Ju

Kolombiya adına :

Rafael Rocha Schloss

Küba adına :

J. De La Luz Leon

Danimarka adına :

Georg Cohn - Paul Ipsen Bagge

Mısır adına :

A. K. Safwat

Ekuatör Adına :

Alex. Gastelu

İspanya adına :

Luis Calderon

Amerika Birleşik Devletleri adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla : John Carter Vin-
cent

Habeşistan adına :

Gachaou Zelleke

Finlândiya adına :

Reinhold Svento

Fransa adına :

G. Cahen - Salvador - Jacquinet

Yunanistan adına :

M. Pesmazoglou

Guatemala adına :

A. Dupont - Willemin

Macaristan Halk Cumhuriyeti adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla : Anna Kara

Hindistan adına :

D. B. Desai

İran adına :

A. H. Meykadeh

İrlânda Cumhuriyeti adına :

Sean Macbride

İsrail adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla : M. Kahany

İtalya adına :

Giacinto Auriti - Ettore Baistrocchi

Lübnan adına :

Mikaoui

Liechtenstein adına :

Comte F. Wilczek

Luxembourg adına :

J. Sturm

Meksika adına :

Pedro de Alba - W. R. Castro

Monako Prenslığı adına :

M. Loze

Nikaragua adına :

Tasdik edilmek ihtirazi kaydıyle : Lifschitz

Norveç adına :

Rolf Andersen

Yeni Zelanda adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla: G. R. Laking

Pakistan adına :

S. M. A. Faruki - M. G. - A. H. Shaikh

Paraguay adına :

Conrad Fehr

Holanda adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla : J. Bosch de Rosenthal

Peru adına :

Gonzalo Pizarro

Filipin Cumhuriyeti adına :

P. Sebastian

Polonya adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla: Julian Przybos

Portekiz adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla: G. Caldeira Coelho

Romanya Halk Cumhuriyeti adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla: I. Dragomir

Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik**Kıralığı adına :**

İlişik ihtirazi kayıtlarla: Robert Craigie
H. A. Strutt - W. H. Gardner

Papalık adına :

Philippe Bernardini

El Salvador adına :

R. A. Bustamante

İsveç adına :

Rikstag'ın tasvibi ve Majeste İsveç Kırâhının tasdiki kaydı ihtirazisiyle: Stefan Söderblom

İsviçre adına :

Max Petitpierre - Plinio Bolla - Colonel Div. Du Pasquier - Ph. Zutter - H. Meuli

Suriye adına :

Omar El Djabri - A. Gennaoui

Çekoslovakya adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla: Tauber

Türkiye adına :

Rana Tarhan

Ukrayna Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla: M. Bogomoletz
Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri İttihadı adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla: Gen. Slavine

Uruguay adına :

Conseiller Colonel Hector J. Blanco

Venezuela adına :

A. Posse de Rivas

Yugoslavya Halk Federal Cumhuriyeti adına :

İlişik ihtirazi kayıtlarla: Milan Ristic

Zeyil : I

Sağlık ve emniyet mıntakaları ve mahallerine mütaallik anlaşma, projesi

Madde — 1.

Sağlık ve emniyet bölgeleri munhasıran, seferî silâhlı kuvvetlere mensup yaralıların ve hastaların vaziyetini ıslaha mütaallik 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 23 ncü maddesinde, ve harb zamanında sivil şahısların himayesine mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 14 ncü maddesinde zikrolunan şahıslarla bu mıntakaların ve mahallerin teşkilâtlandırılmasına ve idaresine ve buralarda temerküz ettirilecek şahısların tedavisine memur personele tahsis olunacaktır.

Maamafih, daimî ikametgâhları bu bölgelerin içinde bulunan şahıslar buralarda ikamet etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde — 2.

Her ne sıfatla olursa olsun, bir sağlık ve emniyet mıntakasında bulunan şahıslar, ne bu mıntakanın içinde ne de dışında askerî harekâtla veya harb malzemesi istihsaliyle doğrudan doğruya alâkadar hiçbir işle meşgul olmayacaktır.

Madde — 3.

Bir sağlık ve emniyet mıntakası ihdas eden devlet bu mıntakaya, girmek veya orada bulunmak hakkını haiz olmıyan bileümle şahısların bu mıntakaya girmelerini menetmek için münasip bütün tedbirleri alacaktır.

Madde — 4.

Sağlık ve emniyet mıntakaları aşağıdaki şartları haiz olacaktır :

- a) İhdas eden devletin kontrolü altındaki toprakların ancak pek cüzi bir kısmını teşkil edecektir;
- b) İstiyab kabiliyetlerine nispetle pek az meskûn olacaktır;
- c) Her türlü askerî hedeften ve ehemmiyetli sınaî veya idarî tesisattan uzak ve mahrum bulunacaktır;
- d) Harbin sevk ve idaresinde kuvvetli bir ihtimalle ehemmiyeti olabilecek sahalarda bulunmayacaktır.

Madde — 5.

Sağlık ve emniyet mıntakaları aşağıdaki mecburiyetlere tâbi tutulacaktır:

- a) Bu bölgelerde bulunabilecek münakale yolları ve nakil vasıtaları basit bir transit için olsa da, askerî personelin veya malzemenin sevkinde kullanılmıyacaktır;
- b) Bu noktalar hiçbir halde askerce müdafaa edilmeyecektir.

Madde — 6.

Sağlık ve emniyet mıntakaları, beyaz zemin üzerine kırmızı iğri şeritlerle gösterilecektir. Bu şeritler mıntakanın çevresine ve binaların üstüne konulacaktır.

Munhasıran yaralılara ve hastalara tahsis olunan bu mıntakalar, beyaz zemin üzerine kızılhaçla da (kızılây, kızılarslan ve güneş) gösterilebilir.

Bu mıntakalar, geceleri münasip tenviratla gösterilebilir.

Madde — 7.

Daha sulh zamanında veya muhasamat başlayınca, her devlet kendi kontrolü altında bulunan topraktaki sağlık ve emniyet mıntakalarının listesini bütün Yüksek Âkîd Taraflara bildirecektir. Muhasamat sırasında ihdas edilecek her yeni mıntakadan da bunları haberdar edecektir.

Muhasım Taraf yukarda zikredilen tebligatı alır almaz, mıntaka nizamen teessüs etmiş olacaktır.

Mamafih, şayet muhasım Taraf işbu Anlaşma ile konulan bir şartın sarahaten yerine getirilmediği mütalâasında bulunursa, ret keyfiyetini mıntakanın tâbi bulunduğu Tarafa müstacelen tebliğ etmek suretiyle bu mıntakayı tanımaktan imtina edebileceği gibi tanımayı 8'nci maddede derpiş olunan kontrolün tesisine de mütevakkıf tutabilir.

Madde — 8.

Muhasım Tarafça ihdas olunan bir veya mütaaddit sağlık ve emniyet mıntakalarını tanımış olan her devletin, işbu Anlaşmada zikredilen şartların ve vecibelerin mezkûr mıntakalarda yerine getirilip getirilmediğini bir veya mütaaddit komisyonların kontrol etmesini istemek hakkıdır.

Bu hususta, hususi komisyonların âzası her zaman muhtelif mıntakalara serbestçe girecekler ve hattâ daimi olarak orada ikamet edebileceklerdir. Kontrol vazifelerini ifa edebilmeleri için kendilerine her türlü kolaylıklar gösterilecektir.

Madde — 9.

Hususi komisyonlar, işbu Anlaşma hükümlerine aykırı telâkki edebilecekleri vâkıalar müşahede ettikleri takdirde, mıntakanın tâbi olduğu devlete keyfiyeti derhal bildirecekler ve bunu düzeltmesi için kendisine âzami beş günlük bir mühlet vereceklerdir. Mıntakayı tanımış olan devleti de keyfiyetten haberdar edeceklerdir.

Şayet, bu mühletin hitamında, mıntakanın tâbi bulunduğu devlet kendisine yapılan ihtarı nazarı itibara almamış olursa, muhasım Taraf, mezkûr mıntaka hakkında, işbu Anlaşma ile bağılı bulunmadığını beyan edebilir.

Madde — 10.

Bir veya mütaaddit sağlık ve emniyet mıntakaları tesis etmiş olan devletle bu mıntakaların mevcudiyeti kendilerine tebliğ edilmiş olan devletler, 8 nci ve 9 ncu maddede zikrolunan hususi komisyonlara dâhil olabilecek şahısları bizzat tâyin edebilecekleri gibi hami devletlere veya diğer bitaraf devletlere de tâyin ettirebilirler.

Madde — 11.

Sağlık ve emniyet mıntakaları hiçbir halde, ihtilâfa dâhil Tarafların taarruzuna uğrıyamaz. İhtilâfa dâhil Taraflar bu mıntakalara her zaman riayet edeceklerdir.

Madde — 12.

Bir toprak işgal edildiği takdirde, orada bulunan sağlık ve emniyet mıntakaları, aynı suretle kullanılmıya ve riayet görmiye devam edeceklerdir.

Maahaza, şağil devlet, bu mıntakaların ciheti tahsisini, oralara kabul edilmiş olan şahısların vaziyetini temin ettikten sonra, değiştirebilir.

Madde — 13.

İşbu Anlaşma, devletlerin sağlık ve emniyet muntakalarıyla aynı gayeye tahsis edecekleri mahallere de tatbik olunacaktır.

Zeyil : II

Sivil enternelere kolektif yardımlara mütaallik nizamname projesi

Madde — 1.

Enterne komitelerinin, tevzi ile mükellef oldukları kolektif yardım irsalâtını idareten kendi enternöman yerlerine bağlı bütün enternelere, ve keza hastanelerde, veya hapisanelerde veya sair ceza müesseselerinde bulunan enternelere tevzi etmelerine müsaade olunacaktır.

Madde — 2.

Kolektif yardım irsalâtının tevzii, bu yardımda bulunanın tâlimatı mucibince ve enterne komitelerince tanzim olunan plâna tevfikân yapılabacaktır; mamafih, tıbbi yardımların tevzii, tercihan hastane sertabipleriyle mutabık olarak yapılacak ve bu sertabipler, hastanelerde ve tahaffuzhanelerde, hastaların ihtiyaçları lüzum gösterdiği nispette, mezkûr talimattan inhiraf edebileceklerdir. Bu suretle tâyin olunan çerçeve dâhilinde, bu tevziat daima âdilâne bir tarzda icra olunacaktır.

Madde — 3.

Alınan eşyanın vasfını ve miktarını muayene etmek ve yardımda bulunanlar için mufassal raporlar tanzim eylemek üzere, enterne komitelerinin âzası kolektif yardım irsalâtının geleceği enternöman yerlerine yakın garlara veya diğer muvasalat mahallerine gitmeye mezun olacaklardır.

Madde — 4.

Enterne komiteleri, kolektif yardımların kendi enternöman yerlerinin tâli ve mülhak kısımlarında talimatları mucibince yapılıp yapılmadığını muayene için icap eden kolaylıkları görecektir.

Madde — 5.

Enterne komiteleri, yardımda bulunanlara gönderilecek olan ve kolektif yardımlara (tevzi, ihtiyaç, miktarlar ilâh.) mütaallik bulunan formülleri veya sual varakalarını doldurmaya, ve keza iş müfrezelerindeki enterne komiteleri âzasına veya tahaffuzhane ve hastane sertabiplerine doldurtmaya mezun kılınacaklardır. Usulü veçhile doldurulacak olan bu formüller ve sual varakaları yardımda bulunanlara bilâmühlet irsal olunacaktır.

Madde — 6.

Enterne komiteleri, kendi enternöman yerlerindeki enternelere kolektif yardımların muntazaman tevziini temin etmek ve yeni enterne kontenjanlarının gelmesiyle hâsıl olacak melhuz ihtiyaçları

karşılama üzere kâfi miktarda kolektif yardım ihtiyatları teşkil ve muhafaza etmeye mezun olacaklardır. Bu hususta münasip antrepolara malik olacaklardır. Her antrepoda iki kilit bulunacak ve birinin anahtarı enterneler komitesinde, diğerinin anahtarları da enternöman yerinin kumandanında olacaktır.

Madde — 7.

Yüksek Akıd Taraflar ve bilhassa zilyed devletler, imkân nispetinde ve halkın iâşesine mütalâk nizamla mahfuz kalmak üzere, enternelere kolektif tevziatta bulunmak üzere kendi topaklarında yapılacak bilûmum mübayaata müsaade edeceklerdir. Keza, bu mübayaalar için yapılacak para nakillerini ve sair malî, teknik ve idari tedbirleri kolaylaştıracaklardır.

Madde — 8.

Yukardaki hükümler, enternelerin bir enternöman yerine muvasalatlarından evvel veya nakil sırasında kolektif yardımlar almak, ve keza hamî devlet mümessilleriyle Beynelmîlî Kızılhaç Komitesi veya enternelere yardımda bulunan ve bu yardımları göndermeye memur edilen diğer her hangi bir insani teşekkül mümessillerinin mezkûr kolektif yardımları münasip görecekları diğer her hangi bir vasıta ile mürselünileyhlerine tevzi etmek hususundaki haklarını nezedemez.

I. Enternöman kartı

1. Kartın ön tarafı

<u>Sivil enterneler servisi</u>		Posta ücretinden muaftır
POSTA KARTI		
Ehemmiyetlidir Her enterne, enterne edilir edilmez ve başka bir enternöman yerine veya bir hastaneye nakil dolayısıyla adresi her değişikçe bu kartı dolduracaktır. Bu kart, enternenin kendi ailesine göndermeye mezun olduğu hususi karttan ayrıdır.	Himaye gören şahıslar Hakkında istihbarat merkez ajansı Beynelmilel Kızıllaç Komitesi	

2. Kartın arka tarafı

1. Milliyet - okunaklı ve büyük harflerle yazılacaktır.		
2. Soyadı	3. Adları (tam olarak)	4. Babasının adı
.....		
5. Doğum tarihi	6. Doğum yeri	
7. Mesleki		
8. Enterne edilmeden önceki adresi		
9. Aile adresi		
.....		
*10. .... tarihte enterne edilmiştir. yahut (hastaneden, ilâh.) gelmiştir.		
*11. Sıhhi vaziyet		
.....		
12. Şimdiki adresi		
13. Tarih	14. İmza	
.....		
* Lüzumsuz olanı çizilecektir - bunlara hiçbir şey ilâve edilmeyecektir - arka taraftaki izahata müracaat.		

II. Mektup

Sivil enterneler servisi

Posta ücretinden muaftır.

.....'e
Sokak ve numara
Gideceği yer (büyük harflerle)
Eyalet veya vilâyet
Memleket (büyük harflerle)

Enternöman adresi
Doğum tarihi ve yeri
Adı ve soyadı
Gönderen :

(Mektubun eb'dı : 29×15 cm.)

III. Muhabere kartı

1.— Kartın yüz tarafı

<u>Sivil enterneler servisi</u>		Posta ücretinden muaftır	
Gönderen : Ada ve soyadı Doğum yeri ve tarihi Enternöman adresi	Posta kartı	.....'e Sokak ve numara Gideceği yer (büyük harflerle) Eyalet veya vilâyet Memleket (büyük harflerle)	

2. — Kartın arka tarafı

Tarih
.....
.....
.....
.....
.....
.....
Aneak satırlarda ve okunaklı olarak yazılacaktır.

(Muhabere kartının ebadı : 10 × 15 cm.)

Nihai Senet

Harb halinde bulunan ordulardaki yaralılarla hastaların vaziyetlerinin ıslahına mütedair 27 Temmuz 1929 tarihli Cenevre Sözleşmesini,

6 Temmuz 1906 tarihli Cenevre Sözleşmesi prensiplerinin Deniz Harbine intibak ettirilmesine mâtuף 18 Ekim 1907 tarihli X uncu La Haye Sözleşmesini,

27 Temmuz 1929 tarihinde Cenevre'de akdolunan ve harb esirlerine yapılacak muameleye mütedair olan Sözleşmeyi gözden geçirmek ve,

Sivil şahısların harb zamanında korunmasına mâtuף bir sözleşme hazırlamak üzere toplantıya çağırılan Diplomatik konferansın Nihai Senedi.

Harb halinde bulunan ordulardaki yaralı ve hastaların vaziyetlerinin ıslahı hakkındaki 27 Temmuz 1929 tarihli Cenevre Sözleşmesini,

6 Temmuz 1906 tarihli Cenevre Sözleşmesi prensiplerinin Deniz Harbine intibak ettirilmesine mâtuף 18 Ekim 1907 tarihli X neu La Haye Sözleşmesini,

27 Temmuz 1929 tarihinde Cenevre'de akdolunan ve harb esirlerine yapılacak muameleye mütedair olan Sözleşmeyi;

Gözden geçirmek ve

Sivil şahısların harb zamanında korunmasına mâtuף bir sözleşme,

Hazırlamak üzere İsviçre Federal Meclisi tarafından toplantıya çağırılan Konferans,

Stockholm'de toplanmış olan XVII nci Milletlerarası Kızılhaç Konferansı tarafından tetkik ve tasvip olunan dört Sözleşme tasarısını esas ittihaz ederek, 21 Nisandan 12 Ağustos 1949 tarihine kadar Cenevre'de müzakerelerde bulunmuştur.

Konferans, aşağıda gösterilen Sözleşmenin metinlerini kararlaştırmıştır.

I. Harb halindeki silâhlı kuvvetlerin hasta ve yaralıların vaziyetlerinin ıslahı hakkında Cenevre Sözleşmesi.

II. Denizde bulunan silâhlı kuvvetlere mensup yaralıların hastaların ve deniz kazazedelerinin vaziyetini ıslaha mâtuף Cenevre Sözleşmesi.

III. Harb esirlerine yapılacak muamele hakkında Cenevre Sözleşmesi.

IV. Harb zamanında sivillerin korunmasına mütedair Cenevre Sözleşmesi.

Metinleri Fransızca ve İngilizce olarak tesbit edilen bu Sözleşmeler işbu Senede eklenmiştir. Bu Sözleşmelerin İspanyolca ve Rusça tercümelere İsviçre Federal Meclisince yaptırılacaktır.

Konferans, keza bu Senede rapdolunan 11 karar kabul etmiştir.

Tasdiklanılmakal hükümetlerince usulü dairesinde salâhiyet verilmiş olan aşağıdaki vaziülimzalar, işbu Nihai Senedi imzalamışlardır.

Aslı ve merbut vesikaları İsviçre Federasyonu evrak mahzenine konmak üzere, 12 Ağustos 1949 tarihinde, Cenevre'de Fransızca ve İngilizce olarak tanzim edilmiştir.

Afganistan namına :

M. Osman Amiri, - N. Bammate - Mohammed Ali Chertzad.

Arnavutluk Halk Cumhuriyeti namına :

Halim Budo

Arjantin namına :

B. Llambi - Guillermo A. Speroni

Avustralya namına :

W. R. Hodgson

Avusturya namına :

Dr. Rud. Bluehdorn

Belçika namına :

Maurice Bourquin - M. Mineur - H. Adam - R. Du Moulin

Byelorusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti namına :

(Rusça ibare ve imza)

Birmanya namına :

Tun Hla Oung

Brezilya namına :

Joao Pinto Da Silva

- Bulgaristan Halk Cumhuriyeti namına :
K. B. Svetlov
- Kanada namına :
Emile Vaillancourt - Max H. Wershof
- Şili namına :
F. Cisternas Ortiz - Ramon Rodriguez
- Çin namına :
Wu Nan - Ju
- Kolombiya namına :
Rafael Rocha Schloss
- Kosta Rica namına :
M. Bourla
- Küba namına :
J. de la Luz Leon
- Danimarka namına :
Georg Cohn - Paul Ipsen - Bagge
- Mısır namına :
A. K. Safwat - M. S. Guenena
- Ekuador namına :
Alex. Gastelu
- İspanya namına :
Luis Calderon - Le Marquis de Villalobar
- Amerika Birleşik Devletleri namına :
Leland Harrison - Raymund J. Yingling
- Habeşistan namına :
Gachaou Zelleke
- Finlândiya namına :
V. Ahokas
- Fransa namına :
Albert Lamarle - Dr. Pierre Puyo - G.
Cahen - Salvador
- Yunanistan namına :
R. Ax. Agathocles
- Guatemala namına :
A. Dupont - Willemin
- Macaristan Halk Cumhuriyeti namına :
Dr. G. Haraszti - Kara Anna
- Hindistan namına :
B. M. Rao Colonel - P. N. Haksar - R.
A. Narayanan
- İran namına :
Abdol Hossein Meykadeh
- İrlânda Cumhuriyeti namına :
Michaen Rynne - George P. Hodnett -
William M. Cashman
- İsrail namına :
Maurice Fischer - Zvi Loker
- İtalya namına :
Giacinto Auriti - Mario Peruzzi - Ettore
Baistrocchi - Adolfo Maresca
- Lübnan namına :
Mikaoui
- Liechtenstein namına :
Comte F. Wilczek
- Lüksemburg namına :
J. Sturm
- Meksika namına :
Pedro de Alba - T. Sanchez - Hernan-
dez - J. Orozco
- Monako Prenslığı namına :
M. Lozé
- Nikaragua namına :
Lifschitz
- Norveç namına :
Rolf Andersen
- Yeni Zelanda namına :
R. Quentin - Baxter
- Pâkistan namına :
S. M. A. Faruki - M. G. - A. H. Shaikh
- Holânda namına :
J. Bosch de Rosenthal
- Peru namına :
Gonzalo Pizarro
- Polonya namına :
Stanislaw Kalina
- Portekiz namına :
General Luiz Pinto Lello
- Romanya Halk Cumhuriyeti namına :
E. Luca - Dr. V. Dimitriu - Octavian
Feneşan
- Büyük Britanya ve Şimalî İrlânda Birleşik
Krallığı namına :
Robert Craigie - W. H. Gardner
- Papalık Makamı namına :
Paul Bertoli - Charles Comte
- İsveç namına :
Staffan Söderblom
- İsviçre namına :
Max Petitpierre - Plinio Bolla - Colonel
div. du Pasquier - Ph. Zutter - H. Meuli
- Suriye namına :
Omar El Djabri - A. Gennaoui
- Çekoslovakya namına :
Dr. P. Winkler
- Teyland namına :
L. D. Bhakdi
- Türkiye namına :
Rana Tarhan - Nedim Abut - H. Maya-
tepek

Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti na-
mina :

(Rusça ibare ve imza)

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği na-
mina :

(Rusça ibare ve imza)

Uruguay namına :

Conseillers Colonel Hector J. Blanco

Venezüellâ namına :

A. Posse de Rivas

Yugoslâv Federal Halk Cumhuriyeti namına :

Consul Pleic Ratko

